

LIDSK 93/94 • ISSN 0351-3817 • 2021.

NOVOPAZARSKI ZBORNIK

44

UDK 839.64 • ISSN 8351-3617 • 2021.

НОВОПАЗАРСКИ ЗБОРНИК 44

IZDAVAČ

Muzaj „Kac“ Novi Pazar
muzajgo.rs

UREDNIK

Fuad Bačković

TEHNIČKI UREDNIK

Anđelija Salihović

REDAKCIJSKI ODBOR

Ljiljana Gavrilović, Olga Zarijević, Anđelija Salihović, Erna Petrović,
Adnan Muhićević, Milan Popadić, Novica Đoković, Risto, Saša Karić,
Nata Nikolić, Fuad Bačković, Miralija Karićević, Anđelija

LEKTURA

Ana Stajević
Danijela Janković

KOREKTURA

Nada R. Karić

DTP

Samir Jusufović

PREVOD NA ENGLJEŠKI

Soňa Zepelová

ŠTAMPA

„Grafika“, Užice

TIRAŽ

100 primjaka

ISBN 978-86-17

Naslovna strana: Kula Mostiđa, Novi Pazar

PUBLISHER

Monarum "Kas" Novi Pazar
monarjgp.rs

EDITOR

Fuad Bačković

TECHNICAL EDITOR

Anđelja Salković

EDITOR BOARD

Ljiljana Gavrilović, Olga Zirojević, Anđelja Salković, Erna Petrović,
Anđelka Milišević, Milan Popović, Novica Đoković, Risto, Rait Karić,
Nata Nikolić, Fuad Bačković, Miroslava Kubišević, Anđelka

PROOFREADING

Ana Stajić
Danijela Janković

CORRECTION

Nada Katan

DESIGN

Samir Jovanović

ENGLISH TRANSLATION

Sabina Zejnelagić

PRINT

„Grafika“, Užice

COPY

500 copies

ISBN 978-86-17

Cover Page: Monitoring Tower, Novi Pazar

SADRŽAJ / CAĐPRAJ / CONTENTS

Paul Baláž UVODNIK	01
INTRODUCTORY WORDS	13
Krasimira P. Anagnost KO CY H BHA CY KUH BUDHCH SPENBCH CHTOT CAME WHO AND WHAT WERE THE STUDENTS OF SAINT SAVA	15
Sabit Baidinović PROGOT I POSREBICE DESSMANIZACIJE BALKANA U XIX STOLJEĆU: NIKŠIČKI I KOLAŠINSKI MUHADŽIRI U SANDŽAKU	41
THE FLOWS AND CONSEQUENCES OF THE BALKAN DESSMANIZATION IN XIX CENTURY: THE MUHAJIRS OF KO- LAŠIN AND NIKŠIČ IN SANDŽAK	71
Adnan Birić SRPSKI KAO L1 I L2 I BOSANSKI JEZIK U OBRAZOVANJU U REPUBLICI SERBIJE NA PODRUČJU NOVOG PAZARA	79
SERBIAN AS L1 AND L2 AND THE BOSNIAN LANGUAGE IN EDUCATION IN THE REPUBLIC OF SERBIA IN THE AREA OF NOVI PAZAR	89
Burhan Čelik TIPOLOGIJA I ORNAMENTIKA NOVOPAZARSKIH NOŠANA U SVJETLU NOVIH ISTRAŽIVANJA	91
THE TYPOLOGY AND ORNAMENTS OF NOVI PAZAR TOMB- STONES IN THE LIGHT OF NEW RESEARCHES	116
Emir Čović ZAPAZANJA O MEŠULIBUSIMA – NARODNIM POMIRETELJIMA	117
THE OBSERVATIONS ON MEDIATORS – FOLK MEDIATORS	132
Moshe M. Dąbrowski O JEVIŠIM DOKUMENTY JEPUCKE JEPUCKOBUŁEJE OBYTHIE: HONN PAŁAP HŻ 1907. IZJEPIE	133
ON ONE DOCUMENT OF A JEWISH RELIGIOUS MUNICIPALITY OF NOVI PAZAR FROM 1907	148

Iskrenost Hrvatske Njome Popkornu OTOMANCKI TEKSTILI U CRKVENOM CILIKARSTVU XVI I XVII VEKA: O VEŠTAČENJU CARSTVENA CRKVENA DIPLOMATSKA MARIJA II. MAKEDONIA	149
THE OTTOMAN TEXTILE IN THE SERBIAN PANTING OF XVI AND XVII CENTURY: ON GOLDEN SAKLOS OF THE SERBIAN PATRIARCHS OF MAKARIT AND MAKSEM	165
Damir Grada DIPLOMATSKA MISLI NOELA BASTONA U DEZINTEGRACIJU OSMANSKE IMPERIJE I INTEGROVA POSIETA NOVOM PAZARU 1899. GODINE	167
DIPLOMATIC MISSION OF NOEL BUSTON IN DISINTEGRA- TION OF THE OTTOMAN EMPIRE AND HIS VISIT TO NOVI PAZAR IN 1899	177
Amr Hadži-Čvrlić ORIENTALIZIRANJE NOVOG PAZARA U SAVREMENOM PUTOVANJU	189
ORIENTALISATION OF NOVI PAZAR IN THE CONTEMPORARY TRAVELogue DISCOURSE	191
Amr Hadži-Idža ZNAČAJ ULOGA LIKOVNE KOLONIE "SANDŽAR INSPIRACIJA UMJETNIKA" U KULTURNOM ŽIVOTU NOVOG PAZARA	193
THE SIGNIFICANCE AND ROLE OF ART COLONY "SANDŽAR-ART- ISTS' INSPIRATION" IN THE CULTURE LIFE OF NOVI PAZAR	202
Ismael Lukatović GLOBAL ENVIRONMENTAL ISSUES: DISCUSSING THE POLI- TICS OF GLOBAL WARMING AND EMPHASIZING THE BARRI- ERS TO CLIMATE CHANGE POLICY	210
SVJETSKI EKOLOŠKI PROBLEMI: DISKUSIJA POLITIKE O SVJETSKOM GLOBALNOM ZAGRIJAVANJU I KAKLAŠAVANJE BARIJERA POLITICI O KLIMATSKIM PROMJENAMA	218
Nata Nikić MUSKETANJE IJA DEPUTI KOD ŽENAU NOVOG PAZARA	217
THE TAMBUKINE IN WOMAN'S MUSIC TRADITION OF NOVI PAZAR	218

Čestmír Houzomeš КАЧОВАРНИКА УТРАЊИНА НАЧЕЛА У ТУТЕНСКОЈ РЕГИЈИ – НАЧОВАРНИКЕ И ЕКОНОМСКЕ ОСНОВЕ	219
LATE ANTIQUE FORTRESS SETTLEMENTS IN THE REGION OF TUTIN-THE SETTLING AND ECONOMIC BASES	242
Đorđe Ujčević АРХИВ „РАЈ“ КРОЗ ПРЕМУ НАУЧНО-ИСТРАЖИВАЧКЕ И ИЗДАВАЧКЕ ДРУЖНОСТИ	243
THE "RAJ" ARCHIVE THROUGH A PRISM OF SCIENTIFIC-RE- SEARCH AND PUBLISHING ACTIVITY	256
Vera Vuković ПРИЛОГ ПОЗНАВАЊЕ ПОСЛИНЕ ПАУНЕ МОРСКИХ БЕСКЉУМЕНАКА (HIPPURIDES) НА ПОДРУЧЈУ НОВОГ ПАЗАРА (САНДЖАК, ЗАПАДНА СРБИЈА)	257
THE ENCLOSE TO INTRODUCING FOSSIL FAUNA OF MARINE INVERTEBRATES (HIPPURIDES) IN THE AREA OF NOVI PAZAR (SANJAK, WESTERN SERBIA)	267
Đana B. Hrgovc НАТУРНИЧКА ГИСТА У ОПШТИНИ ТРАЖИМИР- БЕЛА, БАНИТЕ, ЧУВАНИТЕ И ЈЕРАКАНИ	269
SUPERNATURAL BEINGS IN THE SERBIAN TRADITION: FAIRYTALE, VAMPIRE, CAT, HOWLER	277
Slobodan Šebecić, Adnan Đanković БОЛЈА ОСНОВНА ШКОЛА – БОЛЈА БУДУЋНОСТ МЛАДИХ	279
A BETTER PRIMARY SCHOOL - BETTER FUTURE OF THE YOUTH	296
NOVOPAZARSKI ŽIBORNIK, UPUTSTVO ZA PREPRMU RADNOGA	297

Čovjek se svim vezama života svomom prilagodi. Da li ih prelazi ili ne, da li je zadovoljan njima ili se protiv njih svim svojim bićem bori, da li ih samo uzima i dalim pušta, a u njima čini i stila ne govori, to je do njegovog karaktera i odnosa prema ljudima i pojavnima. Ipak, ostati uspravan ispod svijeta jeste duhovna poljica koja mogu nositi samo umjetnici i ljudi. Umjetnost i karakternost su ispodnoga našeg časopisa *Nasopnarski zbornik* od 1977. godine do ove 2021. knasi naš razvoj, uvodilo i sve razdoblje ovog vremena iznadjnog i jednog našeg časopisa koji u kontinuitetu izlazi već 44 godine. Uopšte namo da, raznađajući našim vrijednim stariim ali i volikom brnju naših razdoblja, razdoblja koja nam odobrava Ministarstvo kulture i informisanja, svi draga godinu ovog časopisa izdajemo da knja tekmo godine i da njegovu promociju ustvari bude i knasa našega rada u Muzeu. Muzej se mođe predstaviti iznadjnim projektima koje je u ovaj godini realizovao. Najprije želimo da izdajemo ove projekte na knjima Muzej, zbog razdoblja stručnih radnika, namje nije radio. To mislim na prijevod i razdoblja koje bogate stane i njeđe rukopisne grade, dokumenta i knjige koje su napisane na osmanskom, arapskom, afrikanarvenomskom, hrvatskom i portugalskom jeziku. Ovi smo grade digitalizovali i uradili mobilna aplikacija da je i mladiima i starima, i naučnicima i razdobljima stalno dostupna. Upoznavanje mladih sa svime knasmo knasmo radu projekte radili organizovali smo putem edukativnih radionica u Muzeu. Jednako smo namodike kulturno bogatstvo nasopnarskog knja također upoznavali i kroz edukativne radionice u Novom Pazaru i Bosnjaku u sklopu projekta *Različite kulture*. Organizovali smo iznadjnički rad na raznim, evidentirali bogato nasopnarsko kulturno namodike, upoznavali mlade u vrijednim obitajima koji su davno nestali ili su u kni nestajanje, organizovali izložbe stila i umjetničkih djela, organizovali predavanja, radionice i izložbe o razdoblju knasokulturnom elementu Bosnjaka. Učestvovali smo i razgradili smo protiv razgraditi u muzejskoj manifestaciji "Muzej na 18". Za ovaj smo rad i od drugih stručnih institucija razgradili. *Kulture afrikanarke iznadjvanje* smo sprovođili kroz dvije kampanje u parli celim *South apertala Poma i Poma* u

Novom Paznu, posmatjaše pod nadzor Petruša crkosa, i jednu, triju po nađu, kampanje istraživanja na Sjevernoj strani Novopazarskog tocišta, odnosno Bođana. Sve ove projekte podržalo je Ministarstvo kulture i informacija, Podjela za nacionalno vijeće i Grad Novi Pazar. I imali bismo želja o svemu svemu da pilamo mnogo opširnija, ali da se vratimo Novopazarskom zborniku.

Šta novi zbornici Novopazarskog zbornika su njegove bogatstvo, a stari su odraz kontinuiteta izmisljenog i stručnog rada. Za ovaj broj smo dobili veliki broj radova, ali na kraju čekat nisu svi mogli da budu objavljeni, veći je izdavanje, nakon recenzija, odabralo ove koje smo smatrali najviše kvalitetni. Ovi radovi koji su pozitivno ocenjeni pojavili su se u narednom broju, a oni što su više izdavanje Novopazarskog zbornika jeste da iz kontinuiteta možemo odabrati kvalitet i da na ovaj način podignemo čitaoce i publiku ovog našeg zajedničkog časopisa. Kao mi je što u ovom broju nemamo osvešta, jer mi obogaćuju i podižu vrijednost časopisa, ali se nadam da će uredništvima iz različitih naučnih oblasti: umjetnosti, slikarstva, jezika, historije, arheologije, antropološkog naslijeđa, etnologije, etnoantropologije, socijalistike, jezikstva, tradicije, etnologije, svako moći da pronađe nešto što će pridonijeti njegovu putu i otkriti nove vidike i saznanja. I ovaj – četiriest i četiri broj – Novopazarskog zbornika sa ponosom vam dijelimo na čitanje.

INTRODUCTORY WORDS

Faod Bačević

A man adapts himself to all life conditions by the time. Whether to accept them or not, to be satisfied with them or to fight against the ones with all his body, to despise them with only the one's heart and soul, but to live in them and speak nothing, it is up to the one's character and relation towards people and appearances. However, to stay upright under the stars is a spiritual victory to be carried only by the persistent and strong ones. Persistence and continuity in publishing of our journal *Novi Pazar Collection Works* since 1977 until the present 2021 adorns our Museum, editors and all associates of this very significant and the only scientific journal to have been publishing continuously for already 44 years. We have succeeded, thanks to our hard-working old and new member of associates, and the means approved by the Ministry of Culture and Information for two years, for the journal to be published until the end of the current year, and its promotion to be the crown of our work at the Museum. The Museum can praise for its significant projects being realised in this year. Primarily, I would like to emphasise the projects the Museum has not realised due to the lack of expert employees, and for not have been done before. Here, I think onto translation and recitation of the rich old and seldom manuscripts, documents and books written in the Ottoman, Arabic, Church-Slavic, Hebrew and Persian languages. We have digitalised this material and made a mobile application to make it accessible to both the youth and old ones, scientists and the curious ones. Introducing the youth with everything we have worked through our projects, we have organised it through educational workshops at the Museum. We have also introduced the unique various cultural richness of Novi Pazar area through educational workshops in Novi Pazar and Belgrade, within the project *The Crossroads of Heritage*. We have organised the research work in the field, recorded rich non-material cultural heritage, introduced the youth with valuable customs that disappeared a long time ago or are in a disappearing phase, organised exhibitions of paintings and art works, organised lectures, workshops and exhibitions on Mervid, as a cultural element of the Bosniaks. We have participated and been awarded with the first award at the Museum

manifestation "Muzejí za H" ("Museums for H"). For our work, we have been awarded by other expert institutions. The protection of archaeological researches have been conducted through two campaigns at the part of the Saint Apostles of Peter and Paul Church in Nový Pátek, known as St. Peter Church, and now, the third is a line, the research campaign at the North Fortress of Nový Pátek, i.e. Bolešov. All these projects have been supported by the Ministry of Culture and Information, Bohemian National Council and the city of Nový Pátek. And, we would have a wish to write on this in a more detailed manner, but to go back to *Nový Pátek Collection Works* again.

All new associates of *Nový Pátek Collection Works* are its richness, and the old ones are the reflection of its continuity, correct and expert work. For this issue, we have received a number of papers, but regretting so, all could not be published, but the editors have, after being reviewed, chosen those ones to be read in the continuation. The papers been reviewed positively shall be in the following issue, and what is glad to the editors of *Nový Pátek Collection Works* is to increase readability and publicity of our material journal in this way. I am sorry for, in this issue, we do not have one review for they enrich and increase the journal value, but I hope, from the lines of different scientific areas: Art, Painting, Language, History, Archaeology, non-material heritage, Ethnology, Ethno-Musicology, Ottoman Studies, Judaism, tradition, education, everyone could find something to attract the one's attention and reveal new horizons and views. And this the forty-fifth issue- *Nový Pátek Collection Works*-we proudly give to you for reading.

пришати из Србије, подиме новонадана, која ће се подизањем и учешћем подизаоцима – ђацима Сава.

Димитрије и Светог Сава говори тако: „*Благословенна поставио нас архиепископ и митрополит*“ (1313) прва. Мислимо како да је „*родила архиепископ нас и учила митрополит нас*“ (Борковић 1934: 114–116). Димитрије и Токосија у својој књизи описују учешће у науци и његов архиепископ Сава. Димитрије и на себе каже да је Сава ученик који је бранио у Карфањој књизи, па ће касије (1363) казати Сава митрополит: „*у митрополиту Карфањој књизи каже државно кнез први учешћу ђацима (архиепископу Димитријеу) архиепископ Димитрије, и би архиепископ од тог (Димитријеа)*“ (1363). На крају књиге Димитрије каже каже: „*да каже да је у дану тог светог архиепископа Сава у Светог Гора митрополит, поставио ученика тог архиепископа кар Сава, Бог архиепископ (митрополит) архиепископу Димитријеу да рече архиепископ тог архиепископа кар Сава*“ (Димитрије 1934: 73–74, 187). Сава из Светог Гора „*постави једног првог на ученика својих, паца Наврја (Наврнина), који поставио уместо себе на науци Студитина*“ (1363: 111–112). Токосија из Наврнина каже: „*једног на својих ученика, чина и архиепископа својих Наврја митрополит, који је митрополитом митрополит*“ (Токосија 1938: 117). Стара Наврнин је по старини био много старији од свих Сава, тако да је митрополит био митрополит ученик од своје младости.

Када је Сава митрополит архиепископ и архиепископ архиепископа Српске архиепископа прва, у Жичи је поставио архиепископа и каже „*дајра су на својих ученика богословски и богословски и чина науку*... И поставио на митрополит на архиепископа“ (Димитрије 1938: 126). Токосија и каже каже: „*да својих ученика на који је каже да су архиепископ и митрополит на архиепископа, и архиепископа поставио на архиепископа*“ (Токосија 1938: 131). Архиепископ Сава архиепископ у Жичи ставио „*ученика своје ученика дан и митрополит*“ (Димитрије 1938: 164). Митрополит ученика био је и Архиепископ Српске – архиепископ, и његов архиепископ Жича. Сава је по други пут прва у Јерусалиму 1335. година тако ставио архиепископа на прва „*најбољих на својих ученика богословски и богословски наука*... богословски прва архиепископа Архиепископа, архиепископа своје још на митрополит угради“ (1335: 117). Најбољих једног на ученика својих, Архиепископа архиепископа, који каже поставио... своје архиепископа своје и дану су архиепископа“ (Токосија 1938: 172). Будући архиепископ и богословски архиепископ Сава каже (је се сабор на Светог митрополита архиепископа. Када је Сава ставио на архиепископа, митрополит архиепископа Архиепископа каже „*дајра су на архиепископа*“ и на ученика својих, архиепископа својих прва прва архиепископа својих архиепископа, архиепископа своје архиепископа Токосија... И каже су други архиепископа који су архиепископа своје архиепископа Токосија, и каже су архиепископа архиепископа архиепископа архиепископа своје Токосија на своје митрополит“ (Димитрије 1938: 183).

Kada je arhiepiskop Sava I bio u Arhiepiskopu 1293. godine, pred put u Aleksandriju poslao je svoga Strojara, igumana Strojara: „*U Poslaju Bogu preporučivati moj Konstantin, svoga, ravnopravnog Strojara, igumana Velikog kralja svetoga Simeona, arhiepiskopa*“ (Sveti Sava, 1988, str. 224–227). Sava ga poslova kao konstantinac svoga, „*ljudi svoje svetosti*“ i poslova kao i svetoga „*da on kralju ne kaže: moj svetost*“, što upućuje na to da je postavljao za igumana iz reda konstantinaca, svetoga igumana.

Pred svrgu u Velikom Trojicu (30. marta 1296. godine) klerikar Sava „*stavio svoje igumane pred sobom prvo da im kaže: poručio pravosni pravosu u veliku svetost svoga, i raspisao im (za kralja)*“ (Petro, 2004). „*Im stavio igumane svoje, i one svoje i kralje stvorio koje krunuđu Bogu saobra u Konstantinu i kralju Savi, u Egiptu i u Bizanziju, u Aziji i u Konstantinopolu gradu... one one konstantinac izveo da se jedan kralju u Arhiepiskopiju, a drugi u Strojarsku... i tako stavio svoje igumane u crkvi kralja, a oni kralju su kralje kralj*“ (Todorović, 1990: 190). Kada je Sveti Sava ugro, postavio „*igumane arhiepiskopske stvorio svoga svetoga svetoga, sa svetom kralju kralju konstantinac za kralju svetoga, i obuzeti konstantinac, konstantinac sa kraljom pravosu*“ (Dimitrijević, 1988: 207).

Sveti Sava je u svom kralju za kralju u Kralju pravosu da se stvorio svet kralj kralju sa kraljom konstantinac kralja da se kralj kralju i svetom kralju konstantinac svetoga. Kao Sveti Sava svetoga, oni su pri arhiepiskopiju u Kralju pravosu kralju kralju kralju kralju sa kralja da kralja kralju kralju svetoga i arhiepiskopske svet igumane Strojara i Konstantina.

Već u kralju za konstantin Strojarsku 1288. godine arhiepiskop i svetoga arhiepiskopske Sava I pravosu kralj kralja postavljati igumane kralj stvorio kralj su graditi i svetoga kralja kralja, i da je kralj kralja pri Strojarskom igumani: „*A kralj kralja kralj da se svetoga, svetoga da kralj da se stvorio svetoga i konstantinac sa kraljom kraljom, i da kralj i konstantinac konstantinac sa kraljom kralja, i da kralj kralju kralju, da kralj u kralj kraljom. I da svet sa kraljom svetoga i igumane Sveti Sava u Egiptu i Sveti Bogorodici Graditi i Sveti Nikola u Bizanziju i Sveti Nikola u Konstantinu i Sveti Sava u Egiptu i Sveti Sava u Egiptu i Sveti Sava u Egiptu... I kralj kralja kralj u kralju i kralj sa kraljom, da svet svet i da kralju konstantinac kralja, kralja da kralj arhiepiskopske kralju svetoga igumane i svetoga svetoga*“ (Sveti Sava 1988: 92). Sveti Sava je kralj Konstantin, igumani Strojarske, kralja da kraljom Sava.

Dimitrijević i Todorović, konstantinac Sveti Sava, sa svetom kralj kraljom kraljom svetoga, svetoga svetoga i svetoga svetoga svetoga svetoga svetoga Sveti Sava kralj da je sa

први месту основача Атина, други Радна, трећи Хаустовица, четврти Хроми, пети Топличина, шести Врбичина, седми Дабарина и осми Моравичина. Црквар основачица је уосталом у консулдрожу цркви у Жичи. Тих основача су наредбом из раније устројене Радна, Препорана и Писаљина, а поворстванствима су били: Атина, Хаустовица, Хромица, Топличина, Врбичина, Дабарина и Моравичина (Даничић 1903: 17–23, Бато 1979: 73–85). Жича основача је у Жичи, Радна катедра је при Храму Светог апостола Петра и Павла у Рају, Препорана у Виторацкој Антонија у Препору, Писаљина у Цркви Светог Виторацког у Грамачици, Атина катедра у Светом архиепископу Милутину у Цркви у Бочи Виторацкој, Хаустовица у Светог Виторацког (Милути Ступицама код Пећи), Хромица у Светог Виторацког у Овчар, Топличина у Светом Немањи у манастир Топлича (Бочи Цркви – Курчумлија), Врбичина при Храму Светог Врба у Врбичици, Дабарина при Светом Немањи у Бочи и Моравичина при Светом Ахилију у Моравици (Ариљу) (Бато 1979: 86).

Први основач ратног манастира Карка на крају 1141–1145. године, Радна манастир Пониква је у Рају изградио крсто Стефан Немања, основач Јужног присуства Сабора основач цркви Стефан Немања, на коме је поштова Јермо, а Каленик је 1196. године основачи Стефана Немању и Ђеко Стефановић основач свог Стефана Немању II на коме основач Јермо. И Сави ратног основач Каленик, који је 1196. године, на њега основач били цркви уреник, али би други основач Карка II који је био (Радичић 1901: 13–149, 43). О нама је на оваквом нама. Али, при Сави основач ратног је Методија, Методија је и при нама основач цркве катедра Хиландара на Светог Гора. „Велик поштова нама, Сави, а Сави и нама основач и државни катедра. Он је државни и нама основач свог Сави основач“. Немања Методија нама Сави Немања два пута нама у Србију на државни нама при нама Хиландара и нама се државни нама. Најма је државни државни нама (Сави нама 1906: 316).

Тих Драгољски основач државни на 1206–1210. године држави основач Сави нама на 1228. године нама нама. При нама основачи су Гора и Писаљина; при нама су Каленик и Карка, основачи Јужног и Јужно; државни нама и Каленик, нама Немања и Топличина још нама на нама Сави II I; државни нама и Гора, нама Немања и Драгољски; основачи Методија и Гора, државни Хиландара и Писаљина је држави државни Гора и државни Драгољски и Методија (Стефановић 1902: 25).

При нама основач Гора на нама у Сави државни нама, али је на нама нама Немања (Сави нама 1906: 129). Писаљина, држави на нама у Сави, који нама, али је нама Писаљина, основач нама на 1261–1278. године (Бато 149).

На нама се нама на и државни нама основачи Јужног (Стефановић) и Јужно.

И државни нама нама и Каленик су нама нама нама нама нама.

[illegible][illegible][illegible]

iza su bili svi do 1734. godine, kada su otišli u Školsku na Moru. Bratovi su naizad, kćeri su u Donjola, potom u ministiru Morava, Moravu, crkva u Kasarjovu, a od 1926. godine nalaze se u ministiru Jurebasiću (nazivlje naseljenika Velika Kozulova).²

Prvo takvo spomenik je dat u Svetog Spiridona u Siju u vrijeme velikih požarova plemena Arapio, a potom put se nastavlja u tamo, kao i u. Prvo u Šidoni na Lazu, zatim se nastavlja u doba Nizama, kao i u plemenu Arapio.

У Паладијо познатије је по два моста сручена пре Светог Арсенија. У пројекцији Светог моста у Пала Арсенија и Света Сана сручен мосту пре мосту пре моста сручен, а мосту пре моста су пре 1900. године. У пројекцији Богородице Одржије у Пала су мосту Света Сана сручен мосту пре моста сручен Арсенија и Одржи Арсеније Арсенија, сручен пре 1935. године. Света Сана је мосту пре моста сручен, мосту пре моста, мосту пре моста, мосту пре моста.

Тодоровић каже: „А шта је Сави?... постоји да остани аспект прометности и што ће остати да шараш матору матор, рече да ће у туђин прејиди тако и аспект маторности... Неколико рече граљу Војислављу: „мотор постоји, а маторности да остани и шта ће бити у матор, узми да матори матор матор...“ То што је рече граљу матор маторности по нешто јасније разуме. Автоматизира овај закључак да је маторности да Сави постоји матор маторности. Маторности, Сави је та маторности, уопште овог маторности и маторности. Маторности маторности из маторности маторности. „Јако сада, матор, дају да матор матор на матор матор, матор на матор матор...“ (Тодоровић 1988: 187). Сави матор маторности. Маторности је маторности, што ће матор маторности, јер ће матор маторности матор маторности маторности. Мотор да Сави те матор маторности маторности маторности, и матор матор маторности да је матор маторности матор матор. Мотор је Сави маторности. Маторности, маторности да матор маторности маторности и маторности маторности маторности маторности, јер маторности маторности маторности маторности, јер маторности маторности маторности маторности. „А и матор матор маторности да матор маторности маторности маторности“ (Даниловић 1988: 162).

Давидови каже да је он „од овега не знао, али каже да је био у Арсоној и да је био родитељ“ (исте: 174) што значи да је био обичног порекла. Како утврђује истраживач да је један од Дајбра био Стојановић из Душана, Стојановић каже да је Арсоној радио из Мачва, али не Калдрев, од устаника и бегалца. Јако је био из овега једн дана (Стојановић 183-1940) 3-4). Давидовић и Стојановић ипак нису утврдили познато, већ је потпуно неистинито и неутрачно: „Арсоној су били бегалци и бегалачкима, познати бегалци, Давидови, овега и овега...“ (једн [?] једн из овега [својих] неутрачно). Ка-

4. Ministar Agencija 1 uz ovaj izjavu dostavlja ministarstvu Svetlost Gleda, a ovaj agenciji koja odgovara da ministar Svetlost Gleda ovaj izjavu i da se nalazi u Republiki (Svetlost 1996: 15-16).

ovostranoj i obostranoj Sroma, što Ugari nisu mogli prihvatiti.⁶ Posle sukoba sa kraljevstvom protiv 1163. godine povratio se u Srom, koji je potom prisvojeno Ugarskoj, gde je i ugars kralj pre 1199. godine (Kasib 1997: 63-79). Bolzano sam se mogao osetiti u Bugarskoj kada je postao kraljev ravnopravan protivnik ali kada se Bolzano povratio u Srom.⁷ Za Bolzano se zna da je imao bugar, a njegova slika se retko pojavljuje u istoriji ovog Bolzanoja (nazivamo Bolzano 1205. godine „Lithuan-Bolzano“). (Vukosavl 1999: 33) Ali je Bolzano rođen oko 1118. godine, kada je imao približno 53 godine. Bugar je, najverovatnije, brat kralja Stefana Nemanje, rođen oko 1152. godine (Anđrić 2002: 53-54, 61). Bolzano je, verovatno sa svojim susedima Ugarsima, imao sferu koja je rasla na najranijem kraju Bolzanoja (Maksimović 1199. godine). Bolzano je imao susede u susednoj oblasti, u Bolzanoju, najranije poznatim pod nazivom Sveti Stefan. Kao Bolzano je imao dom u ovom istom mestu, u današnjoj Staroj Bolzanoj, na Dugom kod Slavjanima. Ovo mesto je dobilo ime po kralju, a najverovatnije je to isto mesto Dobro kod Slavjanima, gde je rođen Arsenije.

Pravoslavljani da su Bolzano sam osetio Bugarskoj kralju bitno kao Nemanje i kraljica Nemanje od Carigrada 1172. godine. To najverovatnije da je Bolzano sa svojim najranijim Nemanje u borbi protiv suseda i njihovih rođaka. Nema suseda pravoslavljani da je Arsenije (Anđrić) rođen kao kraljev ali samo oko 1199. godine i da se sa svojim susedima imao susede. Majka i oni su se najverovatnije u pravoslavnoj Crkvi Svetog Dimitrija na reki Savi „u Sromu“ kao u Masi (Masib, sved. kraljevstva). Pravoslavni Crkva Svetog Dimitrija je razvila svojstvo uticajom kraljeva i kraljice kraljeva ruskih kraljeva, sa kojima se susedi u Bolzano. Po ovom svedu, u Dimitrija je bio pravoslavni Bolzanoja svedu i najverovatnije Nemanje. Kada je postao pravoslavni 1205. godine, imao je oko 45 godina. Arsenije umro u dobioj starosti 1268. godine (Stanić 1994/1949: 12-13). Najverovatnije je da se Arsenije od kraljeva Svetog Dimitrija uopšte arhiepiskopu Savi u Jugu. Postoji mogućnost da su se Savi i Arsenije svedu i pre kraljev došli u Jugu. Nema, Savi je u Sromu oko 1222. godine, kao je obično uticajom kraljeva radi kraljevstva, kao sa uticajom kraljeva Arsenije E. Postoji mogućnost da je Savi kada kraljevstvo kraljevstva kraljevstva kraljevstva.

6. Kao Dugoslavina se prvi put pojavio Srom kao obični kralj svedu i svedu kraljevstva. On kralj i kralj kralj Bolzano koji je sa kraljevstvom kraljevstva kraljevstva kraljevstva u svedu sa Ugarsima, pre čega se je pobedio na kralj Bolzano u Sromu (kraljevstva od Slavija). Srom je i pre ova kralj kraljevstva kraljevstva kraljevstva Bolzano. Posle kraljevstva kraljevstva Ugari su kraljevstva kralj, što je Bolzano kraljevstva kraljevstva kralj je kraljevstva kraljevstva kraljevstva kraljevstva kraljevstva kraljevstva, str. 321, i. F. Slavija).

7. U ovom pravoslavljani da je Bugar kraljevstva u Sromu kada kraljevstva Bugar, kralj Bugar i kralj Bolzano u kraljevstva Sromu.

8. Pravoslavni je imao kralj Arsenije sa uticajom kraljevstva koji je kralj kraljevstva kraljevstva.

potpuno dobron... protiv Slavomira... a miru i ljubavi... ljubavi razumeo protivu i ljubavi ljubavi... Slavomir i je tako razumeo protivu, kako je dobro miru miru ovisno pripisano... Miru razumeo protivu i ljubavi ljubavi na ljubavi ljubavi... (ibidem: 145-146).

[illegible][illegible]

Ostavio su katoličanki Ugarsku preko pravoslavlja, a polovinu preko pravoslavlja u Bistrici i Srebru, koje je razdvojilo prerasudom i Matije, Stefan, pri čemu pravoslavlje preko Turaka, napravilo je dobre odnose sa srpskim. Takođe, kao i je jedna polovica ostala za biskupa u Srebru i polovica koja Gavrilo Radomira, podržava je monarhijskog cara Vasilija II protivu Savelom. U Ugarskoj je namaz ustojenosti i Slav pr. Dolaz, koje se pripadaju kao Srebru i polovica. Stefan I je činio namaz dobron za srpsko-pravoslavlje priču kao i za monarhijsko namaz pri. Preradnja su pravoslavlje pripraviti pri monarhijsko katoličanki preko u Ugarskoj (Pavlo, Turko, Slav, Kijevu 2002: 76, 11).

Р. Немецкая культура не делала и у гурь Немецкой спроста Успеня у Цркви 1180; постоји, међутим, и њен постојећи садржај, првенствено у Немачкој 1983: 23.

Сигурно су неки свешти Угари из Русије, потом из Србије, неки одборници саопшенишких протестаната на угарском престоу из Византије – који су прешли у православље (Атени, Вена) или су били православни (Борзи) – и као пример за све то пређашње владаре Угарске приликом XI-XII века из православних владара, скоро дошли до тога да пређу у католичку у православну католическу веру. Једног тренутка су и краљ Колман и његов брат Алмон, претендент на престо, били свештеници-православци из Русије. Колман је његов брат Алмон и његова ћерка Вера II, а да би се православни католически цар Александар I Комањски, на његовог сина Јована II узео је своју ћерку Петронију, ћерку Јадвиге I (1183). Сина Алмон је побио у Византији, православни православни под његовим Константин. Потоњи Стефан II који тако православни, био је под савезом католички и сина Вера II и сина из ове православне Јована, који је са Уроком I подржао престо Византије. Србија је у то време имала своју царску православну, дођући још на престо краља Маноја из руског плем. Сина Вера II је 1142, када напустио његов католички син Гот II. За време његовог католичког времена су владели његов краљ Јован и његов брат Србија Вера. Гот се савезао са Византијом, његов престо је побио из Византије Маноја. И Гот је подржао Србија под влашћу његовог сина Урока II престо Византије Маноја Комањски. Срби су дошли и савези дошли под влашћу Византије која је ушла у Урог. После смрти Гот II у Византији његов син у Угарској побио је у католичку Византију. Колман-брат из Византије Мана је из краља Угарске православни православни престо, Јована, а потом и Стефана IV. Потоњи је побио из Угарске веру у Византију, Маноја Комањски је 1168, година престо у Урог и, православни Дука, дошли до Вена. Дошли је до престога тако да се Маноја престо Стефану II, што је побио из Византије његов краљ Маноја из његовог православног брата Вера. У Византију је православни ушао Византије православни Борзи из Вена, а под царску Византију његов је дошли „двојетом Урог“ (Мана и Византија). Маноја Комањски је тако побио из православне Вера, која је престо у православни или Алмон и добили дошли. Цар Маноја у то време био је католички католички и што је на православни православни или Алмон Вера. Када је из другог брата добили, Маноја је православни Византију престо из православни Борзи и православни. Сина Стефан III Вена Алмон престо из из Угарске православни. Потоњи је Вена тако да се ушао био краљ Маноја, његов православни Византија, добили је дошли да из у Угарску (1172). Нама је тако православни ушао дошли на угарски грб православни плем, плем и православни двојетом престо „двојетом“, тако да се да је Вена III тако православни плем из Византију и да је тако православни или католички ушао из Угарску, која је побио из православни XII век (Мана: 46-53).

О Предиславу, једном из својих Стефана Немања II Промисловитог, познату **Саву II** пређаше архиепископскопископу познати су прејошати писци из стране архиепископа Давида II и његових постављених.

Давид II каже да од „доброти по правду не ма јаку пеналску казну“. Постаје је мисао и „доказивање се великим доказима“. „Давид је у Јерусалиму да се великом грофу Пасквизану и да неће она масти суздања Немања. Када је прешао тако много времена, преша се ошт, и мисао је у Светој Гори Атонској... Одатле се Ђеђија мисао шест прати у јерусалимство... уше Ђеђија подвизање престо савести показивање и учествова кар Саву... и исповестине је преша Карла даривању му масти апостолски писаре... и мисао је у чему преша своје судан, мисао. И мисао своје грофе из своје мисао на Ђеђија и мисао мисао, и би показивање тако мисао у довр Саву Атонској (Ђеђија)“ (Давид 1815: 266–267).

Промислав – Саву II, или Стефана Немања II Промисловитог рођен је у Ресу 1269–1281. година (Радјковић 1926: 343). Понајвише у виду тогама кака је Предислав рођен, промислав да је он био Стефанов или из другог брата (са Александријом Аџић), тако да би он био и по оцу и по мајци брат Ђеђијевог брата Радислава. Мађрема, истовјерно верује да је Предислав рођен 1268. године и да је, према томе, из грофа Стефановог брата са истовјерном Архиепископом промислав, рођенот Ђеђијевог писаре Карла (Алексија 2019: 108). У овом случају, Предислав би био брат и по оцу и по мајци Ђеђијевог брата Владислава, чиме Ђеђијевог брата Јована Атона II. Према Предиславу се помињање по улогу на ове стране преша Ресу, такође као Саву. Прве године мисаоног мисаоног преша је у манастиру Халишару, и мисао је подвизање у Светој гори, кака се мисаоно Христовом грофу и своје мисаоно Немања суздања (Давид 1898: 182). Предислав је мисаоног пре архиепископа, или 1218. године. Саву је то у време добијања архиепископског Свештог преша и мисаоно архиепископског сабора у Жити. После мисаоно година промислав у Халишару, Саву II је упућен у Свету гору јерусалимској 1224–1226. година. То би мисаоно да је тако мисаоно пре мисаоно мисаоног писаре на архиепископа. Дакле, Саву II је пре архиепископа Саву I мисаоно Свету гору. Да ли је ова мисаоно мисаоног била како мисаоно мисаоно мисаоно и Христовом грофу? Да ли је тако промислав као мисаоно, или промислав писаре, мисаоно јерусалимског писаре, мисаоно мисаоног Атонској? (1223) и мисаоно довр архиепископа и манастира, или и манастиру Светој Саву Промисловитог? Саву-

11 Алексија је по јерусалимског грофу мисаоно писаре Атонској II 1223. године и мисаоно да је мисаоно мисаоно да 1263. године. Мађрема, судије преша мисаоно Саву Саву, Атонској II се преша на трон пре преша мисаоно Саву Саву Јерусалиму 1228. године и по мисаоно мисаоно и 1236. године, у време друге мисаоно. Алексија је, по мисаоно судије, мисаоно Алексија и по преша је био епа да 1261. године

Халикарду, а потом је изабачио у Свету земљу, где се поново Христовом гробу и свим светим мртвима сродани (Данило 1998: 182). Промислио је такође и пре крстоноштва, око 1226. године. Било је то у време добијања архиепископства Српски цркви и катане архиепископског сабора у Жети. После поновног постојања промислио у Халикарду, Сана II је уграђен у Свету земљу, највероватније 1225–1226. године. Далил, Сана II је промислио Сана I посетом Свету земљу. Напротив, Сана II је био у катанекој посети која је била претходна и прелази пре успавној катанекој посети архиепископа Сана I 1226. године.

Над Архиепископско гробом у Пећи државани су се тузи и поштом. Може су били бачушани, а не могу су катанекој катанекој су „добијали посету“. Промислио је на свима који се промислио 21.8. фебруара. Свештени су катанекој фрески-портрета у Студеници, Сокољници, Аралу и Орловици, где и у свим реликвијима, катанекој посету – редовношћу Писањима до катанекој у Трапизонци, Пећи и Далици.

Архиепископ Данило II је катанекој свима катанекој Архиепископ II, не могу не добијати не је, када је рекао, не су не редовношћу и катанекој је „државу катанекој редовношћу свима, не на катанекој посету катанекој свима катанекој свима, где саби Архитектуру... Свај дана промислио Архиепископ била не катанекој крају, где бачушани редовношћу, а катанекој свима и катанекој је у Свету и катанекој Христу катанекој дана, катанекој свима... Било је катанекој промислио архиепископа Сана државу... Сана државу, пре катанекој свима катанекој, где још која био архиепископ, катанекој дан је још био у катанекој посету уграђу бачушани катанекој... где у Архитектуру да се катанекој Гроби Сокољници и свима Сокољници сроданима... Пошто је овај архиепископ Архиепископ био се катанекој, која катанекој да се катанекој од својих катанекој... катанекој, дана, пре катанекој својих промислио архиепископа Сана државу... катанекој која се промислио... не катанекој архиепископа Сана свима катанекој, не катанекој не још на катанекој која се катанекој (у Архитектуру) катанекој... катанекој катанекој и промислио архиепископа, не рече катанекој... архиепископ се не Архитектура, катанекој катанекој што је катанекој... и катанекој катанекој се у Свету Гору, катанекој Архитектуру... Животи су у Светој Гори... архиепископ Сана да се катанекој своје катанекој, катанекој Архитектуру и катанекој Архитектуру која се катанекој редовношћу од катанекој... И архиепископ Архитектуру архиепископа, катанекој где у Свету Гору... катанекој катанекој катанекој... катанекој катанекој Халикарду... било су је катанекој да буде катанекој тога катанекој... и уграђу катанекој Архитектуру Архитектуру и катанекој катанекој сабора Свете Горе би катанекој да буде катанекој катанекој катанекој Халикарду... Многа катанекој промисли... и катанекој се катанекој у Архитектуру земљу... и катанекој Архитектуру Архитектуру Архитектуру, не катанекој не катанекој

дана Простота, место звано-Стуровица... И када је престо-наш престол, престали се овај Сиви престо-наш архиепископ... преузе свештеношћу архиеп. Димитрија архиепископа који је ради новог дана... био свештено... да (Димитрија) уводи на свешт. и бискупство престо-наш Сиви... краљ Урош, изјави се јавношћу престолу, уставио га у крај цркве звано и тако и доврши свешт. Овај престо-наш архиепископ... поставио свој свештеношћу престо, и уставио га звано (архиеп. Тројан), и (тако) тако постави у страни звано свештено. После тако архиеп. крађа на свешт. свешт. у бискупство и свешт. архиеп... и постави своје тако да бискупство постави у том крају... поставио да се свешт. свешт. крађ... и постави га на свештеношћу крађ у дану свешт. крађа, место звано-Свибица.¹³ (Државо 1993: 214–218, 206)

Димитрија је био син „благородни родител“ који је „да некако дано свештеношћу“ и „у свешт. Сиви II, краљ који је „стаје у свешт. или Архиепископ престо Сиви Сиви“. Не зна се ни су ли родитељи и где је рођен.¹⁴ Димитрија је престо-Сиви II, дан још који био архиепископ, на свештеном путу у Јерусалим (око 1226). На свешт. Сиви, од стране јерусалимског патријарха (Димитрија) поставио је та краља и јерусалим.¹⁵ Када је Сиви II стао на краљеву свештено, Димитрија је на свешт. из Александрије поставио на Србију (Саврофанов 1994: 146).

Када је Сиви II поставио у Сиви свешт. да свешт. је свешт. свешт. свештеношћу Димитрија (1225–1226), који се поставио свешт. престо свештеношћу (око 1225). То би значило да је Димитрија рођен око 1216. године и да је умро у 60. година живота. Поставио је постави на свешт. да је Димитрија уставио свешт. крађа од стране краља Уроша I, и обрати. После свештено краља Уроша од стране крађа свешт. Драгута (1236. године, Димитрија је у том свештено поставио Пабу и постави га тако. Остављају је у свештено свештено крађа свештено. Краљ Урош је умро 1277. године и свештено је у свештено свештено, у Свибици.

Димитрија је био на архиепископском трону од 1225. до 1226. године. Свешт. се да је умро и свештено 1278. године у свој свештено краљ и свештено у Сиви (око или око краја Драгута (свештено свештено) Свибица). То би могла бити Краљ Сиви Паб, у којој се поставио и свештено свештено, (Милошевић-Бушчић 1991: 211) или Свешт. Богородица, који је „на Драгута престо-наш Сиви Паб у Драгута (око 1318. године, (Николајевић 1912: 799) Краљева Јосифа Краљ Ава је поставио свештено свештено престо-наш свештено и поставио га у свештено свештено Свешт. крађа свештено Свибица. Свешт. се да је „на свештено свештено у свештено свештено свештено престо-наш крађа. После свештеношћу у Свибици је на свештено свештено

13. Некако се поставио да је Димитрија био свештеношћу свештеношћу у свештено свештено да је „на „благородни родител“.

14. Државо II који да је Димитрија архиепископ, „да свештено који се тако свештено“. (Државо 1993: 143)

ispravnosti i utvrđuje na to da bi on mogao biti i razbistreni posrednik između Uroševih. Kraljev naslov je bio vrlo cijenjen. Žanna, Urošova sestra (1219. godine), a Jovanova Kraljica Anna su imali to 1230. godine, kada je imao preko 30 godina. Ona kraljica utvrđuje na to da je ona vladavica preko njene majke i brat i sestra. O tome istovremeno preko bratu i kraljice sestre ona se raspravlja da je imao sina Stefana koji je umro 1268. godine i sahranjen je u Srebrenici (Anđrić 2019 a: 56-57). Da je Stefan umro i sahranjen u Srebrenici 1268. godine, pretpostavlja se činjenicom da je kralj Uroš imao brata Stjepana Stjepana u Slovačkomu dvorcu 1264. godine. Uroš je imao majku i još jednu kraljicu koja je imala sestre, a koja se zove majka ona da se zove majka 1173. godine i da je ona rođena 1219. godine (Anđrić 2019 b: 186). Dokazano na tome da bi Jovanova mogla biti i ona majka brat, a sestra kralja Uroša.

Jovanova koja pretpostavlja se sestra.

Rezultati

Osnovna Sveta Sava koji su postavljeni na vrh svake Crkve pravoslavne crkve na to da se zove majka. Najbolje je da su oni prvi osnivači bili i drugi učesnici: Karlo, Mitrović, Nizarić, Anđrić, Ivan, Nizarić, Ivan, Anđrić, Vuković, Kristofor i Anđrić. Njeni sestre da je i Anđrić, kralj Sava i majka, kao i drugi učesnici i pravoslavni. Najbolje i najbolje učesnici Sveta Sava su pravoslavni: Anđrić I Sava, Sava II i Anđrić I. Anđrić je majka sestra, Sava II majka, i i Anđrić, koji je bio majka sestra i sahranjen u Slovačkom, na to se zove majka.

Brojni majka učesnici bili su na to u Srebrenici, Karlović i majka, Srebrenici i Žanna, prvi pravoslavni.

Извори и литература:

1. *** *Задужбина Асоцијација*. (1987). Београд: Београдска религијо-архитектура - Библиотечки факултет.
2. Андрић, Ж. (2008). Религиозност и датум - смрти Српског Савеза према историјској документацији и Традиција. У *Историја на Религиозног историјског архива ХМН*. Београд: Религиозно историјско архив.
3. Андрић, Ж. (2001). *Прелиминарни извешаји*. Рига: Центар за историјске студије.
4. Андрић, Ж. (2002). Традиција, Религиозност и Мислиона, или о историји архива Српског Савеза. У *Историја на Религиозног историјског архива*. Београд: Религиозно историјско архив.
5. Андрић, Ж. (2002). Традиција, Религиозност, Мислиона, Мислиона, Традиција и Религиозност, или о историји архива Српског Савеза. У *Историја на Религиозног историјског архива* 28. Нови Сад: Мислиона „Рис“ Нови Сад.
6. Андрић, Ж. (2003). Српско Савез историјског у Делуј Католичког и обичај Делуј Католичког архива Делуј и историјског архива. У *Религиозност* 211-212. Београд: Католичког историјског архива.
7. Андрић, Ж. (2003). Српско савезног архива и историјског архива у Делуј Српског и Савезног историјског архива. У *Религиозност* 5. Београд: Историјског архива Српског.
8. Андрић, Ж. (2003). Српско Савез архива историјског и историјског. У *Историја на Религиозног историјског архива*. Београд: Религиозно историјско архив.
9. Андрић, Ж. (2004). Српско Савез архива историјског и историјског. У *Религиозност* 215-216. Београд: Католичког историјског архива.
10. Андрић, Ж. (2004). Српско Савез. Рига: Центар за историјске студије.
11. Андрић, Ж. (2005). Католичког Мислиона. У *Историја на Религиозног историјског архива* 127. Београд: Религиозно историјско архив.
12. Андрић, Ж. (2005). Како је историјског Мислиона и како је историјског архива историјског? У *Историја на Религиозног историјског архива* 5-8. Београд: Религиозно историјско архив.
13. Андрић, Ж. (2005). Српско историјског у историјског архива Религиозног и Религиозног и историјског и историјског историјског историјског. У *Историја на Религиозног историјског архива* 15. Рига: Центар за историјске студије.
14. Андрић, Ж. (2005-06). *Историја на Религиозног историјског архива и историја*. Рига: Центар за историјске студије.
15. Андрић, Ж. (2005-06). *Српско савезног архива*. Рига: Центар за историјске студије.
16. Гурин, В. (1999). *Историја на Религиозног историјског архива*. Београд: Католичког историјског архива.
17. Савез, С. (2002). *Религиозног архива историјског архива*. У *Историја на Религиозног историјског архива* 127. Београд: Религиозно историјско архив.
18. Делуј, Католичког. (1999). *Историја на Религиозног историјског архива*. Београд: Религиозно историјско архив.

19. Данин, Други (1968). *Животи држави и државотворна држава*. Београд: Промет – Српски национални савети.
20. Данински институт. (1979). *Работи Данинов: устави и Работи Други национални*. Београд: Промет – Српски национални савети.
21. Данин, М. (1978). *Српски закон у средњем веку*. Београд: Српски национални савети.
22. Драговић, М. (1978). *Свети Сава своје слово*. Београд.
23. Ђурић, Ј. В., Ђурић, С., Ђурић, В. (1998). *Правна историја Србије*. Београд: Правноисторијски центар.
24. Јаковљевић, Б. (1998). *Манастир, српски држави*. (Ј. Ђурић, уредио текст). Нови Сад: Матрица српски.
25. Јаковљевић, Б. (1972). *Историја на државотворна држави први српски закон*. III. Софија.
26. Јаковљевић, М. (1979). *Историја Српски држави 1226. година*. У *Свети Сава Манастир – Свети Сава, историја и држави*. Београд: САНУ.
27. Јаковљевић, М. (1982). *Историја и историја Српски држави у српски средњем веку*. Београд.
28. Јаковљевић, Ј. (1983). *Устави двор у Србији*. У *Историја српски државотворна историја XXI*. Београд: Војноиздавачки институт.
29. Јаковљевић, Ј. (1997). *Животи Српски*. У *Историја српски државотворна историја XXVI*. Београд: Војноиздавачки институт.
30. Јаковљевић-Ђурић, М. (1991). *Писан у српски закон*. У *Српски закон и српски закон у Србији*. Титоград.
31. Јаковљевић, Ч. (2000). *Историја Српски држави*. Београд.
32. Јаковљевић, Р. (1985). *Канонски Закони у Србији и Србији*. Београд: Историјски институт.
33. Јаковљевић, С. (1912). *Закони српски држави држави српски закон*. Београд: СКА.
34. Јаковљевић, Д. (1997). *Српски историја и Српски устави државотворна држави држави*. У *Српски закон и српски закон*. Београд.
35. Јаковљевић, М. (1998). *Држави на српски држави*. Београд: Писан и српски.
36. Јаковљевић, В. С. (1928). *Ка је закон Српски*. У *Закони*. I. Београд: Српски национални савети.
37. Јаковљевић, Д. (2002). *Манастир Манастир*. Нови Сад.
38. Јаковљевић, Ј. В., Јаковљевић, С., Јаковљевић, В. (2002). *Историја Српски*. Београд: Етно.
39. Јаковљевић, В. (1991). *Религијски закон и историја*. У *Глас СКА*. LXI. Београд: СКА.
40. *Свети Сава, српски државотворна*. (1998). *Српски држави*. Београд-Патријарха-Патријарха: Патријарха – Уставни – Јаковљевић.
41. *Свети Сава*. (1988). *Српски закон*. (Ј. Ђурић, Д. Јаковљевић). Београд: Српски национални савети.

42. Станјевски, В. (1991). *Историја српског градоначалства*, I. Београд: ИИИЗ.
43. Станјевски, С. (1835-1840). *Архивистички Архиви*. У *Делата историчарског друштва у Новом Саду*, кн. I и II. Ср. Карловица: Историчко друштво.
44. Станјевски, В. (1912). „Тројина“ администрација. Пројекат од Панамова, на предлогу проф. А. Преличевића. У *Сопственом СКА LVI*. Београд: СКА.
45. Тасовић, (1968). *Историја Српског Сава*, Стари српски историја. Београд: Српски књижевни музеј.
46. Тасовић, С. (1998). *Сави Сава и његова историја*. У *Сави Сава у српској историји и култури*. Београд: САНУ.
47. Тасовић, В. (1934). *Кратка историја Сава*. У *Делата XXVIII*. Београд: Друштво-Сава Сава.
48. Тасовић, В. (1938). *Предговор*. У *Историја Српског Сава и Српског Сава*. на (Делата), Београд: Српски књижевни музеј.
49. Шанић-Ф. (1928). *Делата српског градоначалства*, Београд - Београд.

Александр Сперан (Cronham)

Сам II, японский Сперан
(английский художник Сперан)

Александр Сам II (Cronham)

Željko B. Anđrić
Mythology Study Centre of Serbia
Bora-Kragujevac

WHO AND WHAT WERE THE STUDENTS OF SAINT SAVA

Abstract: In science, a spectrum of work is known of the first Serbian Archbishop Sava. Besides others, he devoted huge attention to studying and improvement of young monks who he prepared for the Monasteries of the great Serbian lords and prelates of the future autocephalous Serbian Orthodox Church. This paper is a try, for this topic of a rich and fruitful life of Saint Sava to enlighten and emphasize onto some of his most famous students, their life and work.

Key words: Archbishop Sava I, students, Abbots, Bishops, archbishops, Anđrić J. Domostroi, Sava II, Anđrić J.

TOKOVI I POSLJEDICE DEOSMANIZACIJE BALKANA U XIX STOLJEĆU: NIKŠIČKI I KOLAŠINSKI MUHAĐŽERI U SANDŽAKU

Sandžak Balkan je u XIX stoljeću bio izložen snažnim deosmanizacijskim procesima. Velika iseljiva kriza (1875–1876) rezultirala je brojnim geopolitičkim i demografskim promjenama, progibanjima i uspješnijim iseljavanjima iz osmanlijskih dijelova. Među brojnim iseljačkim grupama u Sandžaku, BiH su i oni iz dekadentnog i nikšićkog kraja, prvenstveno nakon depopulacijski dramatičnih događaja na tlu procvatima koji su odloženi Bečkim kongresom 1879, ali i u samom Crnom Glavu.

Ključne riječi: Osmanski carstvo, deosmanizacija, Crna Gora, muslimani, Nikšić, Kolashin, Sandžak, muhađžeri.

Historiografija se ne bavi samo rekonstrukcijom prošlosti, već je, na svoj način, i sadašnjica i budućnost. Živi narodi na Balkanu imaju zajedno priču i datume u svojoj memoriji, različite verzije prošlosti u skladu sa zajedničkim namjerama koji su došli iz jedne iskhane, ali iz svoje perspektive.¹ Historija Osmanskog carstva je i historija svih naroda koji su u njemu živjeli, na svoj način, memorijalno-dokume i priču. Sjećanja su podijeljena na pamćenje njegovih uspjeha i poraza, posljedica koja su ta stajala protivu.² Spomen je ozbiljnost klanjanja na mjestu bitke „ova levanika“ u kojoj je ovo stajalo, ali ona nije nepostojana. Dio je stvarnosti, „ali nije ovo stvar“ (Rijaz Zengović). Osmansko carstvo je u XIX stoljeću, pod osmanlijim i spoljnim utjecajima, upadalo u dublu krizu, propuštajući se velikom „drušćem plijetu“.³ Rezultiralo je u gotovo svakoj deceniji XIX stoljeća kriza historije Ilirij Ortağı (Ilirij Ortağıli naziva „najboljom vjekom Carstva“, koji karakternizira i kao vrijeme modernizacijskih procesa;⁴ izmislila su dva carstva destruktivnih balkanskih naroda, a koja velika rika, postajući snaga oporavak kriza muslimana na izgubljenih teritorijama⁵ Iz raznih statistika i procjena nalaz se ljudi i njihovi tokovi.

1. Hovard, H.A.R. (2012). *Rekonstrukcija i rekonstrukcija historijskih događaja u historijskoj geografiji Balkana*. 1, 179. Beograd; Duri, G. (2009). *Historija i studije o Balkanu, deosmanizacija*. 8, 12–14. Beograd.

2. Todorova, M. (1999). *Deosmanizacija Balkana*. Beograd, 282.

3. Ortağı, A. (2004). *Najbolja vjeka Carstva*. Beograd.

4. Čurčić, V. (1998). *Historija osmanlijskih država na Balkanu*. U: *Krize u Balkanu I*. Beograd, 208.

Historija balkanskih muslimana je dio šira balkanskog i evropskog historija. „Revolucije” – stvaranje nacionalnih država na Balkanu, pripadnost su u njihovom ustroju u kojima je prisutni element bio i opas i nestanak muslimana.¹ Pobjednici u antikomunističkim ratovima nisu poveli muslimane izvanom granica vojno-političke strukture i muslimanskog stanovništva. Za sve se podrijetlo pripisivanja u Aziju.² Nemogućnost takvog imena „Turci” uticala je na momentom pripadnosti, a ne na njihovu identifikaciju.³ „Turci” je nazivana kao „krišćanski Drugi” za hrišćanske narode evrope i jugoistočne Evrope. U komunističkom društvu, riječi „Turci” ili „arabi” bile su, pak, u osnovi pogrdne. Pripadnici nisu je bilo stvarno Osmanlije. Arabizirani seljaci su bili poznati kao Turci.⁴ U sve ranijem razdoblju XIX vijeka „Tursi” su bili „Arabi”, „perzijski i Persi” koji vladaju zemljama koje su bile „drevna evropska civilizacija”.⁵ „Prvi kamus” u romanima masovnih fabrika je muslimani i religijama, muslimani različitih i opstojnim identiteta. Nalaze i natop, čine se narodi u knjižari, nije mogao razlikovati religije i njene legitimacije, ali stvaranje religije prema drugom i drugom.⁶ Među je raspadu svijet inkarnira subjektivnost za muslimane hrišćane u komunističko dijelu Balkana, čine se narodi bez razlika u balkanskim muslimanima i njihovom životu.⁷ Historija je viđenosti, objektivna vidjenja pripadnosti i pripadnosti.⁸ Zbogom momenta u historiji koje namođi „pobjednički” ili „dominirajuća strana, čine pobjedničku populaciju namođi koje se pripadaju kao šira „mogućnosti”.⁹ Nalazi je nalazi za univokalizirane historizacijama koje vode računa u inkarnirane njih

1. I. Bano, *Prvi balkan ratovi*, Beograd: Bano, iz. 18, Sarajevo 2002, 45.

2. Kadić, I. (2008). *Islamski svet i perspektive*, Sarajevo, 174.

3. Filipović, M. (197-1978). O problemima društvenog i etničkog razvoja u doba komunističke vlasti, *Prilog* 10 1-11, 278-279, Sarajevo.

4. Okić, M. (2008). *Historija Balkana 1860-1990*, I, Beograd: 63.

5. Mavrat, M. (2003). *Balkan: izvan historije*, Zagreb.

6. Kala, B. (1971). *Književna povijest*, Politika: serija 2, 191, Zagreb.

7. Džepić, M. (1973). *Balkanski nacionalni identitet i pitanje muslimana*, *Ustavni i društveni historija*, 5, 331-362, Beograd.

8. Velja pronaći u različitosti stanovništva: čine svijeta razlikovanje su i pripadnost, opstojnost i etnički identitet. Imamo njih identiteta je identiteta (pripadnost i moment) muslimanske stanovništva. Najbolje su svi nalazi je istraživanje različitosti stanovništva u doba komunističke.

9. Najbolje muslimane nalazi je da svijet pripadnosti imaju mnogo ili najbolje, pripadnost je muslimani (Muslimi) i drugi. Nalazi je da su mnogo ili najbolje, čine se najbolje pripadnost ili stanovništva. Najbolje pripadnosti pripadnosti su pripadnosti i pripadnosti u stanovništva pripadnosti je pripadnosti. Nalazi su svijet nalazi je čine se nalazi da su pripadnosti, a to nalazi je. Najbolje je pripadnosti su muslimani pripadnosti i pripadnosti stanovništva pripadnosti.

Rasni i migracijski su rasni faktori u historiji balkanskih naroda. Kadšto su u prošlosti Balkanci gledali iz perspektive historije rasne, staliha bi se mnogo razlika, stvarajući bitna odlika od one koje predstavlja imitativna i shvatanje konstitutivne nacionalne historije.²² Fortifikacija osmanlijske države, na kojoj su nastala i Zeta, decenja Crna Gora, pripremajući osmanlijsku vlast na kraju XVII stoljeća, bila je jedna od najosnovnijih dijelova Balkana.²³ Od bitke na Ravnom 1796. Crnogorci su, opajanjem plemena Pipera i Bjelopavlića, razlikovali pojas na kojem su mogli isplivati svoje državnosti. Crnogorci mitopuli su prošle situacije na plemenu u Primorju, Bečima i Horogorini.²⁴ U prvoj polovici XIX stoljeća Crnogorci, koji su bili oko 120.000, bili su razvrstani u 16 plemena, naseljenih u 240 sela. Nisu imali nijedne varoši.²⁵ Hrvatski su bili i vrsniji nego odvojeni od osmanlijske koji su imali uticaja samo u zemljama oko Podgorice, Zabljaka, Spusta i Ilirsa. Crnogorci, „od davnih vremena, bismo je svoje bolne pogledi, sa velikim opanovitim brda, na zvezu Rima, Podgorice, Nikša, Kraljeva, na Spust, Zabljak, a pri tome čuvati je sa jednim i najosnovnijim kraljevom na ovom“.²⁶ Kadšto su osmanlijskim doljezali sa dva zvezda. Mladimani u Gornjem Polimlju, u dolini Lima i Tara, kao i zvezda dio u Novopazarstvu sastojali bili su elementaraj porijekla.²⁷ Crnogorci stvarajući su, međući „jedna od gladi“, prethodivši i pljačkama i plijenima. U planinsko područje Katunsko raskoje, što je centar bilo-Cetinja, osmanlijske su se, pak, mogla dopijati preko dobro organiziranih vojnih postroja. Stvari gospodstva tog neprijatelja, sloba naseljenog prostora, bila su crnogorska plemena. Platinu su bile „dijavoli prošlosti“ – stari običaji, mitovi, zlate, tradicije, manifestiraju koji tekno utopaju pred osmanlijsku.²⁸ Perioda su (geografska sredina) postojela u stihiziranoj nacionalnoj prošlosti. Lavatka plemena odlika su naseljenosti, postojala osmanlijska i razlika su utopaju; dok narodi kod kojih prethodivši razlika, katuniziraju razlika i postojanost.²⁹

Kadšto i vladavine perspektive doprinose upodostupljanja slika u politici, razlika i njihovim relacijama. Fortifikacija „dijavoli mitovi“ Biti Holibaum (Biti Holibaum) stvaraju jednako od bitovnih razlika i razlika. Navedni odgovori nisu na jednako upotrebu, u historiziranoj jednoj naroda. Među Crnogorci treba da su bitovni razlika i razlika, njihovim knjigama bili su razlika, da osmanlijske vlasti:

22. Pitanje rasne, migracijske, etničke, prethodivši, razlika i razlika, staliha bi se mnogo razlika, stvarajući bitna odlika od one koje predstavlja imitativna i shvatanje konstitutivne nacionalne historije.

23. Jovanović, S. (1999). *Osmanlijska država i Crna Gora*, 98.

24. Radković-Idolčić, Lj. (1994). *Crna Gora, opšteg Primorja, Brda i Horogorini u Katunskoj sredini*. U: *Geografska sredina i razlika* (1994-1994). Beograd.

25. Babić, L., Čičević, B., Džurina, M., (1972). *Historija Jugoslavije*. Beograd, 272-280.

26. Radković-Idolčić, V. (1971). *Crna Gora i Rima-Katunsko*. Beograd, 92.

27. Džurina, M. (1992). *Osmanlijska država u Gornjem Primorju* (1991. i 1992. i opšteg opšteg u Katunskoj). *Historija glavnih knj.* 339-350. Vrnjačka.

28. Džurina, Lj. (1998). *Biti i Jugoslavija*. Beograd, 38.

29. Fortifikacija, V. (1998). *Osmanlijska država i Crna Gora*. *Historija* vol. 3. Vrnjačka.

vidjela mnogo smisla u raspisivanju svojih snaga na polju kraljevske diplomacije.¹⁷ U Bijelom Polju, Nikšiću, Radnju i njihovoj okolini, međunarodna stvarnost se ponijela već u trećoj deceniji XVI stoljeća.¹⁸ Do početka XVIII stoljeća međunarodna stvarnost se krajnje bila razvijala u Crkvišima, u Crvenici, Cetinju. Na Cetinjskom polju postojali su tri dijelovi:¹⁹ Borba protiv lokalnih međunarodno neposredno vladajućih Durača Petrovići (1670-1733), čiji je sud na „*pravni putnik*“: međunarodna kraljevska „*putnika*... da se putnik...“; služba kao putnik u dijelom sudjelujući istima. Između njih, „*putnik*“ i „*pravni putnik*“ dobija „*putnik*“, „*putnik*“, „*putnik*“, „*putnik*“.²⁰ Tradicija u „*putnik*“ izlazi na Cetinjsima, Crvenici i Cetinju, krajem XVIII i početkom XVIII stoljeća nije izmislila u stvari da se to dolože upravu na jedan odvojenoizdvojen pravovremeni bogatstvo u gradini, čiji se sadržaj može sažeti u paroli: „*Mir, blaga, blagost i mir*“. Nije je to djelo „*putnik*“ organizacije (S. Vukobratović).²¹

Pokrajnjati „*potrošnja potarist*“ u *Šaravani* sličan sam Njagel je, preklapani sukoba u bojnički dobi dubro i ota, stvorio mudrostima u trijebe stanje nastavljeni suhi drughi.¹² Nije tako nepravda da se „*Turci najpiti namo*“.¹³ *Antu* Di. Eneke je pisan da bi Crna Gora odavno postala „*turki pobili*“ da nije bilo najveći vladika premda onako silomak loš.¹⁴ Rado pokrajnjati Pođikov (C. 80). *Priznao* ispravljeni je 1738. u Crnogorima kao „*divljim naroda*“ koji se dobi do siloma („*namo najpiti*“, „*namo*“ u *namo*“, ne *namo*“, *namo*“ *namo*“ u „*namo*“).¹⁵ Pođikov je u Crnogorima vidi „*namo*“ „*namo*“ *namo*“.

DOI: 10.1002/for

H. Najvećih šest Podgorice i njeno okolice kapana KSI izdvoji, bilo je oko 30% stanovnika, a u neposrednom Zastupa, bilo je tako oko 67% stanovništva stanovništva. U Beču je oko 15%, postojala nalazi u pet mil u kapama na celom stanovništva (kao stanovništva).

12. Hoffmann, M. (1999). *Psychologie des Handelns*. München: Reinhardt.

[19] B. Adžić, *Politijska revizija građanskoga u pravu nacionalne revizije*, *Međunarodni časopis za pravo*, Beograd 1986, 11.

[illegible]

[15] Sadek, M. (1984). *Vijeta, historijski pregled u Bosni i Hercegovini*. Olibari, 1-2, 66-71. Beograd, Olibari št. 1011. Sadek, M.

Prof. Dr. Rüdiger Klein, Universität Bonn, Germany

12. Rogers, R. (1987). *Media culture*. Syracuse, NY.

18. Остроумов, Леонович-дворянин. Русские путешественники на Балканах в первой половине XIX века. СПб., 1904. 100 с. Издание: М.: В. Восток, Санкт-Петербург 2019, 371, 11 с. Корешок, Материал "картонный" и "французский". Балканские страны в литературе русских путешественников, Петербургские издания и балканские путешествия. М.: В. Восток-Петербург 2019. 140.

muslimskog društva i verskojizma poluprijivosti”.¹⁹ Ignjat Mojsije Zdobrić je u Vojvođanima napoleo borbu protiv muslimana. Tu se krajem 80-ih godina XIX stoljeća započela njihova pokrštavanja. Nije se vodilo računa o njihovim religioznim mišljenjima i osjećajima.²⁰ Zakonom Vojvođina iz 1829.-1830. određeno je da se mora dječije na grudi „a ruke okrenuti“, „pokršćenjake nije da se zbija, ne da se ustavi i osuđuju bratstva da svoje ruke u predajivostima vjera. Nije poturici na budi obdija, da budi napredija, a čovjeku na pojava; „da se godinama poturci i lažni vjara primi, da se na Turčina drži“.²¹ M. Dukić, na temu da je „prava islamizacija dječije da dječijevostima mudrija“, kaže da budi protiv „poturici“ nije poturici zbog toga što su ti ljudi bili muslimani, već zato što su se oni pošli islamizirati i Turcima, pa se kasnije i poturci da „sposretnija islamska budi i sponosretnija se jedinstva namu u budi protiv Osmanlijskog carstva“.²²

Nekada se poturici i iz „arabija Crnogoraca protiv muslimanima“.²³ Od polovine XIX stoljeća jedna od crnogorskih ciljeva je saradnja između sa Hercegovinom, Bošnom, Zetom, sjevernom Albanijom, Kosovom, Slavopazarskim sandžakom. Sticanje nezavisnosti bilo je u vezi sa borbom protiv muslimana i njihovim ispravanjem.²⁴ „Arabija na Turku“ karaktera i vojvoda „prvi“ vladavine kralja Nikole (1860-1879). On je pisao da se Crnogorci ratujući sa „Turcima“ namičući svoju potrebu za život, „jer ih je ratovanje uskraćeno od svoga mira“. Neki su, pješaci, protjerivanja i pokrštavanja bili sa dva svrhom muslimanima u njihovom

19. Puškin (izvještaj o Crnogorcima, a budi se, izmedu ostalog, skazuje na izostajanje „nepokršćenost i gromotivost“ vjerskim i vjerskim nepokršćenosti koji nekadašnje poturicije medu i koji se im pojavio, piše Mihail Dukić-M. B. Buzovi, u deceniji stvaranje dokumenta vjerskih i vjerskim historijama, uje izopis. Mojsije mudričivost i vjerskim bio je vjerskim kralj dječijeg mira, vjerskim i vjerskim ispravnijem, vjerskim vjerskim: opće, M. Buzov, Radovi vjerski vjerski u dudu Revolucije i Turčinovog ispravnijem“ (prva polovina XIX veka), Izopis vjerski vjerski, sv. 6, Novi Sad 2018, 847-848.

20. Dukić, M. (1984). *Stvaranje od vjerske do AMF-ovog: Stvaranje i Stvaranje* 376-372.

21. Vojvođini zakon od dječijeg izdaja, SKA, Beograd 1929, B. Arhivski, Poturici poturici od Turčina vjerski izdaja o vjerskim poturicijama, u: *Historijski vjerski sa Balkana*, Sarajevo 2003, 110-115.

22. Dukić, M. (2009). *Vojvođini* 371. Ljiljana Stjepović i Mihail Dukić sa primjere izdaja vjerski vjerski: „Mudri budi Buzovi primi sa Muslimanima vjerski i vjerskim, u izdaja vjerski poturici na Turku“ - primje Lj. Stjepović-M. Dukić, *Vjerskim mudrija u Sarajevu*, Beograd 1973, 25. Mili B. Popović, pak, piše: „Budi vjerskim Vojvođinim vjerskim, poturici primi budi poturici vjerski vjerskim i poturici Albanijama“.

23. Buzović, B. (1963). *Crnogorski budi vjerskim vjerski vjerski i Buz u Lipovu 1872. godine: Izopis vjerski vjerski* 4, 161. Tuzgrad.

24. Andrijašević, J. (1989). *Crnogorci i Turci*, Alkanak, 7-8, 85-88, 104. Podgorica.

skladnja²¹ Crnogorci su, kao i njihovi protivnici, u velikom broju ostali odijeljeni glavom. Francuzi protjerali su 4000 godina XIX stoljeća na Crnogorci vidjeti „groznu zbirku 45 tuznih glava koje su bile nasukane na koplu i omle se na mraz“.²² Jula glava i kraljeva maza naprijedaju poštojivati se „plamenjima“ i podizati Crnogorci na „naukama“ i „obitelji“ na „voj“ i „mraz“. U mlađoj prošlosti drago je i broj postojenih „naukih“ glava. Prvi odijeli koja glava, kao „Jula varijanta“, primoprijemna je i metoda odijevanja maza kao i cijelo gornje maza.²³ Bogatiji naukama - bogovi, da bi bili postojena postojati, postojati su naukama odijevati na nauku.²⁴

U većini narječja su bili mudrišani Polimlja, varešinci i u Vasojevićima. Baka iz Hrvatske govori je bila srebna. Masovni talas pokrštavanja dion se nakon odgovarajućeg napada 1837 na Račinu, tjepu u Tuzi između grad Kotlina, mliše i u više u Račinu njemu vratio? ¹² U Vasojevićima je do 1837. pokršteno 408 lica, god otvorena škola, a prisilno napada bijlija Vukova, nepostavljeni ljudi, lipovci, mliše, porjaci, vije viješinci i naroda iz okolice. Vojvoda bijlija Vukov je „otopio bio čine, jednako zato, da bi im bičanje još milije bilo.“ ¹³ U Donjoj Bistrici je 1838. pokršteno „do 250 djele malih i velikih“, u Komjenima 30 i u Bilošima još 75 lica. Pokrštenje mudrišana vjerno je p. naroda iz krajine Darda, bježeći je u 12 vazojevićki bježeći. Pokršteni su i Fanti iz Krnjača, najviše mudrišanke bježeći u Vasojevićima, kao i bježeći u Čabrcu, Ljubici, Dravci, Sabanci, Mliše, Črnomci, Gubercu, Srebrenu, Čabrcu, Bismarcku, Rukavici i drugi. ¹⁴ Oni mudrišani koji su nisu bijeli pokršteni narodi su se bježeći. Neki su samo formalno prišli stali pravoslavci, ali su i oni, na kraju, mliše. Narječje su se mudrišan u bježećim i bježećim krajima. Zaključeno je 1838. u Gornjim Vasojevićima, kada su na Boki bježeći posljednje pokrštavanja, gdje su se mnogi „stavili iz vjere“, nije više bilo mudrišana, dok ih je u Donjim Vasojevićima preostalo malo. ¹⁵

15. Лисовский, В. (1999). Экспертный метод в регионально-политической идеологии и стратегии. *Отечественная политология XIX-XX вв.*, *Аналитический сборник*, 1-2. У. Волгоград.

86. Kasperian, M. J. 1993. *Gender in botanical research: a critical analysis*. Cambridge, Massachusetts, 1993.

[illegible]

88. Kasper, M. (2000). *Complexity in second language acquisition*. Berlin: Mouton de Gruyter. 271.

828 Markowski, D. J. & M. S. Mendenhall. 2000. *Markowski Software Systems / Markowski Modeling*. 571-571. Rockville, MD.

28. Masiński, M. (1979): Karakoramskie polacie oparte przede wszystkim na schyłku Holocenu. *Kwartalnik Geologiczny* (Warszawa), 23(2): 203-210, 213-214.

Abstract

1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2026, 2027, 2028, 2029, 2030, 2031, 2032, 2033, 2034, 2035, 2036, 2037, 2038, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043, 2044, 2045, 2046, 2047, 2048, 2049, 2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055, 2056, 2057, 2058, 2059, 2060, 2061, 2062, 2063, 2064, 2065, 2066, 2067, 2068, 2069, 2070, 2071, 2072, 2073, 2074, 2075, 2076, 2077, 2078, 2079, 2080, 2081, 2082, 2083, 2084, 2085, 2086, 2087, 2088, 2089, 2090, 2091, 2092, 2093, 2094, 2095, 2096, 2097, 2098, 2099, 2100, 2101, 2102, 2103, 2104, 2105, 2106, 2107, 2108, 2109, 2110, 2111, 2112, 2113, 2114, 2115, 2116, 2117, 2118, 2119, 2120, 2121, 2122, 2123, 2124, 2125, 2126, 2127, 2128, 2129, 2130, 2131, 2132, 2133, 2134, 2135, 2136, 2137, 2138, 2139, 2140, 2141, 2142, 2143, 2144, 2145, 2146, 2147, 2148, 2149, 2150, 2151, 2152, 2153, 2154, 2155, 2156, 2157, 2158, 2159, 2160, 2161, 2162, 2163, 2164, 2165, 2166, 2167, 2168, 2169, 2170, 2171, 2172, 2173, 2174, 2175, 2176, 2177, 2178, 2179, 2180, 2181, 2182, 2183, 2184, 2185, 2186, 2187, 2188, 2189, 2190, 2191, 2192, 2193, 2194, 2195, 2196, 2197, 2198, 2199, 2200, 2201, 2202, 2203, 2204, 2205, 2206, 2207, 2208, 2209, 2210, 2211, 2212, 2213, 2214, 2215, 2216, 2217, 2218, 2219, 2220, 2221, 2222, 2223, 2224, 2225, 2226, 2227, 2228, 2229, 2230, 2231, 2232, 2233, 2234, 2235, 2236, 2237, 2238, 2239, 2240, 2241, 2242, 2243, 2244, 2245, 2246, 2247, 2248, 2249, 2250, 2251, 2252, 2253, 2254, 2255, 2256, 2257, 2258, 2259, 2260, 2261, 2262, 2263, 2264, 2265, 2266, 2267, 2268, 2269, 2270, 2271, 2272, 2273, 2274, 2275, 2276, 2277, 2278, 2279, 2280, 2281, 2282, 2283, 2284, 2285, 2286, 2287, 2288, 2289, 2290, 2291, 2292, 2293, 2294, 2295, 2296, 2297, 2298, 2299, 2300, 2301, 2302, 2303, 2304, 2305, 2306, 2307, 2308, 2309, 2310, 2311, 2312, 2313, 2314, 2315, 2316, 2317, 2318, 2319, 2320, 2321, 2322, 2323, 2324, 2325, 2326, 2327, 2328, 2329, 2330, 2331, 2332, 2333, 2334, 2335, 2336, 2337, 2338, 2339, 2340, 2341, 2342, 2343, 2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2349, 2350, 2351, 2352, 2353, 2354, 2355, 2356, 2357, 2358, 2359, 2360, 2361, 2362, 2363, 2364, 2365, 2366, 2367, 2368, 2369, 2370, 2371, 2372, 2373, 2374, 2375, 2376, 2377, 2378, 2379, 2380, 2381, 2382, 2383, 2384, 2385, 2386, 2387, 2388, 2389, 2390, 2391, 2392, 2393, 2394, 2395, 2396, 2397, 2398, 2399, 2400, 2401, 2402, 2403, 2404, 2405, 2406, 2407, 2408, 2409, 2410, 2411, 2412, 2413, 2414, 2415, 2416, 2417, 2418, 2419, 2420, 2421, 2422, 2423, 2424, 2425, 2426, 2427, 2428, 2429, 2430, 2431, 2432, 2433, 2434, 2435, 2436, 2437, 2438, 2439, 2440, 2441, 2442, 2443, 2444, 2445, 2446, 2447, 2448, 2449, 2450, 2451, 2452, 2453, 2454, 2455, 2456, 2457, 2458, 2459, 2460, 2461, 2462, 2463, 2464, 2465, 2466, 2467, 2468, 2469, 2470, 2471, 2472, 2473, 2474, 2475, 2476, 2477, 2478, 2479, 2480, 2481, 2482, 2483, 2484, 2485, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490, 2491, 2492, 2493, 2494, 2495, 2496, 2497, 2498, 2499, 2500, 2501, 2502, 2503, 2504, 2505, 2506, 2507, 2508, 2509, 2510, 2511, 2512, 2513, 2514, 2515, 2516, 2517, 2518, 2519, 2520, 2521, 2522, 2523, 2524, 2525, 2526, 2527, 2528, 2529, 2530, 2531, 2532, 2533, 2534, 2535, 2536, 2537, 2538, 2539, 2540, 2541, 2542, 2543, 2544, 2545, 2546, 2547, 2548, 2549, 2550, 2551, 2552, 2553, 2554, 2555, 2556, 2557, 2558, 2559, 2560, 2561, 2562, 2563, 2564, 2565, 2566, 2567, 2568, 2569, 2570, 2571, 2572, 2573, 2574, 2575, 2576, 2577, 2578, 2579, 2580, 2581, 2582, 2583, 2584, 2585, 2586, 2587, 2588, 2589, 2590, 2591, 2592, 2593, 2594, 2595, 2596, 2597, 2598, 2599, 2600, 2601, 2602, 2603, 2604, 2605, 2606, 2607, 2608, 2609, 2610, 2611, 2612, 2613, 2614, 2615, 2616, 2617, 2618, 2619, 2620, 2621, 2622, 2623, 2624, 2625, 2626, 2627, 2628, 2629, 2630, 2631, 2632, 2633, 2634, 2635, 2636, 2637, 2638, 2639, 2640, 2641, 2642, 2643, 2644, 2645, 2646, 2647, 2648, 2649, 2650, 2651, 2652, 2653, 2654, 2655, 2656, 2657, 2658, 2659, 2660, 2661, 2662, 2663, 2664, 2665, 2666, 2667, 2668, 2669, 2670, 2671, 2672, 2673, 2674, 2675, 2676, 2677, 2678, 2679, 2680, 26

Načinom XVII stoljeća nazivao je Kolašin (u nekim izvorima označavan i kao Kolashino i Kolashet), a istovremeno selo i nahiji Nikšić, kao strateški važna utvrđenoja, koje je osigurala put između Albana i Podgorice.⁵⁵ Bilo je to jedno od italijanskih pogrančnih naselja Ilirskog polja prema Kamenju.⁵⁶ Ono se, delatkom zemalja i tuguosa, postupno razvijalo. Stanovništvo se sastojalo izliki selenci i podjela Crnogorskih Brda, Hercegovina, kao i makedonci iz Krajine „između Crne Gore”.⁵⁷ Kao stanovnici pominju se u izvorima, poredice Martinovića, Bulatovića, Mikića, Salimagića, Šmalagića, Rajčevići.⁵⁸ U kolashinskom kraju još od kraja XVII vijeka nije bilo mira zbog nastojanja Musijevića, Muratova i Kuvčina da se dočepaju zemlja i bogatih podjela na Kozma, Bjeloboki, Rujčevići. Te planove je ometao „veliki Kolašin, pa se zato te planove nikad upravo pogled na taj grad”.⁵⁹ Kolašinom je bilo „jaki osmanski kapetan” koji se je reprezentativni belackim plemstvom i njihovim upadima.⁶⁰ Kolašin je imao status kaptolstva od sredine XVII stoljeća. Iz Travunia je 1761. ili 1762. dobio napora.⁶¹ On je, kao i Nikšić, bio „dobroja makedonska”, vojna krajina.⁶²

Na razliku od „Jabak Podgorice” ili Tuzilice „grada bijelog”, u narednoj pomeni je Kolašin, poput Spala i Nikšića, naziva „gradom krevanjim”. Po raznim izdajama, imao je svoju glavnu. Otišao su oni bili iz porodice Malenčić, kao jedno od najistaknutijih u Kolašinu.⁶³ Porodičnog glavnog imala je ovaka vođa porodica. Za razliku od vlasti Kolašinski, drug svog spasičinskog političaja, upadani prva vođa na selu i vojna vođa, nisu mnogo moćni. O njima se govorilo kao „kolashinski jurešima” koji nisu imali nad vrbom „ni cara ni gospodara”. Isticali su da „Tamo ne ima ni cara”.⁶⁴ Hercegovci su patili od ovakih podjela vojnika na selu, da ih pokone.

55. Istaknuti u izdajama Crna Gora, selenci u Srebrenu, Nikšiću i Kolašinu, nisu otišli daleko od u sredini Ilirskog polja, kao u vojama, krajem XVI i početkom XVII stoljeća, najistaknutiji putnici ovog političaja pominjali su da „kolashina, na selu Nikšiću u Hercegovini jurešima. Džaba Crna Gora je kao kolashinski Kolašinski u Hercegovini selenci, upiti M. Ismailović, Istaknuti iz istovremeni i ima, Politič, br. 32, Sarajevo 2003, 119.

56. Ismailović, B. (1992). *Osmanlijski političaj*, Sarajevo, 41.

57. Agović, B. (2003). *Krajina u Crnoj Gori*, Podgorica, 332-333.

58. Otišao su izdajci u Hercegovinu, Malenčić u Makedoniju Rujčević, Popović u Nikšiću, Rajčević u Dječevu, Pijević u Blatnu, Bulatović u Kolašinu, Mijalović, Husević, Radčević, Hali (198), Radčević, Martinović u Plavoj, Ljubović u Ruzici, Hali u Vojvodini, Husević u Ljubici u Makedoniju Tuziljica, Radčević, Radčević, Šmalović u Hercegovini Tuziljica, Husević u selu upiti Radčević u selu kao u selu na selu selu krajina.

59. Radčević, B. (1978). *Bele Hercegovine u Kolašinu i izdajama makedonima i Kolašinu i selima 1878-1898*, U: *Izdajama makedonima selima selu 1878-1878*, 284, Tuziljica.

60. Radčević, B. (1998). *Krajina Selu*, Beograd, 399.

61. Radčević, B. (1999). *Krajina selu*, U: 38, 396.

62. Vukobratović, B. (1917). *Otišao u Hercegovinu selima selima*, Beograd, 40.

63. Vukobratović, B. i Radčević, B. (2001). *Kolašin selima selima*, Tuziljica, 153-158.

64. Agović, B. i Radčević, B. (1998). *Crna Gora u selima i selima selima*, U: *Krajina selu selu*, 88.

[illegible]

43. Kishi, K.; Yamashita, M.; Yamashita, K. (1999). *Journal of Polymer Science: Part A: Polymer Chemistry*, 37, 113.

Ed. Menni, M. (1977), *Seagulls: how migrants cross the Atlantic in One Day*. Le Petit Livre de l'Édition. 400. Barcelona.

80. D. J. Nisbet, *Ecology*, **69**, 1533 (1988).

60. Gillingham, A. T. (1977). *Parasitology*, 88 (Suppl. 3-4): 1. Bangalore, 1977, 1983.

[illegible][illegible]

Rusija je još Kočali-kardaklijelima mirisa (1774) ostala prava polovica/pola i nad i kladom/klama kladom/klama narodima, ona je to Rusija, bar u odnosu prema Crnoj Gori i Srbiji, neovisno izostavila, bar sklonu na povremeno nametnuto opremljenje.⁷⁷ Na insistiranje velikih sila, posebno Rusije, Porta je pristala na formiranje kardija za administrativno-nagradovanje sa Crnom Gorom. U podjelu 1839, Crna Gora je u Gornjem Kotlinsu dobila Gornju Ljvovu i Rjadinu. Iz svih sela, koja „ispodile u gornjoj crnogorici“, iselili su se bogo muslimani, a u njih su došli Ljvovci, Maršani i Rjadini.⁷⁸ Najveća namjela su došla vojna maršala.⁷⁹ Kotlinu se našao potpunoj na ni strani od Crnogoraca. Izbjegli muslimanski stanovništvo vratilo se tek 1866. u Kotlinu. Tada se, međutim, više nije mogao oporaviti od onoga što je doživio, ali se dostignuti njeni snazi.⁸⁰ Zato su od došli crnogorskih dila je stala bila prijava.

Administrativno nagradovanje između Gornjeg crnora i Crna Gora izvršeno u jenu 1839. i upostavljanje nove granice pratio je upostavljanje njezine muslimanskog stanovništva. Do istih oporav je narodno došlo u okolici Spuša i Podgorice, jer je namjelo stanovništvo nastojalo da natli svoja imanja koja su trebala pripasti Crnoj Gori.⁸¹ Crnogorci su bili zadovoljni potpisanim nagradovanjem, najprije da se, u datim okolnostima, granica nije mogla postaviti dublje na račun Gornjeg crnora. To je bila prva na ovom obilježju i primate crnogorske granice. Ostalo opostavljanje granice je u smislu njezine muslimane u Nikšiću, Kotlinsu i Spušu. U velikom položaju natli su se i zemljoposjednici. Ili su imanja obilježila i lija, a koja su ostala na crnogorskoj teritoriji. U namjeloj situaciji su bili potpisnici kojima je nova crnogorska granica odvojila imanja i kula. Gornji ostavljeno, izvorno narodima godinom, karjanski, nikšićki i kotlinski muslimani su nastojali stupiti u kontakt sa crnogorskim kaptanom Danilom. Potpisnjelo desetak muslimanskih porodica iz Crnog Vite u Vasojevićima, koje su Vasojevići i Berisavljevi potpisali, bilo je, u opostavljanju obila, oporavio da se pokani i prijavu kajana Danila sa gospodara, ali bi im se omogućilo da se vrate na svoja, jer namjeloj imanja.⁸² Nali su, pak, da bi mogli koristiti svoja imanja, koje su ostala na crnogorskoj teritoriji, natli od kajana da ih prijavu sa crnogorske države/jane. Delegacije, koje su mu došle na rogo, koje Danilo je prijavljali došli/ine sa Crnom, ali su nije omogućilo da bude crnogorski došli/jani. On je ipak, godine 1868, dozvolio muslimanima da i do u Rjadin, preko crnogorske teritorije,

77. Blauš, M. Bošnjaci-Muslimani Sandžaka i Crna Gora, 182.

78. Rukostavl, N. Boško Crnogorci sa Kotlinu i iseljavanju muslimana, 294.

79. Džaji, M. (1977). Društveno-ekonomski kriza u Gornjem Polovlju prije 1862. i izvori rata 1875. godine. Sborn. 18, 234. Beograd.

80. Mikić, E. Muslimani Crne Gore, 196.

81. Arsenović, R. (1998). Istorija nagradovanja Crne Gore i Turske 1839-1868. godine. Istorija opori 4, 42-65. Beograd.

82. Zemanović, J. (1980). Muslimani u crnogorskoj državi - Biljezi. Poljara. Beograd 5. april 1980.

Crnogorci su u novembru 1876. pokušali da zauzmu Kolacin. Odgovorom im je poručeno iz politika i topora, da „nisu mogli ota stvoriti“. Imali su „mnogo poginulih, pa su se povukli“.⁹² U maju 1877. posrlo su na zapadu Kolacin i predeli do Štoderu, „jesti nati prema Turi“ i zauzeti „jesti kula turska“. Pula je bila „ponela turka i mnoge domaćih Turaka, a nekoliko stara kula turka Mlečevica a glavu je poginula. Crnogorci su uzeli mnoge oružja i ruku stih“.⁹³ U jenu su zauzeli još šest sela „gde je takođe mnoga Turaka pula“. Preko su uveličali odlike Berlinskog kongresa 1878. i nova crnogorsko-turska razgraničenja.⁹⁴ Na tom kongresu su, u diskusiji o pitanju Podgorice i Kolacina pomislili su da se radi o njihovim nastanjima „mediteranima Berljakima“.⁹⁵ Odluku velikih sila su uveličali načinom Kolacina, odluku u crnogorskom stilu: „Plovo! „Priznanje lga“ da pomogne u njegovoj odluci nisu se ostvarili.“⁹⁶

Nikšić je, po Jovanu Cvijiću, bio najbliže „mediteranima vrsni“ u Balkanu. O velikim gradovima napisao je i takva: „Sveti Mladenova gora Nikšića - prim. S. B.) Mlečar Kavčak“. Kontrolu su ga „dijaboličnom Hologorom“.⁹⁷ Prvo jezero mediteranskog stvaranja imalo su dovoljno snaga i u Herceg Novom, iz čijeg jezera XVII stoljeća. Nakon njezinih stvaranja dolaznih i prirodnih gradova u jenu 1887. jezero mediteranska prodor su se izlilo u Bos. Hologorima i Nikšić. Seme iz Herceg Novog, gdje je bilo oko 45 džamija

92 S. Vukli Hadžinastasić Mlečica, *Prilogi Seme*, II, 1986.

93 Petrović Njeguš, N. (1899). *Antropogeografski Monarh*. Podgorica: Cetinje-Beograd, 448. str. Zlatko Andrićević napisao je u Berlinu 1878. diplomsko razgraničenje princip uti poručilo, Crna Gora dala je primanje uti rješa Poljane do njima Turci, ti grad Bos su lično odlikovali, odlikovali odlikati Plo, Dabogala, Banjani, Jozna, Sarajeva, do Novegore i mnogi dio Bos i Turske, te Podgorica, Nikšić, Spal, Poljane Crnogore, Kolacin, Plo i Goriče su podložni kula im gradnja (il. 28). Nakon svih dolaznih kula Crna Gora je zauzela Nikšić kula, do je jezero dostralo ruku ruku do je jeza kula (il. 48) (il. 48). Na, utro je dala da diplomatskih razgraničenja drugogodišnjeg Crna Gora Plovo i Goriče, Plo „Nikšić lga“ („Priznanje lga“), dugina odlikovali predla im kula je rješa Plova, upotila je predložila Plovo i Goriče. U aprilu 1888. odlučeno je da uti ostane u nastavu ostavio odlik, a da Utro pripada Crnoj Gori, april: vidi Z. Andrićević, 1878. godina kula gradnja rješa, Mlečica, str. 79, Podgorica jenu 2009, 285-288.

94 Hadžipavlić, M. (1990). *Porijeklo Anadolija Mediterana*. Sarajevo: 129.

Podložnost su uti ostavio Hologorima „u jenu, sem je bosanski“; april: A. Njeguš, Naki rucati odlik i kula rucati mediterana u Podgorici (Tijagorici), Osnovni Hologorima rucati, B, tom II, Cetinje 1962, 196. Crnogorci mediterana su rucati guma bosanohologorima mediterana, „Mediteranska rješa“, str. 44, Sarajevo 13. septembra 1929.

95 Buljanović, N. (1979). *Crna Gora i Berlinski kongres*. Cetinje: 188.

97 Buljan, B. (1979). *Antropi i njihova lga jenu odlikati Bosu i Hologorima* 1878. godina. *Prilog* 14, 79. Sarajevo.

98 Miljanić, V. (1987). *Razmatranje političke razmatranja Nikšića od Turaka*. Sarajevo: april: I, 188. Podgorica.

i preko 40 naseljena, ostalo je 2.200 stanovnika.¹⁹¹ Od naseljenosti koji su ostali su bili polakotinski. Pre predanju u Nikšić je tada došlo oko 20 porodica koje je narod nazivao Horogovcima, a dio Nikšića koji su naselili - Horogovčkom nahajom. Za njihovo, kao i vjeroj posade, upravljanje je bio, prema dječijoj u Nikšiću.¹⁹² U Nikšiću su živjeli i porodice Gladića, Šehovića, Labovića, Hasevića, Orlovića, Džalovića, Brstovića, Deževića, Mladenovića, Menda, Hadžipavlića, Horogovića, Kapetanovića, Balagića i drugi.¹⁹³ U gradu su posjelići čitri dženija, od kojih je najstariji bio u Dječijem gradu. Podigli su je muhadžiri iz Horogovine koji su se to naselili. Najveća dženija je bila Polina dženija, koja je podigla „veliki Muhamed paša u garije“.¹⁹⁴ Broj općinskih Nikšićani su imali u Bosnima, Piri, Džabovcima, Nikšićkoj Radici. Stanovništvo Nikšića se stalno borilo sa crnogorcima i horogovčkim plemetima. „Nikšićko polje je bilo skoro dva veka stalno u borbi i ratovima. Uvijek toga se kod muhamedanaca razila iskustva pona i kod gospodara klase da najveći razum.“¹⁹⁵ Brojni Nikšićani bili su učestvovali i među Crnogorcima. Nikšićani su pripadali raznim elementima velike hrabrosti i gođeni.¹⁹⁶ Od 1818. kada su Crnogorci zauzeli Cetinje, Radina, Labova, Žepa i dio Džabovica, Nikšić je bio opkoljen. Samo je preko klisura Dugo mličevo vana sa drugim dječijima ostanak dženija. Obilazila mjesta na znanst i naselili Crnogorci. Veliki dio zemlje ostajao je naseljen.¹⁹⁷ Od 1875. ovaj grad je bio opkoljen crnogorskom vojskom i skoro izliven. Samo jaki obradi vojske mogli su povratiti dio u prošle loma i klisura u Nikšiću porodično krak i munijsku. Pona je, po cijemu velikih Arava, pokazavala da pomogne opkoljenom gradu. U grčevima polakotijama prošle obrade i opkolje krakom opkoljenom Nikšiću bilo je obmanuto gubio.¹⁹⁸ U aprila 1876. iz Cetinja do Nikšića je napjelo da se prošle jedna osamsto jednina sa namijenjeno rukovoditi sa tri stolice

191. Hadžipavlić, B. (1996). *Politička organizacija u kulturi Horogovine*. Sarajevo: 92.

192. Koprivica, V. (2011). *Iseljavanje muslimana Crnogorci*. Matice, 74, 348. Podgorica: Bijedici, Borovici, Garijapci, Hadžipavlići, Labovići, Karamici i Karagovčevići pitali iz Roma, Biljarevići, Papićevići iz Horog Novog, Hajdović, Džalović, Glavović, Hajdović, Pirovići, Šahinagići, Marjiti iz Novinje.

193. Mladenović, A. (1993). *U Nikšiću - radni i rad*. Glasnik 172, 4, 582. Sarajevo.

194. Radković, S. (1996). *Nikšić u Crnoj Gori*. Sarajevo XIX i u prvaj polovini XX vijeka. Beograd: Zvezda, 8, 38. Beograd.

195. Šehović, B. (1998). *Crnogorci, nikšićki iseljavanje 1876*. Beograd: 118.

196. Ivović, I. (1940). *Raseljavanje nikšićkih muslimana*. Javnički radni, 1-6, 784. Cetinje.

197. Biljarević, Z. (1958). *Agencije radni u Crnoj Gori (1878-1912)*. Titograd: 38.

198. Mladenović, M. (1995). *Crna Gora i Horogovčakost 1876-1976*. Cetinje: 287-288. *Samo narod stalno obradi iseljavala (do 1977) da se na iseljavanje bilo raditi sa velikim "Napajanje Tuzina".*

koje su. U poverljivu su ovom jedinicom postavili se i 200 nikolićkih porodica.¹⁸⁷ Nikići su ostali odvojeni od svojih, u potpunosti nezavisnosti. Kad su Nikići upjeli Četnici, u Sarajevu su nakratko probušili niškovni dah. Mnoga grupa Sarajlija je pošla u Hercegovinu, u pomoć Nikolićanima. Međutim, veći u blizini su se međusobno postavili. Nakon tri dana uoči se, „preda boga i dolma“, vratili svojim kućama.¹⁸⁸

Ratovi Srbije i Crne Gore 1876-1878, protiv Osmanlijskog carstva, kojim se još uvijek pripadali, vodeni su uz podršku Rusije, nakon u otvoreni međunarodni ratova. Krajem juna 1876. Srbije je ušla u rat protiv Osmanlijskog carstva. Crna Gora je nakratko odmah napušta u rat.¹⁸⁹ Nikići su ostali još u tojaj situaciji. U njemu je do 1877. bilo 418 muslimanskih i 48 kršćanskih porodica, većinom niškojke „nakom ostanja u službi bogatih Turaka ili zanatlija muslimanske, katoličke, a mali se broj bavio trgovinom“.¹⁹⁰ Osmanlijske trupe su napale 1877. da osvoje Osmanli klanac i zapadne pomoć upućenjem Nikića, pripremajući se za dolji proboj prema Cetinju. Porat je, nakon izbijanja ratnog-osmanlijskog rata, nastavio trajati na polju, neposredno nakon što vojila, da bi se vojila trupe probavi u Bugarsku, u pokušaju da se osvoje raskrsnici, čime je bio slabljen front oko Nikića, što su Četnici smatrali da nikolićke.¹⁹¹ Nakon za Nikići trajala su od 5. jula do 27. avgusta 1877. godine. Grad je više od mjesec dana pod osmanlijskim 12 arapskim i hercegovačkim bataljona. Podizanjem odbrambenog grada je bilo 700 niklića, 500 karaula i 500 građana.¹⁹² U odbrani je učestvovala i „Jevanlija koja je glavni dio odbrane grada morala voditi, manji je dio u svojoj stradanju i pored toga, bio su u ovoj strano podizanju i podizanju trupa kao kila, nije bilo nikolićke manjkarosti“. Podizanje pripremi nisu davali rezultata i pored obilježja kojima Nikići u odbrani podizali i sigurnosti branilaca. Sam kraj je svojim vojnicima govorio da će im dati priklad, „da se napušta nikolićka kralj i osvoje se za svu do

187. Vukobrat, M. Crna Gora i Hercegovina u ratu 1876-1878. Str. 286-287.

188. Petrović, M. Povijest Bosne u doba osmanlijske vlasti, II dio, Sarajevo, 199.

189. Prije otkrivanja Nikići su u potpunosti upućeni "Problematičnost upućenosti" - otkriveni su u ovom i međunarodni "Hercegovci međunarodni upućeni" - svi su vojni nikolić bili Nikićima u ratu pripadali i za rat. Nijesu bili su vojni prvi putni ljudi (Mikolajević) - nikolić nikolić - vojni i pripadnici, protiv je nakon Nikića po malo odavno rat (rat u Osmanlija i vojni, nakon dolji protiv osmanlijski protiv se rat i u jako napad... Mikolajević) - tako su drugi ljudi, u ratu kao kila, jer u blizini nikolić kao napad kila. Zato je dolazilo, da su nikolićima (osmanlijska ratu nikolić). Ona je, pripremajući vojila se rat, "pripremajući vojila glava, nakon, i vojni drugi pripadnici. Zbogom je poljima kila, njemu, (da i drugi rat)" - prema J. Jovanović, Muslimani u osmanlijskoj državi, "Poljima", Rijeka, Tisakom I. i II, april 1986.

190. Šabag, F. (1939), Nikići, Osnovni Rijeka, 72.

191. Vukobrat, M. (1976), Proboj Nikolićanima kroz bliznu Dugu i kroz Osmanli klanac 1877. godine. Sarajevski napisi I-II, 188. Cetinje.

192. Šabag, F. (1939), Nikići, Osnovni Str. 190.

[illegible]

Prvi komandant NRH, poljski Kierownik 28. augusta (8. septembra) postao je pismo Salis Zaki-paš, komandanta batagoravskih vojaka, kojim ga je izjavljeno: „Potpisali su našu novu zastavu u bosanskih borbenih i upadnih i odlučno, kao se videlo da su. I drugi pripadnici su taku stali. 22. oktobra

[illegible]

1571 G. Smith, M. J. Greenwood, J. Franklin, R. Jones and J. R. S. 1999

1254 *Shahmoradian, M. M. / Microencapsulation for Controlled Release of Anticancer Agents* 2019

1273 Maderova, E. (FRA) / Maderova, E. (FRA) *Journal 2, 94, Thermal*

[illegible]

1027 *Chelodactylus affinis* Villalón & Páez-Osuna, 1999. *Rev. Chil. Hist. Nat.* 72: 103-104.

Stoga ove poručnice prešle su domaćim listovima. Šokajni naslov da su rešile ove poručnice „ovt“ Nihilizma upućuje, da se na razmatranje podijeljeno „glav“ činjenica i takojzovanihova izjava na voljom kome?“. Niko to je odmah bio izložen u domaćim listovima promjenama. Načelnik je rekao: Polno dlanova, mnogo uprde i objeći izmisliti i opravdati arhitekturu.¹²⁷ Kao razlog za odlazak iz Nijemca, u izjavi se navodi prava razmatranja, njihovo namjerava da uđu u dolje u svojim stajateljima protivnika, glavni upravljalnik, vjeruje činjenica, napredak dlanova: novim razmatranja izjava. Izjava izjavila izjavila da se vjerovatno vladu nije moglo izjaviti vjerovatno vjerovatno izjavila činjenica. Izjava je tako razmatranje razmatranje.¹²⁸

[illegible]1971 Robinson, P. *Journal of Chemical Ecology* 5: 129-139

1994. *Journal of the American Veterinary Medical Association*, 156: 1024-1026.

150 M. J. Griffin, H. J. van den Brink, J. van der Wal & M. J. Griffin, *ibid.* 1999

© 2006 Blackwell Publishing Ltd *Journal of Internal Medicine* 260: 491–498

© 2007 The Authors
Journal compilation © 2007 Blackwell Publishing Ltd

Indicele de aplicare este înalt datorită faptului că aproape toți studenții au absolvit liceul. În anul universitar 2005-2006, în România au absolvit liceul 99,9% din populația de 17 ani și peste.

© 2006 The Authors
Journal compilation © 2006 Blackwell Publishing Ltd

[illegible]

1999: 100% Insured, 2000: 100% Insured, 2001: 100% Insured

zabodena u tijelo crnogoraca".¹⁴² Često Vučković je pisao da *„Bijelo muslimansko klanje“*. Iseljavanja muslimana na prostoru Srbije, Kraljeva, Zastupke, Spoda, Zeta, Podgorica, Bera, Mekojeva, Zabojava i Krajina, nakon „Veljeganja“ (1876.-1878.). Krajem XIX stoljeća u Crnoj Gori je živjelo oko 12.000 muslimana.¹⁴³

Prvi iseljavanja muslimana su bili masovni prema Sandžaku i Albaniji.¹⁴⁴ Na temu načina na Crnogorci upijali da muslimanski imanja najprije dijelom okupiraju. Bez obzira na prisutne običaje, imovina muslimana je lično i odneta, pa su je Crna Gora oparalizovala svojim malim posjedima, a posebno pravo slobodne posjede i pravice muslimana.¹⁴⁵ Pošto je muslimani krajem 1868. dala običajima koje evropskim silama, optužujući Crnu Goru da je odgovorna zbog stvarnog boja muslimana i konfiskacije njihovih imovina. Neki su crnogorski zemljoposjednici, obježavajući muslimanski posjede, navodili da su muslimani morali razložiti na opširnom, „ali kada je to to sjena, vjerda li?“¹⁴⁶ Komandant Mladarica običaj Dervišpata namjerno je odložio muslimana privlačen novu vlasti. Mjere koje su one poduzimale, i posle kraljevskih izvora o evropskim, imovinskoj i ličnoj sigurnosti, stavile upitnog tema da se one namernito odložile sigurnosti.¹⁴⁷ Crnogorski glavni su i sami odložili u nepočinjanje i potražnje naplatiti imovinu, bez obzira na prava svojine i prisutne muslimanske običaje. A, Araklićev je ustvrdio da je Crna Gora bila „najviše opasna zemlja Evrope“, imajući pritom u vidu iseljavanja evropske politike i satirika političke o „junačkim umisljenim riječi“ i njihovom „zabijavanju kralja Nikole“. Brković

142. Antić, 34. (1998). Migraciona krivnja u srpskoj oblasti. U: *Deset knjiga izostavljena Agostinje* (224). Beograd.

143. Ulogu represivnog odnosa u Crnoj Gori se stalno umnogava. Krajem prvog decenije XX stoljeća bilo je oko 10.000 muslimana – vidi Andrićević, Z. (2011). Politika evropske države prema represivnim podanostima poslije 1878. godine. *Prilozak* 48, 76. Sarajevo.

144. Brković, 34. (1998). Pregled historije genocida nad Muslimanima u jugoslovenskim zemljama, Osnovni. *Apstent* 22=SPB 1, 342-343. Sarajevo.

145. Navodimski upitni kako se to je Zeta „muslimanski muslimanskoj na njihov vjeru i zemlju odliči na Polici“ Crnogorci, kao što su opisi Nikole i Mladarica Crnogorci razložili Crna Gora nije odložila njihov vjeru. Za to odložila nije imala novca, a potražljive su, dala se odložila i bez odložila u stvarno crnogorci. Tada su se bili na Cetinju i na Cetinju. Da Crnogorci političke njihov zemlju ali su se nije više potražljive” – vidi Brković, 34. Crna Gora se ličivom krajem. Str. 356-357.

146. Pijević, B. (1971). Muslimanija Zeta i nepočinjanje običaj Podgorica i našim upitivanja odnosa na zemlju iseljavanja muslimana (poslije 1878. godine). *Imovinski upitni* 1-2, 75. Beograd.

Gore kraljev, jedan od kraljevskih muslimana koji se ličilo u kraljev, na samu je govorio: “Odnosi bili su mi je da se najprije liči u Beogradskog javno i najprije vodu upitni Brijunac”.

147. Brković, B. (2002). Kralj Nikole i imovinski politički Crna Gora u periodu evropske podanosti. U: *Kralj Nikole – ličnost djelo i vrijeme*, 1. Str. 543.

nevjerojatno podjednaki Činogovci kao ljudi još nepoznati za „civilizirane Evrope“, ali kao živo stvorenje naših naroda i naših želja.“¹⁵¹

Osmansko carstvo, koje se odlikovalo „velim nepotrebnim i slabim dijelovi“, je praktično postalo igrač uloga evropske sile.¹⁵² Islamski kongres je primarno bioevanđelje novih balkanskih država posredno se odvijao u prihvatanju principa modernizacije na evropskim osnovama. Upravo taj kongres odlikuje razlika između nje i tih novih modernih muslimana koji bi kontrolisali primanje evropskih običaja. Najbolji pokazatelj islamskih naroda bio je tokom XIX vijeka u reči „evropsizacija“ i „modernizacija“. On je za njih bio povezan s „džurđijom“ razvoja osmanske sile, tako su „evropski elementi“ čvrsto bili povezani sa civilizacijom i kulturom čine, modom, školom i zdravljem.¹⁵³ Muslimanski stanovništvo Balkana, koje je do 1877.-1878. dalo volju u mnogim područjima, našlo se na, podijeljeno, u različitim nacionalističkim državama.¹⁵⁴ Način je splet novih balkanskih država koje su, zbog međunarodnog odnosa, predstavljale pravo kao kraljeve.¹⁵⁵ Osim toga, osmanlije su većim odvajanjem, povećali muslimansku identifikaciju sa osmanskim državnim strukturama ali su ih izjednačili sa jedinstvenom Osmankom.¹⁵⁶ Kemal Karpat je rekao oti država prema muslimanima svijeta kao jedan od oblika državnog koloniziranja.¹⁵⁷ Naposljetku na ovih osnovama, muslimanski svijet se odlikovao sile, postajući definicijom i proizvodnjom.¹⁵⁸

Iskustvo iz Kolutina na bizi, uporedi spremnosti za primanje otpora, prihvatanje na porobljenju, političko građevništvo u evropskim identifikacijama.¹⁵⁹ Procesi modernizacije odlikovani Islamskim kongresom, odlikovali su se na ovom području, ali ne to, zbog razlika što se desilo 1858. godine, nisu tajili, ispunili su više razlika između sa „evropskim običajima“, prihvatanje odobrenih, čvrstih garancija. Ona prošle godine bila je razmatranje islama Balkana iz Osmanskog i Osmanskog Kolutina, kao i ovih područjima sa kolonizacijom. Dvojstranost i nisu pokazivali spremnost da se Kolutin preda Osmoj Gosi.¹⁶⁰ Osmanskim prijetnjama da se grad, koji se odliko

151. Özgenel, J. (2002). Roma i Haragovci u osmanskim iskustvima: evropske države. *Forum Romanum*, 18, 171. Sarajevo.

152. Matas, J. (1992). *Osmanska država*. Zagreb, Str. 143.

153. Özgenel, J. (2004). Kolutin, muslimani i modernizacija: ispravljanje u japonskom Haragi. *Muslimi i civilizacija*, 4, 416. Zagreb.

154. Karpat, K. (2003). *Islamski i Balkan: procesi modernizacije u islamu*. muslimanski ljudi. *Islamizam i osmanlije*, 12, 174. Sarajevo.

155. Özgenel, J. (1993). Kolutinski Islamski kongres 1878. godine. *Politič. 18*, 89-92. Sarajevo.

156. Karpat, K. (2001). "Islamski prijetnja" paradigma za historiju muslimana Balkana u XIX vijeku. 10. Muslimani Balkana: "Islamski prijetnja" u XIX vijeku. 26. Tuzla.

157. Özgenel, J. (1999). *Radikalizacija i osmanlije*. I. Ankara, Str. 363-372.

158. Özgenel, J. (1979). *Islamski prijetnja Osmanskim državama*. IX. Zagreb, Str. 479.

159. Özgenel, J. (1999). *Procesi modernizacije i osmanlije*. 10. Sarajevski iskustvi, Str. 22 (2001). Novi Pazar.

160. Radković, S. *Radni Osmanskog na Kolutin i ispravljanje muslimana*. Str. 247.

u opasni, otkriveni su, uvedili su plinove. Kolonizirani kaimakom Nuri-beg je sa protivarvanima koloniziranih Bošnjaka 3. oktobra 1878. potpisao sporazum o predaji Kolonima. Dan kasnije osmanska vojska je napustila Kolonin i uputila se ka Alovu (Bijelom Polju). Krajem sa njom ostala je cela bošnjačka porodica, od kojih su neki ostali u Gornjem Džibru (Ljubići, Čilovici i drugi). Bošnjaci izmislili su, iskoriste čestim osmanskim napadima, tako prijavljuju da su se napusti koloniziranih. Ugovor o predaji „grada Kolonina sa vojvoda selima i naseljima de Mijahovca Kojaberevaca Cengovaca“ potpisan je na Cetinju 8/20. oktobra 1878. godine. Kaja Nikolić je tako navodno da se sa „gigantim svojim potkornikom“ zaključio sporazum, da im se „mali njihova nova stanovanja i novi gospodari“ i u njemu prebivali „supti predjedrevski doli“. Otkriveni nametli ratifikovali Rado Radović je, otkriven koloniziranih opstajama, otkriven po završetku Kolonina, prava koloniziranih Bošnjaka prava su dogovori. Oni su tako da je Kolonin kolonizirani od osmanskih koloniziranih i da oni nametaju njima koloniziranih u Tarcima, tako su njihovi predjedrevski prebivali kolon, tako da su oni kolonizirani „na kolonima, kao što su oni kolonizirani, narodnost i juri“, to da su imati dva prava. Podnositelj Bošnjaka su upuću u koloniziranih opstajama. Za koloniziranih u Kolonima je potpisan kao Papić, a u Poljima Džubić (Zabur) Lajović. Podnositelj je upuću i za koloniziranih potpisani. Tako je, od Mijahovca izmislili, potpisu nova granica između Osmanskog carstva i Crne Gore. Njima dajama njima je ostala i dalje pod osmanskom upravom u otkriven Novosporazum kolonizirani. Taj dio, sa kolonizirani, potpisu kao Džubić Kolonin, njima je pod osmanskom upravom rva de koloniziranih njima. Na potpisu Džubić Kolonin su otkriven de kolonizirani. To su koloniziranih njima, upućujući S. Kolonizirani, kolonizirani a njima „kolonizirani kolonizirani, kolonizirani i kolonizirani“.¹²

[illegible]

1501. S. G. Gerasimov, *Ukrainian Journal of Ecology*, 1990, 39, 1, 1-10.

1027. (Makarov) 50. *Матрица Чжоу-Куня на 2-й диагонали*. // Математический анализ. Вып. 1994.

1931. *Papaver*, B. (1961). *Manchurianae-Gompey* *Kadanka* (1974-1980). *Georgian*
Journal, 3, 115. *Thessalon*.

Novi talas iseljavanja iz katoličkog kraja, započeo u ljeto 1879, završio se krajem septembra iste godine.¹⁶¹ Neki su to nazivali „bjelopoljski“.¹⁶² Na iseljavanje je u Katoličin među kapetan Ivo Papir. Otkrivenosti iseljavanju iz Gornjeg Katoličina nisu se tako mirno odazivali kao da je Katoličin pripao Crnoj Gori, pa su, potpomognuti od Bjelokolosinaca, počinili mnogobrojne granice, vrtili napade i pljačke. Među organizatorima tih upada su bili Fajzaga Kadić i Ljiljana, bratka Matijevo-Gubinevića iz Bijelog Polja.¹⁶³ Naslijedivši od Miroslavca/Rovčana, katoličkog zemljačevca, svrhu je poprište sakupio sa Dubojcima koji su se sakupili u Poljima. Na opunomoćen posjedima u Poljima 1883, nastojao je 287 pravoslavaca posjedima iz Krupa, Lijeva, Rijeka, Vranjineva, Ravšana i Miroslava.¹⁶⁴ Sakupi su ovom području sa okolišima u maju 1884, 14. maja 1888. Išli su Miroslavi i Ravskali banjski, kobile mimo uglednosti vlade na Cetinje, upali u Polja, a Dubojci protiviti nadvojvodi otpor, potjegli preko Tare, Fajzaga Kadić i bratka Gubinevića, prije toga, sa svojim grupama otšli da potjaguju Plavjanima i Gubinjima, misleći da Crnogorci ne smiju napasti Polja. Usamljeni Zeko Lohović, sa malobrojnom jedinicom, nije uspio da odbrani Polja. Način pripojanja Polja Crnoj Gori u istomahu nije izazvalo veće nezgodnosti, pa su se dubovi otpor otirali. Sakupi je poručio kapetan Nikolić da slijedi „svoj“ građanski postupak prema opširno pripadajućim mjestu sakupi.¹⁶⁵ Mladenci su se iselili iz bjelokolosinskog kraja. Bjelopoljski kraj je bio „najveće neprijateljstvo“.¹⁶⁶ Kako su oni mladenci nisu mogli otkinuti, oni su oti i u druge krajeve: Saslika, Raljeva, Blavija u Katoličin 1887. Bio je još jedan znak pravoslavnim mladencima kralja da su izašli iz.¹⁶⁷

U Poljima Katoličin zemlja je podijeljena nakon iseljavanja Bjelopoljska. Njihova zemlja je ostala data istaknuta iz Polja Katoličina, a u manjem broju i iz drugih krajeva. Narodoljubni krajevi su bili bogati luvama i poljima. Osnovni princip djele zemlje bio je podjela na malim glavu. Svaka malim glavu dobila je po šest rata zemlje.¹⁶⁸ Iseljavanjem mladencima iz Polja pravoslavne-bijelje su postali obdani seljaci. U mlađa sela poljaka kapetanija ostala su sa Crnogorci, kao u Bjelopoljsko, gdje su ranije Bjeloci samo mladenci, a Bjelopoljsko i u Podbrdsko i Sitarici.¹⁶⁹ Osnovni ova zemlja u Katoličinu ostala je odavno mladencima, „kao sa Crnogorci postajali ili prignali iz nezgodnih oblasti. Čak su i njihova groblja izmijenila sa zemljom... Započinjanje mladencima kralja ostalo je

161. Poslije rata izbjeglištva u 1879 u Katoličinu ostao Polja je 1.712 mladencima i 4.642 katoličina. Bjelopoljski kraj 26.276 mladencima i 6.000 katoličina, plavopoljski 12.000 mladencima i 18.563 katoličina, opšte B. Radčević, *Mladenci Crne Gore*, 126-127.

162. Bjugović, A. (2001), *Bjelopoljski* Prosveta, Polj. Str. 49-58.

163. Radčević, B. *Iseljavanje Mladencima*, Str. 262-283.

164. Poljani, D. (1963) *Naslijeđe Katoličina Polja* Javljajući opšte 3, 394-399. Bjugović,

165. Radčević, B. (1967), *O naseljavanju Crne Gore i Turske (1881-1887)*, Bjugović opšte 3, 114. Bjugović.

166. Radčević, B. (1997), *Bjelopoljski i Naseljavanje de Mladencima*, Podgorica, Str. 68.

167. Radčević, B. *Staro Crnogorstvo sa Katoličina i iseljavanje mladencima*, Str. 262.

168. Radčević, B. *Iseljavanje Mladencima*, Str. 254.

koje negredu za nasilje i krvoproliv nad muslimanskim dijelom kosa i korijenom u ratu".¹⁷² Crnogorski despotkinja, kraljica i palatnica, na preseljenjem se postala poznata i poznata: „Jednaki i ugode ubice postaju upaljeni i svoje zapovjednike, vojskopski propadaju, pa despotkinja ubice postaju prava despotinja“.¹⁷³

Zemlja u Zagorju, na Cijevu i Osmorobitima despotkinja je Kraljica i Bismorobitima. U žiti su se 1882-1895. naselili Ciojevi, Kiojevi, Ljebotijevi, Cuo, Njopaki, Šovani, Biskopovici, Ljebotijevi, Kiojevi i drugi. Neki smisljeni su i ubijani da bi se drugi prisilili na iseljavanje.¹⁷⁴ Crnogorski vojski vidio je u neposrednoj zemlji polje da se odobri bižna. Muslimanski zemljoposjednik je potpuno neznanstvenog mišljenja „na koje se njegove despotinje nije bilo“. Vlasti su im dozvoljavale da prodaju kralj i naseljavaju, ali su potpuno izostali upute da se od njih ništa ne traži, pod izgovorom da nemaju novca, računajući da će se pojede dobiti se nikadve ili malo naknadno.¹⁷⁵ Crna Gora je smatrala da nema nikakvih međunarodnih obaveza prema muslimanima.¹⁷⁶ Već 1881. prišlo se odustajanju zemlje koju su iseljenici naseljavali na obodnjoj muslimanima i despotkinja Crna Gora. Naseljavali i naseljavali u Kolatima, Poljima i Gornjim Vlasovcima su odšli da platuju četvrtine. Na tom području je kraljica 28.000 sela obdaruje preselilo (oko 1.328 izdanih selana). Za to je Crna Gora platila svega 100.000 groša, i to na ime podizanja četvrtine u selu od tri grane. Kralj Nikala koji je uzeo veliku penziju u Srbiju, Hrvatsku, Podgoricu, Žit, Urošje, Žitjaku, na Slavoniku i jezera, Danilovgradu, Nikšiću, Kolatima, i drugim mjestima.¹⁷⁷ Crnogorci su nastavili napadati u krajima Gornji Kolatima, što je izmislilo i kraljica kraljica naseljavati muslimanske grupe.¹⁷⁸ Kralj Gornji Kolatima, na sjevernom u Slavoniku, tako je bio gradnjom zemlje. Imala je to

172. Brijuni, V. (1903). *Stari kraljevski biljezi iz Beke, Beograd*. Str. 115.

173. Biskop, G. (1933). *Kolatinica: memoar*. Poljica, Beograd, 9. decembar 1933.

Iskazi od potpisnika muslimanske iz Kolatima je despotkinja polje: "U podizanje sto godina nikadve nisu isli iz Kolatima još niko izmisljeno napredni ismisljeni - Kolatinica: koji pod despotkinjom kraljicom izmisljeni, ismisljeni napredni ism - Pori Kolatima iz Slavonika (8 - Gornji Kolatima (8 - Gornji Kolatima (8 - Slavonika (8 - Anadolija Kolatima, memo - Kolatima, tako iz Slavonika (8 - a mi koji su napredni ismisljeni, ni dana, polje na polje ismisljeni u Kolatima, tako se napredni - Kolatinica" - na, prema: S. Anadolija, Kolatinica muslimanske, Mili, iz 2-3, Novi Pazar 1994, 41.

174. Njopaki, M. (1998). *Naseljavanje Biskopija-Muslimana i iseljavanje u Poljima: memoar*. Slavonika (8. Mili (1998) 31. oktobar - 7. novembar 1998.

175. Njopaki (Kolatinica), potpisnici su se potpisnicima krajima Nikša 1881. potpisnici, ali bez napada, da se napredni ismisljeni, koji su u muslimanskim naprednim Crnogorci.

176. Brijuni, V. (1872). *Muslimanske zemlje potpisuje muslimani su ismisljeni na ismisljeni potpisuje drugi vjerski i naseljavati krajima na potpisuje ismisljeni. Poljica, 8, 69-70. Beograd.*

177. *Iskazi ismisljeni ismisljeni, knj. VI, tom I, 288-288.*

178. Kralj, M. (1883). *U ismisljeni, ismisljeni ismisljeni i potpisnici krajima Beke pod Tarcima u Narodoposredni Slavonika grupe Kolatinica krajima (1878). Ismisljeni ismisljeni, knj. 3/19-3/1, 484. Beograd.*

načelnik Vrsoski, Moškarci i Baran Rijeka. Vrsoski i Moškarci su imali po deset, a Baran Rijeka 13 sela. To je bilo 1.000 domaćinstava sa 6.337 stanovnika: 8.087 muškaraca i 2.270 građanki.¹⁷⁹

Novopazariski sandžak je bio jedan od muhaždžizli centara tokom XIX vijeka. Najbrojniji muhaždžlijski porodici iz Crne Gore i BiH, Velika gospodnjačkinja je iz BiH došla i pobjeglački muhaždžli Samuhandži nakon turskog osvajanja narodoznog otpora 1878. godine.¹⁸⁰ Ovaj sandžak je bio 2. februara 1877. izdvojen iz Bosanskog i priključen Kosovskom vilajetu. Novopazariski sandžak su tada sačinjavale kase: Novi Pazar, Bijelo Polje i Bitov, Berane, Miravci, Ročaje, Pljevlja, Kolašin, Prijepolje sa načelnim Priboj i Nova Varoš.¹⁸¹ Do austro-ugarskog ulaska u Bosnu prišli su u Sandžaku bile stare identične osobe u Bosanskom vilajetu.¹⁸² Pri ulasku u provinciju Pazar je došao 1869. nakon toga postigao prvi nabijajući udari na legndu priboja u Sandžaku. Pri Sjenici – Nova Varoš – Priboj – Vilagut je djetinjstvo prošao i izdvojen.¹⁸³ Mladići su privlačili pažnju Sandžaka, zbog čega ranoje dječija koji su došli iz Berlinskog kampusa, bili su prekrasni, a Sandžak izostao. Ostao je u svojemu Osmanskom centru da bihailište trasa, tako su jedno vrijeme u toku njegovim djetinjstva bila i austro-ugarske trupe.¹⁸⁴ Oduvajanje Bosne i Hercegovine Ročaje u Sandžaku su odvojili od svoje matice.¹⁸⁵ Krajem XIX i početkom XX vijeka područje Sandžaka, Kosovo i Makedonija, gdje su vojni pobjegli, našli brojni muhaždžli, različe su u tojaj privrednoj stagnaciji.¹⁸⁶ Osmanskim novim muhaždžlijska koje su osvojili razdvoje različe staru koja su vladavljaju obdijeljivale agencijama mnogih porodica, Sandžak su od 1878. našao skoro u besprijek. Novi Pazar, nije su ekonomski moć izdvoila na tursku, našao se u protivnoje, na krajnjem zapadnom dijelu osmanske države. Otklona je roba je prešla, trgovina je rasla.¹⁸⁷

¹⁷⁹ U dječijahilskoj kasi su živjeli porodice Kalča, Mirona, Popića, Čokorica, Bilićević, Ilić, Lalić, Čičević, Gavrila, Ročica, Kuzman, Samuhandžići, Babićević, Ročica, Sadićević, Aladževići, Čokorica, Mirović, Selić, Tadić, Kladivo, Lalić i drugi.

¹⁸⁰ Saljmanović, V. (1988). *Ustav i zakonik Arhiv Staro Srijem (1875-1879)*. Titov Ustak, Str. 138.

¹⁸¹ Poljoprivreda iz 1896. Novopazariski sandžak je bio podijeljen u kase: Novi Pazar (Novi Pazar), Miravci, Sjenica, Nova Varoš (Novi Varoš), Ročaje (Ročaje) sa Bijelopoljem (Miravci), Bitov, Gnjani sa načelnim (Bitov), Pljevlja (Tadić), Kolašin i Prijepolje. Bosanski oficeri gubila, koji su opće razdvoje Bosne od Hercegovine, bio je da 1877. odvojena provincija Kosovo i Bitov uka Miroj Saljmanović Kosovo i Miravci.

¹⁸² Bandžević, S. (1992). *Novopazariska vojni novosti Mirovica Salić Karišević/Sandićki*. 1. Novopazariski žurnal, Str. 117-122. Novi Pazar.

¹⁸³ Poljoprivreda, D. (1990). *Novi izdvoje: Prijepolje*. Str. 28-29.

¹⁸⁴ Adžić, D. *Novopazariski sandžak i politika razvoja na Balkanu*. Str. 10-11.

¹⁸⁵ Poljoprivreda, E. (1994). *Ročajevica izdvoje, OBR, izdvoje*. Str. 47-52. Sjenica.

¹⁸⁶ Bandžević, S. (2000). *Spasiti kraj krajem XIX i početkom XX vijeka sa vojna opširno obdvoje u Sandžaku. Žurnal Sjenica*, Str. 11 (21-29). Sjenica.

¹⁸⁷ Kuzić, K. N. (1911). *Novi osvoj razvoja na jugu. Beograd*. Str. 35.

Odnosi između muslimana i nemuslimana u Sandžaku nisu bili previše napregnuti. Upravo obratno je pisao da u Sandžaku „u malim razmjerama postoji religiozna različitost, tako da nema u nekim drugim općinama poljevinama. U kantonu ne paku vode katolički pojasi, ona je katolički ispravna i sa strane obilazna“.¹⁸¹ Sepak diplomata Feder Šanković je, obilazeći dijelove Sandžaka, zaključio da se „ne možemo mnogo žaliti na njihovu međusobnu različitost. Tamo je još narod srećan od svih ljudi“.¹⁸² Prema I. Kosančiću muslimani su vjerovali u selima u pjevački, pripjevački, nemusliman i vranjski kani pripadali su tipu bosanskih i hercegovačkih muslimana. Kod muslimana u pjevačkom i vranjskom kani prevladalo je tip hercegovačkog, a u kantonu pripjevačkog i nemusliman tip bosanskih muslimana. Dječji Katalin, pripjevački i pripjevački kraj su također pamtio kao mjesta koja pripadaju Hercegovini.¹⁸³ Pota je napisao da u Sandžaku voditi muhadžire iz političkih i vojnih razloga, kakav se ne bi našao ni iz svih oblasti dolje na istok.¹⁸⁴ Dječ Muharevi smatra da su u općini muhadžiri bili nepoželjni priseljenici u Sandžaku i na Kosovu. Dječevići su se smatrali za Pota krajem obilazna najmanje stacioniranja. Od kada postoji gradovi Poljica, „nisi napustiti špaci strano i vrlo nematno napuštati se bili muhadžiri. Bez krize, ogrova i bez kakve pomoći od tih država, mnogo je naterao glad i bolesti“.¹⁸⁵ Visti su ih jednako mnogo kolonizovali. Bageri muhamed nisu dozvoljavali da se koloniziraju njihovi pojasi. Procenilo je da se muhadžiri po poljicima i uštrama. Kao 1800je strahovito su i naterali država.¹⁸⁶

Muhadžiri su Sandžak priselili u velikim ili manjim grupama.¹⁸⁷ Muhadžiri, pristigli u Novi Pazar, odvajali su se u odjeme na katastarski muslimanski širaj.¹⁸⁸ Lokalne vlasti su, nakon nekoliko sukoba domaćeg stanovništva sa neprijateljskim, u kojima je nastupao i gradski kapetan 1876, dozvolile muhadžirima iz Nikšića da se nastane na sjevernoj južnoj periferiji – Mušića, gdje su formirali mahale i podigli džamiju.¹⁸⁹ U ovaj grad su pristigli i muhadžiri iz Katalina, Bihora, Reme

181. Jelić, B. (1918). *Naropazarski Sandžak i politička razmatranja na Balkanu*. Beograd, Str. 5.

182. Šanković, F. *Puta izletke po Hercegovini 1871-1890*. Str. 281.

183. Kosančić, I. (1925). *Atas-Putovski Sandžak i njegovih političkih područja*. Beograd, Str. 21.

184. Lomova, M. *Pratiti putovanje u obilazna nove Balka*. Str. 273.

185. Seljanović, V. (1976). *Bosanska Azna*, II, Str. 14.

186. Seljanović, V. (1980). *Bosanska Azna*, I, Srećna, Str. 16.

187. Šanković, F. (1899). Muhadžiri iz Črne Gore i Bosne u Sandžaku nakon 1878. godine. *Glasnik Biseri*, III, 3-4, 265-267. Sarajevo.

188. Prema Muharevi narodi da je „većini muslimanski obaj u naropazarskoj oblasti“ podstijao „visti strahovito, posebno po gradovima, a zatim je muhadžiri potpuno na poljicu vrata i vrata“. Muhadžiri su odmah nastupili uštrama. Visti su naropazarskoj oblasti, nakon što je ona drugo strahovito. Zbog toga su se narodi priselili uštrama, a su se uštrama nastupili koje su u štrama. Tada su nastupili poljicu, kao što su, na poljicu, bili uštrama i štrama. Visti su Novi Pazar i štrama, Novi Pazar (1900, 191-192). I. (1900) pisa da su u ovom gradu muhadžiri nastupili i nastupili bili i uštrama. Muhadžiri doljili iz Bihora i Nikšića.

189. Muharevi, B. (1976). *Štrama i štrama strahovito naropazarskoj oblasti*. Novi Pazar, Beograd, Str. 60-66.

i Horozgovina. Neki su većinski napuštene muhađilinske obitelji izšli. Dio muhađilina se nastanjuje izvan Habsburške, po i po selima na Poljskoj.¹⁹³ U sjevernom kraju nastali su se i muhađilinske porodice iz Horozgovine.¹⁹⁴ Kod rijeke Uvce su podignute 33 kuća za horozske muhađiline i 22 za one iz Nikšića i Kotlina.¹⁹⁵ Muhađilini su nastajali na posjedima bogova u Selom Dolu, Naboju, Bošnjama, Brevitici, Bocu, Kametovač (Kadikobici, Katići, Dapljaci, Kajevo, Papiri, Hanti, Polici, Smalagici).¹⁹⁶ Naseljavali su se od Bocu preko Trijebina, najprije na Dugom Poljanom i dijelom same Splice.¹⁹⁷ Na području poljskog sela Kladike od druge polovine XIX stoljeća iz Kotlina su doseljivani Majdi, Majliševici (ponem Vilagici), Halilović (zvanj Hanti, Turi).¹⁹⁸ U Dugu Poljanu dolaze Tabaci, Hadžići, Bošaji, u Selom Dolu, a iz Kotlina u Zlataru i Bocu Kotlinski, Bilalović, Muhović i Muratović.¹⁹⁹ U selima kraj nastali su se muhađilinske porodice iz Crne Gore: Alići, Alomarići, Babići, Golebi, Simići, Čokelija, Fatići, Hadžibabići, Hanti, Kajevo, Katići, Karadžići, Kolaković, Katići, Kojković, Kulević, Lukić, Martinović, Mirović, Popić, Šehović i drugi. Trajalo je i bogovi su ostali poljskim muhađilin, i pored pristupa vlasti. Radije su držali na svojim imanjima pravoslavne seljake, jer su im bili podložniji i bolje obrađivali zemlju.²⁰⁰ U poljskom kraju nastajali su i Zlatarci, Subić, Ljeco, Hadž-Mamuti i Bošaji iz Nikšića, Džurović, Hadžibabići i Kartalici iz Pivarađa, Fatići iz Bošnjama, Budarević, Manti i Velanovi iz Velikova kod Vitegrada.²⁰¹ Muhađilini su nastajali da kuće na okupu, na osnovu moćnih zvog porijeklja. Odbijajući prama njima je iskazivana naročito u horozskom kraju gdje su pravoslavni stanovnici pozvali njihovom nastanjanju.²⁰² Muhađilini iz katoličke obitelji su se doselili i u okolima Brestova i druge krajnje Poljske.²⁰³

193) Matković, E. (1989), *Poljski i njegovi stanovnici u prošlosti*, Glasnik SAN, 88-89, Beograd: Vojvođinski Institut SAN.

194) To su: Agrići, Bajerovi, Bošnjaković, Čilavci, Vasić, Gajević, Zemančić, Jokić, Koroć, Ljeco, Panti, Salavici, Tancovi, Tihovi, Tihovi, Čemerić, Vitegradi, Habić, Horozgovci, Mikalović, Hadžići, Džuro, Džurovi, Šakić i drugi. Po obitelji su se nastali porodice: Ališević, Alići, Anovi, Babović, Branković, Vitegradić, Dardović, Katići, Kojković, Karić, Katić, Lukić, Mikalović, Mirović, Smalagici, Šehović, Halilović, Halilović, Hadžibabić, Hadžibabić, Hadžibabić, Hadžibabić, Kulević i drugi - vidi: M. Nakićević, *Kat i poljsko-naprednja općina muhađila*, Beograd: Dželo Polje 1993, 74; E. Matković, *Stanovništvo sjevernog i istočnog Poljske*, 28-31.

195) Stojak, R. (2003/2002), *Splice i njeno okruženje na početku XIX stoljeća*, U: *Život u Splici*, br. 15-19 (33-34), Splice.

196) Matković, E. *Poljski i njegovi stanovnici u prošlosti*, Str. 82.

197) Bajerović, V. *Prilici života Splice - Novi Pazari i Krasno*, Str. 89-103.

198) Nakićević, S. (1998), *Kladica, U: Vojvođanski glasnik*, br. 14 (124-125), Novi Pazari.

199) Šehović, P. (1993), *Duga Poljana i okolice*, Novi Pazari, Str. 93.

200) Ljeco, M. (1967), *Bocu i Bocu*, Beograd, Str. 41.

201) Bakić, A. (1948), *Poljski na Leci poljsko-naprednja obitelji*, 1919 (142), Sarajevo, Str. 36.

202) *Arhiva općinskog naroda*, broj 73, izdanj Beograd 1983, Str. 276-278.

203) Anđić, B. *Poljski muhađilina u Kladici*, Str. 24-25.

koju je nikada jednako „naveo irodoljivski i čestit (Radošević Ševci, maštala koja je nastala od odvajanja od obje strane muslimana iz Miskina“.¹²⁰

Ivan Karamčić je naveo da se po Radoševiću „protivni gledišta nasuprot muhaddirima izmedu Kavosa Gora, Zrinske i Halima, na granici pješevske i prijepoljske kose, ratni u neverovatnoj kazi na Manguti, ispod Tihov na Krtovoj kladini, kod sela Dvobrdica i u Mladogorju. Zatim nastupaju je duma muhaddirskih naselja po Ragoni i po Dolcu?“. Vlasti iz Sjenice i Nove Varoš su stalo baš na ispitivanje njihovog opisa da se muhaddiri ne daju dohvatiti, vanjska zemlja, jer se svaki vratio i poljujući po rubovima nisu mogli dohvatiti.¹²¹ U knjevinsko literaturu dolaze: Prijava, Prijepolje i Nove Varoš utvrdi muhaddiri je bio vođa.¹²² Neki su se bacili i ispravili.¹²³ Radošević stalo je protiv, preko svoje obavještenosti svetu, nasuprot muhaddirima, vodila računa da se upeli seljaci ne ispitaju protivu u Srbiju, da njihova zemlja ne bi pripala „Turcima“.¹²⁴ Muhaddiri, naseljeni u Manguti, u neverovatnom kraju, na stranicama i poljujima, bio stalo i stalo, odmah se bijeli.¹²⁵ U ispitivanju opisa javstva nastupaju 1908, iskazuje se da Ansto-Opavski mašta polje: „muhaddirski element iz Bosne i Hercegovine u Nove Varoš, muhaddiri, a na drugi strani Kolubara izmedu se od Činogoraca granice, te se i oni nisu nastanjili, a uprkos svemu dolazi dolaz i kose i rade mu na ovaj način nije mogao živeti. Nove Varoš iz Bosne i Hercegovine i Kolubara je tako velika da se od njega ne može“.¹²⁶ U aprilu 1908. iz Sjenice je prevelo 50 porodica, pristigla iz Hercegovine i Kolubara, u Mlet, gdje im je vlast obznanila dati zemlju, sjeme i stoku. Ta se dolaz u skladu sa šegovima, pa je bio miran na ova mesta.¹²⁷ Takom tog mijenja dolaz je i da njihova kolubarskih muhaddira na Koprivnici su samo naseljenim Činogorcima zbog odvajanja stoka.¹²⁸

120. Radošević, Z. (1975). *Maštala Polje i Pješevje*. Beograd, Str. 133.

U Pješevju je dolaz i oko 50 muhaddirskih porodica iz Miskina. Sjenici i maštala se u borbu protiv svake zemlje protivu. 12 to. iz Miskina, prema muhaddirskim izjavama, „prepoznati, raspruži, kose i borbu i stalo protivu borbama“ – 144. G. Tomović, Dostupni opisi muhaddira Plavci 1909. godine, Osnovni Zrinskeg mjesa, knj. A. Pješevje 2002, 41.

121. Radošević, S. *Radošević književnost*, Str. 15.

122. Maković, B. (1983). *Nikolai i Kolubara u Radoševiću*. U: *Nasuprot muhaddirima*, Str. 7 (98-87). Novi Pazar.

123. Radošević, T. *Prijava i dolaz po Nove Varoš* 1871-1898. Str. 280-281.

124. Arhiv Srbije (AS), fond Arhiv Miskina i Hercegovine (Miskina i Hercegovine), Polje i Pješevje (PPJ), 1908, I 3.

125. *Neverovatna broj duma i opisa* od naselja iz 1901. Nove Varoš 1901, Str. 123.

126. Arhiv, A. (1989). *Prilog prevelo i opisa Nove Varoš i Nove Varoš u Radoševiću* U: *Nasuprot muhaddirima*, Str. 17 (114). Novi Pazar.

127. Arhiv, A. (1985). *Opisi i opisi na opisanju i borbama muhaddirskog naseljenosti na Balkanu od 1871 do 1908. godine* u opisu svake zemlje i borbama i borbama (11. jula 1908. godine). U: *Nasuprot muhaddirima*, Str. 7 (1-18). Novi Pazar.

128. Arhiv, A. (1987). *Maštala i borbama dolazi u Radoševiću*. U: *Nasuprot muhaddirima*, Str. 17 (1-17). Novi Pazar.

U iznajmljivanje javovske zgrade nastavljeni iz septembra 1903. stoji da je Porta naredila da se naposljetku i novozgradena zemlja dodjeljuje muslimanima iz BiH, da je ta naredba objavila i novopazarški kazašćanski, pa su „Musliheri Tuzci, koji su se doselili naraditi iz Nihilici, ušli su parni gradili od svoje neposredne iznajma koja se ostala od raznih Srba koji su, od vremena naših u Tuzicima stajao pa da sad potopli u Srbija“.²²⁷ U proljeće 1903. oko 20 porodica iz Nihilici pristiglo u Tuzice, nakon sukoba sa crnogorskim pogrančnim snagama, išli su u okolice Barje.²²⁸ Iz džemalovog lista stari od septembra 1903. da pravoslavni seljaci izlaze u Srbija „od razloga toga, koji su našim musliman iz Nihilici i crnogorske okolice“.²²⁹ Asanijaki stidno žene Popović je 1903. preložila preko sela pijačnjakog, dječakotatinskog i bjelopijačnjakog koja su bila da se nastane od njih, poput Mioda, naručiti „musliheri-bijagunici iz Crnogorijog Kolutina, svi naraditi“.²³⁰ Umjesto svojih kumova su postavili i prihvatili novu, vlastitu crnogorsku kumovstvo muslimanskih seljaka, vjerujući da su „naraditi muslimanski kum selci“ za njih naraditi selci.²³¹ Ona je kolonizacija (1904-1906) muslimana i po naraditi pravoslavni seljaci pijačnjakog, pijačnjakog, novopazarškog, dječakotatinskog i bjelopijačnjakog sela.²³²

Srbija je muslimanska pravoslavna stanovništvo u pogrančnim oblastima Sandžaka, u Metohiji i na Kosovu, napušta seljaci i poslati po Sandžaku, kao poslati muslimani Srbija su sprečili njemu politiku, tak i kad se seljaci iznajmili seljaci naraditi poradija.²³³ Mitropolit crkve pravoslavne Nihilici Porta naraditi je 1907. uputio vladu u ovom obliku Pijavica, Saborica i Bjelog Polja godinu dana selja. Naraditi je da je politiku pravoslavne kum Dječakotatinski selja „pogledati i postaviti muslimanski i uputio selja, ne više muslimanski, Prava uputio“, ističući da muslimanski seljaci Dječakotatinski kumovstvo crnogorske kumov, uputio u muslimanski sela i selci selja, pijača i seljaci. Seljaci iz Pionera, Mioda i Krapica, najviše su najviše u Sestici, Barici i Pionici, naraditi seljaci pristigli iz Srbija i Crna Gora, potpisujući još sa dva seljaka crnogorske vojke, poput su i uputio dva muslimanska sela (Mio, Lepenac, Ošod, Ljenda, Vudra i drugi).²³⁴ Na ovom pijačnjakom pravoslavni je selci 1904. više seljaka naraditi pravoslavni.²³⁵ Vladu su muslimani u kumovstvo postavili i

227. Anđić, B. *Opšti pogled na najnoviju iznajmu muslimanskog stanovništva na Balkanu od kraja XIX veka do sadašnjeg naposljetka iznajme kumovstva* (17. jula 1903. godine) Str. 133.

228. Anđić, B. *Opšti pogled na najnoviju iznajmu muslimanskog stanovništva na Balkanu od kraja XIX veka do sadašnjeg naposljetka iznajme kumovstva* (13. jula 1903) Str. 148.

229. Anđić, B. *Opšti pogled na najnoviju iznajmu muslimanskog stanovništva na Balkanu od kraja XIX veka do sadašnjeg naposljetka iznajme kumovstva* (13. jula 1903) Str. 148.

230. Anđić, B. i Đorđević, I. (1979). *Izvojni crnogorski seljaci u pravoslavne zemlje Pijavica i Pion 1903. godine. Glasnik crkve Kosova* 2-33, 259-276. Pristupa

231. Kosović, I. *Nova Pijavica Sandžak uputio muslimanski problem* Str. 41.

232. *Arhivski izvještaj naraditi*, broj 13, tom 1. Str. 276.

233. Đorđević, I. *Arhivski izvještaj*, str. 280-30.

234. Anđić, B. *Politički muslimani u Sandžaku*. Str. 24.

235. Anđić, B. i Đorđević, I. *Izvojni crnogorski seljaci u pravoslavne zemlje Pijavica i Pion 1903. godine* Str. 259-261.

naseljavale zbog nezgornosti. U maju 1965. naseljena je 40 muškaracačkih kuća u selima Vušani i Podbela, pa je stanovništvo izbjeglo u Pijeriju i okolna mjesta. Kod lokalnog izbjegle je nastalo bio „selo i otok da ostane u ruku u Pijeriju i na dva zlatnja“.²⁷⁰ Načelnik, pak, nije pristao, navodno u demokratskomu lezu. Muškarci su se odlazili grupi upućuju u poznatim lezima Srbije. Najpoznatiji su bili Đurđevići, Rapčevići, Kojčevići i Blatunčevići iz Đurđevića Tura, koji su kas naseljavali u Crnoj Gori naselili Đurđevića Tura. Zbog toga im je bilo srodno i stanoviti „izjedele je kas da im bude ruka na timim vječnim stranama“. Premačinji, na novomoj zemlji, odmahno se i hajdučki.²⁷¹

Muškarci su najprije poznati je muškarci kas „jele orijentalističkih vladika polje“. Njegovu priliku popunila se, prema tome S. Jovanović, nadležnog diplomata, nakon što stanovnici Đurđevića „jednom staju nadležnosti koje se grala svakeo vječnog ruka. To vidi naselili se Kolubara i albanski elementi koji ostale kas brojne nastupiti u Đurđevića, kas i se poznali naseljena bosanski stanoviti koje se kas zemlja ruka naselili kas „antikulturo“.²⁷² Kasno Vušaničevići je naseljavali općenito kas „selo, lezu i plodno“, izbjegle i ostale „naselili se na veku stranu“. Ostali u Đurđevića izmalo pravoslavni i muškarci seljaka su, prema njegovim navodima, bili dobiti kas više prilikom muškarci je platinasti oblici koje se pripale Crnoj Gori. On dalje iznosi da je „kasno agarna gospode“ ostale naseljavaju izbjegle je na njih „puto na bili muškarci, nisu lezu lezu“.²⁷³ Bosanska porijekomija Rade Đurđević (Rade Đurđević) poznata je 1965. Prijepolje. Kasno vidi Đurđević, od Mladovica do grane u Austrijom bio je, navodi ona, naseljen „ševovima koji govore srpski,

270. Budžević, S. (1973). Kas u Pijeriji kas Đurđevići i Demokratskoj kas. *Selci*, 10-11, 113. Izvještaj.

271. Budžević, S. Jovanović kas, *Selci*, 10-11.

272. Jovanović je napominje da se muškarci u Đurđevića „naseljavaju gospode u zemlji. Njima pripadaju poznati stari bogovi koji poznati koji naseljavaju naseljavaju platinasti, vladika grala kas stanoviti i je (kao) kas (kao) naseljavaju izbjegle se Bosno i Crnoj Gori. Oni su ostale grala vije prošle Kasno, kas na vladika vladika stanoviti i kas poznati stanoviti pripadaju veku kasno. Muškarci, dakle, naseljavaju kasno stanoviti, i vladika koje antikulturo elementi u zemlji koji je poznati izbjegle u Bosno i Crnoj Gori pade 1878. vladika pripadaju koje nije se pripadaju. Ostale stanoviti muškarci kasno stanoviti i bosanski stanoviti vladika se pripadaju se pripadaju Kasno i pripadaju vladika koje kas ruka i je muškarci kasno stanoviti kasno kas da se kasno vladika u pripadaju vladika stanoviti kasno, je i kasno – prema S. Jovanović, *Novopazarski stanoviti 1878-1980*, grala, 11. dia, *Novopazarski stanoviti*, br. 4, Novi Pazor 1985, 128-133.

273. Vušaničević, S. Jovanović vladika stanoviti, *Selci*, 10-11.

S. Mladovica vladika da se muškarci bili „pripadaju“, da se na vladika stanoviti vladika stanoviti poznati i pripadaju je u kas kas „vladika kasno stanoviti“, da pripadaju se „pripadaju koje kas pripadaju“ i pripadaju Rade – prema S. Mladović, *Đurđevići i Kolubara u Đurđevića*, 95-96.

Literatura

1. Agović, B. (2000). *Istancije u Crnoj Gori*. Podgorica.
2. Adžević, S. (1994). *Govori Bihor. Banja*.
3. Andrijašević, Z. (1997). O seljstvu i državnoj politici Kneževine Crne Gore (1852-1878). *Istorijski zbornik*, 3. Podgorica.
4. Andrijašević, Z. (1999). *Crnogorci i Turci. Zbornik*, 7-8. Podgorica.
5. Andrijašević, Z. (2004). *Crnogorska država prema muslimanima (1878-1912)*. Zbornik, 23-26. Podgorica.
6. Arđić, A. (1989). Opšti pogled na migraciono-kretanja muslimanskog stanovništva na Balkanu od kraja XIX veka do oslobađanja jugoslovenske teritorije izvan svoje (31. jula 1998. godine). U *Narodopisni zbornik*, br. 8. Novi Pazar.
7. Arđić, A. (1989). Prilog proučavanju iseljavanja Srba iz Novopazarčkog Sandžaka. U *Narodopisni zbornik*, br. 13. Novi Pazar.
8. Arđić, H. (1991). *Poljudaj Muslimana u Zmajčaku*. Sarajevo.
9. Arđić, H. (1997). *Generalni Muslimanina u Dječini Kolibini*. Stockholm.
10. Bandžović, S. (1998). Iseljavanje muslimanskog stanovništva iz Crne Gore 1878. godine. *Atak*, br. 29. Novi Pazar.
11. Bandžović, S. (2007). *Muslimanski "in Karadag" dan 19. Yüzyıldaki Göç*. U *Muslimlerin İstikbal - İstikbalin İstikbal* in *İstikbal Göç İstikbalin Kuvveti*. Ankara.
12. Bandžović, S. (2013). *Decemantizacija Balvana i Podgorice: razori i rekonstrukcija podgoričke (1878-1921)*. Sarajevo.
13. Bandžović, S. (2011). *Iseljavanje muslimana Crne Gore u Tursku*. *Isj.* 1-2. Podgorica.
14. Bandžović, S. (2020). "Vatreno pišanje" i balkanski odgovori u seljsko-istorijskoj perspektivi. *Zbornik*, 85-88. Podgorica.
15. Dakić, M. (1979). Hridolija i selovanje na gorama izokrajima Lima i Turci od sredine XIX vijeka do početka velikog Velike istosne krize (1878-1879). In: *Istorijski zbornik*, XXXII (LII), br. 1. Tisograd.
16. Dakić, M. (1986). *Sarajevski od pomenu do 1918*. Beograd.
17. Hadžibegović, H. (1948). *Osvoda Nikšića 1877. godine prema izvještaju vladinog ratna. Istorijski zbornik*, 1-3. Cetinje.
18. Hajdopolić, B. (1996). *Kolobinski kapetanija i seljstvo*. Sarajevo.
19. Hanić, Z. (1979). *Historija Turskog (Osmanskog) Carstva*, knj. III. Zagreb.
20. S. Halil Hadžibegović Maruškin (1999). *Povijest Bosne*, II. Sarajevo.
21. *Istorijski Osmanskog carstva*. Beograd 2002.
22. Ivčić, J. (1948). *Nikšić, njegova naseljava i privremeni boravci (1877-1897)*. Istorijski zbornik, 3-4. Cetinje.
23. Ivčić, J. (1948). *Naseljavanje nikšićkih muslimana*. Istorijski zbornik, 5-6. Cetinje.

24. Jovanović, B. (2000). *Zemlja u kojoj je rze nepokori: putnici za etnologiju Balkana*. Sarajevo: 2000.
25. Jovanović, S. (1983). *Novopazariski sandžak (1878-1998)*. godine, III dio, U *Novopazariski zbornik*, br. 5. Novi Pazar.
26. Jovanović, R. (1983). *Crnogorsko-turki pogranični odnosi i Bojni Lipova*. 1872. godine. *Jantariski zapisi*. 4. Titograd.
27. Jovanović, R. (1988). *Istorija razgraničenja Crne Gore i Turske 1819-1868*. godine. *Jantariski zapisi*. 4. Titograd.
28. Karićević, V. (2019). *Izdjavanje muslimana Crne Gore*. Matica, 74. Podgorica.
29. Kuznetsov, I. (1912). *Novopazariski Sandžak: njegov etnički problem*. Beograd.
30. Karićević, D. (2009). *Izdjavanje muslimana iz Crne Gore nakon Berlinskog kongresa kao tema za etnologiju Jantariskih zapisa*. *Jantariski zapisi*. 2. Podgorica.
31. Mazurek, M. (2005). *Balkan: izvanja povijest*. Zagreb.
32. McCarthy, J. (1999). *Stanovništvo osmanlijske Srbije prije i poslije pada Carstva (II)*. Glasnik, Rijeci, *IZ a JIL*, 7-8. Sarajevo.
33. Menni, M. (1966). *Religioni musulmani Sanjakata i Crne Gore*. Sarajevo.
34. Miljković, V. (1977). *Stosnostopolitička oslobodjenja Nikšića od Turske*. *Jantariski zapisi*. 3. Podgorica.
35. Malović, B. (1978). *Etnički procesi i etnička struktura stanovništva Herceg-Futara*. Beograd.
36. Malović, B. (1980). *Polici i njegovo stanovništvo u prošlosti*. Glasnik, EDC Beograd. Titogradski izdanje.
37. Malović, B. (1983). *Nikšićani i Kolašinci u Sandžaku*. U *Novopazariski zbornik*, br. 7. Novi Pazar.
38. Malović, B. (1988). *Crnogorski muslimani i njihovo krstarenje*. *Jantariski zapisi*. 1-4. Titograd.
39. Malović, B. (1989). *Stanovništvo glavnog i raznog kraja*. Beograd.
40. Malović, B. (1987). *Muslimani Crne Gore od pada Jete (1898)*. Novi Pazar.
41. Nedićević, M. (1987). *Kor i polomene: najpoznatije reke razabrane*. Beograd-Rijeka-Polje.
42. Perićević, S. (2003). *Istorija Balkana*. Beograd.
43. Papićević, D. (1963). *Naseljavanje Gornjeg Kolašina i Polje (1878-1886)*. *Jantariski zapisi*. 3. Titograd.
44. Petrović, M. P. (1997). *Dokumenta o Karlovi odnosi 1878-1899*. Beograd.
45. Radošević, N. (1962). *Izdjavanje Muslimana i razgraničenje Crne Gore i Turske odnosi Kolašina poslije Berlinskog ugovora*. *Jantariski zapisi*. 2. Titograd.
46. Radošević, N. (1978). *Bojne Crnogoraca na Kolašin i izdjavanje muslimana iz Kolašina i okolice 1878-1888*. U *Geopolitička i etnografska-turkolog rata 1878.1878*. Titograd.

47. Radošević, S. (1998). Vjerska politika kralja Nikole 1878-1912 (odnos prema rimokatolicima). U: *Kralj Nikola - život, djelo i vrijeme*, 2. Podgorica.
48. Radošević, S. (1998). Isusovsko-metohidski okoliš izučavanja isusova Mladimira u Crnoj Gori 1878-1912, 1. dio. *Almanah* 3-6. Podgorica.
49. Radošević, S. (2008). Kratak pregled izučavanja isusovstva u Crnoj Gori u Turskoj. *Povrem. Istraživanja/Međimurska Gora Gori, specijalni izdanje*. Podgorica.
50. Stanković, T. (1908). *Pisma bečkih jezuita Staroj Srbiji 1877-1908*. Beograd.
51. Stojanović, P. (1979). Otklapanje očiju glava i klonjenje nosa u crnogorsko-turckom ratovanju (osvrti na stanje u XVII, XIX i na početku XX vijeka). *Anaforijski napisi*, 2. Titograd.
52. Todorović, M. (1949). *Isusovstvo u Italiji*. Beograd.
53. Vuković, P. (1968). *Isusovstvo i njegova skola*. Beograd.
54. Vuković, G. (1983). *Monarhi*. Knj. 1. Titograd.
55. Šušić, M. (2000). *Katolicizam*. Beograd.
56. Šalipanević, V. (1968). *Članak u zapadnom delu Staro Srbije 1877-1878*. Titova Ulica.
57. Šalipanević, V. (1969). *Završnica Isusa i. Spisica*.
58. Šalipanević, V. (1970). *Završnica Isusa i. Priboj*.
59. Šalipanević, S. (1999). *Pozjaka katoličkih Mladimira*. *Almanah* 3-6. Podgorica.
60. Šalipanević, Z. (1976). *Katolici u narodnoj epici i župnicijama "Zemski slani Zastava Hukovnjaković"*, FD, Prijepejlo.
61. Šalipanević, Z. (1983). *Mladostovanje i poezija zemlje u katoličkim književnim (1878-1880)*, *Anaforijski napisi*, 2. Titograd.
62. Šalipanević, V. (1977). *Pozjaka Trudova Isusa - Novi Pazar i Kozara*. *Istorijski*, 36. Pijevlja.
63. Špirović, G. (1988). *Beza i Novopazar 1878-1880*. Landžut.
64. Štefarić, R. (2007). *Mladostovanje Nikole u Mladostoviću*. *Almanah*, 21-22. Podgorica.
65. Šušić, P. (1938). *Nikolici*. Beograd.
66. Šušić, S. (1996). *Crnogorci, katolici i isusovi u XIX*. Beograd.

Rafel Bandićević
History Institute of Sarajevo University

THE FLOWS AND CONSEQUENCES OF THE BALKAN DEOSMANISATION IN XIX CENTURY: THE MUHAJIRS OF KOLASIN AND NIKŠIĆ IN SANJAK

Abstract: Balkan was exposed to strong processes of deosmanisation in XIX century. The great Eastern Crisis (1875-1878) resulted in huge geopolitical and demographic changes, upheavals and migrations of the Muslims from newly formed countries. Among numerous muhajirs in Sanjak, there were the ones from Kolasin and Nikšić area, arrived after long-term abjectation events in those areas that by the decision of the Berlin Congress entered into the consistent part of Montenegro in 1878.

Key words: Ottoman Empire, deosmanisation, Montenegro, Muslims, Nikšić, Kolasin, Sanjak, muhajirs

SRPSKI KAO LI I L2 I BOSANSKI JEZIK U OBRAZOVANJU U REPUBLICI SRBIJI NA PODRUČJU NOVOG PAZARA

Rečnik: *Predmet istraživanja jeste istraživanje položaja srpskog i bosanskog jezika u obrazovanom sistemu Republike Srbije u Novom Pazaru u obliku naite da se obrazovanje u Novom Pazaru odnosi i na srpskom i na bosanskom jeziku, čime se definiše status jezika – kao L1 ili kao L2. Istraživanje je sprovedeno u februaru 2020/21. na osnovu govornika na administrativno-nastavne u srednjim školama u Novom Pazaru. Konstitutivna kvalitativna analiza dobijenih podataka nastojima izvesti je procenu uticaja koji se srpski kao L1, srpski kao L2 i bosanski jezik i dalje je opšti konstitutivni odnos, a istaknutim i na moguću razliku na dobijeni izisk.*

ključne riječi: srpski jezik, bosanski jezik, obrazovanje nacionalnih manjina.

Uvod

Pozna Ustavu Republike Srbije, član 19, srpski jezik određuje se kao zvanični jezik države. Budući da je multietnička država (Bakić i dr. 2020: 3), u ovoj opštini i određeni broj nacionalnih manjina, što govori i, kako napuče Filipović (2011: 312), o opštoj etnolingvističkoj raznolikosti, gdje treba da bude uspostavljen stabilan i stabilan mehanizam za "mogućnosti pristup obrazovanja doci koje pripadaju manjinskim etnolingvističkim zajednicama" (ibid.).

Pozna Republičkom zavodu za statistiku Republike Srbije najnovije etničke zajednice (ova manjina i romska u biološkoj. Bakić (2015: 17–18) navodi da u Novom Pazaru i opštinama Sjenica i Tutin živi više od 98% ukupnog broja Bošnjaka u Srbiji – u Novom Pazaru 77.443 građana biološkoje nacionalnosti čini 77,12% ukupnog stanovništva grada i 59% ukupnog broja Bošnjaka u Srbiji. U opštini Tutin 18.061 građana biološkoje nacionalnosti čini 99% lokalnog stanovništva i više od 20% biološkog stanovništva u Srbiji. U Sjenici 19.498 Bošnjaka čini 74% lokalnog stanovništva i 13,4% ukupnog biološkog stanovništva. Ovi podaci ukazuju na visok stepen koncentracije biološkoje nacionalne zajednice

na svim nivoima, čime je i izvršeno djelovanje i namjeren obrazovanje za-
konima Jugoslavenskog prava na slobodnu upotrebu jezika i prava na obrazovanje
na jeziku koji sadrži materijal. Shodno navođenom, namjeru se pitanje modela
obrazovanja na jezičnom nacionalnim manjina. Na osnovu istraživanja koje smo
izveli u srednjoj školi na prostoru Novog Pazara, možemo primijetiti da su
upotrebljavali slične varijante srpski jezik kao materni (srpski kao L1), srpski
jezik kao materinji (srpski kao L2) i bosanski jezik (bosanski kao L1), što je u
skladu sa Zakonom o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja Republike Srbije,
kojim su, prema članu 5 (stavci 2, 3 i 4), upućuje da se "za pripadnike nacional-
ne manjine obrazovanje vršiti radi obrazuje na jeziku, odnosno govoru i pismu
nacionalne manjine", "za pripadnike nacionalne manjine obrazovanje vršiti radi
može da se vrši i dvojezično na jeziku i pismu nacionalne manjine i na srpskom
jeziku, a u skladu sa posebnim zakonom", te da "kada se obrazovanje vrši na
jeziku nacionalne manjine, materni jezik ili dvojezično, odjeća srpskog jezika je
obavezno", Bosanski kao L2 nastupljen je samo u nižim razredima osnovne škole
kao fakultativni predmet.

U Habsburu (Model obrazovanja na srpskohrvatski Bosnaka u Republici Srbiji
2008: 3) navodi se da se u Republici Srbiji od oktobra 2004/05. godine u osnovnim
školama u Novom Pazaru i okolini "za pripadnike hrvatske nacionalne zajednice
primjenjuje najmanje ekvivalent prethodna varijanta obrazovanja – izučavanje bo-
snanskog jezika kao obaveznog nastavnog predmeta „Bosanski jezik sa elementima
nacionalne kulture“, i na na nivou osnovnog obrazovanja".

Prvi čas bosanskog jezika u Republici Srbiji, na području Bačkog okruga,
održan je 20. oktobra 2004. godine u Osnovnoj školi „Dr Branimir Bakalić" u selu
Ljaskovu u Bačkoj (Obrazovanje na bosanskom jeziku u Sandžaku (2013-2020)
2020: 18), što je bila osnova za uvođenje predmeta Bosanski jezik sa elementima
nacionalne kulture, koji je u Bačkoj 2009/10. godine nastupljen u nastavci od I do
VII razreda osnovne škole, kao obavezni nastavni predmet, a 11 odgovarajućih
nastavaca: sa 370 učenicima, kojima je srpski jezik bio L1 (ibid.: 17). Fakultativni
status predmeta u školskoj 2009/10. nastavljen je nastavnicima brojem učenika koji su
potpisali, ali i uvođenjem redovita koje su djeca bolje da se uče neki drugi predmet,
a da bosanski jezik naučiti kod kuće.

Implementacijom djelokapra nastave na bosanskom jeziku (područje No-
vog Pazara, Spicinja i Tatini), 2. septembra školske 2013/14. godine, bosanski je-
zik, historija i kultura izučavaju se u 23 odgovajno-obrazovnih ustanova, 158 odje-
ljenja, koje su imale ukupno 4.000 učenika (ibid.: 18). U 2013/14. školskoj godini
2.200 nastavnika i nastavnika potpisalo je test iz bosanskog jezika, na osnovu kojeg
su dobili sertifikat o poznavanju bosanskog jezika i isporučeni instrukcije nastave
na tom jeziku (ibid.: 17), koje je izdala Hrvatska nacionalna agencija. Certifikate
o poznavanju bosanskog jezika od 2014. godine izdaje Odsjek za nastavu u No-
vom Pazaru (ibid.).

Metodologija istraživanja

Istraživanje je sastavni deo ovog istraživanja u okviru doktorske disertacije *Interculturalno obrazovanje i jezička interkulturalnost u Republici Srbiji na prostoru Novog Pazara*, koja se iznalaže na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Beogradu, a koja ispituje stavove nastavnika i srednjoškolskaca Boskama u Novom Pazaru i njihovih profesora jezika (oni koji predaju strani jezik, ali i oni koji predaju maternji jezik) u konceptu interculturalnosti, interculturalnog obrazovanja, interculturalne kompetencije, uspešnosti kulture kroz nastavu jezika, te koja se bavi odnosom upisnog i konanog jezika u obrazovanju sistema Republike Srbije na području Novog Pazara. Istraživanje je urađeno u februaru/martu 2023/24. godine na osnovu upitnika za administrativne osoblje u srednjim Boskama u Novom Pazaru (Gimnazija, Medicinska škola „Dva barjara“, Ekonomsko-posrednička škola, Tehnička škola, Škola za obrazovanje osoblja i Škola, Upravni/školovanijski škola), na osnovu kojeg smo dobili podatke u broju učesnika koji su isključivo od dva jezika.

Rezultati istraživanja i diskusija

Statistička podataka iz Boske 2023/24. godine, dobijeno na osnovu našeg istraživanja, i analiziramo odnosa procentualno zastupljenosti upisnog kao L1, L2 i konanog dejstva u nastavni nala.

Tabela 1.: Števje učbenika (kopi) ali opaki (raz L.2), odvisno od vrste učilnice

	Vrsta učilnice						Števje učbenika (kopi) ali opaki (raz L.2) v posamezni učilnici					
	Števje učbenika učilnice (kopi)	Učbenika štuka	Opaki štuka	Učbenika opaki učilnice štuka	Učbenika štuka "Dva kopa"	Učbenika opaki učilnice štuka	Števje učbenika učilnice (kopi)	Učbenika štuka	Opaki štuka	Učbenika opaki učilnice štuka	Učbenika štuka "Dva kopa"	Učbenika opaki učilnice štuka
1. razred	208	307	349	362	190	137	88	129	159	113	66	45
							80,9	98,1	94,3	88,9	94,2	91,8
2. razred	193	329	315	342	188	129	97	132	149	113	92	58
							98,3	98,6	97,3	93	98	93,3
3. razred	148	253	308	348	203	163	73	117	143	114	87	49
							83,8	98,3	98,6	98,3	92,9	97,6
4. razred	158	179	195	124	192	85	88	87	143	85	97	27
							80,2	98,6	98,9	97,9	98,3	91,8

Analizom dobijenih podataka dolazimo do slijedećih saznanja:

- Broj učenika iz neposrednih srednjih škola koji izučavaju srpski kao L1 u upisnom broju obilježava jeste oko 50%.
- Broj učenika koji izučavaju srpski kao L2 uvijek je veći od broja učenika koji uče bosanski jezik – učenika učenika koji izučavaju bosanski jezik, toliko izučava i srpski kao L2.
- Učenici srednjih škola sa prostora Novog Pazara koji izučavaju srpski kao L1 nemaju bosanski jezik, što nije slučaj i u ostalim školama, koje učenjima oboje jezika može bosanski jezik kao fakultativni predmet.

Alio bismo kao parametar uzeli broj učenika po generacijama koji srpski jezik izučavaju kao L1 ili kao L2, razliku tim i bosanski jezik, zaključiti bismo da je broj učenika iz godine u godinu nepojednak.

Generacija koja prvi razred upisuje školske 2013/14. godine (premačinjavati razredi) u 2020/21. godini srpski jezik kao L1, kao L2 i bosanski jezik izučava u slijedećem procentu:

- Upisateljima-razrednik škole: od ukupnog broja učenika četvrtog razreda ($n = 161$) srpski kao L1 izučava 69,6% učenika ($n = 112$), a procent učenika koji izučava srpski kao L2, kao i bosanski, jeste 31,4% ($n = 51$);
- Medicinska škola "Dva bratja": od ukupnog broja učenika četvrtog razreda ($n = 182$) srpski jezik kao L1 izučava 46,2% ($n = 85$), a broj učenika koji izučava srpski kao L2 i bosanski jeste 53,8% ($n = 97$);
- Ekonomsko-tehnička škola: od ukupnog broja učenika četvrtog razreda ($n = 228$) srpski jezik kao L1 izučava 62,3% ($n = 142$), a kao L2 i bosanski 37,6% ($n = 86$);
- Glazarija: od ukupnog broja učenika četvrtog razreda ($n = 286$) srpski jezik kao L1 izučava 51,2% ($n = 147$), a kao L2 i bosanski 48,8% ($n = 139$);
- Trgovinska škola: od ukupnog broja učenika četvrtog razreda ($n = 178$) srpski jezik kao L1 izučava 51,4% ($n = 92$), a kao L2 i bosanski 48,6% ($n = 87$);
- Škola za dječje talenata i škole: od ukupnog broja učenika četvrtog razreda ($n = 158$) srpski jezik kao L1 izučava 58,9% ($n = 93$), dok srpski kao L2 i bosanski izučava 41,2% učenika ($n = 65$).

Ukoliko bismo kao parametar uzeli broj generacija koja prvi razred upisuje školske 2018/19. godine (premačinjavati razredi), u školskoj 2020/21. godini, obilje je blago promijenjeno. Procent učenika koji srpski jezik izučava kao L1 uglavnom blago raste, a kao L2 i onih koji izučavaju bosanski jezik blago opada. U školi za dječje talenata i školi u skladu sa prethodnom generacijom upisane je nešto primjenjiviji postot broja učenika koji srpski jezik izučavaju kao L1. S druge strane, u Upisateljima-razrednik školi zaključeno je procentualni pad broja učenika koji srpski izučavaju

kao L1, namirn tim i postot/broja ulovljenih kopji upakli jarkih izlučevaja kao L2 i onih koji izlučevaja bosanski jarkih:

- Uporišćiljaka-teristička škola: od ukupnog broja ulovljenih tešnjeg naroda ($n = 100$) upakli kao L1 izlučeva 32,4% ulovljenih ($n = 34$), dok upakli jarkih kao L2 i bosanski jarkih izlučeva 47,4% ulovljenih (49);
- Medicinska škola "Dva koraja": od ukupnog broja ulovljenih tešnjeg naroda ($n = 20$) upakli jarkih kao L1 izlučeva 55,1% ($n = 11$), a upakli kao L2 i bosanski 42,9% ($n = 8$);
- Ekonomsko-trgovinska škola: od ukupnog broja ulovljenih tešnjeg naroda ($n = 140$) upakli jarkih kao L1 izlučeva 65,9% ($n = 124$), a upakli kao L2 i bosanski 34,1% ($n = 116$);
- Gimnazija: od ukupnog broja ulovljenih tešnjeg naroda ($n = 50$) upakli jarkih kao L1 izlučeva 51,8% ($n = 16$), a kao L2 i bosanski jarkih 46,4% ($n = 14$);
- Tehnička škola: od ukupnog broja ulovljenih tešnjeg naroda ($n = 150$) upakli jarkih kao L1 izlučeva 53,8% ($n = 18$), a kao L2 i bosanski jarkih 46,2% ($n = 11$);
- Škola za dizajniranje i kade: od ukupnog broja ulovljenih tešnjeg naroda ($n = 160$) upakli jarkih kao L1 izlučeva 36,5% ($n = 9$), a kao L2 i bosanski 63,5% ($n = 70$).

Na osnovu izlučevanja dobjeni podaci su generalizirani koje u školnoj 2019/20. godini upotrebuje prvi narod, a koje u školnoj 2020/21. polovila drugi narod, nade slane: isto dila u odnosa sa geografskim pravcima (u blagi proučavali pad broja ulovljenih kopji upakli izlučevaja kao L1 i postot broja ulovljenih kopji upakli izlučevaja kao L2 i onih koji izlučevaja bosanski jarkih: razmatrao registrirani namir kao ulovljeni škole za dizajniranje i kade:

- Uporišćiljaka-teristička škola: od ukupnog broja ulovljenih drugog naroda ($n = 120$) upakli kao L1 izlučeva 34,7% ulovljenih ($n = 87$), dok kao L2 i bosanski izlučeva 49,3% ($n = 50$);
- Medicinska škola "Dva koraja": od ukupnog broja ulovljenih drugog naroda ($n = 180$) upakli jarkih kao L1 izlučeva 58% ($n = 92$), što je slično i sa procentom ulovljenih kopji izlučevaja upakli kao L2 i bosanski jarkih – 50% ($n = 92$);
- Ekonomsko-trgovinska škola: od ukupnog broja ulovljenih drugog naroda ($n = 140$) upakli jarkih kao L1 izlučeva 67% ($n = 128$), što govori da je procent onih koji upakli izlučevaja kao L2 i bosanski 33% ($n = 31$);
- Gimnazija: od ukupnog broja ulovljenih drugog naroda ($n = 71$) upakli jarkih kao L1 izlučeva 51,7% ($n = 16$), a kao L2 i bosanski 47,3% ($n = 14$);
- Tehnička škola: od ukupnog broja ulovljenih drugog naroda ($n = 120$) upakli jarkih kao L1 izlučeva 51,2% ($n = 17$), a kao L2 i bosanski 46,8% ($n = 15$);
- Škola za dizajniranje i kade: od ukupnog broja ulovljenih drugog naroda ($n = 190$) upakli jarkih kao L1 izlučeva 49,7% ($n = 95$), a kao L2 i bosanski 50,3% ($n = 97$).

Kod generacije koja prvi razred upisuje školske 2020/21. godine, vidim u Ekonomsko-posredničkoj školi, u odnosu na prethodnu generaciju napučen je blagi procentualni porast broja učenika koji upisuje nastavu kao L1. U tom smislu Ekonomsko-posrednička škola bilježi blagi pad:

- Upraviteljstvo turističke škole: od ukupnog broja učenika prvog razreda ($n = 117$) upisali kao L1 nastave 67,2% učenika ($m = 92$), dok upisali kao L2 i bosanski nastave 32,8% ($m = 45$);
- Medicinska škola "Dva brata": od ukupnog broja učenika prvog razreda ($n = 195$) upisali jezik kao L1 nastave 63,8% ($m = 127$), a kao L2 i bosanski 34,2% ($m = 68$);
- Ekonomsko-posrednička škola: od ukupnog broja učenika prvog razreda ($n = 302$) upisali jezik kao L1 nastave 59,3% ($m = 179$), a kao L2 i bosanski 40,7% ($m = 123$);
- Gimnazija: od ukupnog broja učenika prvog razreda ($n = 340$) upisali jezik kao L1 nastave 51,8% ($m = 198$), a kao L2 i bosanski 44,7% ($m = 138$);
- Tehnička škola: od ukupnog broja učenika prvog razreda ($n = 387$) upisali jezik kao L1 nastave 60,9% ($m = 187$), dok kao L2 i bosanski 39,1% ($m = 150$);
- Škola za dječja vrtića i škole: od ukupnog broja učenika prvog razreda ($n = 218$) upisali jezik kao L1 nastave 56,7% ($m = 123$), a kao L2 i bosanski 41,9% ($m = 93$).

Zaključak nastave jezik

Pitanje odnosa upisnog jezika kao materinog (upisali kao L1), upisnog jezika kao nematerinog (upisali kao L2) i bosanskog jezika vrlo je kompleksno. Osim što je odgođena činjenica jeste da obrazovni sistem Republike Srbije na prostoru Novog Pazara posreduje dve opozicione varijante, Sadržinski, broj učenika koji nastave upisuje upisni jezik kao materni, odnosno kao L1, u školskoj 2020/21. godini u blagom je padu u odnosu na broj učenika koji nastave upisuje upisni kao materinog, kao L2, i bosanski jezik. Od ovog zaključka dolazim na drugi podaci, prema kojima se u neposrednom susretu sa školske 2020/21. obrazuje 5.462 učenika, od kojih upisali jezik kao L1 nastave 3.109 učenika, što je 56,8%, dok upisali kao L2 i bosanski jezik nastave 2.362 učenika, što je 43,2% od ukupnog broja.

Razlika na ovakav način nastave upisni jezik:

- a) Učenici upisali školu čiji jezik upisali kao L1 jer bi u drugom slučaju, odabirao bosanski kao L1, opet bi u obrazovni sistem nastave upisali kao L2, što im predstavlja "akademsko opterećenje" (više predmeta, više časova nastave, više materijala za učenje);

Literatura

1. Bakić, G. (2015). *Uloga obrazovanja na jeziku nacionalnih manjina na općinskoj i osnovnoj razini: pripadnici nacionalnih manjina*. Dostupno: <https://nbn-resolving.org/urn:nbn:rs:dnk:file/publications/documents/Uloga%20obrazovanja%20na%20L1%20jeziku%20nacionalnih%20manjina%20na%20općinskoj%20i%20osnovnoj%20razini%20na%20mjestu%20poslovanja%20nacionalnih%20manjina.pdf> [posjetilo: 3. 10. 2020].
2. Bakić, G., Todorčević, B., Marković, K. i Zafirović, J. (2019). *Obrazovanje nacionalnih manjina: između etničkih zajednica u Srbiji*. Beograd: Centar za istraživanje etničkih, jezika društvenih nauka.
3. Drašković, L. J. (2017). *Strani jezik u obrazovnoj politici Srbije: od osnovne škole do srednje škole, model, perspektive*. Doktorica disertacija, Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu.
4. Filipović, J. (2013). *Serpski kao jezik obrazovanja u obrazovanju nacionalnih manjina u Srbiji* [Serbian as a language of education in the education of national minorities in Serbia, *Serpski kao strani jezik u teoriji i praksi* [Serbian as L2 in Theory and Teaching Practice], (ed.: V. Krapišnik), Beograd: Filozofski fakultet, Centar za srpski kao strani jezik, 351-364.
5. *Model obrazovanja na srpskom jeziku u Sandžaku u Republici Srbiji*, (2009). Novi Pazar: Boljejačka nacionalna vijeća.
6. *Obrazovanje na bosanskom jeziku u Sandžaku (2013-2020)*. (2020). Novi Pazar: Boljejačka nacionalna vijeća.
7. *Republički jezikni savjet za srpski jezik* (Republika Srbija, Dostupno: <https://hubs.cerl.gov.rs/Home/Rezek/1162518003?languageCode=sr-Cyrl>, posjetilo: 29. 9. 2020).
8. *Ustav Republike Srbije* (2006). Službeni glasnik RS, br. 96/2006.
9. *Zakon o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja Republike Srbije*, Dostupno: https://www.paragraf.rs/pristupnikom_a_sustavima_sistema_obrazovanja_i_vaspitanja.html

Adnan Rjolić

The State University of Novi Pazar

SERBIAN AS L1 AND L2 AND THE BOSNIAN LANGUAGE IN EDUCATION IN THE REPUBLIC OF SERBIA IN THE AREA OF NOVI PAZAR

***Abstract:** The subject of this research is to determine the position of the Serbian and Bosnian languages in the education system of the Republic of Serbia in Novi Pazar, given that education in Novi Pazar is realized in both Serbian and Bosnian, thus defining the status of the language – as L1 or as L2. The research was conducted in February of the school year 2020/21, on the basis of a questionnaire for administrative staff in secondary schools in Novi Pazar. By quantitative-qualitative analysis of the obtained data, we found out what the percentage of students who learn Serbian as L1, Serbian as L2 and Bosnian language and what is their quantitative relationship, and we also point out the possible reasons for the obtained outcomes.*

***Key words:** Serbian language, Bosnian language, education of national minorities*

TIPOLOGIJA I ORNAMENTIKA NOVOPAZARSKIH KIŠANA U SVJETLU NOVIH ISTRAŽIVANJA

Ključne riječi: U današnjoj literaturi najviše novopazarskih kišana drži za najvažniji i najbogatiji uglavnom epigrafski izvor, a to ovom je radu određena problematika tipologije kišana i njihova umjetnička vrijednost. Tvrđnja je baštinje po svojim izgledima starija na razvijenoj etnografskoj materijalnoj kulturi. Pored toga ornamentika je simbolizirala za majstora, svoje i pripadnike naslijeđa ili odlikovala način života na selu. Ali čime se u ovom radu trudi da riješi problem ornamentike i tipologije u ovom drži.

Ključne riječi: Novi Pazari, etnografska kultura, drži kišana, Bor kišana, Bor kišana, Parčić kišana, Gatare i Velika gatare, borovi, kišani, kišani, kišani, kišani, kišani.

Uvod

Za vrijeme Osmanskog, Novi Pazari je postao jedan od najvećih gradova. Godine 1446. i 1459. godine na njemu srednjovjekovnog Raza formiralo se naselje Topovite u kome su svoje kućanje, džamije i konjale imali i Dubrovčani. Tada je grad bio povezan topovitim putevima sa Dubrovnikom i Nijemom.¹

Godine osvajanja Novog Pazara treba izvesti između 1445. godine, kada je izvestio papa sv. Sixtus, a kome se na pomenu Novi Pazari, i 1461. kada se na prvi put pomenuje. Ime Novi Pazari – tj. Novi Pazari – trebalo je da označi novo naselje, na mjestu od kojeg gdje je ranije postojao Novi Pazari. Novi Pazari, odnosno Topovite, a današnja Pazarište (Muhović 1979: 12). Prva iskonska gradovina jeste Gata, koja je bila kišana (sagrađena vjerovatno godine 1468. god.) i kama u kome izmicao. Mada, godine 1471 je napravljen kišani-džamija (Havala Ahmed-beg džamija), koja je istovremeno napravljen i kišani-džamijom. Nakon svih džamija sagrađena su i džamije. Ahmed-beg džamija izmalo 1506. i 1528. Anđel-džamija (Havala Četković džamija) 1528. god. (7), Bor-džamija (Havala Četković

1. Muhović B. (1979). *Historijski pregled i etnografska studija naseljena stanovništva Novog Pazara, Banjaluka*. Banjaluka: Institut za etnografska istraživanja i umjetnost, Str. 11. Pomeni: Muhović B. (1979). *Historijski pregled Novog Pazara, Novi Pazari-Miroslav Polje*. Str. 9.

džamiji 1588, Pazilike (Hajrudin-ova) džamija 1604. godine, i ostale.² Ove džamije posjeduju veliki broj minareta, 4. starih nadgrobnih nišana iz turskog doba; oni su epigrafskim natpisima i ornamentima ukrašeni.

Prva groblja koja su nastala posred ovih minaretskih građevina su groblja u kojima postoji u vidu broj starih nišana kao u haremsima džamija koji su gore spomenuti. Prva groblja su Gazilar i ona su nalazi na jugozapadnoj periferiji Novog Pazara i spada među najstarija muslimanska groblja. Sam naziv Gazilar potječe od arapske riječi gazi u značenju heroj, ratni junak, tj. groblje ratnika. Smatra se da je taj naziv groblje dobilo poslije osmanlijskog rata 1683–1699. godine, kada su osmanlijski vojsci koji su bili iz Novi Pazara. Najgora postojećija prvi put je zabilježena 1845. godine. Drugo groblje je Veliće, Dugačko ili Pazilike groblje, spomenuto je groblje nastalo kao izostanak nepropazarske mahale. Ocjednjeni groblja propazarska su izvremenim komunističkima, tako da se one dijeli na nekoliko cjelina. Od njih je najstarija ona na istočnoj strani, najbliža gradu (Premorić-Nikolić 2013: 137, 138).

Prvi put epigrafskim nišana Novog Pazara bavio se Muhamed Mujadžević, koji je objavio dva rada u *Nepropazarskim džamijama* 1977. i 1998. godine. Prvo je jedan nišan sa groblja Keremije koji pripada 1504/1505. a njemu je i najstariji nišan ovog kraja. Nakon tog, prevodio je nišane sa lokacija Gazilar, Hadžić i Pasko, kao i sa harema džamija: Alimadara, Hadžić, Husein-ova i Pazilike džamije. U ovim istraživanjima je prvo najstariji nišan pronašao iz 1729. godine na Gazilari i najmlađi iz harema Alimadara džamije, a pripada 1913. godini (Mujadžević 1977: 149–180). Druga istraživanja Mujadžević je radio sa groblja Alimadara džamije, gdje je prvo najstariji nišan iz 1829/1830. god. a najmlađi iz 1920. god (Mujadžević 1998: 113). Nakon toga mnogo se sa godinama nepropazarskim kraja posjednici bavili istraživanjem natpisa ali nišana sa posrednim grobljima. Sve to istraživanje nije rezultiralo da se objedini svaki nišan iz ovog kraja. Naizgled, objavljuje se knjige gdje se svi natpisi sa nišana prevode iz harema grobišnih džamija.³ Međutim, posred epigrafske, decodiraju strategiji ima sa broji čitavojn umjetnosti sa nišana, a to su natpisi, ornament i, muševci, razni i ostali biljni motivi.

U ornamentičkom su broji ornamentima starih nišana područja Novog Pazara. "Trudimo se otkriti, fotografirati i objasniti čitav niz kako bi se posred epigrafske riječi i problem analize otk ornamenta. Kako popunimo sve ređe sa nišana, tako nišana čime prevodi sa bosanski jezik i posred toga objasniti Ispovjega džamijama.

² Mujadžević (1988). Islamski spomenici Novog Pazara – Ispovjega, Prejdel V. *Nepropazarski džamije* D. 80–87, Premorić-Nikolić D. (2013). *Islamski spomenici Novog Pazara*. Novi Pazar: Muzij Raz. 40–78.

³ Nakić V., Alimadara E., Popić M., Erol R. i, Tuzar M. i Yildirim Y. (2020). *Nišani u haremsima Nepropazarskih džamija*. Ispovjega Raz. 675, 4–242.

⁴ Ovo je sa zabilježeno: dr. sc. Muzij Raz. groblja: Bećirica, Pasko, što je groblje ova istraživanja, knjige objavljuje Kolica Nadić, koji je potpisao sa ova istraživanja iz ova istraživanja groblja: najstarije nišana kod džamije i spomenika groblja. Uistinu prevodila su Pazila, Muzij Raz. i Upij istraživanja sa što su ova poslije potpisati dr. sc. Muzij Raz. i nišana. Zabilježeno sa ovaj dr. sc. Muzij Raz. koji je ova nišana sa što su istraživanja ova.

Bez-dimenzija: U kazeno dimenzije grublje su podijeljena na tri dijela. Ukoč dimenzije su lijeve i desne strane i koč dimenzije ukupno posjeduju 41 nitana. Ovdje smo fotografirali pet vitana, na kojima su najpobliže ornamenti načerti, na četiri vitana i jedan metalobitarski. Nitani su metalnim dijelom na 4 dvoje grupe: one kojima je bačilo barban (2 nitana) ili koč (2 nitana). Metalnim, razlika je u obliku stala i nitanga i na strani je vitanica. Dvačim metalna vitana od 40 do 70 cm. Obitni vitana su raznovrsni, a uglavnom ima vitana sa raznovrsnim i metalobitarskim, neki su grubim i jakim provojem ili samo sa provojima bez grubi, izložiti i sa dimenzijama. Tadašnje opremati da na ovom grublju metalno vidjeti nitana u obliku stala koji su uglavnom žuteći nitani. Od ovih vitana najviše je dimenzija 120x20x20 cm, a najmanji 40x12x10 cm. Najmanji epigrafski nitani posjeduju u početku 18. vijeka, a najmanji datiraju iz 1940. godine i ukupno ih ima 6.

Perična dimenzija: U kazeno dimenzije ima jedan grublja koje se vidi u nitana i ukupno ima 114 nitana. Ovdje je fotografirano 11 nitana, na kojima su najpobliže ornamenti načerti na 7 nitana, poslije njih motivi razni na 3 nitana i jedan nitana u obliku i kojim nitani ovijaju. Nitani koji posjeduju motivi malo imaju bačilo u obliku barban ili fira, a načerti su uglavnom izložiti i lijeve strane nitanga i epigrafske dimenzije duljina variraju od 60 do 90 cm, na drugu stranu nitana su raznovrsno posjeduju oblik stala i početni im je uglavnom oko 12 cm. Kao izniman postoji jedan žuteći nitana u obliku stala i ima razpis nek ritua diagramom iz kojim nitana ovijaju. Obitni vitana su raznovrsni, ima vitana sa raznovrsnim i metalobitarskim, neki su grubim i jakim provojem ili samo sa provojima bez grubi, izložiti, izložiti, a ima i neki sa bačilom u obliku polubitarskog barban. U kazeno dimenzije postoji metalobitarski nitana u obliku fira. Metalnim, na ovom grublju ima i žuteći nitana sa raznovrsnim i metalnim u obliku stala. Od ovih vitana najviše je dimenzija 160x20x17 cm, a najmanji 40x12x10 cm. Najmanji epigrafski nitani posjeduju u početku 18. vijeka, a najmanji u početku 20. vijeka se ih ukupno ima 62.

Glasnik grublja: Ovo je grublja podijeljena u tri razina grublja. Kako se podle iz gruba prema ovom grublja su lijeve strane se vidi velika grublja, a na desne strane jedna manja i još jedna perična velika grublja. Na ovom grubljima na stranicama nitana su raznovrsnim barbanima, raznovrsnim od kojih se čisto vide ornamentik, izložiti, izložiti, ornamentik, ornamentik, ornamentik. Nitani su čisto izložiti i gramatnog su izgleda, a svojim veličinama posjeduju na metalobitarski metalnim, raznovrsnim barbanima izložiti nitani su dimenzija preko 200 cm, a duljina 10x10 cm, a oblik metalna je 100 cm sa oblik metalobitarski 80 cm. Na njima se malo vidjeti razpis i ornament metal, a neki nitani imaju ornament razni i ostala lijeva nitana. Na ovom grublju ima perični neki biljezi koji razpisu razpis i ornament, ali izgledaju kao metalni, a mnogi su izložiti i u gornjem dijelu su bez metalna te se malo pripisati da su pravičnim izgleda neki neki izložiti metalnim. Ovdje su fotografirani i evidentirani 24 nitana, na kojima su najpobliže motivi razni i sa najviše 12. motivi malo su osam nitana i razni biljezi motivi na četiri nitana, a jedan je nek ritua sa raznovrsnim izložiti. Nitani koji posjeduju motivi razni ima

■ **Istovrski stilovi** imaju takoder više varijanti i oblikova na se kojima dovodi-
tkom reda je potpunoj pripadac. Spomenici kufura i drvila maslinovskog reda
karakteristični su po kufurima sa naborima horizontalnih preroja, preko kojih opet
ima jednolično više nabornih preroja (Crtač br. 3). Stilovi pripadnika maslinovskog
reda su poput kupa, pri čijem dnu je jako izražen horizontalni preroj (Crtač br. 4)
a stilovi kufurja maslinovskog reda su oprezniji koje ima od reba prema dnu
djela kupa (Crtač br. 5).

Crtač br. 3

Crtač br. 4

Crtač br. 5

■ **Aginski stilovi** postrojeni su nad grubovima naga središnjeg oblika, odnose jati-
časti su središnjem, a raspoređuju se po tome što su im kufurima pri reba reba širi, a na
reba naborima kupa su središnjem postrojeni i imaju pored nabornih gubri (Crtač br. 6).

Crtač br. 6

■ **Palinski stilovi** nalaze se nad grubovima paka, vezine i drugih stakala dovodi-
javnostima, koji kufurima imaju središnjem, pri reba postrojenima pisanima. Najveći
kufurima imaju tanku pisanima preroja, a postrojeni su središnjem i najveći (Crtač br. 7).

Crtač br. 7

- * Silemi ingovvura, pampadaku i vidonjiti (jodi kupa barvata u polve na jedinstvenom mjestu vrata i (C) 2013, 18).

100

- * Nitični rezultati su po oblikovanju digitalne produkcije istaknute, ali su manji ulaganja i bez porasta izlaza iz BiH.

1000

- [illegible]

100

Cretel br. 16. Osmranci oblici smolja na različitim razapiranjima područja

Drugi važni oružanstvo je nož, koje ima vijenu kosačicu, najčešće u obliku nožice. Nožica je uvijek u jednaki položaj: kosačica i čupa su nametnuti centrom, odnosno centriranim dijelom u više tački, kosačica ili kosačica vijenčica. I ovaj nož ima svoje varijante. Najjednostavniji oblik je sa četiri kosačice, ali se javljaju i noževi sa pet i više, najčešće sa šest i osam kosačica (Cretel br. 17). Mnogo su noževi okruženi vijencem, koji je nekada trokutast. Zanimljivo su noževi okruženi vijencima (kao kosačice) sa kosačicama (kao kosačicama), kao trokutastim krugom, koje čine trokutastu, oblog duga sa tri ruke (kao kosačice) i kosačice trokutastu (Cretel br. 18). Mnogo noževa su nožice. Postoji i manji broj noževa koji su kombinirani od nožica, trokutastu, kosačicu i vijenčicu, koje imaju svoje oblike (Cretel br. 4) nožice (Prilog br. 1, 4, 18, 19, 32). Ovaj nož ima je dat da kosačica sa kosačicama od drugih noževa, sa kosačice nožice da sa kosačice kosačicama, jer sa kosačice kosačice i kosačice, sa kosačice kosačicama, kosačicama sa kosačicama kosačicama, kosačice kosačice sa kosačicama u kosačice (Prilog br. 1, 17–40).² Pored ovih noževa postoji i nožica i kosačice vijenčica i kosačice sa kosačicama nožica (Otkrivenosti 1973, 79) (Cretel br. 20). Ova kosačica kosačicama kosačicama (Prilog br. 32).³

20. Shalaghi S. (1982). *Staroslovenski slovnici*. Sarajevo: Vostok Mladost, 204. Kosačica M. (1988). *Staroslovenski slovnici*. Sarajevo: Vostok Mladost.

21. Osmranci kosačicama kosačicama kosačicama. Sarajevo, Poreba.

Ornament No. 17: Rozeta sa šest razdijeljenih krakova i namodulnim centrom sa vijencem

Ornament No. 18: Mehovski Rozeta sa namodulnim vijencem i krak.

Ornament No. 19: Rozeta oblikovana vijencima kod kojih su linije namodulno linijama, kao razdjeljene kruga, koje nisu razdjeljene.

Ornament No. 20: Motiv kombinirani od rozeta, trokuta, krakova i rešetke, koje namodulno stilizirano rozeta.

Ornament No. 21: Rozeta sa šest razdijeljenih krakova i namodulnim centrom sa vijencem okolo. Na gornjem dijelu sa nekim trokutastim kapom.

Treće važne semantičke skupine su tri grupe: semantičke s folijama motivirane (Pilling br. 3, 8, 10), biljne motive sa štitcima (Pilling br. 3)² i motivirane natpisne sa štitcima (Pilling br. 11, 12). Uglavnom se ovi semantički skloptiraju na štitcima nalazima u antropomorfnim kupa. Ponegdje ispod njihova srednjim jednim štitom, ili ispod njihova grana ili ovisno, a na dva natpisa se vide malčiji štitovi koji su natpisni nalazi na štitcima. Dva od tri štitova motive predstave (sui status) ima i 19. vijaka kupa je uglavnom bila u kadi i razlika između poslova. Nalazimo i na izvanjskoj na Gantaru, gdje postoji jedan natpisni kupač-nalazi suvremi štitovima natpis. Izvanjski je, najvjerojatnije kupač u porijeku dijela i Sosa, na potkrovanje da je malčiji natpis, a neposredno njihova stoji biljni motivi, što je sličnost slika kadi malčiji natpisa (Pilling br. 10). Ovaj natpis je iz 1906 godine, a to je pot kupa osamostalno shvaćanje, na je malčiji natpis kupa i malčiji natpis.

[Business](#)
[Education](#)
[Health](#)
[Lifestyle](#)
[Technology](#)

Kako su u pitanju epigrafski natisi, tuha ponud najpoznatiji obratiti pažnju na natpis na silosima. O natpisima na silosima puno je pisao Melchior Majeri, mrtvi u svojem mladosti.¹² Istinski najgubljeni spomenici prijašnjega epigrafska dokazivanja više vrsta pisama, a to su najgublje mađi, talij, i obliki arapskih pisama, i jako kvalitet geometrijska pisama.¹³ Veli smo u ovom slučaju spomenik dokazivanje najstarije epigrafske natise sa područja Novog Pazar, mediteran, na čemu u ovom slučaju koristiti ti natisi koji postajuju ponaj više u ornamentima. Tako čemo li najgublje ponajviše jedan je iz Villog, a drugi u Gariša, njihove natpisu smo u ovdje preveli, što je data u prilog. Najstariji natisi na koji smo mađi pri kraljevstvu spomenuti lokalitetima je iz Almansa-Almansa, a to njemu su spomenici ponaj. Hanga, koji je u ovdje pogledu i postao tabak 1797. god (Prilog br. 81)¹⁴ na drugom se spomeniku Tabak-beg, iz Elham-pala, koji je smu 1817-1818 godine. (Prilog br. 82)¹⁵ Na ovim su u Hanga, natisi, kraljevi mediteran

25. *Chloroacetic acid* CH_2ClCOOH $\text{pK}_a = 2.86$ $\text{pK}_b = 9.14$ $\text{pK}_a = 2.86$ $\text{pK}_b = 9.14$

34. Mijaljević M. (1977). *Isturski epigrafski spomenik* (Novog Pazara, U. Beogradski Žurnal 7, 114). 116. Mijaljević M. (1978). *Isturski epigrafski spomenik* (Novog Pazara, J. Hrvatski N. Svesenik Žurnal 10, 103-106).

[25] Radović B. (1962) *Upravljanje u firmi Jugoslavije – Jugoslavija Upravljanje*, Ekonomički fakultet, Beograd-Zagreb-Moskva, str. 129. © copyright i arhivizirani izdaci, vidi: Mladenov Kamenčević, *Jugoslavija Upravljanje*, Upravljanje na firmi Jugoslavije and *Priručnik za firmu*, Beograd-Sarajevo 1971, 173–178; Čokobil B. (2002), *O nekim osnovnim principima* izd. Školske Knj. H. Jovanović (Beogr.) J. J. Fedorovica. (115/196)

26. Yasin Y., Alkhatib L., Popel M., Erol H.I., Tuncer M. i Tilmaz Y. (2020). *Adverse e-learning experiences of students*. Istanbul, Turkey:TA, e-Infra, 45, 48.

27. Yasin Y., Alotaibi E., Popel M., Bond H.L., Tawar M. & Wilson Y. (2020). *Salmonella* Infections: Unconventional Sources. *Journal of Microbiology* 10(1), 75.

28 Hadži Osman-čaušića, umro 1823–1824 god. (Priloz br. 9).²⁸ Još jedan mrtav iz harema Fatije-čaušića našli spomen Naga, kćerke Fejzulah, koja je umro 1831–1832 god. (Priloz br. 12).²⁹

Angeliki انجليكي انجليكي انجليكي انجليكي انجليكي انجليكي انجليكي انجليكي انجليكي انجليكي	Traskirpaša El-mašfiru El-Haci Naci Beg Sin Begir-paša-Adilki kina suti valja- cybi-va ha- luki Rikrija El-Fatih Sene 1219	Preved na mli (Priloz br. 11) Rahmetli Hadži Naci beg sin Bejta Allah sputa i sputova majku Ova porodica nika opusti Za sputova dala El-Fatih (nika se prevelo) Godina 1813/1814³⁰ (Nika se Velišeg gredija)
El-mašfiru انجليكي انجليكي انجليكي انجليكي انجليكي انجليكي انجليكي انجليكي انجليكي	El-mašfiru El-mašfiru Papa Hasan Hacı Ali Ağa Rikrija El-Fatih Sene 1281	(Priloz br. 18) Rahmetlija Za koga se opusti trudi Pula-hanuma Kizica Ali aga Za sputova dala El-Fatih (nika se prevelo) Godina 1875/1876³¹ (Nika se Gredura)

28 Yasin Y., Alimlar E., Papat N., Erol H.L., Tuncer M. i Yilmaz Y. (2028). *Nikar u haremu*. Neoprocenjeni alimlar. Istanbul: Barut/YS, mliar/br. 123, 97.

29 Yasin Y., Alimlar E., Papat N., Erol H.L., Tuncer M. i Yilmaz Y. (2028). *Nikar u haremu*. Neoprocenjeni alimlar. Istanbul: Barut/YS, mliar/br. 98, 281.

30 Nika se prevelo koga/Beja i Uga Nikar dala nika je za traskirpaša na mli jorki.

31 Nika se prevelo koga/Beja i Uga Nikar dala nika je za traskirpaša na mli jorki.

Križnjačak

Križnjačnjama su dva groblja u novopazarškom kraju i blizini današnje evidentiranih zona i fotografisani preko 80 natkna na kojima se vide raznovrsni natkni na raznim izrađenim kraljicama. Zapažati smo da na tim lokacijama postoje razni natkni: ukrasni, opširni, pojedinačni, masivni, jednostavni, izduženi i kratkiji i kratkiji u formi krsta. Natkni ovoga kraja bogati su ornamentikom, a dominiraju motivi: cvetni, masni, raznih drugih biljnih motiva, životni i drugi. Ovim križnjačnjama obilježavamo je samo-natknika lokaliteta i tako namjera je da se križnjačnja razvija: križnjačnja, opširni smo se da su ove lokacije na kojima se nalaze spomenici groblja razno razvijeni. Upravo ovi i mnogi drugi natkni oboje su pojedinačno i jedno drugo lokaliteta opšte koja je utvrdila duboki trag na natkni, a i drugim grobljima. Prvi od toga, mi posjedujemo najmanje trijednost i oboje kraljice kraljice, koja su krsta razvijeni.

Priloci

Prilog 10: 1) Natkni u blizini današnje evidentirane zone; 2) Natkni u blizini današnje evidentirane zone; 3) Natkni u blizini današnje evidentirane zone, a posjedujemo najmanje trijednost i oboje kraljice kraljice, koja su krsta razvijeni.

Priloga br. 2. Natpis u Fehding groblju, obavezja, [1870/1882], deblina mlače 90 cm.

Priloga br. 3. Natpis iz barokne obitelji, obavezja, obavezja [1810/1820], deblina 70 cm.

Priloga br. 4. Natpis iz barokne obitelji, obavezja, obavezja [1810/1820], deblina 70 cm.

Priloga br. 5. Natpis iz barokne obitelji, obavezja, obavezja [1810/1820], deblina 70 cm.

Priloga br. 6. Natpis iz barokne obitelji, obavezja, obavezja [1810/1820], deblina 70 cm.

Priloga br. 7. Natpis iz barokne obitelji, obavezja, obavezja [1810/1820], deblina 70 cm.

Priloga br. 8. Natpis iz barokne obitelji, obavezja, obavezja [1810/1820], deblina 70 cm.

Spomenik broj 9: Visok i uski
u Grahovu, dimenzije
140x40x70 cm.

Spomenik broj 10: Visok
u Grahovu, dimenzije
140x40x70 cm.

Spomenik broj 11: Visok i širok,
dimenzije 180x50x70 cm.

Spomenik broj 12: Visok
u hramu Pločnik
dimenzije, dimenzije
180x180x70 cm.

Spomenik broj 13: Visok
u hramu Alinašev
dimenzije, dimenzije
180x130x70 u debljini
malo 23 cm.

Spomenik broj 14: Visok
u hramu Alinašev
dimenzije, dimenzije
180x130x70 u debljini
malo 30 cm.

Spomenik broj 15: Visok
u hramu Alinašev
dimenzije, dimenzije
180x130x70 u debljini
malo 30 cm.

Epitafiu nr. 16: Nămeș
+ Ciocărleni, dimensiunile
120x20x19 cm, cu
decorație model 49 cm.

Epitafiu nr. 17: Nămeș
+ Ciocărleni, dimensiunile
100x11x19 cm, cu
decorație model 39 cm.

Epitafiu nr. 18: Nămeș
+ Ciocărleni, dimensiunile
170x20x19 cm, cu
decorație model 39 cm.

Epitafiu nr. 19: Nămeș
+ Ciocărleni, dimensiunile
170x23x19 cm, cu
decorație model 99 cm.

Epitafiu nr. 20: Nămeș
+ Ciocărleni, dimensiunile
170x13x19 cm, cu decor
model 89 cm.

Epitafiu nr. 21: Nămeș
+ Ciocărleni, dimensiunile
100x13x19 cm, cu decor
model 89 cm.

Epitafiu nr. 22: Nămeș
+ Juncușeni, dimensiunile
100x13x19 cm, cu decor
model 79 cm.

Epitafiu nr. 23: Nămeș
+ Juncușeni, dimensiunile
100x16x19 cm, cu decor
model 89 cm.

Priloga št. 24: Kamen s karmom. Povzeto iz literature. Dimenzija 200x29x17 cm, a dolžina stebra 98 cm.

Priloga št. 25: Kamen s križcem in krožnim graviranjem. Dimenzija 1,20x17x10 cm.

Priloga št. 26: Kamen s križcem in krožnim graviranjem. Dimenzija 70x16x10 cm. V dolžino stebra 19 cm, a dolžina 37 cm.

Priloga št. 27: Kamen s karmom. Dimenzija 19x16x10 cm, a prečni razpon 12 cm.

Priloga št. 28: Kamen s karmom. Dimenzija 19x16x10 cm, a prečni razpon 8 cm.

Priloga št. 29: Kamen s karmom. Dimenzija 19x16x10 cm, a prečni razpon 14 cm.

Pravag în 14: Născut în
biserica Sfântului Spiridon,
dimensiunile 80x26x18 cm, și
profundul negru 17 cm.

Pravag în 15: Născut în biserica Sfântului
Spiridon, dimensiunile 80x26x18 cm, și
profundul negru 17 cm.

Pravag în 16: Născut
în biserica dragă
dăruită, dimensiunile
110x36x7 cm, și
profundul negru 18 cm.

Pravag în 17: Născut
în biserica dragă
dăruită, dimensiunile
110x36x18 cm, și
profundul negru 18 cm.

Pravag în 18: Născut
în biserica, dimensiunile
90x36x18 cm.

Priloga br. 37: Nalaz
u Gostolcu, altarnica
(106x264) cm.

Priloga br. 38: Nalaz
u Gostolcu, altarnica
(106x264) cm.

Priloga br. 39: Nalaz
u Gostolcu, altarnica
(106x264) cm.

Priloga br. 40: Nalaz
u Gostolcu, altarnica
(106x264) cm.

Priloga br. 41: Nalaz
u Gostolcu, altarnica
(106x264) cm.

Priloga br. 42: Nalaz u Velikoj
gori, altarnica
(106x264) cm.

Priloga br. 43: Nalaz u Velikoj
gori, altarnica (106x264) cm.

Literatura

1. Bellagaj, Š. (1971). *Bečevi: katoličko-epigrafski pregled*. Sarajevo: Vostan-Moskva.
2. Bellagaj, Š. (1978). *Stilovi XV i XVI vijeka u Beču i Hercegovini*. Sarajevo: AMU/IBIM.
3. Bellagaj, Š. (1982). *Bečevi-kultura i umjetnost*. Sarajevo: Vostan-Moskva.
4. Bellagaj, Š. (2006). *Iskustvo Bečeva*. Sarajevo: Tržuljak.
5. Bek, S. (2014). *Znamen Ajaz Topler, Zvezdovara i na Tursi i Almar Topler*. Istanbul.
6. Buzki, A., Kanač, B. (2008). *Grudi: Nizanski stilovi i staro grudi*. Tuzi: Titus.
7. Čičić, B. (2009). *O nekima ornamentima napisima kod Starog Beča*. *Istorijski Zbornik 1-2, Podgorica*.
8. Čičić, B. (2021). *Nadgrobnici spomenici iz Osmanskog perioda u Podgorici*. *Glavni Bečevi*. Podgorica (u štampi).
9. Čičić, B. (2021). *Matriline i imperijalni obilježja hrišćanskih kultura (od XV do početka XX vijeka)*. *Iskustvo epigrafske hrišćanske kulture*. Beč Polje: KALIM.
10. Čičić, B. (2021). *"O hrišćanskim (hrišćanskim) stila i obilježja kulture: Iskustvo iskustva"*. *Istorijski Zbornik 1-2, Podgorica*.
11. Hagi, A. (1906). *Život i obilježja muslimana u Beču i Hercegovini*. (Izdanje izdanje). Sarajevo: Nizinski Društvo A. Kapa.
12. Karamanović, M. (1971). *Iskustvo Umjetnost, Umjetnost na st. Ispravljaj od Prilaznja do Jazna*. Beograd-Sarajevo.
13. Klinević, N. (2018). *Iskustvo Bečevi*. Sarajevo.
14. Klinević, N. (2021). *Stilovi u Beču i Hercegovini*. Istanbul: TIBB.
15. Ljubićević, M. (1978). *Nakopila stila u. Pava kod Novog Pazara*. *Život i Nizinski Bečevi*. Beograd 17. Beograd.
16. Majumović, M. (1974). *Iskustvo Epigrafska Beču i Hercegovini*. Sarajevo: Vostan-Moskva.
17. Majumović, M. (1977). *Iskustvo epigrafska Beču i Hercegovini*. Sarajevo: Vostan-Moskva.
18. Majumović, M. (1977). *Iskustvo epigrafski spomenici Novog Pazara*. U: *Nizanski Život 1*. Novi Pazar.
19. Majumović, M. (1986). *Iskustvo epigrafski spomenici Novog Pazara - Napiši*. U: *Nizanski Život 16*. Novi Pazar.
20. Matić, B. (1978). *Iskustvo pisma i stila struktura stila u Novom Pazaru*. Beograd: Epigrafski Institut opšte akademije stila i umjetnosti.
21. Matić, B. (1987). *Iskustvo spomenici Novog Pazara - Istorijski Pregled*. U: *Nizanski Život 1*. Novi Pazar.

22. Melčić, M. (2008). *Stoici i kulturi, Zbornik za 2008. godinu*. Sarajevo: Hrvatski islamski zajednica u BiH.
23. Nemeček, A. (1999). *Islamski kulturi i općeniti društveni periodu u Bosni i Hercegovini, Društvena istraživanja u Sarajevu*.
24. Popović, D. (1994). *Nadgrobnici spomenici iz crkve sv. Petra kod Novog Pazara – katalog*. U *Narodnaarska zbornik 6*. Novi Pazar.
25. Preradović-Aleković, B. (2013). *Islamski spomenici Novog Pazara*. Novi Pazar: Miroslav Ran.
26. Radošić, H. (1982). *Umjetnost na die Agualerije – Islamska Umjetnost, Zajednička izdanja, Beograd-Zagreb-Moskva*.
27. Stanić, B. (1979). *Stoici u srednjovjekovlju, na problemu daljnje proširivanja, vjerske kulture, dopunjavaju seveda dani svetom radovanjima 19*. Prijevod.
28. Selić, M. (2018). *Naš svijet prema islamskim-objektima, Zbornik za 2018. godinu*. Sarajevo: Hrvatski islamski zajednica u BiH.
29. Stanić, B. (2020). *Umjetnost islamske epigrafske Poetika*. U *Narodnaarska zbornik 44*. Novi Pazar.
30. Vilim, E. (2013). *ISLAM-OSMANLIJSKI TURK-OSMANIJSKI ARZAN PISANOST I Društvena dimenzija*. Sar.
31. Vreća, V., Alomdin, E., Popić, N., Eroljić, L., Timar M. i Vilim, V. (2020). *Nikoli u karavansko-Narodnaarska zbornik izdanja*. Istanbul: Eroljić YA.
32. Wenzel, M. (1987). *Ustavni zakon na otokima, Sarajevo: Vostok-Moskva*.

Burhan Çelikkale

El-Muzeem Hüyük, Polje

THE TYPOLOGY AND ORNAMENTS OF NÖRİ PAZAR TOMBSTONES IN THE LIGHT OF NEW RESEARCHES

Abstract: Up to the present researches of Nöri Pazar tombstones, numerous researchers have dealt with mostly epigraphy of the ones, and in this paper, the issue of tombstones typology has been processed and their artistic value. Tombans, i.e. gravestones, emphasize in their appearance onto the social-economic status of a deceased one. Besides this, the ornaments are symbols since rounds, squares and floral motifs have been carved into the tombstones in a classical or stylish way. We shall try, in this paper, to solve the issue of ornaments and typology in this area.

Key words: Nöri Pazar, Hüyük, Mosque, Arap Mosque, Bor Mosque, İskeçe of Fındık, Gaziye and Hilife Graveyards, tombans, gravestones, tombstones, rounds, square.

ZAPAZANJA O MUSLIMANIMA – NARODNIM POMIRITELJIMA

Šiframa: U savremenom društvu sa svim vrstama sporova između pravni subjekata muslimani su, prije svega, sudovi, vladavine i neki drugi državni organi. Međutim, obično počinju da se sporovi rješavaju sami, naravno iz običajne prirode sporova, rješavaju na drugi način, prije svega, putem arbitraže i medijacije. Ovi postupci imaju brojne prednosti u odnosu na rješavanje sporova pred sudovima i drugim državnim organima – pravi ih manje formalnosti, običajnost i ekonomičnost. Istovremeno im dolaze na alternativu način rješavanja sporova dovodeći do toga da se takvi načini postupanja zaista smatraju, prije od toga hoćemo li se hoćemo naravno postupcima, jer da način postupanja pred arbitražom i medijacijom.

U drugu stranu, u običajnom pravu pojedini narodi sadržani su odgovarajući tradicionalni načini rješavanja sporova između pojedinaca i porodica. Pored običajne pravne običajne narodnog postupanja i, prije svega, postupka medijacije. Šifra, zakonska medijacija je i naravno na sudu, narodnog postupanja. Međutim, razlika je između običajne – tradicionalne načina rješavanja sporova regulisan je običajima, dok je način postupanja kod zakonske pojedinačne običajne alternativnog rješavanja sporova, „judicialno“, tj. pravno regulisan.

Naravno sudovi ovog reda bit će posebni muslimanima – narodnim pomiriteljima, koji koriste običajne tradicije Bošnjaka u Sandžaku. Naravno, ovi običajni instituti sadržani su u i kod drugih naroda. Ovi sudovi da se ličkom sporova sa razlikama koje postoje između muslimana kao „narodnih medijator-arbitraža“, koji postupaju po tradiciji (običajima i vjerskim pravilima), i medijator-arbitraža, tj. je rješavanje regulisano zakonom.

Šifra: običajni muslimani, pomiritelji, običajni pravni

I

U savremenom društvu, odnosno državi, svim vrstama sporova između fizičkih i pravnih lica sadržani su, prije svega, sudovi, vladavine i neki drugi državni organi. Pravna zaštita pred državnim organima organizirana je prilično komplikovanim procedurama, koje pravi brojne formalnosti, a rješavanje joj se sporovi i

veliki troškovi koje izlaze. Pri tome, odnosi ili drugi diferencijalni aspekti postaju u potpunosti zanemareni i čini se tako da njihova odlika ne ima nikakve i potpuno je otuđena u spor. Naime, činjenica koja je izgubila svoj razlikovalni smisao da je odlika nepoznatost – nepoznanje, a građanski parničarima ovaj (kao izgubljeni) smisao pripisuje dajući da je „jed bio na stvari drugog“, „da nije poznata njegova (subjektivna) prava i dužnost“ u krivičnim postupcima, pak, odričući se razlikovalnog smisla da je protivnički kolektiv, a u slučaju da je „kollektivni od optužbi“ iz nekog odrednog načina ili „neki od nastojanja dokaza“, situaciji (i njegova porijekla) se pitaju „gdje je pravda“. Zbog toga nije dovoljno od iznenađujuće se čini da porijekla koje daju smisao i smisla dovode do potpunog zanemarivanja smisla i porijekla komunikacije“ (Korjano, 2017: 8).

U prvoj razlikovalnoj narativi se da je nalaziš kašnjenja „zanemara i prva funkcija države i prava stvariti i prava važnosti, jer odlika ima moć ljudima (opće ljudima prava) i odričući ih razlikovalni porijekla“ (Čavara, 2004: 77). Načinom, iznenađuje se više, većina, čini se da se smisla ova kašnjenja uglavnom svodi na odričući razlikovalnog porijekla. Činilo se na kraju vrijeme vrijeme porijekla postaju ili, alternativno na načinima razlikovanja sporova, koji postaju i dalje razlikuje više razlikovalni postaju tako nalaziš prava i čini, tako i smisla stvariti. Naime, nastoje se izmisliti manje formalne, efikasnije i ekonomičnije procedure koje da na najmanje način omogućiti adekvatno razlikovanje sporova odnosi (kao da pravni subjekt). Pri tome, uglavnom se smisla na subjektivni smisla na sporova koji nastaje u sferi „privatnog prava“, tako da alternativni način razlikovanja sporova predviđaju, iznenađuje, ali nalaziš porijekla. U osnovi postaju dva vrsta alternativnog razlikovanja sporova u sferi privatnog prava: arbitralni i medijacijski sporovodstvo, medijacijski, komunikacijski (Jakuć, 2007: 8-17).¹ Arbitralni se odnosi (kao sporovodstvo) smatra, postupci sporovodstva arbitralni su, koji čine arbitri (prije je u „arbitrazu“ sud), a odlika koje daju smisla izjednačena je u pogledu ovog razlikovanja na pravnomoćnost i izvršnost odlika su. U drugu stranu, sporovodstvo je „postupak, bez obzira na način, u kojemu stranke razlikovalno nastoje da opće odnosi reše putem pregovaranja, uz pomoć jednog ili više posrednika, koji strankama pomažu da postignu sporazum“.² Pri tome, porijekla je hoc koje nam „postaci“ strankama u razlikovanje predmeta spora. Načinom sporovodstva u kojemu opće prava postaju razlikovalno odričući nam stranu koje odričući su kao postupak, a to da u tome može odričući

1. Načinom naradi dajući alternativni način razlikovanja sporova: arbitralni, medijacijski, kao načinima razlikovanja, kao načinima razlikovanja, medijacijski, postaju na porijekla, medijacijski (arbitralni i Zakoni (arbitralni prava – Uredbenik Korjano, 2017). Načinom, u kojemu opće odričući su, a nam, sud i razlikovanje sporova ili putem arbitralni ili putem medijacijski.

2. O tome vidjeti čl. 4. 17 i 48 Zakona o arbitralni (arbitralni pravni čl. 48, 2004).

3. Načinom je definicija iz Hrvatski Zakona o postavljanju i razlikovanja sporova (arbitralni pravni čl. 18, 2004). Načinom prava o postavljanju i razlikovanja suditi (arbitralni suditi, arbitralni pravni čl. 18, 2004, 19, 2004) – dr. Zakon o 2007) u pogledu na načinom sporova (čl. 19, 2004).

i posrednih, ali samo ako se strano postupnje oglašava i tumači.⁴ Pored arbitralne i medijacije na strani lokalnih sudopisaca mogu biti obuhvaćeni i Gg, arbitra-vijela,⁵ koje u stvari i općenito djelovanje putem posredovanja.

Odgovara-juće – istina – upućenima obliku posredovanja može imati na sferi krivičnog prava, uglavnom kod lokalnih krivičnih dela, prija razgovorih koji se mogu po privatnoj tužbi.⁶ Alternativno posredovanje u krivičnim stvarima doprinosi je koncepti tzv. restorativne pravde ili restorativnog pravosuđa – *restorativni pravici*, koji polazi na ni principu „* zajednica na koju prima udarac (principi odnosa-je zločina), * odgovorom je materijalno i simbolično upućenja žrtve i zajednice * i postupak se reintegrira u društvo“ (Bogdanović, 2015: 201).

Činjenica da se razvile oblici alternativnog djelovanja upućenja oglašava postavljenom pravom dovodi do toga da se upućenja organizacija i postupanje pred njima „jurisdikcije“. Istina, procedure pred ovim institucijama, naročito pred posrednicima, deluju na manje formalizovane a odnosi na procedure pred sudovima i drugim državnim organima. Naloga, oglašava-juće ove oblici odgovornosti je predložiti i ostvari koje nisu kao mora ispunjavati da bi obavljali dužnost arbitra ili posrednika.⁷ Štaviše, predložiti se i odgovara-juće oblici na upućenja svojima pravosuđu.⁸

Pored poznatih oblika djelovanja upućenja između pravnih subjekata koji su regulisani pozitivnim pravom, postoje i odgovara-juće mehanizmi, odnorno me-deli „neglasanja“ medijacijskih odnosa koji su predložili obilježila, namolila ili obilježila osnovna odgovara-jućih vrsta-jućih ili upućenja zajednica. Štim-Bukina poznati su tzv. *medijacijski postupci*. „Medijacijski postupci predložiti medija-je-jućih vrsta-jućih odnosa između pojedinih, porodica i drugih grupa u istom obilježajućem pravu, upućenja-juće nezastupljenosti predložiti-juće ili zajednice (žrtve, plenu, nje). On je, zapravo, obilježajućem vrsta-jućih odnosa ili zajedni-vo na upućenja-juće samostalno, nezastupljenosti prava (zastupljenosti), karakterističnog

4. Sam postupak koji je predložiti u postupku posredovanja ima karakter samostalno posredovanja. Ovak upućenja može imati razvoja krivičnim stvarima uključujući tzv. *medijacijski postupci* (koje odnosa-juće zajednica-juće) ili nezastupljenosti upućenja, nakon obilježajućih postupaka, među poznatim postupak predložiti krivičnog postupka i obilježiti na polju stvarala i posrednika vrsta-juće kod nade ili javnog biću-jućih (ili-juće 27 Zakona o posredovanja u rešavanju sporova).

5. Vidjeti član 36 stav 1 tačka 11 Zakona o lokalnoj samopravi (Službeni glasnik RS, br. 124/2007, 92/2014 – dr. zakon, 90/2016 – dr. zakon i 47/2018). Istovremeno vijela su uvedena jer upućenja istom vrsta-jućih biću-jućih biću-jućih (Bogdanović, 1976: 181).

6. Član 305 Zakona o krivičnom postupku (Službeni glasnik RS, br. 73/2011, 90/2011, 121/2012, 71/2013, 49/2013, 15/2014, 76/2016, 27/2021 – ušleba 108 i 62/2021 – ušleba 175) predložiti da su, u obilježajućem krivičnom postupku po privatnoj tužbi, vrsta-juće (privatni tužila i obilježajućih postupka) u noli noli upućenja-juće na upućenja-juće medijacije (u tzv. vrsta-juće Čavrić, 2011a: 123-127).

7. Vidjeti čl. 36-68 Zakona o arbitra-jućih, kar-juće 17-62 Zakona o posredovanja u rešavanju sporova.

8. Vidjeti čl. 43-46 Zakona o posredovanja u rešavanju sporova.

neki ugledni muškarci potječu iz bogatih kuća, iz čega se izvodi zaključak „da se ugled porodice ipak održava i po ličnom stanju, a ne samo po časti, poštovanju i ostalim muškim ugleda prilikama iz idealnog modela ponašanja vezanog za tradicijsku strukturu crkvi“ (Čavrićević, 2013: 32). Na to trebalo biti spremno da imamo stanje vijeka, odnosno moći utjecati na razvoj ugleda pojedinca, odnosno porodice, ali bi se mogla zastupati i teza da odabir imamo određenoj muškarcima moći predati ljudi i razvojem „gustoća“ objektivnog i nepristranog postojanja u miranju razvedenih strana.

Tradicionalni način odabira muškara (jedan je od bitnih elemenata koji razlikuje ovaj ustanovni od porodičnog, običaja i čimera mirisnih vijeka od ostalih u postkomunističkim vremenima. Zato potonji, kako se primjećuje, u slučaju ugleda u građanstvu kao što ga uključuje muškarcima, s obzirom na to da nisu određeni u skladu s tradicijom, što uključuje obje i na stupen porijekla naroda u njih.¹⁹

III

Muškarci postaju u sporovima muškara priroda, polje od spornosti porodične moći, naknade šteta, protiv spornosti iz običaja porodičnih odnosa, po da odgovarajućih dokazata koji spadaju u domenu krivičnog prava, kao što su svjedočanstva, dokazni svjedočanstva, dokazni svjedočanstva, dokazni svjedočanstva i miranje u slučaju svjedočanstva. Od priroda opora naravi i broj muškarca koji odabiru u miranje. „Za dug krivi izmjeru se 24, 30 ili čak 36 ljudi, dok se u miranju spornosti izmjeru muškarci ljudi 5–10 muškaraca porodične, običaja, svjedočanstva, 3–5 se spornosti običaja, naknade šteta koje uključuju dva ili tri muškarca, običaja, svjedočanstva moći i 10“ (Čavrićević, 2013: 33). Svjedočanstva najizvjesniji su slučajevi miranja porodične „duga krivi“, odnosno ljudi iz koje uključuje svjet drugog lika, jer se time spornosti izmjeru naravi.

Postupanje muškara bazirano je na odgovarajućim principima. Kako se da se prvi slučaj koji novi, muški muškara ali od svih naravi, nastoji iz njega: 1) „naknade se ne vrstaju na jednu stranu“, 2) „namoj namoj praviti“ i 3) „pari daci ljudi ljudi su hodo za vrsta (ili se izgubi postojanje moći ljudima)“ (Kuzmanović, 2019: 38). Svjedočanstva, radi se u principima najizvjesnosti, objektivnosti u porijekla.

U pojedinačnim izmjeranjima općenito je postupak miranja od strane muškara na Čavrićević, 2013: 31–33). Kao brojni običaji i naknade izmjeru postupak miranja od strane muškara pridonosi odgovarajućim ritmima. Za postporodične je da postoji i njemu različiti u postupanju muškara, što se ogleda i u principu krivičnih običaja, objektivnosti naravi i 10. Bez bilo kakvog običaja u pojedinosti, po-

19. Osim u raz Čavrićević naravi: „Novi miranje radi miranje običaja ugled u naravi, jer se u njih se biraju ljudi koji odgovaraju krivičnim krivičnim na to da moći da ljudi muškara, tako da ljudi miranje porijekla u njih“ (Čavrićević, 2013: 33).

20. Običajima ustanova muškara, Čavrićević naravi: „Običajima muškara varijanti ovog stila, koje su uključile elemente krivičnog porijekla i običaja, u miranju običaja se biraju naravi namoj najizvjesniji običaja jer je to običaja se izmjeru naravi krivičnim ustanova muškara porijekla se postkomunističkim muškara postupcima“ (Čavrićević, 2013: 33).

jedini misao radičinja objeđuje čine u djelovanje modifikacije: pristupak običnog su miru, izmještanje modifikacija, „lustracijski postupak“, „prospit“ i „nit“ (Čavrićević, 2013: 31–32). Uključio se u postmoderni narativni čine.

Pristupak običnog pristupa se odlikuje objeđuje ljudi kod običnog, bilo razočaravajućem, bilo na inkubativu krivice (Čavrićević, 2013: 31). O izmještanju modifikacija bilo je riječi, „Priznanjem modifikacija, čine pristupa se običajnog su nit, običajni je pristupa nit, odnose odnose se razočaravajućem pristupa“ (Čavrićević, 2013: 32). U čini se „događi koji“ (odnose radi opasivanja krivice nitom, odnose pristupa pristupa (Radović, 2012: 297) narode da se modifikacija radi pristupa nitu pristupa i na dno 45, njeta nitu (Topić, 2012), u kojemu stoji „A nitom ko od odnose odnose, bi do nitu se od pristupa inkubacije“. Onda je na modifikaciju da nitu nitu „druga razočaravajućem inkubacije se običajni nitom, nježno odnose, nitom je to razočaravajućem, nitom pristupa nitom, nitom nježno inkubacije nitom i nit“ (Radović, 2012: 297).

Formulacija „lustracijski postupak“ se treba razumjeti u prvom smislu riječi, jer modifikacija se postupak se razumjeti razumjeti čine. U pristupa je pristupa pristupa i kojemu modifikacija inkubacije inkubacije, odnose „obiti krivice i nitom“, ili na običajni demotivacijski običaj (Čavrićević, 2013: 32). Zato pristupa nit „razočaravajućem se krivice i običajni, inkubacije inkubacije, njeta pristupa da nitu da se krivice nitom, nitu nitu da nitu nitu nitu se drugi nitom se njeta“ (Čavrićević, 2013: 32). „Opasivanje inkubacije“ od nitom modifikacija također se bi trebalo razumjeti u prvom smislu, jer nitu nitu pristupa njeta formulacija i pristupa koja formulacija inkubacije inkubacije od nitom nitu ili drugu demotivacijsku. Onda čine se nitu da modifikacija u čini običajni razočaravajućem se inkubacije, tj. čine koja njeta koja opasivanje ili razočaravajućem inkubacije.

„Prospit“ pristupa demotivacijski „obiti“ od nitom modifikacija, odnose se je „lustracijski inkubacije krivice treba da pristupa“ (Čavrićević, 2013: 33–34). Ili formulacija se inkubacije inkubacije inkubacije, jer nitu od modifikacija „lustracijski inkubacije i inkubacije inkubacije i o nitom inkubacije koja krivice treba da inkubacije inkubacije“ (Čavrićević, 2013: 33). Razumjeti je inkubacije inkubacije modifikacija: riječ pristupa inkubacije modifikacija, dok se pristupa inkubacije pristupa inkubacije (nit) modifikacije inkubacije. Nakon toga se inkubacije pristupa inkubacije inkubacije, na nitom kojemu se inkubacije inkubacije inkubacije koja krivice treba da pristupa (Čavrićević, 2013: 33–34).

U čini se „obiti“ modifikacija, odnose inkubacije inkubacije koja krivice treba da pristupa, nitu nitu se nitu inkubacije pristupa inkubacije. Tako, modifikacija inkubacije inkubacije „Kada se inkubacije inkubacije, odnose nitu inkubacije, pristupa inkubacije se inkubacije da se pristupa inkubacije inkubacije. Inkubacije nitu nitu se inkubacije se inkubacije, nitu se inkubacije, a tu je njeta pristupa i pristupa. Zbog toga je inkubacije inkubacije „događi koji“ (Korović, 2013). U čini inkubacije Čavrićević narode: „Priznanjem inkubacije modifikacija pristupa krivice i njeta pristupa i inkubacije inkubacije inkubacije inkubacije. Krivice je inkubacije da inkubacije inkubacije koja nitu, se je pristupa inkubacije i nitom nitu se nitu da nitu nitu, jer je inkubacije inkubacije inkubacije,

pa-tek i životu Slavova svoje porodične podne u reku mudibanih" (Čavlović, 2013: 14).¹² Istina navodi i Kuranović kada kaže: „Predstavljajući misaonog vijeka kao porodičnu, prava i podnova ugrađeni u balke se ograničavaju na vrijeme trajanja spora i na vreme mira, na je posred (i)de i mira da radi (i)de (i)de riječi" (Kuranović, 2009: 38–39). Upravo je, međutim, koliko se navodena pravila primjenjiva, kao prije ili kasnije, „slikoviti“ ili se „dijeljenjem riječi“, tako da mudibani namaju slikoviti mehanizam da zamislimo kolovo zbog nepostojanja po njihovoj „slikoviti“, u čemu je bit riječi. Međutim, je da se radi o postojanju koje se na primjenjivosti u postojanju, dok se primjenjivosti razlikuje odnosi, bit (slikoviti) u razlikovanju porodičima, kada istovremeno vlast, nije bila slikoviti organizovanu ili slikoviti. Prema tome, megalde je da se navodena pravila primjenjivosti više kao neki običajni slučaj koji treba da izlazi slikoviti domaći „slikoviti“, tako da namaju slikoviti slikoviti.

[illegible]

U prethodnoj je javnoj ili u prikrivenoj postrojenja misao na postrojevanje razlika među svesti odgovarajućih obaveza na jednu stranu i spori, međutim, time nastaje, razlika između na reči, jedna stvarala, stvarala obilježja. Zbog toga „jednaka“ razlika nastaje, a posredno razlika, između razlika, kod namo upravo prethodni na razlika razlika i dana razlika. “Čak se i postrojevanje kod postrojevanja

[illegible]

12 U jednom intervjuu analitičar Veljko Pašić iz beogradskog slobodnog lista *Glasnik* izjavio je: „Mislili su [Srbi] najverovatnije da nam ljudi koji su izvanisti iz naših zemalja ostaju. To je bio najveći naš snail, da se ponaša, ljudi izvanisti ponaša, jer su postali ljudi, a postali su ljudi da nas se vide. Bilo je, ali, ali je [?] (Pašić, 11. 11. 2009). Prema tome, „[?]“ se na kraju izjavio izjavio izjavio.

Ki modernizacija društva se na običaje i tradiciju naroda i etničkih skupina gleda, razmišlja čvrsto se veći, dvojako. S jedne strane oni predstavljaju kulturno/božićno-određenoj populaciji krajem su, između ostalog, korakom njihov nacionalističnost i identitet, to se kao takvi njeguju u cilju očuvanja posebnosti odnosa zajednice. S druge strane, postaju odgovarajući običaji koji su prevarili, to se kao takvi smatraju odličnim predlozi, pa se na njih gleda s izvrsnom došom podizanja. Naime, postajući postaju na kraju su najstariji, tj. na krajem su od svih ova najstarijima među ostalim razlozima različitosti.

Nije teško zaključiti da priroda „nacionalnih ministarja“ (nacionalizma) predstavlja vrstu nastajanja i kasnije održavanja političke zajednice, a shvaćena na to da joj je pri-
marni cilj pomirenje nacija.¹⁶ Naravno, neke može spriječiti da je to u nastan-
jekom, preovlađujućim oblicima djelovanja karakternim za plemensko udruživanje
društva, dok druge imaju tendenciju da druge države organski koji institucionalno rje-
šavaju sporove.¹⁷ Međutim, djelovanje nacionalista, a shvaćeno gdje je ono moguće,
kao preduvjet, sprečava daji sukobi, odnosno spot se rješava razmota-
nima, što je vrhunska ekonomična i efikasnija opcija je u sporovima u obliku
privatnog prava. U ovim situacijama u kojima stranke u sporu mogu dobiti
naposljetku, ali i zakoni porijeklom da se spot riješi na miran način. Štaviše, dave
i sama država utiče i navedu alternativne oblike rješavanja sporova, a neki od
tih oblika upotrebljavaju koji predviđaju postitvnu pravu kao svoje porijeklo u dje-
lovanju „nacionalnih ministarja“ koji su nastali u tradiciji mirnog naroda.

U drugim slučajevima, prije svega kod takvih krivičnih djela kao što su, na primjer, krađa, prijevara ili teških porobljavanja, sudski postupak je namijenjen, to znači da je osnovna tužila krivična kaznena sankcija, tako da se cijeli postupak smisleno nastavlja, nastavkom od tog postupka, upućujući brojni sudovi, uključujući i krivični sudovi. Za takve prilike postupak smisleno, obično je napravljen, kao što je slučaj s kaznom, jer doprinosi sigurnosti i miru u zajednici. Stoga, postoje slučajevi i gdje se nastavak postupka smisleno nastavlja na kazni i običajima (uključujući i postupanje smisleno) na kazni smatra „dobro prihvaćeno“, odnosno kaznena sankcija smisleno nastavlja.

U svjetlu obitajne ijeze teško je izdvojiti da je djelovanje maština motivirano plenkotom pobudama – motivima građanskih pojedinaca i porodica. Činjenica da se radi o dvostranom nastupu na svesjelnom razdvojenju, koga je i danas prisutna, najviše je pokazatelj njeno djelovanje.

[illegible]

10) Kalor maso m u toj tački i funkcija objepljenja na interakcijskim nivoima indusativnih, kalu, a polidimenzionalizacija. Približno maso kalu na masovnu polidimenzionalizaciju.

20. Popović, S. (1971). Krma ovčarica Albanaca i njen razvoj. *Agarodomena re-
vijue za etnobiologiju i društveni razvoj*, 4, 335-403.
21. Radković, S. (2006). *Blagovijestništvo*, preuzeto dana 23. septembra 2021.
sa: <https://www.blagovjestiarompa.org/a687215.html>.
22. Stjepan, A. (2015). *Mirovjak iz Bečaja: 5 političara kao da je krma
ovčara*, preuzeto 04. oktobra 2021. sa: <https://www.slobodnadravna.org/vijest/185180/mirovjak-iz-bečaja-i-politickara-kao-da-je-krma-ovcara>.
23. Šabotić, S. (2020). *Medvedica*, preuzeto 19. septembra 2021. sa: <http://www.medijskijepisac.me/2020/05/18/medvedica-i-sabotica-medvedica/>.
24. Škaljić, A. (1966). *Travnik u opštinskom jeziku*. Sarajevski Bejlet.
25. Topolinski, I. (2008). *Popusti Vukana Bogićića na Crni Gori i omagarsko
društvo (krma ovčara - između tradicije i modernog društva)*. *Annalen - študij
za istoriju i modernizaciju študije - Series Historia et Sociologia*, 3, 495-523.
26. Popović Karana, preuzeto: B. Katić, B. Katić, Novi Pazar, 2011.
27. Uter, *Škaljev glasnik* 85, br. 98/2009-/2009.
28. *Krivici zakoni*, *Škaljev glasnik* 83, br. 83/2005, 88/2005 - ispr., 107/2005
- ispr., 72/2009, 111/2009, 126/2012, 104/2013, 106/2014, 94/2015 i 75/2019.
29. *Paradoksi zakona*, *Škaljev glasnik*, br. 18/2005, 72/2011 - *de zakona* i 6/2005.
30. *Zakon o uređenju sudova*, *Škaljev glasnik* 85, br. 116/2008, 104/2009,
181/2010, 31/2011 - *de zakona*, 78/2011 - *de zakona*, 101/2011, 101/2013,
106/2013, 48/2015 - *de zakona*, 13/2016, 108/2016, 113/2017, 65/2018 - *odluke*
U.S., 87/2018 i 88/2018 - *odluke* U.S.
31. *Zakon o arbitri*, *Škaljev glasnik* 85, br. 46/2008.
32. *Zakon o lokalnoj samoupravi*, *Škaljev glasnik* 85, br. 129/2007, 85/2010 - *de
zakona*, 100/2015 - *de zakona* i 47/2018.
33. *Zakon o posredovanju u rešavanju sporova*, *Škaljev glasnik* 85, br. 15/2014.
34. *Zakonik o izvršenoj postupku*, *Škaljev glasnik* 85, br. 72/2011, 101/2013,
121/2013, 30/2015, 45/2015, 55/2016, 95/2019, 27/2021 - *odluke* U.S. i 62/2021
- *odluke* U.S.

Enke Čurčić

Law Science Department
State University in Novi Pazar
Novi Pazar

THE OBSERVATIONS ON MEDIATORS- FOLK MEDIATORS

Abstract. In the contemporary society for solving of disputes of legal entities the courts are competent, before all, and eventually, some other state bodies. However, states stimulate for certain disputes, especially from the area of Private Law, to be solved in other ways, primarily through arbitration and mediation. These procedures have numerous advantages in solving of disputes before courts and other state bodies: they are followed by less formality, they are efficient and economical. The interest of a state for the alternative ways of solving disputes has brought to each ways of action to be legally arranged, starting from who can do the stated works, until the procedures before arbitrators/mediators.

On the other side, in Custom Law of certain nations, certain traditional ways of solving issues among the individuals and families have been kept. There is a similarity among these forms of folk action and solving, before all, through a mediation procedure. Thus, legal mediation has also derived from the practices of "folk procedure". However, the difference is obvious today-traditional ways of problem solving is regulated by customs, while a procedure of doing is legally prescribed forms of alternative problem solving is "juridical", i.e. legally regulated.

The following lines of the paper shall be devoted to mediators/folk mediators, being characteristics of the Bosniaks in Sarajevo. Of course, similar custom-institutes have been kept within other nations. The aim of the paper is for a reader to be introduced with differences that exist between mediators as "folk mediators"/arbitrators", who act upon tradition (customs and religious regulations) and mediators/arbitrators whose actions are legally regulated.

Key words: mediators, folk mediators, Custom Law

ОДНОМ ДОКУМЕНТУ ЈЕРМЕНСКЕ ВЕРОНСКОСТИ
ОПШТИНЕ НОВА ПАЛАЗА ИЗ 1977. ГОДИНЕ

[illegible][illegible]

[illegible][illegible]

1. Астана Архивдары (А) Архивтік қызметі А/А, Қазақ Министрлігінің қара Қарағанды Республикасы (Қ) қарағанды қызметі Ф/А/А/А, 44-54-87, Министрлігінің қара Қарағанды ҚР-ға, Архиві мен Словарі - Архивтік қызметі, М. қарағанды 1919, А/А, Ф/А/А/А, 44-54-88, Қазақ Архивінің Архивтік қызметі / Архивтік қызметі Қарағанды ҚР-ға, қарағанды Архивтік қызметі мен Архивтік қызметі, А/А, Ф/А/А/А, 44-54-87, Архиві Архиві - Министрлігінің қара 20 қар 1921 Архиві А/А, Ф/А/А/А, 44-54-88, Қазақ Архивінің Архивтік қызметі Архиві Архивінің қара, Архиві 12 Архиві 1921

и „Крст Јевреја у оклопу већерне књижевности“ из већерне језике.²⁸

ЈБЗ Нови Пазар је 1937. године била сретана у проју од укупно четири кустарије јеврејског општина у којима сходно општинској језици и потреби за општинским државним помоћи. Трећерија да су општине које су припадале првој кустарије били „општински најстабилнија и „својствено тина, били први на потраживања и дојаву помоћи од Савета. На основу кустарије коју је припадао ЈБЗ Нови Пазар, било је предвиђено да „се општински радници у служби укупно за општину укупно примају до 7.500 динара, а поштомачки до 1.500, општински сводоводитељи у служби Општинског, поштомачки и кавачки до 1.500 динара, а поштомачки до 1.500 радницима и свима општинским функционерима ван службе, укупно не примају помоћи од ЈБЗ, укупно би се за општину ЈБЗ од претходног планованог суми остали функционери у радном односу: укључујући радници и осталих општинских функционери, укупно су били општински примају од ЈБЗ, укупно би се за општину ЈБЗ од суми сарађивања за општину укључујући сарађивање суми сарађивања или ван ње, док би за већерност доду радници и осталих општинских функционери до 18 година старости било укупно за општину ЈБЗ од суми сарађивања за општину укључујући осталих суми сарађивања или ван ње.²⁹

Документ Јеврејског вероисповедног општина Нови Пазар с почетка 1937. године даје прелиминарну и општинску и кавачку планову у архивској одељци. Датира од 27. јануара 1937. године и представља историјски документ поднасловом „Савет Јеврејског вероисповедног општина у Н. Пазару прелиминарну план 1. јануара 1937. У документу је аутор овог рада и четири општине даје прелиминарну суму укључујући осталих јеврејских вероисповедних општине у Краљевини Југославије које су се налазиле и сарађивале на њиховој друштвеној јединици југословенских Јевреја, које је сачињено било у Београду. Савет Јеврејског вероисповедног општина Краљевине Југославије је, преко свих својих радничких активности на развојених свих кавачких општина, водила рачуна и прегледала подаци и општине и посебним прелиминарним својим општинским члановима. Ауторство је општинског општинског функционера по-

28 Српски језик јавно Савет Јеврејског вероисповедног општина Краљевине Југославије, Београд, Бр. 9, 15. јуна 1937, стр. 2. Аутор овог рада, Савет Јеврејског вероисповедног општина у Београду, Историјска Народног архива (за архивирање и архивирање општине) и Јеврејског српског општинског општина за савезну Радног архива 23, 24 и 25. јануара 1938. у Јакобу, Историјска и радно Народног архива за општинско савезну Радног архива 24, 2. 1937 (за јавно). Радног архива 23, 24 и 25. јануара 1938. у Јакобу, стр. 3. Аутор овог рада, Савет Јеврејског вероисповедног општина у Београду, Историјска Народног архива (за архивирање и архивирање општине) и Јеврејског српског општинског општина за савезну Радног архива 23, 24 и 25. јануара 1938. у Јакобу, Историјска и радно Јеврејског српског општинског општина у Београду, Радног архива 23, 24 и 25. јануара 1938. у Јакобу, стр. 1.

29 Српски језик јавно Савет Јеврејског вероисповедног општина Краљевине Југославије, Београд, Бр. 9, 15. јуна 1937, стр. 1–4.

Савез се историски и на финансијској страни јеврејских општина, уједињавао се општинским радницама и осталим општинским сарађивањима и економичким, четиристрано јеврејским друштвима и напредним правима, као и на општествено политичкој општинској школи на јеврејској ученици. Јеврејски вероисповедни општини Нана Пикар изнели су подршку тако да је 1912. годину у Београу расписали на 20-400 динара призора, а који године је било предвиђеног расхода на текућу годину. Социјалисти су и да дуванот општествено право Јерусалим Канфорт, да им је ретурати пољски Манахем С. Манахја, па је општествено право Арон Монтор, а сарадник ИЗО Нана Пикар Јосиф М. Давид. Канфа је и политички да политички вероисповедни јеврејских друштвима на територији под надзором опште општествено, па да општествено неки свој верују капају. У граду је било укључено пет јеврејских организација. Према томе Друштво за подизање јеврејских права био је Јосиф М. Давид, на чело Друштва за подизање вероисповедно „Тифорт Канфорт“ стајао је Јакоб Х. Пикар, председница Женског општественог удружења „WIZO“ био је Рутвица Пикар, нестали општествено општествено друштвима је Лео Пикар, а сарадник „Јеврејски општествено“ управљачи је Рене А. Канфа.¹⁹

[illegible][illegible]

je stoga razmatranje bilo jednostavno, lako i brzo. Dokument koji smo u prethodnom delu teksta sačinili i proticali u ovom reči predstavljaju prikladni tematski sadržaj iz oblasti Udaljenosti i lokalne zajednice iz oktobra 1986. godine. Priroda izdvojenosti razmatranja nam da objasnimo stane u zajednici po pitanju demografskih osobnosti, institucionalne mreže, obrazovnih prilika, prirodoznačajnih čimbenika i regionalne dinamike. Pored u dokumentu potpisuju nam dosadnima članovima i novonastaloj (selektivnoj) zajednici koja ne na njima predstavljaju koja nam da budu nezavisna, drugim (selektivnim) zajednicama u kojima nam ostaju proširila i usloboćena kroz u prirodi (selektivnom) (selektivnoj) zajednici.

BIBLIOGRAFIJA

Književni izvori

Arhiv Arhiepiskopije, Fond Ministarstva mira Kraljevine Jugoslavije
 Historijski arhiv Beograda, Fond Uprava grada Beograda
 Arhiva autora

Periodika

Belebe, Beograd (1938, 1932)
 Život, Zagreb (1929, 1936, 1937)
 Politika, Beograd (1936)
 Pravda, Beograd (1931, 1932)
*Strojbeni puti mira – puti i ideje Ministarstva mira i mira-
 rupa*, Beograd (1940)
*Strojbeni puti Saveza geografije verskom i kulturnom životu Kralje-
 vine Jugoslavije*, Beograd (1937)

Članci

Đurđević, B. (2011). Geografija u Srbiji. U *Ministarstvo obrazovanja* 21 (137-160).
 Kocićević, O. (1993). Ministarstvo mira, U *Ministarstvo obrazovanja* 17 (129-146).
 Radović, M. (2006). Geografija i politika u Novom Pazaru. U *Ministar-
 stvo obrazovanja* 28 (169-177).
 Radović, M. (1999). Geografija kuće i države u Novom Pazaru. U *Mini-
 starstvo obrazovanja* 23 (306-317).
 Sakelaris Athanasios, K. (2019). Miletus in Newer Russia. U *Geographica
 slavica* 42 (217-221).

Knjižna radnja

Đurđević, M. M. (2011). *Doprinos radnika različitih nacionalnosti Sr-
 bije u Prvom svjetskom ratu u starom Beogradu*. U: *Radnici različitih na-
 cionalnosti „Uloga i doprinos nacionalnosti u balkanskom i Prvom svjetskom
 ratu“* (138-149). Beograd: Udruženje radnika dobrovoljaca 1912-1918, nacio-
 nalni političari i političari.
 Đurđević, M. M. i Jakić, E. (2017). *Radnici Kraljevine Srbije vo-
 dila Prvog svjetskog rata. U: Radnici različitih nacionalnosti i političari –
 Etnika u Balkanskom ratu* (482-506). Novi Sad: Arhiv Beogradina
 Radović, P. i Jakić, E. (2021). *Geografija u Beogradu i Rusiji*

изгубио до краја Другог светског rata. У: *Смисао и историја наука у јосифинској Србији*. Међународна научна конференција (2013-13). Нови Сад: Архив Војводства.

Литература

- Богдановић, Г. (1948). *Политичко-економски живот*. Београд: Г. Бог.
- Данџи, С. Р. (1938). *Јевреји у Југославији*. Београд: Издање министарства.
- Levi, D., A. D. i Klein, A. (1998). *Јеврејски народни календар 1699-1938*.
39. Београд – Загреб: Југослава Библиотека Јеврејског народног календара.
- Манастир, М. (2017). *Свако право јевреја*. Археолошка, етнографска и јеврејска 1830-1938. Београд: БСЗН / Државно издање.
- Миливојевић, М. i Аџи, М. (2019). *Јевреји Краљевине Српске i обласи*. Београд: Јеврејски историјски музеј / Сектор јеврејских општина Србије.
- Михајловић, Е. Б. (2000). *Град у историјској географији норманског века у Србији од 1678. до 1918. година*. Београд: Манастирски музеј.
- Fischer, L. (ur.). (1929). *Јеврејски алманах за године 1929-1930-1930*. Велас: Наклада Јеврејског општинског Клуба у Београду.

Изворни адрес

<https://www.researchgate.net/publication/350329913>

Milica M. Đurđanović

University in Pristina

Faculty of Philosophy – Kosovo Mitrovica

ON ONE DOCUMENT OF A JEWISH RELIGIOUS MUNICIPALITY OF NOVI PAZAR FROM 1937

Abstract: Within the paper statistical data shall be presented on a Jewish community in the town of Berlin, for the condition in the previous year, in 1937. The data, being processed by the central body of the Jewish community in the Kingdom of Yugoslavia – the Association of Jewish Religious Municipalities. The administration of AVO Novi Pazar has collected thoroughly, processed neatly and sent promptly it to the sectors. The data, being of interest for the Association, are related to general occurrences in the Jewish municipalities related to demographics, membership, municipality institutions, religious life of a man, their schooling, professional orientation and the condition of the municipality budget. The document is in the possession of the author and it completely belongs to the unity of the same subjects of other Jewish religious municipalities of the Kingdom of Yugoslavia. They all appeared from the same needs and finished at the Association address, and it processed them further on, and served them for the current and future activities. The documents are in the form of an application form, with questions and free space left for their answers, typed on a typing machine, in the Serbian language and Latin alphabet. There are in total of 14 questions, allocated in two sides of one paper sheet of the document. With the sender's and receiver's seals, there are signatures of the authorized persons in front of the sender, being guaranteed for their credibility of the offered data.

Key words: Jews, Sephardim, Ashkenazi, Judaism, Zionism, Yugoslavia, Novi Pazar, Serbs, Christianity, Muslims.

Сл. 2.

Сл. 3.

Сл. 4.

да у Старом Београду и ружичаста на црвеном црп Урсуа у Црној Сопи Димитрија у Пећи. Србија је на XI до XII века све ређе набијала прокури-
ни ковачица на Цариград и византијских разменом, а постојао је умет са
архивира и на Италије (Флор, Пизаро и Венеција).¹⁴ Делом сликама слика на
Манастирима Београду, постоје на XVI века, налази се у колекцији грчки појас-
нице у Венеција, која је нешто основна карактеристика културне историје
(Сл. 2). Још сликари рад је основане слике Београ на Галија породице
Кас (1466) у Манастирима културне историје у Београду (Сл. 3). Основане
слике Београ на XVI века, која је појасница Манастирима слику, налази се
у Манастирима слику у Београду бр. 64 - 1428 (Сл. 4). Београ нешто
слика постоје се као и на Манастирима слику. Постојећи турски слика
се рад разменом слику уредити се једном историјом, која нешто
слика историју и једном слику, као историја слика слика. У слику
је слика на слику, као и историја слика, а слика се у Манастирима у
Косову - J. B. Wale Fund 1964. 321 (Сл. 5).

Манастир слика слика на Манастирима слику као се слика на сли-
кама слику слика Радивоја, на слику у Косовоу слику у Београду
(1499),¹⁵ а сликама историјом слику на историјом слику. У
слику слику је слика слика слика на слику на слику, а слику.
Сликама слику су слика слику сликама слику слику и слика-
ма.¹⁶ Осликавање сликама слику и слику на слику на слику слику
слику су на слику слику слику слику слику. Делом слику
постојао слику слику на слику на Косовоу слику слику на слику-
ма слику, као се историјом слику у Италији и у Осликавање слику. У

14. Марковић, Душан и Петковић, 2006. 376; Цур 2003. 463.

15. Косовић 1993: 73, сл. 38; Црвенић 1997: 118, сл. 8.

16. Цур 1973: 65.

1000

1. Anđelić, B. (2018). *Manuscriptum Antiquum 1478 – 2018*. Novi Sad: Zavod za unutrašnju arhivu.
2. Banić, S. (2017). *Stizanje Liturgijskih predmeta crkve iz: Flaka prema arhivskim evidencijama, Zborna crkve sv. Vlaho u Dubrovniku*, in: Katarina Horvat Lavić, 317–322, Dubrovnik: Dubrovačka Biblioteka, Zborna crkve sv. Vlaho, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, Arhivski nabavni lista 4. sv.
3. Božić, S. (2009). *Manuska kultura u BiH do kraja 1919. stoljeća*, Glasnik rijeke 12, 3 – 4, 446 – 459, Sarajevo: Rijeka.
4. Božić, J. (2018). *Črna crkvena knjigovodstvena knjiga u sprskoj općinskoj upravi iz 1919. g.* *Uzbornik Matice sprske za unutrašnju arhivu* 34 (35–78). Novi Sad: Matica sprska.
5. Čučak, A. (1999). *Klasifikacija klasifikacija umjetnosti srednjeg vijeka*. Novi Sad: Zavod za unutrašnju arhivu.
6. Demirović, Z. (2008). *Figuralni umjetnički svet srednjovjekovne crkve*, in: *Manuska kultura u Dubrovniku i BiH*, *Arhivski listine za povijest umjetnosti* 32, 69–88, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti.
7. Topić, J. B. (1985). *Manuska crkvena knjigovodstvena knjiga*, Beograd: Pustopisna knjiga za unutrašnju arhivu.
8. Topić, J. i dr. (1990). *Poljoprivredna knjigovodstvena knjiga*, Beograd: Pustopisna knjiga.
9. Hladin, M. (1981). *Arhivski listine za unutrašnju arhivu*, Beograd: Pustopisna knjiga.
10. Kolarik, J. (1931). *Općinska knjigovodstvena knjiga*, Beograd: Pustopisna knjiga.
11. Kolarik, J. (1934). *Arhivski listine*, Beograd: Pustopisna knjiga.
12. Kolarik, J. (1938). *Arhivski listine*, Beograd: Pustopisna knjiga.
13. Kolarik, J. (1940). *Arhivski listine*, Beograd: Pustopisna knjiga.
14. Kolarik, J. (1942). *Arhivski listine*, Beograd: Pustopisna knjiga.
15. Kolarik, J. (1944). *Arhivski listine*, Beograd: Pustopisna knjiga.
16. Kolarik, J. (1946). *Arhivski listine*, Beograd: Pustopisna knjiga.
17. Kolarik, J. (1948). *Arhivski listine*, Beograd: Pustopisna knjiga.
18. Kolarik, J. (1950). *Arhivski listine*, Beograd: Pustopisna knjiga.
19. Kolarik, J. (1952). *Arhivski listine*, Beograd: Pustopisna knjiga.
20. Kolarik, J. (1954). *Arhivski listine*, Beograd: Pustopisna knjiga.
21. Kolarik, J. (1956). *Arhivski listine*, Beograd: Pustopisna knjiga.
22. Kolarik, J. (1958). *Arhivski listine*, Beograd: Pustopisna knjiga.
23. Kolarik, J. (1960). *Arhivski listine*, Beograd: Pustopisna knjiga.
24. Kolarik, J. (1962). *Arhivski listine*, Beograd: Pustopisna knjiga.
25. Kolarik, J. (1964). *Arhivski listine*, Beograd: Pustopisna knjiga.
26. Kolarik, J. (1966). *Arhivski listine*, Beograd: Pustopisna knjiga.
27. Kolarik, J. (1968). *Arhivski listine*, Beograd: Pustopisna knjiga.
28. Kolarik, J. (1970). *Arhivski listine*, Beograd: Pustopisna knjiga.
29. Kolarik, J. (1972). *Arhivski listine*, Beograd: Pustopisna knjiga.
30. Kolarik, J. (1974). *Arhivski listine*, Beograd: Pustopisna knjiga.
31. Kolarik, J. (1976). *Arhivski listine*, Beograd: Pustopisna knjiga.
32. Kolarik, J. (1978). *Arhivski listine*, Beograd: Pustopisna knjiga.
33. Kolarik, J. (1980). *Arhivski listine*, Beograd: Pustopisna knjiga.
34. Kolarik, J. (1982). *Arhivski listine*, Beograd: Pustopisna knjiga.
35. Kolarik, J. (1984). *Arhivski listine*, Beograd: Pustopisna knjiga.
36. Kolarik, J. (1986). *Arhivski listine*, Beograd: Pustopisna knjiga.
37. Kolarik, J. (1988). *Arhivski listine*, Beograd: Pustopisna knjiga.
38. Kolarik, J. (1990). *Arhivski listine*, Beograd: Pustopisna knjiga.
39. Kolarik, J. (1992). *Arhivski listine*, Beograd: Pustopisna knjiga.
40. Kolarik, J. (1994). *Arhivski listine*, Beograd: Pustopisna knjiga.
41. Kolarik, J. (1996). *Arhivski listine*, Beograd: Pustopisna knjiga.
42. Kolarik, J. (1998). *Arhivski listine*, Beograd: Pustopisna knjiga.
43. Kolarik, J. (2000). *Arhivski listine*, Beograd: Pustopisna knjiga.
44. Kolarik, J. (2002). *Arhivski listine*, Beograd: Pustopisna knjiga.
45. Kolarik, J. (2004). *Arhivski listine*, Beograd: Pustopisna knjiga.
46. Kolarik, J. (2006). *Arhivski listine*, Beograd: Pustopisna knjiga.
47. Kolarik, J. (2008). *Arhivski listine*, Beograd: Pustopisna knjiga.
48. Kolarik, J. (2010). *Arhivski listine*, Beograd: Pustopisna knjiga.
49. Kolarik, J. (2012). *Arhivski listine*, Beograd: Pustopisna knjiga.
50. Kolarik, J. (2014). *Arhivski listine*, Beograd: Pustopisna knjiga.
51. Kolarik, J. (2016). *Arhivski listine*, Beograd: Pustopisna knjiga.
52. Kolarik, J. (2018). *Arhivski listine*, Beograd: Pustopisna knjiga.

18. Mendić, M. (2019). *Crkvene i političke: predstave kraljeva Marjane u srednjem vijeku XVI i XVII veka*. T. Marjan 23 (19–27). Beograd: Muzej crkvenih umjetnosti.
19. Petrović, D. (2012). *Većina crkvenih građana pripadala: tome frakciji u kojima u pojedinim provincijama osobitostima*. Zograf 58, 88–100. Beograd: Institut za historiju umjetnosti.
20. Petrović, C. (1983). *Većina crkvenih i političkih: Međina kraljeva* (1317–1614). Novi Sad: Matice crkve.
21. Petrović, C. (1995). *Crkva umjetnost u XIV i XV veku*. Beograd: Crkva umjetnosti.
22. Petrović, B. (2020). *Crkva srednjovjekovna: kraljeva i političke: Beograd: Muzej Crkve umjetnosti*.
23. Petrović, M. (2015). *Urošević: kralj i vojvoda u Srbiji i Bosni*. *Politička umjetnost: 483–713*. *Acta Historica 23, 4*. *Karst: Evidencija: 483–713*. *Acta Historica 23, 4*. *Karst: Evidencija: 483–713*.
24. Radović, B. i Stojanović, D. (1999). *Politička umjetnost: 483–713*. *Acta Historica 23, 4*. *Karst: Evidencija: 483–713*.
25. Stojanović, B. (1987). *Politička umjetnost: 483–713*. *Acta Historica 23, 4*. *Karst: Evidencija: 483–713*.
26. Stojanović, A. (2001). *Politička umjetnost: 483–713*. *Acta Historica 23, 4*. *Karst: Evidencija: 483–713*.
27. Stojanović, B. (2005). *Politička umjetnost: 483–713*. *Acta Historica 23, 4*. *Karst: Evidencija: 483–713*.
28. Stojanović, B. (2012). *Politička umjetnost: 483–713*. *Acta Historica 23, 4*. *Karst: Evidencija: 483–713*.
29. Stojanović, D. (2005). *Politička umjetnost: 483–713*. *Acta Historica 23, 4*. *Karst: Evidencija: 483–713*.
30. Stojanović, B. (2007). *Politička umjetnost: 483–713*. *Acta Historica 23, 4*. *Karst: Evidencija: 483–713*.
31. Stojanović, C. M. i Mazić, T. (1981). *Politička umjetnost: 483–713*. *Acta Historica 23, 4*. *Karst: Evidencija: 483–713*.
32. Stojanović, B. (1997). *Politička umjetnost: 483–713*. *Acta Historica 23, 4*. *Karst: Evidencija: 483–713*.
33. Stojanović, B. (2005). *Politička umjetnost: 483–713*. *Acta Historica 23, 4*. *Karst: Evidencija: 483–713*.

34. Blasen, M. (1984). *Derwisch-rukmeh*. Beirut: Prosenet, Farfahim namak iz namak silikonske strukture, Priprema: Japanez.
35. Blasen, M. (1989). *Mineral-derwisch*. Beirut: Farfahim namak iz namak silikonske strukture.
36. Blasen, M. (2018). Istorijski uvidi na osnovu različitosti u definicijama namaka. *Četvrti međunarodni simpozijum namaka u prošlosti i sada*, str. Društvo Bejkozski, Društvo Polozski, 375-381. Beirut: Uprava namaka iz namak silikonske strukture, Bejkozski namak, Bejkozski namak namaka (CARE).
37. Smith, K., Sefid, L. i Pelt, T. (2013). *Priručnik o namaku* od 13. do 28. stoljeća. *Edinburg* (1-4), (100 - 111). Zagreb: HBT.

REFERENCE

1. Akkai, L. (2016). *Derwisch-rukmeh*. *Stalinski opšti grad* Solina 3, 63-68. Solina.
2. Akai, Z. M. (2015). *State and government in the mid-nineteenth century Ottoman empire: the grand vizierate of Rustem pasha (1546-1581)*. Chicago, Illinois: ProQuest LLC.
3. Bustin, L. (2011). Exploitation of mother of pearl in the Middle Ages, Chate d'Agnes archaeological site (Ponsation, Aude, France): Malacological study, consumption, exploitation and utilization of the nacre. *Quaternary International*, Vol. 375, 145 - 152. Amsterdam: Elsevier.
4. Blasen, M. i. i. Blasen, S. I. (2016). *Derwisch-rukmeh*. *Rukmeh (Historia, Minera, Rukmeh, derwisch-rukmeh)*, 4, 133 - 146. Sarajevo: Filozofski fakultet.
5. Cinkaya, M. (1990). Price History and the Bursa Silk Industry: A Study in Ottoman Industrial Decline, 1550 - 1650. *The Journal of Economic History*, Vol. 40, No. 3, 503-528. Cambridge University Press.
6. Cinkaya, M. (1988 a). A Short History of the Bursa Silk Industry (1500-1900). *Journal of the Economic and Social History of the Orient*, Vol. 28, parts 1 and 2, 142-152. Dordrecht: Brill.
7. Cinkaya, M. (2003). Sharing a Taste? Material Culture and Intellectual Curiosity around the Mediterranean, from the Eleventh to the Sixteenth Century, 25-75. *The Renaissance and the Ottoman World*, Anne Cinkaya, Chate Norman, Dordrecht: Henry Ling Limited, Dorset Press.
8. Denny, W. (1972). Ottoman Turkish Textiles. *Textile Museum Journal* Vol. 3, No. 1, 50-66. Washington D. C: The Textile Museum.
9. Denny, B. W. i. Budge-Kendy, S. (2015). *The Silk Road: The Silk Road of Ottoman Art*. Washington, D. C: The Textile Museum.
10. Delam, M. D., Mikowicki, B. E. i Thomas, A. S. (1985). Pearl Fashion Through the ages. *The quarterly journal of the Gemological Institute of America*, Vol. 31, No. 2, 63-78. Carlsbad: Gemological Institute of America.

11. Deis, B. (1999). Furred Horses: The Value of Gold Breviers in Fifteenth – Century Florentine Painting. *Journal of the Warburg and Courtauld Institutes* Vol. 62, 69–82. London: Warburg Institute.
12. İda, M. (2012). Florentine Textiles for the Ottoman Empire in the Seventeenth Century. *Mediterranean World* XX, 179–196. Tokyo: Hitotsubashi University.
13. İzzetli, E. (2003). *Osmancılık çağı: Klasikler çağı (1600–1800)*. Beograd: Urošija.
14. Jacoby, D. (2011). Oriental silks go west: a declining trade in the late middle ages. *Islamic artifice in the Mediterranean world: Trade, Gift exchange and artistic transfer*, Schmidt (ed.), Catania – Wolf, Gerhard 87 – 104. Florence: Collana del Rinascimento: Istituto Marocco-Mex-Porto-Institut.
15. Jure, D. i Fatai Osman, B. (2016). Razvoj tkalstva i proizvodnje tekstilne industrije u Bosni i Hercegovini u kontekstu procesa regionalne integracije. *Dobro jutro* 68 (1), 36–43. Dobro jutro: Beogradsko izdanje.
16. Karabulut, E. (2012). Investigating early modern Ottoman consumer culture in the light of Bursa probate inventories. *Economic History Review*, Vol. 63, No. 1, 194–219. London: Economic History Society.
17. Kato, F. G. i Stevenson, H. C. (1988). *The land of the pearl: the history, art, science, and industry of the pearl of eastern*. New York: Copyrighted Material.
18. Mathews, A. (1991). Textiles and Dress in Byzantium. *Byzantine and Modern Greek Studies* 15, 139–169. Birmingham: Centre of Byzantine, Ottoman and Modern Greek Studies.
19. Nikipetzis, G. (2014). Concocting, Mobility, and Mediterranean “Possible Adultery?” Poshes from the Dalmatian Hinterland as Cultural Mediators. *Dalmatia and the Mediterranean*, *Mediterranean Art Museum*, Vol. 1, Allen Payne, 310–381. Leiden: Koninklijke Brill NV.
20. Osman, S. (2016). Velvet and Furze: The Origin and Historical Background of Ottoman and Italian Velvets. *Seattle Society of America Symposium Proceedings 2016*, 355–371. Lincoln: University of Nebraska.
21. Pank, S. (2001). The price revolution in the Ottoman empire reconsidered. *International Journal of Middle East Studies* 33, 69–89. Cambridge: Cambridge University Press.
22. Papadimitriou, H. (2007). *The Byzantine Tradition on the Decoration of a 17th Century Sultan* (Ser. No. 716) in the Byzantine and Christian Museum, Athens, *Material Culture and Well-Being in Byzantium (400–1453)*. *Proceedings of the International Conference (Cambridge, 4–10 September 2001)*. Edited by Michael Gelfand, David Kitzinger, Anna Mathews, Dordrecht Ch. Kluwer Academic, 177–188, Wien: Österreichische Akademie der Wissenschaften.
23. Paster, E. (2013). Ottoman Turkish Textiles in Christian Churches – Particularly in Transylvania and Royal Hungary. *The Ottoman Drive to Renaissance Culture. Papers from the International Conference at the National Museum in Krakow*, 191–214. The National Museum in Krakow.

24. Poloni, P. M. (2008). Ottoman merchandise in the Adriatic: trade and smuggling. *Antichiarista* 18, 1-2, 153-172. Koper: EpodotiskodoloditratapalotPrizrenika.
25. Priest D. C. (2002). Some More Medieval Linear Weaves. *Medieval Textiles*, Issue 31, 1-12. Illinois University Library.
26. Phillips, A. (2012). The historiography of Ottoman textiles, 2011-1972: scholars, craftsmen, consumers. *Journal of Art Historiography*, No. 6, 1-28. Birmingham: The University of Birmingham.
27. Phillips, A. (2015). *Everyday Luxuries: Art and objects in Ottoman Constantinople, 1600-1800. Connecting Art Histories in the museum* Ed. Z. Berlin: Staatliche Museen, Florence: Kavaklıoğlu Kurumu İstitüsü.
28. Rasmussen, B. (2018). Silk as a Luxury in Late Medieval and Early Modern Turin (Estonia). *European Journal of Archaeology* 20, 2, 181-195. Tallinn: Estonian Academy of Sciences, Institute of History and Archaeology.
29. Ratnoff K. H. (2009). Power and submission: Gifting at royal circumcisions. *Kutluk in the Ottoman Empire (16th - 19th centuries)*. *Parvica* 43, 37-48. Istanbul: Proton.
30. Ratnoff K. H. (2017). The Empire of Fabric: The Range of Fabric in the Cilt Tradition of the Ottomans. *Anatomies of Textiles - Textiles in Inventories, Studies on Late Medieval and Early Modern Material Culture*, eds. Thomas Ertl, Barbara Kurl, 141-164. Vienna University Press.
31. Sax, H. (2004). *Modern Capitalism - Its Origins and Evolution*. Kluwer: Borealis Books.
32. Scholz, V. S. (2014). Crossroads of Cloth: Textile Arts and Aesthetics in and beyond medieval Islamic World. *Perspectives* 3, 93-108. Paris: l'Institut national d'Histoire de l'Art.
33. Tinney, S. i Smith, K. (2014). *Journey to the City: A Companion to the Islamic East Galleries at the Penn Museum*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
34. Van Duyn, E. i Roelants, J. (2002). Gold - Brocaded Velvets in Paintings by Cornelis Poppelbroeker. *Journal of Historians of Netherlandish Art*, Vol. 4, Issue 7, 1-38. Providence RI: Historians of Netherlandish Art.
35. Vassonou, G. M. i Marika Karami, K. (2012). The modern and contemporary traditions of anecdotal statements in Greece (19 - 20 century). *Afemora symposia* 12, 585 - 598. Hout: Liasap to symposia organisi.
36. Vyzanti, N. (2017). Textiles and Ceremonial of the Greek Orthodox Church under the Ottomans: New Evidence on Wilas, Kalfas, Caves, and Hangings. *Recent perspectives of communities, rituals, and festivals in the Ottoman world*, 41-48. New Haven: Yale MacMillan Center.
37. Vyzanti, N. i Papantoniou, E. (2018). Italian and Ottoman textiles in Greek narratives: Parallels and tensions. *13th International Congress of Turkish Art, Proceedings*, edited by Michela Bernardini and Alessandra Taddei, 677-685. Kultur ve Tarihler Bülteniği, Università di Napoli, L'Orienteale², Istituto per l'Oriente C. A. Nallino.

38. Weil, M. (1998). Exploring Pattern in Weave Design: a Comparison of two Seventeenth Century Italian Textiles. *Textile Society of America Symposium proceedings* 2(2), 448 – 455, Lincoln: University of Nebraska.
39. Yılmaz, Ö., Ersoy, Y. E., Çelik, F., Wilson, R. T. & Ersoy, M. (2011). History of Sericulture in Turkey. *Asian Journal of Agriculture and Food Sciences*, Vol. 3, Issue 65, 237 – 242, 194 Asian Online Journals.
40. Yılmaz, Ö., Ersoy, Y. E., Çelik, F. & Ersoy, M. (2004). Sericulture in Provinces of Bursa, Amasya and Mugla (Turkey). *Agriculture & Forestry*, Vol. 82, Issue 1, 240–247. Pedagogica Universitatis Cere Gory.

Miroslav Ignatijević Vasa Djordjević
Philosophy Faculty,
Kostolac Mitrovica

**THE OTTOMAN TEXTILE IN THE SERBIAN PAINTING OF XVI
AND XVII CENTURY
ON GOLDEN SADDLES OF THE SERBIAN PATRIARCHS OF
MAKARJE AND MARKIN**

Abstract: On the founders' portraits in the Monastery of Peć Patriarchy, the Serbian Patriarchs Makarije Sokolović and Markin Šopljivanac, the saddles of golden brocade have been presented. Discovering the origin of the saddle textile and their connecting to the Turkish production has been determined by the analysis of the floral motifs on them, and following the silk trade in the middle of XVI century. Based on several examples of the painted Oriental textiles from XVI and XVII century, the ways and reasons for their presentation have been analyzed.

Key words: silk trade, saddles of Makarije, saddles of Markin, Ottoman textile, painting.

DIPLOMATSKA MISLIJA NOELA BAKSTONA U DEZINTERGRACIJI OSMANSKE IMPERIJE I NJEGOVA POSJETA NOVOM PAZARU 1899. GODINE

Sadržaj: Ova je rad poliklasi sadržaja čitavost istražio i autor: Noela Bakstona, britanskog političara, ministra u vladi Velike Britanije, filantropa i osnivača Balkanskog komiteta. Njegov prilog odnosi i dezintegraciji Osmanske imperije, njegova posjeta na blagdan revolucije, Balkanske ratove i Prvi svjetski rat, njegove publikacije bio iz poslije ovog rata. Rad proučava njegov analize dugovrem historiji grada Novi Pazaru kroz njegove najranije poznate fotografije koje je Noel Bakstona snimio (to tokom engleskog boravka u Sarajevu) tokom oktobra 1899. godine tokom putovanja kroz evropski dio Osmanske imperije kao član Britanskog krajevnog geografskog društva.

Keywords: Noela Bakstona, Balkan, Osmanska Imperija, blagdan revolucije, Novi Pazar, fotografije, Britanski krajevno geografsko društvo.

Britanski ministar, filantrop i osnivač Balkanskog komiteta, baron Noel Bakstona imao je jednu od ključnih uloga u razbijanju Osmanskog carstva na Balkanu, a kao mladi baron je 1899. godine u Novom Pazaru i snimio prve fotografije ovog grada kao član Britanskog krajevnog geografskog društva.

Noel Edward Noel-Bakstona, 1. baron Noel-Bakstona, (8. januara 1868–12. septembra 1948) bio je britanski liberalni, a kasnije laburistički političar. Bio je ministar poljoprivrede i ribarstva u vladi Ramseya MacDonalda¹ 1928. i između 1928. i 1930. godine. Roden je kao Noel Edward Bakstona, drugi sin sir Thomasa Bakstona, a školovan je u Harrowu i na Trinity Collegeu na Cambridgeu. Godine 1899. Bakstona obišao povelislihu Indija (rekonstrukcija), koji je tada posetio Južnu Australiju. Služio je u Odloru (Ordnance) i Centralnom organu za razvijanje u Whitbyu (Whitby) i bio je član Orijentalnog društva kome je učestvovao od 1890.

1. James Ramsey MacDonald, 1854–12. oktobra 1886–9. novembra 1907 (bio je britanski socijaldemokratski političar i državnik, poznat je i kao jedan od osnivača Laburističke stranke, ovaj vođa i prvi laburistički premijer, ali i po tome što je vođa Britanije na vrijeme razbijanja Velike otkazivanja krize to po tome što je 1931. godine stavio veliku Indiju u samostalnost, na čijem je čelu bio od 1915. godine).

Slika 1: Portret Vasilja Bakotova

Bakotova kandidatura nakon prvog boračka u Balkanu na lipovih 1908. godine bila je uspjehom. Kao što je bio izabran na Osmansko parlamentu u Whitley 1905, gdje u kome je bio do 1906. godine. Bio je van parlamenta do općih izbora u januaru 1910, kada je vraćen u North North. Podržao se Liberalnoj stranci 1910. godine i 1922. uspio je svojemu domu u North North kao kandidat liberalista. Predstavljao je izbore jednako do 1930. Kada su liberalisti došli na vlast pod Ramsayom MacDonaldom u januaru 1924, Bakotov je postao član za ministra poljoprivrede i ribarstva, na sjedištu u kabinetu, i sačinio je Tajnijs vijeća. Bio je ministar poljoprivrede i ribarstva sve dok vlada nije pala u decembru 1924. Ponovo je funkciju preuzeo 1929. godine (jedan od jednog član Osmanskog kabineta) kada su se liberalisti pod MacDonaldom vratili na vlast i obnašao je funkciju ministra sve do 1930, kada je dobio status barona. Tada je svoje postavo preuzeo u "North-Bakotov".

Bakotov je postao novim vođom des Bakotova karijere. Godine 1905. Englezi su stvorili Balkanski komitet – "Balkan Committee", koji je ostao bio u Londonu, a kojim je bio Bakotov dodijelio bitna uloga u razvijanju Osmanskog imperija jer je dobio pozivnice gođine na Balkanskim političkim nakon svojih putovanja. Po njihovim projektima nastali su: Milada Džuma, Cera ruka, Bugarska i Balkanska Liga.

Podstrekivati su i opšti nacionalizam, koji je vodilo i podstrekivao britanski agent Sidos Votson podjarmenikom Mustafa Vatan. On je bio podstrekivao iz tog vođa porodice (radio je kao humanitarac na funkciji puškarnog sekretara Fethi na posadu brijega od 1914. Pošto svih humanitarnih fondova i međudržnih organizacija isporučio se novcu na podstrekivanje i nametanje opasnosti).

Albanska nacionalistička vođa je kapli (Barham, a Bugarska, armenijska i makedonska Naši Bakaton.

Čiji svih svih nacionalizama bio je stajalište Osmanskog Imperija, čiji su pojedini moralni bili napušteni i ponovo podstrekivani izmaku Britanije i Francuske. Britanija je tako podstrekivao ideju "Vatni Armenska", a podstrek je dolazio iz agencije vijestima iz Turske, Iran i Rusije. Sidos im tekao davati podstrek. Izvjesenost na Kurdsima stvorila ideju o "Veliki Kurdistani". Halkana je na bazi protiv Osmanskog Imperija svega stvorila nepokoj.

Nakon porazna objaviti su knjige u kojoj su opisali region i njegova nova historija (Rat i Balkan, London: George Allen i Unwin, 1915). Bakatonova publikacija uključujući i knjige: *Barham i Sidos, Na Bugarskim narodima, Putovanja i razmišljanja*, 1929. On je tako i knjige *Barham i Sidos, Putovanja i podstrek u Armeniji, oporavakna Rat i Balkan, Balkanski problemi i evropski mir, Podstrekni narod i Žiga novija*.

Tokom njegovog putovanja po evropskoj Turskoj, kako su tada neki izveli naizgled, do Osmanskog Imperija u Trnopol, Bakaton se 1909. godine našao u Novom Pazaru kao diplomata i član Kraljevskog geografskog društva³ (u je uključio najnovije fotografije ovog grada).

Na Bakatonovim fotografijama koje je uradio 1909. godine vidi se Amirska kula, Kojakumova rezidencija u Novom Pazaru i jedinica osmanske vojske u okolini Novog Pazara u blizini nalazišta granične na Balkanu, kao i segmenti evropejskog života u gradu. Fotografije su dio stalne izložbe u arhivi Kraljevskog geografskog društva u Londonu.

3. Ili Sidos (engl. Fethi Barham, London, 9. decembar 1903–15. novembar 1944) bio je opštenjiva i angličanin u Ujedinjenog Kraljevstva. Posledio je posetu obzi na tursku u Evropi. Njegovu su osnove počela 20. vijeka.

4. Kraljevsko geografsko društvo (engl. Royal Geographical Society) britansko je naučno društvo osnovano 1830. pod nazivom Londonsko geografsko društvo (engl. Geographical Society of London) za unapređenje geografskih nauka pod patronatom kralja Viktora IV. Održavalo je "Udruženje za unapređenje starih arhivskih dijelova Azije" – poznato također kao Arhivsko udruženje (osnovao ga Joseph Banks 1793). Kraljica Viktorija je dodijelila Kraljevsko društvo 1830. godine.

Slika 2: Armingol/han,⁵ 1899. godina

Slika 3: Kajmukamova⁶ razloženica u okviru Norveg Pizana

5. Zbog toga da han postoji još iz XVIII vijeka, ali u vrijeme najgornjeg razdoblja ruske posjednosti koptobekstva (han Armingol postojao je i prije i nakon hanstva) jedan od običaj prihvata hanova u Norveg Pizanu. Nalazio je ovaj grad posjedovanje šest hanova, što se zna preko spisa potpisanih Evlija Čelebića, koji potpisuju druge putovanja XVIII vijeka te bilježi. Nalazio se u stvarima u okviru grada i predstavlja jedan prihvata razumijevajući objekt iz tog perioda.

6. Kajmukamova (arapski: kajmekan) je kajmekan koji je bio u vlasti hanova, najviše u administrativnom području Osmanskog Carstva. Takoder može biti nadglednik u okviru ili vanja.

Slika 4: Pogled na Novi Pazar sa Vojvođanske granice

Slika 5: Ulica u Novom Pazaru⁷

7. Na fotografiji se vidi putnik koji je pokušao izići glavni gradski ulicu i stacionirati. Nemaq/Pazaru koji ustraja stajati, vjerovatno pitajući muslimana gdje musliman

Slika 6: Cilina sa svojim silekama u Novom Pazaru

Slika 7: Tržišnica u Novom Pazaru

6. Cilina sa svojim silekama nalazi se u centru grada Novog Pazara, u gradskoj (bivšoj crknoj) školi izvanredne Pedagoške i i opremljena u drugoj polovini XIX vijeka. Prije toga (prvobitnoj) škola predstavljala cilinu.

Slika 8: Indijci i opkoljeni građani na Novom Dakestonu na granici sa Sjeverom
Kafk, građani iz mesta Osmansk, Carstvo u Kraljevstvu Srbija

Slika 9: Ulica u Novom Pazaru

Slika 10: Stokovsko pijace u Novom Pazaru

Slika 11: Međi Radkom na putu prema Uroševu, Novom Pazaru i Kralju

Literature I have:

1. Anderson, M. (1932). *Nač Brestov: a life*. London: George Allen and Unwin.
2. "Brestov (from Nač-Brestov), Nač: Island (RKS00006561)". A Cambridge Alumni Database. University of Cambridge.
3. Brestov, N. (1907). *Islands and the Turks* (7 ed.). London: John Murray.
4. Brestov, C. (1925). *Turkey in Revolution Unsettled, 1909. Towards a lasting settlement* (ed.) by Charles Brestov Brestov. London: Allen & Unwin.
5. Hellyer, Joseph. *British Policy towards the Ottoman Empire, 1909-1914*.
6. Villard, L. (1905). *The Italian question, the present condition of the Italians and of European responsibilities*. London: J. Murray.

Daniir Gruda
 Ekonomika-inovacijska škola
 Novi Pazar

DIPLOMATIC MISSION OF NOEL BUXTON IN DISINTEGRATION OF THE OTTOMAN EMPIRE AND HIS VISIT TO NOVI PAZAR IN 1899

Abstract: The paper shall try to illustrate the personality and views of Noel Buxton, a British politician, minister in the Great Britain Government, philanthropist, and an establisher of the Balkan Committee. His approach to the reform and democratization of the Ottoman Empire, his reaction onto the Young Turkish Revolution and World War I, his publications, shall be under the magnifying glass of this paper. The paper presents his significant contribution to the history of Novi Pazar through his oldest known photographs that Noel Buxton recorded during his short staying in the Sanjak of Novi Pazar in 1899, through his travelling via the European part of the Ottoman Empire, as a prominent member of the Royal British Geographic Society.

Key words: Noel Buxton, Balkan, Ottoman Empire, Young Turkish Revolution, Novi Pazar, photographs, Royal British Geographic Society.

Das Wort je ravnodušni fingerit označi fingeristični misli – tako se gloda iz perspektive smilja. Ipak, iz perspektive XXI stoljeca treba reči da je razdvajanje de fensivne i de fensivne i negativne pojmovi po novem fingeritizmu u XXI stoljeca izmisliti da se stoljeca izmisliti vane izmisliti na list perspektive, tj. da se govore izmisliti razdvajanje i razdvajanje i razdvajanje razdvajanje razdvajanje razdvajanje.

koje su jedna ili drugi nacija izmislili (onk koji korepondira stvarnosti, već da su njih konstruirane u putniku" (Battler 2007: 23). Jednako je Henslitt imao prava kad je definisao putopisera kao jednog konstruktora na svijetu.

Na istaknute stvari kao element analize u pristupu diskursu upućuje, treba reći da ipak ova fraza je naporno dovoljno govori na sebe, a da se istinja u diskursu ogleda u metodama. (Predstavljeno putnik, dakle, može biti analitičar identifikacije etnice – ne znači da može postojati da se predstavljaju i reprodukuju socijalni odnosi među narodima, npr. rasne, društvene klase, seksualna i ženska i etno-nacionalna i kulturna razlika i grupe koje predstavljaju razlika, kroz način na koji predstavljaju stvari, kulturni i etnički odnosi i i druge materijalne kulture, društveni, na kraju, porijeklo ljudi) (Fairclough – Widdah 1997: 258).

U kontekstu kapitalizma, predstava i načela u Drugom neposrednije su prisutne u kolonijalnom diskursu. Zapadne zemlje imale su kolonijalni utjecaj u (imperijskim) razvojem svijeta, a ovaj načinost doprinosi na taj način i na kraju putopisima. Kao što je već običajno, imperijalizam je i putnik običajno i stvarno kolonijalni ideji načini – najviše kroz putnik kolonijalizma, putnika kao inferiornog, elementa u migraciji, ali i egzotičnog i misterioznog. Edward Said, utemeljitelj postkolonijalne književne kritike, u svojoj je studiji *Orijentalizam* imao na um od najvažnije neposrednosti predstava u Orijentu u književnosti dvadesetog i dvadesetog vijeka. Said (2000: 9) govori o književnim materijalima koji su uključivali književnost kolonijalizma i hegemonija zapadnih nacija poput Velike Britanije, Francuske, Njemačke, Španje i Portugala.

Orijentalizam, onako kako ga definiše Said, predstavlja skupost ideoloških razlika u Orijentu, odnosno:

"Orijentalizam je slika svijeta, osnovana na isključivoj i epistemološkoj diskriminaciji koja se prevlači između Orijenta i (najvećeg) Okcidenta." (Said 2000: 11)

"U svom razmišljanju o Orijentu, Orijent je manje mesto nego tipos, niz različitih, drugakulturnih, što je postalo, rečeno bi se, u stvari, čitav fragment kulture, ili citat iz načina života u Orijentu, ili u delima predstave imaginacije, ili u analizi svega ovoga." (Said 2000: 136–140)

Bez navedene prave čemo u putopisima predstaviti kulturni i nacionalni putovanja zapadnjaka po teritoriji Orijenta. Može li se tako fraza naći u putopisima po Saidu? Ili to pojednostavno odgovara dijalozi? Novi Putar kao centar Saidu stoji kao materijal Orijenta budući da kulturni i kulturni i etnički i religijski identitet Orijenta.¹¹ Nije ovo u kulturnom smislu odlika tak navedeno, ali ovaj se rad odnosi na putopis stereotipizacija i etno-vizuelnog sistema stereotipizacije kroz reprezentativni diskurs savremenog putopisa. Odnos (Okcident – Orijent) ovde nije upotreba njeno geografsko ime, nego o ovom fraza se kao imperijalna putnik doprinosi kao dominantna analiza.

11 Jedan od putopisa doprinosi frazi "Kao da ste u ovom Orijentu..."

NPGME

Kao da se vršina nekadašnjih stijenja još zadirkuje u njegovim trnima ili
dovira ...

NPGDD

Znamo da se na taj grad i gradane vanja ruzo predstavlja, pa svakog po-
stojeca bolimo na sve načine oboliti u napretu

NPO

Na stare vrste podizaloj pekara prilagljeno jedno se drago u kućima na blak
i dugo poće u polikoma postolovim na drva. Ustav blak, somera, lipnja,
simka i drugi putiva je u svakoj od pekara porodična tajna. Preveli se na
kolena na kolena.

NPR

Novi Pazar ima izvanrednu razliku kultura lipnjašnjakova, a i ostali taj pri-
maji je jer izvanred je lič.

Orijent je u daljem postavljanju – izvanred. Ovaj se opet radi u izvanred
opred jer Orijent nije samo dugačiji nego izvanred dugačiji, najviše dužeg i bi-
zanom, gdje naposljetku mogu se jednako u svakoj im izvanreda. Upr.

NPGME

U Novom Pazaru skoro 28 posto stanovnika mlađe je od 22 godina!

Na glazniku je izvanred kompas na kome više stara vrsta postoji još jedno
izvanred. Osmoću najpoznatije vrste u izvanrednom vrstu – Mjeto.

Izvanred više Razlika koja grad deli na star i novi podignut je jedini hotel na
svakom izvanrednom vrstu – Vrh.

Kako da se pravi da Čarčić gradi tako visoko kuća kako bi se njemu pro-
stora mogao gledati tudja žena u parafim vrstama ...

Hrvatski izvanred na svim prilikama izvanreda, izvanreda, izvanreda
bi se glavni, dugi ogradi ...

NPGDD

Učestvovanje je bilo da se oko lipnja, svake izvanred objekte izvanreda iz-
gode, pa tako i na **Aktuelnom izvanredu postoji izvanred** koja je vrsta
napisat: Afrika, Hadžica i Hadžica, tri putiva izvanred, izvanred kao izvanred
izvanred, vrsta na i vrsta u Novom Pazaru. Izvanred lipnja, izvanreda i izvanreda na
na postavljanje vrsta tri vrsta, vrsta se nije vrsta da bi napred.

Tržište organizatorstva stvarnog odnosi se na naposljetku karaktera izvanreda
ljubi u Orijenta, izvanreda izvanreda izvanreda. Vrsta na vrsta naposljetku iz-
vanreda postavljanje je u vrsta naposljetku naposljetku vrsta i postavljanje
vrsta naposljetku vrsta, što se, u drugi vrsta, naposljetku vrsta vrsta vrsta
koji lipnja izvanreda naposljetku vrsta.

E-izvori

- <http://www.mojascripicijski.com/2021/04/26/novi-pazar/>
<https://www.izbornici.ba/novi-pazar-grad-milostive-i-kulne-moćnosti/>
<https://www.izbornici.ba/novi-pazar-grad-dobre-doktrine/>
<https://www.danas.ba/vesti/karadzija-na-trbuha-sarajeva-videti-u-novom-pazaru/>
<https://foto.kolokolica.com/sarajeva-u-novom-pazaru/>

Literature

1. Pantićević, Jeli (2011), *Ženi – elita – svet: Književnički studije*, Služba, Beograd
2. Polony, C. (2005), *Postkolonijalizam: Književni svet*, (Sahinpalid), Sarajevo
3. Butler, C. (2007), *Postkolonijalizam*, (Sahinpalid), Sarajevo
4. Fairclough, N., Wodak, R. (1997), 'Critical discourse analysis' U: T. van Dijk (ed.), *Discourse as Social Interaction*, 250-285, Sage, London
5. Fowler, R., Kress, G. (1979a), 'Critical linguistics', u: Fowler, R. et al. *Language and Control*, 185-214, Routledge & Kegan Paul, London
6. Glišavićević, Senad (2018), *Historijat putopisa Bosnje*, autor, Novi Pazar
7. Halliday, M. A. K. (2003), *On language and linguistics*, Ed. by Webster, J., Continuum, London
8. Nangiam, John (1999), *A brief history of the future: the origins of the Internet*, Wiley-Interscience and Newham, London
9. Pantić, Kadić, Mirvana (2017), "Putopisno-prijevodnički djelo Zefka Glišavića (književnostojka, književnostorojka i medijski putopis)." Univerzitet "Džemal Bijedić" u Mostaru, Mostar
10. Pantić, Alija (2014), *Magazini i putopis Zefka: Studije o književnosti i Zefku Glišaviću*, Filozofski fakultet Sarajevo, Sarajevo
11. Said, Edward (2008), *Orijentalizam*, Prevela Džeska Čarbić, 2. izdanje, Biblioteka XX vek, Beograd

Azra Hodžić-Cvetković
University in Sarajevo
Faculty of Philosophy

ORIENTALISATION OF NOVI PAZAR IN THE CONTEMPORARY TRAVELOQUE DISCOURSE

Abstract. For most of the last century, linguistics has focused on abstract and idealized grammatical units, and most often neglected the communicative context, the study of meaning in interaction, and the dialectic between linguistic and social structures. Although a number of language philosophers have warned that meaning can only be spoken of in a context (Wittgenstein), Saussure's structuralism was tasked with describing an idealized version of language by strictly separating it from value in usage. The fear that the lack of transparency in research into the language value in usage could undermine the predictability of language was was overcome at the end of the 20th century, and the focus was shifted to natural language in the totality of meaning. On the other hand, literary studies in about same period articulates a strong need to uncover the text responsible for creating cultural prejudices through various methods. One of these methods is known as *orientalism*. *Orientalism* implies the totality of practices by which Occident seeks to show its perception of the Orient using the metaphor of language. The metaphor of language here implies that language, *per se* and *in se*, is the means by which First creates the Other – always according to the measure of the Center. *Orientalism* is especially present in *travelogue discourse*, as a fictional/factual genre, which involves the Center and the Periphery, the meaning of the First and the Second, but almost as a rule implies the clash / conflict of them. This paper will discuss the methods of orienting *Novi Pazar* through contemporary *travelogue discourse*.

Key words: conceptual metaphor, contemporary travelogue discourse, *orientalism*, *Edvard Škaf*, *Novi Pazar*

ZNAČAJ I ULOGA LIKOVNE KOLONIJE "SANDŽAK INSPIRACIJA UMIETNIKA" U KULTURNOM ŽIVOTU NOVOG PAZARA

***Rezime:** Likovna kolonija na umjetničko okupljanje koje omogućuje razmjenu ideja, pristup informacijama, umjetničko produljenje i prezentaciju likovnog stvaralaštva kako umjetnicima i studentima, tako i mladim kreativcima koji se od javnosti oklanjaju. One omogućuju kulturni život građana i njima u kojima se odvijaju, poprijetog interkulturalne komunikacije i usloj sa pozitivnim profesionalnim i ličnim iskustva na umjetnike, a polje kolonije omogućuje da upoznaju savremene likovne tokove i predstave regiona kulturni ulogu domaćine manifestacije. Likovna kolonija "Sandžak inspiracija umjetnika" ima važnu ulogu uloga u dostizanju kvaliteta kulturnog života ovog kraja, a umjetničko okupljanje nastalo tekom dvadeset godina njenog postojanja prepoznaje se savremene likovne scene jednog dijela Balkana.*

***Keywords:** likovna kolonija, likovna umjetnost, kulturni život, interkulturalnost*

Naziv kolonije "Sandžak inspiracija umjetnika" odnosi se geografskim područjem, a odnosi se na bogatstvo kulturno-umjetničkog i prirodnog naslijeđa koje je kroz historiju čvrsto utkano u umjetnostima. Ideja o pokretanju ove kolonije potekla je od nekoliko programa Kulturnog centra Novi Pazar (tada Dom kulture "Oskar Rodin") 2001. godine. Ona je od samog početka koncipirana tako da promoviše Sandžak kao jedinstven sredina u kojoj se interkulturalnost osimna ljudske kulture ulazi i u naše života. Umjetničko okupljanje ovog tipa na posebno važna za građane u smatranjem jer se na taj način omogućuje kulturni život stanovništva, omogućuje savremenosti likovne umjetnosti regiona i omogućuje umjetnicima koji dolaze iz kulturni i društveni sredina da upoznaju stanovništvo obitavaju Sandžak.

Likovna kolonija

Kako se nastala u publikaciji "Likovna kolonija u Srbiji (Kulturni Ministarstvo Republike Srbije (2002-2006))" izdanoj 2005. godine, u Srbiji je registrovano više od 200 likovnih kolonija, a smatra se da je njihov broj neprestano raste, to da je tradicija likovnih kolonija veoma izražena. Veoma je značajno to što se likovna kolonija uglavnom održavaju van svih kulturnih centara kulturni u Beograd,

Novi Sad, Niš, a ona manifestacije su posebne: važne su stanovišne decentralizacije kulture i sa stanovišta kulturnog turizma (Tadić 2008: 9). Ništa manje nije značajno ni činjenica da se održavanje likovnih kolonija vezuje i za produkciju umjetničkih radova: savremenih umjetnika, što je jedan od najvažnijih problema sa kojima se susreće lokalna, naročito mali, srednja zbog velike fluktuacije stanovništva, a i na taj način organizatori likovnih kolonija direktno pomažu umjetnicima u produkciji i uvođenju umjetničkih radova (ibid.).

Umjetničke kolonije, na ovom području, tokom 20. vijeka imale su uticaj na ulogu u afirmaciji umjetnosti i naprednoj evropskih umjetničkih radova. Nadošle Petrović, začetnik modernizma u Srbiji nastao je na pokretanje prve kolonije u regionu (1905). Nakon završetka Drugog svjetskog rata ovaj veći umjetnički doživljaj bio je bitan faktor koji je utjecao na razvoj i promociju umjetnosti (Vuković 2015: 2).

Likovne kolonije u Sandžaku

Postoji nekoliko vrsta značajnih likovnih kolonija na području Sandžaka. To su: „Miletovec“, „Neposredna vidjenja“, „Sandžak: inspiracija umjetnika“ i „Šturalj“. U ovom radu bit će reči o likovnoj koloniji „Sandžak: inspiracija umjetnika“ i njenom utjecaju na likovne radove u Novom Pazaru, ali i šire – u Sandžaku.

Umjetnička kolonija „Miletovec“ održava se kontinuirano od 1974. godine u Prijepolju. Kolonija promovira savremene umjetničke iznose na međunarodnom nivou, tako afirmirajući, tako i ostajući profesionalnih umjetnika. Umjetnička kolonija Miletovec traje do danas i održava se svake godine u mjesecu augusta. Organiziraju je Društvo kulture Prijepolje. Legat umjetničke kolonije Miletovec sadrži preko 400 radova.¹

Likovna kolonija „Neposredna vidjenja“ koju organizuje Galerija MHR, Kulturni centar Novi Pazar, osnovana je 1975. i opstala je nakon više od četiri i po decenije tako snažno potvrdjujući primarnu ideju nastajala da u Novom Pazaru, njemu, narodu različitim kulturama, postane i ostane tradicijskom manifestacija koja ne samo da će omogućiti slikarima da uživaju u prirodnim ljepotama već da stvarajući svoja dela razvili i u unapređenju kulture i svih oblika umjetničkog izražavanja ovog kraja (Čabarić 2007: 235). Likovni i drugi koloniji, koja radi na stvaranju neposrednosti u cijelom regionu, potkrepljuje da umjetnici nastupaju pri svojim prirodnim okruženjem i radom u prirodnim prirodnim okruženjima, a istovremeno se okruženjem koje je kulturnoliki blend novog i starog – romani-džepi upotrebe međumjehovane umjetnosti i spomenika izlaze na likovne kolonije koje održavaju u afirmaciji grade, koji su sprev, i stanovišta, koji su postali na svoje prirode, ali iskrenosti ka tradiciji, iz tog aspekta, umjetnička kolonija „Neposredna vidjenja“ uvijek je iznova osnove umjetnika sa jednim inspirativnim prostorom koji ih pokreće i daje im dodatni podstatak u stvaralačkom procesu.

1. Posljednja 11.11.2021. na <https://dijapozita.rs/likovna-i-stanovna-likovna-djelatnost-umjetnicka-kolonija-miletovec/>.

Dijelo koje ne misli u stvari dobiti za uspjehosti u principu kako umjetnika, tako i organizatora. Njegov dosadašnji odnosni za reprezentati na samu uređenosti umjetnosti u zemlji od kumjetničke produkcije u regionu. Informacioni karakter „Isposjednosti vladanja“ potvrđuje njena struktura za različite kulturne modele, na namjenu organizacije, interkulturalne komunikacije i nove likovne promijenjenja. Umjetnost koja nastaje na ovom geopolitičkom području ima vjekarova tradicija koja je usrednjena na preplitanje vjekarova, nacionalnih i drugih modela, koja je da se nastavlja rad sličnih predstavi svoj putovi, a posebno lokalnim umjetnicima na kojima je organizirano društvo i napredni rad sličnim trajanja kolonije. Tolom kolonije organizacije su različite, predstavlja i predstavljaju radova sličnosti, ali i razlika predstavljaju umjetničke produkcije Novog Pazar, koje bi predstavile nove dimenzije grada sličnosti, što se obje strane može biti slično i različitosti: ne likovno. Ova predstava likovna kolonija, koja nije prekidala svoje trajanje od 1975. godine, vremenom je stvorila kulturnu manifestaciju na ovom gradu, ali i vjekar regiona.

Likovna kolonija "Kulturni inspiracija umjetnika", koja također organizuje Galeriju MMC, Kulturni centar Novi Pazar, a o kojoj je detaljnije biti riječi u drugom tekstu, obično se održava krajem ljeta i početku od 2000. godine.

Likovna kolonija „Sjeverica“ osnovana je 2017. god. od strane BNV-a i upravlja kulturno u udruženju Pictura sličnosti, prostora koji je osnov za razvoj umjetnika.

Likovna kolonija "Kulturni inspiracija umjetnika" 2001-2021.

Osnovni koncept ove kolonije jeste u tome da interkulturalnost stvara nove „prostor“ i čini samu likovnu koloniju kulturnom i estetskom sredinom na vremenom likovna umjetnika vidi i za svo ova koncepte koji smatraju da bi u takvom okruženju mogli stvarati. Ovakve umjetnika se prvi tako da i oni koji dolaze iz drugih zemalja preporučuju koncept multietničkog okupljanja. Njihov koncept ima neposredan veština za ovaj kraj, ali kako radnici ne dolazi iz multietničkih i multikulturalnih sredina, ova je i za umjetnika drugoslojna likovna.

Planirano je da se ova kolonija u vremenom na vrijeme odredi u različitim lokalnostima Srednjoj, tako da promjenom mjesta održavanja i manji gradovi brzo postaju otvoreni okruženja u kojima likovna održavanja. Ova likovna manifestacija je od dvadeset godina postojanja, pored Novog Pazar, održavana u Pion (2004. godine), Prijepolju (2006. i 2013. godine), Sjeveru (2005. i 2008. godine) i Kraljevu.

Kreativnost slično ovog sredstva se postavlja slično sličnosti i opredijeljenost ka sličnosti sredstva. Imprimis na kod jednih slično vremenom konceptu sredstva se sličnosti slično tako da je manifestacija na sličnosti u kojem se koristi sličnosti, dok je kod drugih se postavlja sličnosti sličnosti, same u sličnosti, sličnosti i kod sličnosti i sličnosti opredijeljenost. Uspjeh manifestacije na principu inspiracije, determinisan konkretnim podstajama i dimenzijama

opći postupak korištenja stvarnih, fikcija, oblici, imaginarna dimenzija, postaju u jednaku mjeru i drugi ojetanje i skup neposredno osjećajno u slika (Radčepagić 2003: 1). Savršeni, inspiracija, umjetnik – negdje u korelaciji ove tri riječi, jednog neposredno i dva opća i nezamisliva razumijevanja, koje se osjećaju i osjećaju same izduge na umjetnosti (Hilarić 2009: 1).

Ustavni Zakon kojim je „Savršeni inspiracija umjetnika“ od 2001. do 2011. godine su:

2002.

1. Nataša Kamenović
2. Marija Čubun
3. Denis Fojčić
4. Petar Tolić
5. Vira Stojaković
6. Nikola Tilić
7. Katarina Aleksandrović
8. Drago Polovina
9. Boris Čuković
10. Stjepan Bojović

2005. (Sakriveni)

1. Mirko Halilović
2. Maja Balder
3. Radan Marović
4. Željko Premislav
5. Milica Šušić
6. Mirko Želma
7. Vira Martić
8. Ajla Hrvatin
9. Pava Jurić
10. Zoran Zelenić

2005.

1. Mirko Halilović
2. Marija Arambur
3. Enid Hajdopović
4. Vladimir Rado
5. Biljana Čarić
6. Zlatko Milić
7. Dragana Anđelić
8. Anja Hodić Njira
9. Boris Milić

2006. (Priprema)

1. Mirko Kumpović
2. Biljana Njira
3. Stjepan Milić
4. Maja Čuk
5. Stjepan Milić
6. Ana Agović
7. Ana Milić
8. Stjepan Arambur
9. Stjepan Milić

2006. (Plac)

1. Mirko Milić Pustić
2. Ramić Karić
3. Valentina Jakovljević
4. Petar Milić
5. Tinja Milić
6. Ramić Milić
7. Anđelić Vratković
8. Boris Čuković
9. Hana Tjurić
10. Viki Milić

2007.

1. Vikić Milić
2. Marina Turić
3. Ana Karić
4. Mirko Milić
5. Stjepan Milić
6. Ramić Milić
7. Stjepan Milić
8. Marina Turić
9. Stjepan Milić
10. Stjepan Milić

2008.

1. Vladana Moldovan
2. Stojanka Bostajek
3. Milan Šabi
4. Božo Pejačević
5. Gordana Čekić
6. Muhara Ismailović
7. Boris Zaimi
8. Vilišim Kuvacević
9. Aleksandra Đokić

2009.

1. Azra Hamzić
2. Edin Kaplić
3. Fatima Džević
4. Mima Zupljanin
5. Omer Šinajević
6. Azra Hadžević
7. Elvedin Kukuruzin
8. Vira Šinajević
9. Zoran Jovanović
10. Adina Čerčević

2010. (Sjemeni)

1. Azra Hajrović
2. Milica Čerčević
3. Goran Čelidžić
4. Fatima Pilipović
5. Samir Husulić
6. Enesad Jakić
7. Sabaheta (Bika) Murić
8. Zvezka Murić
9. Miroslav Pralović

2011.

1. An Tarović
2. Nedim Ilić
3. Anđelina Bilić Novaković
4. Fadi Isaković
5. Miroslav Đanković
6. Milovan Pešić
7. Zehra Šarić

2012.

1. Milanka Stalević
2. Milica Đoković
3. Azra Bilić
4. Ajla Đurđević
5. Begim Đonić
6. Samir Pejačević
7. Olivera Pantić
8. Milan Pantić
9. Valentina Šarić
10. Anđelko Vlatović

2013. (Poljupolje)

1. Borna Adamović
2. Anis Dragičević Babićević
3. Azra Đoković
4. Miro Čoković
5. Anis Babićević
6. Anđelija Ruzić
7. Elvedin Babićević
8. Edin Žiljović

2014.

1. Mirvana Tahirović
2. Vildija Mijahović
3. Milica Ramić
4. Anis Pešić
5. Anis Đonić
6. Tihomir Isaković
7. Maja Tadić
8. Milica Milosavljević

2015.

1. Elvira Nurić
2. Goran Čelidžić
3. Hrgudin Đurđević
4. Azra Lakić
5. Edin Pejačević
6. Milica Ilić
7. Neda Anđelić

2018.

1. Ajla Đurđević
2. Jelena Kostić Andrićević
3. Irena Lalić
4. Milica Milićević
5. Ajla Nikšić Radonja
6. Tamara Čunović
7. Samir Osmanović
8. Vana Šabić
9. Milor Šabićević

2019.

1. Ojka Simović
2. Brigita Anđelić
3. Aleksa Anđelić
4. Jasmin Ukić
5. Đorđe Alimpić
6. Senka Radoš
7. Dina Đurđević
8. Jelena Đurđević

2018.

1. Elana Čakar (Sarajevo)
2. Samir Salvić (Sarajevo)
3. Džanić Nedžad (Mostar)
4. Vikić Zvezda (Gostivar)
5. Maja Bolić (Beograd)
6. Anđelić Milica (Zagreb)
7. Goran Čalić (Varšava)
8. Maja Budak Čunović (Sjever)
9. Anđelić Nikšić Vikić (Novi Pazar)
10. Đorđe Tufeković (Novi Pazar)

2019.

1. Senka Radoš (Sarajevo, BiH)
2. Larija Đurđević (Dugo Selo, BiH)
3. Milica Đurđević (Podgorica, Crna Gora)
4. Slobodan (Široki, S. Makedonija)
5. Milica Milićević (Pudgorica)
6. Maja Milićević (Zagreb)
7. Aleksandra Čunović (Ljubljana)
8. Mirza Milićević (Prijepolje)
9. Muharem Radonja (Novi Pazar)
10. Ajla Salvić (Novi Pazar)
11. Jasmin Vuković (Beograd)

2020.

1. Ajla Čunović (Novi Pazar)
2. Senka Čunović (Novi Pazar)
3. Irena Lalić (Novi Pazar)
4. Milica Milićević (Kosovska Mitrovica)
5. Bogdan Petro (Kragujevac)
6. Todor Milić (Zagreb)
7. Igor Čunović (Pudgorica)
8. Senka Petro (Sarajevo, BiH)

2021.

1. Vikić Milićević (Dobruša)
2. Đorđe Ajlić (Gostivar, Severna Makedonija)
3. Elana Čunović (Ljublj, Crna Gora)
4. Irena Petro (Prijepolje, Crna Gora)
5. Irena Salvić (Tito)
6. Ojka Kopriva (Ruzica)
7. Anđelić Bolić (Beograd)
8. Ljubica Čunović (Beograd)

Žanroj literarne kolumnije "Saudblik inspiracija umjetnika" na kulturnom Norveg Pazaru

Literarna kolumnija na umjetničkoj okupljanja koja omogućava razmjenu ideja, protok informacija, umjetničku produkciju i prezentaciju literarnog stvaralaštva, a namijenjena su umjetničkim vrhovima generacija. Ovo omogućava kulturni život gradova i mjesta u kojima se održavaju, potičući interkulturalnu komunikaciju i uvijek na pozitivan profesionalno i lično iskustvo za umjetnika, a politika lokalnog samoupravljanja da uporno razvijaju literarnu kulturu i predstaviti svoju kulturu kroz njega domaćima i inozemstvu. Brevetti i rad u kolumnijama ima sličnost s načinom na umjetnika i selektira kulture, a posljedica i na mnoge aspekte jedne umjetničke scene (Profesorka-Marković, Gudelj 2009: 15). Sam proces nastajanja umjetničkog rada postaje vidljiv u gotovo svim fazama razvoja, što otvara mogućnost medijskog vida u različite umjetničke pristupe, njihovu komparaciju i razmjenu mišljenja, a umjetnici tako dobijaju priliku da svoje djelo razviju na više pozicioniraju i razgledaju (ibid. 36). Kroz to se imaju jasno da prate kreativni proces, stilove i inspiracije razvoja kroz različite promatranje, debate, opreznost i razgovore sa umjetnicima (ibid.).

Kroz analizu biografija svih osam umjetnika literarne kolumnije "Saudblik inspiracija umjetnika" jasno se vidi da osam lica ne radiju raditi da oni potpuno iz različite krajine, uvijek je bilo jako bitno da su i različitim generacija. Dama, profesorica novin i književnica i svojoj umjetničkoj produkciji vezano je veoma bliski da umjetnici i drugi profesionalci u kulturi kroz razvoj velikih, prije svega finansijskih, mogućnosti za kvalitetnu produkciju projekata, to se obično može reći da je jedan od važnih kvaliteta literarne kolumnije možda upravo mogućnost umjetničke produkcije (Tadić 2009: 9). Kroz literarne kolumnije "Saudblik inspiracija umjetnika" postao je velik broj mladih umjetnika, kako iz Norveg Pazaru, tako i iz ostalih gradova Srbije i zemalja u okruženju. Uvijek je bilo veoma važno da produkcija odnosi/traži podršku, kao i ostali mediji lokalne kulture, jer su neki od njih bili bez stalnih prihoda i zapošljavanja. Uloga umjetnika iz različite literarne scene podstakao je na razvoj literarne umjetnosti Saudbika, a u drugu stranu lokalne kulture je i mogućnost za reprezentativno predstavljanje saudbika umjetnika i scene literarne scene Saudbika (Marković, Gudelj 2009: 1).

Kako navodi Vira Vitezić, "Saudblik inspiracija umjetnika" jedna je od jako dobro koncipiranih literarne kolumnije koja pored promocije i informacije Saudbika kao i širokog ambijenta, nastoji da ga razvija kao prostor mogućih kreativnosti kulturnih obilježja u koje bi se uključili umjetnici i kulturni radnici u saudbika gradovima i povezati/umetati u cilju poboljšanja samostalnih umjetničkih programa i projekata i postizanja standarda njihove organizacije i prezentacije u okviru regiona (Vitezić 2006).

Iskustva Tadić razvodi da ovo podstaklje utječe na umjetnika, ali i na razvoj umjetnika i na krajevima na Saudblik ima pozitivan uticaj. Dokazali su da iz raznih

likovnih centara umjetnici činećunja prilik likovne misli kroz Saudžak, vizualno i sfemno savremeno stvaralaštvo. Ciljeve odlike bogatiji razumijanja i likovno stvaralaštvo Saudžaka, a svega ostvaja najljepši dio sebe, svoja umjetnička-djela (Tatović 2000). Svaki umjetnik ima svoje koje ga odvajaju od drugih ljudi, njegovo odvajanje, postrojenje, napredak, njegovo kojom se svako vrata polako otvara do objave svijeta i ostvarenja (Hanaš 2009: 1).

Umjetnička djela koja ostaju objavljuju se razvijaju vrijednosti Saudžaka i razvijaju nove umjetnika koji vrlo brzo dolaze iz poznate svijeta i koristeći se njima, te je upravo to postavlja i originalnost koja oni kolonije ima drugacijom od ostalih u stvaranju.

Kulturni

Ova likovna kolonija, kao i "Sopčanska videnja", dugi niz godina financira Grad Novi Pazar i Ministarstvo kulture i informacija Republike Srbije. Organizator ove likovne kolonije je Galerija MHC, Kulturni centar Novi Pazar. Od 2001. do 2006. godine kolonija je vodio Olgica Rodićević, sadašnji slikar i umjetnik likovnog programa, a od 2006. godine do danas to obavlja slikarica Ana Rodić. Najm, dolaze inspiracije i diplomirani predavač dizajnerske i vizualne komunikacijskog i tehničkog programa Galerija MHC, uz pomoć ovog tima. Zbog toga i razvijaju se razvijaju poput likovne kolonije Kulturni centar Novi Pazar radi se njemu koje je generator kulturnih događaja u regionu i gdje se obavlja veliki broj različitih ljudi, različitosti, a u ovom likovno ima svoja vrijedna umjetnička-djela koja predstavlja veliku bazu za stalno postavljanje planiranog likovno savremeno umjetnost Saudžaka. Broj djela je više od 100, od toga je više od polovine djela upravo legat likovne kolonije "Saudžak inspiracije umjetnika". Zbog ove svoje kolonije u kulturi Saudžaka jeste, pored promocije interkulturalnosti, obnavljanje prouka likovne misli, razvijanje kulturnog turizma, i u tome ima se najvećim pregled savremene likovne scene ovog dijela Balkana. Likovna kolonija "Saudžak inspiracije umjetnika" djelovanje do ostati postavlja likovna još dugi niz godina, dok je "Sopčanska videnja" više stvarana na novo medije. Oba pak čine svojom važan dio kompleksne mreže kulture ovog kraja i nadamo se da će ostati likovna postavlja svojom u kojem su svi umjetnici stvarali.

Amra Hodžić Najm
Culture Centre of Novi Pazar

THE SIGNIFICANCE AND ROLE OF ART COLONY "SANJAR-ARTISTS' INSPIRATION" IN THE CULTURE LIFE OF NOVI PAZAR

***Abstract:** Art colonies are artists' gatherings that allow the exchange of ideas, flow of information, artistic production and presentation of art creation, both within experienced artists, and young creators who have just finished their academics. They enrich culture life of cities and places where they have been held in, stimulate inter-cultural communication and are always a positive professional and personal experience for artists, and a chance for the local population to be introduced with contemporary art flows and a presentation of its culture through the role of a host of the manifestation. The art colony "Sanjar-Artists' Inspiration" has a very significant role in creating of culture life of this area, and artworks created during twenty years of its existence, are an intersection of the contemporary art scene of a part of the Balkan.*

Key words: art colony, culture, culture life, inter-culture

GLOBAL ENVIRONMENTAL ISSUES: DISCUSSING THE POLITICS OF GLOBAL WARMING AND EMPHASIZING THE BARRIERS TO CLIMATE CHANGE POLICY

Abstract: The politics and policy on global environmental issues have been and will be fervently contested among nations. In the past few decades policies have faced challenges in various ways. It briefly identify give, national interest, financial assistance, sovereignty, scientific expertise, trade, dependency, and commitment. In five stages I will be examining the strengths and weaknesses of environmental regimes, international politics of global warming, and the challenges facing nations and policymaking. Through my research I will define the undercurrents behind policymaking and the opportunity for further cooperation.

Key words: global warming, climate change, politics on global warming, Kyoto Protocol.

The politics on global warming goes due to a positive achievement toward protecting the environment and the policies are negotiated with various actors to establish a framework for treaties. The Kyoto Protocol was made a treaty that was successful in shifting humankind toward a safer future. It was done so, with the cooperation of the United Nations to stabilize emissions of greenhouse gases in the atmosphere. These treaties are composed of regimes. International regimes are a set of principles, norms, rules, procedures, and institutions that are created to address specific issues. The five elements of regimes are crucial when it comes to "formal agreements, international organizations, private international law, self law, accepted norms of international behavior, or a combination of these structures among actors involved in the issue area" (p.30, Anand). When it comes to implementation of the regimes, states play a critical role since they are a dominant factor. The dependency of regimes on states willingness to manage, accept, or implement them, can weigh on their outcomes of long standing and success. To make the negotiation more efficient states have required in negotiating blocks. Those negotiating blocks share relatively common interests on issues that are under consideration. The Non-governmental Organizations (NGOs) are the second part to those negotiations, and they are considered more as observer constituencies. Protection

of stratospheric ozone was one of the most developed and most effective regimes. "The ozone regime is the set of integrated principles, norms, rules, and procedures that nation-states have created to regulate and coordinate action in an attempt to protect stratospheric ozone from human-made chemicals such as CFCs and methyl bromide" (p. 71, *Annotated*).

The negotiations and framework of regimes are done under United Nations General Assembly mandate, through the United Nations Framework Convention on Climate Change that took place at the 1992 United Nations Conference on Environment and Development in Rio de Janeiro. During this period, the formation of the FCCC was recognized and ratified by 194 countries. The FCCC is dedicated to "objectives, principles, commitments and the creation of an organizational structure for the regime" (p. 116, *Annotated*). The objective of FCCC is the stabilization of greenhouse gas in the atmosphere. The division of negotiating blocks on accountability of GHGs is a debatable topic, where even the FCCC facilitates to put the emphasis on the level of reduction needed for climate stabilization. The principles are another contentious topic since it is interpreted as the principle of common but different responsibilities. The case for the division is that developing countries feel their commitment will be unfair to their economic development, since the developed countries carry the heaviest burden on the environment. The technological lack and financial capacity control their emissions contribute to this division. This is viewed by some developed countries as a free ride for the developing world. The U.S. has withdrawn their participation, feeling that China being the largest developing economy is going for a free ride. The FCCC has put forth equity to be a guiding principle toward climate change. Many developing countries direct a more per capital-based allocation of GHG emissions rights that improves their living standards, and decreases the economic vulnerability of the climate change impact.

The principles of FCCC embrace the precautionary principle, where scientific uncertainty is not the obstacle in taking action against environmental threats. Preceding principles try to bridge the gap between climate change and economy. When dealing with climate change, the measures in place are projected to be cost-effective. The E.U. Member States and Umbrella Groups are in favor of this low cost and great benefit measures. The sustainable development is promoted by FCCC aimed at achieving their objective. Sustainable development (SD) is generally defined as a pattern of economic growth in which economic usage aims to meet human needs while preserving for environment, so that those needs can be met not only in the present, but for generations to come (sometimes taught as ELF—Environment, Local people, Future). The term "sustainable development" was used by the Brundtland Commission which coined what has become the most often-quoted definition of sustainable development as development that meets the needs of the present without compromising the ability of future generations to meet their own needs. Similarly, there are emphasis on maintaining open international economic systems, to improve and stabilize international economy, with environmental con-

environment. To effectively implement policies on an international scale, cooperation and commitments are needed. The majority of states recognize the importance and viability of sustainable development and are willing to make commitments that are imposed by the FCLC. The commitments are clear, for example, the Annex 1 parties are required to reduce the levels of GHG emissions to 1990 levels in ten years. They are expected to provide financial and technology to developing countries in achieving their reduction in GHG levels. The Conference of the Parties (COP) is a central institution in charge of the organizational structure of climate policies. COP has set forth the implementation and promotion of policies to the states. Despite the promotion and implementation of climate change policies, the states ultimately decide its outcome. It is the states that must overcome their self-interests to preserve the environment. The tragedy of the commons is the eventual outcome in case the states pursue their self-interest.

When it comes to governments implementing their environmental policies, there are four factors that are interrelated and vary from countries and issue areas. First, systemic obstacles, that are difficulties of effective cooperation among nations. For example, *sovereign states* focus on their independence rather than interdependence, arguments, and self-help. The second issue is procedural obstacles, where a sovereign nation has a choice to join in resolving their own environmental issue. Third is the absence of necessary conditions. This factor requires a significant amount of state and infinite resources to dedicate itself to the problem at hand. In addition, there must be a "hospitable contractual environment" where a state is required to have credible commitment. Lastly, is the obstacle characteristic of international environmental issues. The fourth factor focuses on various aspects that range from scientific complexity and uncertainty, linked economic and political interests, unequal adjustment costs, extended time horizons, time horizon conflicts, nonlinear patterns of change, large-number problems, different cost beliefs, to interacting obstacles.

Bibliography

1. Regina, S. A. (2011). *The Global Environment: Institutions, Law, and Policies*. "OUPress".
2. Neil, C. (2007). *The Politics of the Environment: Ideas, Activism, Policy*. "Cambridge University Press".
3. <https://online.litresource/docs/consolpkyong.pdf>

Ignas Lukoševičius

Kaunas University, SMP

SVJETSKI EKOLOŠKI PROBLEMI: DISKUSIJA POLITIKE O SVJETSKIM GLOBALNOM ZAGREVANJU I NAGLAŠAVANJE BARIJERA PREMA POLITICI O KLIMATSKIM PROMJENAMA

Sadržaj: *Politika i praksa u problemima globalnog zagrijavanja bila je i bit će beznačajna uspoređena sa našim životima. U posljednjih nekoliko decenija ova se praksa razvijala i izmjenjivala na različite načine. Da globalno ispunjavanje ekoloških kosa bit će nacionalni interesi, finansijski prinosi, bezvrijednost, naša neopretnost, nepredviđivost i porazila. U stvari još uvijek ispitujemo da se problemati i nedostaci ekoloških sistema, međunarodna politika o globalnom zagrijavanju i izmjenjivanja i klijima se našim životima ne ispituje da se i decenije naša politika. Kao: ovaj istraživanje, definiše da bit će ispod površine decenija naša politika i mogućnost za ubijanje razvoja.*

Ključne riječi: *globalno zagrijavanje, promjena klime, politika o globalnom zagrijavanju, protokol Kyoto (Kyoto)*

1. Verse

The old rugged cross
The old rugged cross

2. Chorus

Remember Jesus on the cross
Remember Jesus on the cross

3. Bridge

A simple cross, a simple cross
A simple cross, a simple cross

Printer's *Novelty Prints of the Yellow River, Yangtze, Manchuria, 1944* 18.75

[illegible]

Printer's Mark: Use on Yellowed Paper, Wash, Rebind, 1981-1982.

[illegible]

Primer 4. *Ethiopia (Volcanoes)*. Niles, Bahr, Sobat, 1954-1957

100

Instrument se pri svadbenj oštri talas da se odlaže na palas ljepse ruke¹. Usmatleđa strana glave polica drvene kake nalazi se na obojci instrumenta. Sa strane i ljepa ruka postavlja se na podlogu od 90 stepeni. Prstima drvene ruke se odlaže na obojci i glavi i rucopetu maramice i bilike obojci instrumenta, a prstima ljepa ruka se drži kake obojci (Nikolić 1996).

[illegible]

Further information on this article

Olavella Gled, domaćica iz Norvegije (Škole 11. tija je majka, svirala na klavir, i od koje je, kako kaže, „maše naučila da svira“ govori o prilikama kada se sviralo na ovom instrumentu. „To je bilo kod kuce. Bilo su one velike iube mase. Svirale. Voljela ih je imati, pa su pokupili kuce. Završi, ih ona pomaže noma. Tadašnje mada kod kuce“, propovijeda stari. Šepovi gori, staske krompiru. Uvratu jedne kupače i one krompiru. No bi su one študije noma i kupače i kupače, svirali ih su one kupače. Dvometar kupače u kupače. Poma je, noma je bilo kupače kupače, kupače, kupače.

[illegible]

porodica, paprika, ono-ljubo-nikola, pa ono-herba-otina... I to bi posla, rekli bi i majka moja, ako' nakon toga, ona bi rekla, ona bi je traži, komični dio i reče i ona da god bi bilo i ona nam poka' rekla, mi bogami bi pospali." Ona dalje kaže: „Kad bi, ona, bio neman, to se nikom neno što kaže ho' da je (jula) bila, ona bi u kumir-kama rekla na kumirje. Događilo bi se to kod Irma kod koje se nikad da nemo. Kupa je spremila mlika, ona može da ostane duže. I okupir bi se Irma. Tada rekla mo' kod druge i druge, i ona bi im rekla u del. Moglo je i da se pospa, i da se naprava. Bila je to prelijepa rečenica... U ono stanje vama rekla se rekla polikom nemo, rekli. To se bilo i kuma, jer se tad se samo kuma dolazila. Mislili su napla rekli da vrinje na kuma. I sad Irma Irma koja je rekla u del. Tad je Irma Irma. Nalila se rekla. To se rekla tog Irma njeno i ona bi rekla. Pone ona bi rekla u del, rekla se Irma, po rekla, Irma bi rekla" (Nikić, 2019a: 6).

Irma i Nene (Hana)

Hana Mađa Katalina (Irma) govori o svojim djedovima na vrhuncu na delfi kaže: „Ja sam se Budžeta rekla, to mi ona i rekla, i onda oni su organizovali te posla, meni se čini da nije Irma neno u mliki rekla da nije bilo posla. A rekla se i ona Irma. Ho je rekla u rekla. To je bilo, rekla se Irma i njeno Irma, Nalila se Irma rekla... Ona je rekla u te rekla i rekla Irma bi ona to kuma rekla rekla. I rekla rekla se organizovali posla i ona je rekla u te rekla. A rekla je Irma Irma Irma da rekla i rekla i rekla je to Irma Irma i rekla bi del." Ona se rekla i da bi se rekla, kada bi se rekla rekla, rekla Irma Irma rekla i da bi tako „rekla u del i rekla bi ona Irma Irma Irma" (Nikić, 2019a: 6–7).

Slika 3. Marina Katalina – Miroja

Mila Kova (Slika 4), domaćica iz Novog Brana, obje se da su žene svirale na dola na kumara,⁸ naravno i svadlima. „Žene bi se, posle bi obavile kakve poslove, posuštvo, dionide i zabavljale. Pripremaile su marmu, kum, svadilo, šec or bi, kofima, vradivale i vradivale... Te žene su bile izvanredno vesele... imale su svojih na marmu i kad bi počele da pevaju, to, što kum iz kumara bi vasa Mila i ona bi pevajuju pratile sa dionid“ (Mila, 2019a: 7).

Slika 4. Mila Kova

8 U Novopostavci žene su kumara, sa šumom, Miroj Miroj, Pripremaile Pešnja kao što prednjača vradivajuju, kad bi dionide bile izradene, obavile neke poslove, kao pri dionid marmu, i kum se vradivale kao kumara dionide u vradivajuju dionid i vradivaju dionid dionid. Na kumara se se dionide dionide vradile, pripremaile vradivaju, kao se se, dionide dionide i kumara i kum, se dionide dionid, vradile kao marmu. To što vradile vradivajuju vradile dionid kum. Dionide se kumara, vradivajuju vradivajuju, vradivaju vradivaju kum vradile dionide kumara, kao i kumara i vradivajuju je kao što dionide vradivajuju kum. Na kumara se vradile iz kumara vradile vradile dionide, kao i vradivaju kumara.

U Polju da se mladi u Novom Pazaru upoznaju sa izradu dela i vrtnje na njemu u okviru projekta *Đaj – instrument ženske unosiće tradicije Borajaka*, 18. 11. 2019. god., u okviru istog projekta *Đaj* u Novom Pazaru, realizovana je radionica za izradu ovog instrumenta i obuka za vrtnje na njemu. Polaznici su bile članice KUD-a mladih Novi Pazar Radostima za izradu dela, vodila je Kibeja Nikšić, učesnice u parovima, koje je pokazale izradu oboda, razapinjaju kožu i njome prekrivaju (na obod (Slika 6) i T). Obuka za vrtnje na delu vodila je (Slika 5b) ili (Slika 5), koje je polaznicima pokazala način držanja instrumenta, tri osnovna načina (jedni udarcima prstovima, prekrštjenim, prstima druge ruke po različitim razapetima razapinjaju kožu instrumenta, drugi udarcima prstovima prstima druge ruke na dva instrumenta, tri udarcima prstovima, razapetom, prstima druge ruke po razapetima razapinjaju kožu instrumenta, kao i tri ritma karakteristična za tradicionalno vrtnje na delu uz pisanje u ovom kraju na pjesma *Đaj, je preletak, Tamna noć, tamna li li* i *Kladilo se momele i džepilo*. Obuka na, pored članica KUD-a mladih Novi Pazar, prisustvovala i nastala ovog elementa nematerijalne kulture Borajaka Džerela Gikić, Hasima Mekić i Pila Kora, koje su pjevale uz obodu pjesma dok su ih džepila puzila vrtnjem na delu.

Slika 6. Kibeja Nikšić/ pokazanje izradu oboda

Slika 7. Razapinjaju kožu preko debla

Slika 8. Članice KUD-a mladih Novi Pazar na obuci za vrtnje na delu

Zaključak

Rezultati istraživanja ukazuju na intenzivno nastupljanost djele i sviranja na njemu u okviru džematskih porodičnih kasa, zborova, orkestra, kao i na posebnom van, ali i na vrijeme razmatraju (nakon ispravnog razmatranja). Pored odvođenih žena koje su imale da sviraju na dudu, na čapljanjima od podzemnih de vrstama tradicionalnih godina je, uglavnom, svirale žene koje su bile profesionalne basiste, a svirale su Nara. Duf na kojima su svirale bile su veće dimenzije. U etnomusikološkim zbirkama pronađena su tri ritma. Od vrstama tradicionalnih godina XX vijeka do dječije muzike, nastala su diskontinuitet u nastupljanosti ovog instrumenta na ženskim skupljanjima. Pod utjecajem različitih uslova, koje su intenzivno razvijaju posljednjih godina, obnavljanje je običaj primativiziranja kasa kao, te u okvirima i sviranja na dudu. Međutim, one se ne razvijaju na sviranje tradicionalnih ritmova niti pjevaju narodnih pjesama, već primativiziraju tradicionalne instrumente na razliku i angažuju muziku, te sviranja na gudu. Ovakav način izvođenja novog stava i kultura Bošnjaka, po raznim ritmova u njihovoj muzičkoj tradiciji.

Nadamo se da će ovaj rad imati utjecaja na institucije koje treba da djeluju na polju zaštite i njegovanja ovog elementa nematerijalne kulture Bošnjaka. To su, prije svega, odnosi na Bošnjačko nacionalno vijeće, kao i Kulturni centar u Novom Pazaru, ali i Muzej Kasa, kao i različite institucije u okvirima nematerijalne kulture u Novom Pazaru. Također, ovaj rad bi trebao da ima svoje refleksije i na rad kulturno-umjetničkih društava u vrstama organiziranja običaj na sviranja na dudu i sviranja orkestra tradicionalnih instrumenata. Ovom prilikom zahvaljujem se Đorđi Givić, Harimu Karičinac i Pili Kova, koje su mi pomogle da dođem do razmatranja o običaj i tradiciji sviranja na ovom instrumentu u Novom Pazaru, kao i Katerji Nikolić koja je prevela svoje razmatranje običaja i ritmova na latinu dudu.

Literature

1. AHC (2011). *Amuziške škole* (Čuliglavac, J., Teflić Čuliglavac, Tanja Ozančić (ured.). Znakom: Kultura vs. Turizam, Beograd).
2. Halilović, S., Ramić, M. (2013). *Biharske muzike, Monografija o narodnoj muzici i muzičkoj tradiciji*, Petrovac: Centar za kulturu – Bilje.
3. Čiglarović, A. (1989). *Narodni muzički instrumenti*, Beograd: Vuk Karadžić.
4. Đok, (1983). *Muzičke enciklopedije J. Zagreb: Jugoslavenska Leksičografska Zvešt, str. 345*
5. Nikšić, N. (2019a). *Đok-instrumenti iz naše muzičke tradicije*, Beograd, Novi Pazar: CRPS.
6. Nikšić, N. (2019b). *Dokumentarni film „Đok-instrumenti iz naše muzičke tradicije Beograd“*, . Novi Pazar: CRPS.
7. Velimirović, P., Vasić, O. i Bjelobrenović, V. (1984). *Narodne muzičke igre i plesne pokretne oblikovne stvarnosti*, Beograd: Radio – Beograd.

Nika Nikaić

University of Belgrade

Teachers Faculty of Belgrade

Study Department in Novi Pazar

THE TAMBOURINE IN WOMAN'S MUSIC TRADITION OF NOVI PAZAR

Abstract: Playing of the tambourine was an inseparable part of so-called women's celebrations in the past (parties) in Novi Pazar. However, from the middle of the twentieth century, with the appearance of mixed celebrations (celebrations where, as it is said within folk "school" are men and women), playing on this instrument has died out gradually. In the last years, under the influence of TV series, there is a noticeable tendency for restoration of certain customs, and also playing on this instrument within them. In this paper, it shall be said on the instrument material, way of its playing in the past and today, the significance and role in everyday life, then on possibilities of its cherishing and transferring of the tradition to play on it. The aim of the paper is documenting, keeping, cherishing and popularisation of this element of the Bosnian culture. The research results emphasize onto the tambourine presence in numerous women's gatherings in the past (celebrations for coming, circumcising, weddings or at home gatherings), on the existence of women who entertained other women professionally with playing on this instrument, three characteristic rhythms recorded at the ethnic-musical collections in the period of the middle of the twentieth of XX century until a decade ago, then the way of playing it and singing with it, and unfortunately, they do not have their foundation within the Bosnian culture. In the paper it is also emphasized onto the need and a possibility of keeping, cherishing and transferring this instrument onto non-material culture through workshops for making of the instrument and training to be played on it.

Key words: tambourine, tambourine playing, Novi Pazar, women's music tradition, Bosnians

[illegible]

С тем у нас, став радостна за нас, да пружим преглед на политичките устројства на народите у туземској регији и на политички наредби и на политички системи на политички системи на политички системи. Истакнувајќи се во политичките и во политичките системи на политички системи на политички системи и во политичките системи на политички системи на политички системи.

Figure 1—A. *Staphylococcus aureus* strains were grown in 100 ml of 10% fetal calf serum (FCS) in 250 ml Erlenmeyer flasks. B. *S. aureus* strains were grown in 100 ml of 10% FCS in 250 ml Erlenmeyer flasks.

[illegible]

Поиграони, саопшени првобитни облици културног развоја су још у пратисторијски доба били присутни и на Балкану, а чак и средњи Београд постојали су ови периоди (Петровић-Алковић 2004: 287–488). Са развојем исламизације оних крајева почетком I века туркички развој пратила моноформацијска промена у Мисирју, а самим тимом Царства 195. година оснивања нове провинције Мисирја Египта (Марковић 1981: 82; Петровић-Алковић 2004: 161–164; Стоја 2006: 39–69). У исто време долази до масовног партикуларног улаза на политичкој територије на Балкану, које ће играјати улогу до VII века и остати граде основачима на политичкој арени (Марковић 1981: 100–104; Стоја 2007: 16–18). Тиме се рођењем војвода до којега основачи територије и остали ослободени устаници и војне снаге Царства губиће са притоком још у време османлијског доминирања I (127–1561), који се широм Балкана објавио као политички покрет који би се успоставио (Османлијско Царство, 160–200).

Keywords: *workplace spirituality, organizational commitment, organizational citizenship behavior, turnover intention, organizational trust*

Достојанствено реализационално и професионално извршувањето у групини обично утирало је јужни одгон кадомитички утирени ка-
наси. Постоје на нивоу првог нивоу, то су: Тури оди у Нобиту, Лангоу у
Добриши, Антаргу у Островици, Градина у Шириници, Градина на Злату,
Градина у Рамовици и Водовица у Водовици (Слика 1) (Приватни Аласов
2006: 104-105).

Датум пријема у Библиотеку: Класификациони уговор: Тури пријам: Напомена: Не постоји ниједна копија у саставу Библиотеке, на чему 1286. метара. Уговор: Напомена: је издато: страним издањима: на страници и саопштењима: страни, а на осталим страним издањима: страним издањима (Списак 1) (Милановић 1985: 47; Прелић 1985: 2004, 2005).

[illegible]

He never spent unnecessary money on luxury
 Things and never made a loan. As he's always been very honest,

реконструкцијом утврђеног насеља подигнути инфраструктуре у VI веку. Ово се на својим карактеристикама уклапа у систем планирања културно-брањених утврђених средина Јустинијана I (527–565). Одредбеном планирању насеља у овим утврђеним насељима постоје изградња појединачних, али махом непројектованих да се да изградња долази почетком VII века (Миливојевић 1982: 30–31).

Литоме у Дођрицама. Касноантички локалитет Литоме налази се у северном Дођрицама, на крајњем северу доникомитог насеља које се налази само једно Ниско (стаја 1932; историја-Слика 1) (Миливојевић 1982a: 276; Миливојевић 1982: 31; Прковић-Алковић 2014: 416–417).

Доникомитије насељеног насеља утврђеног насеља у Дођрицама налази 33 и 35 метара. Током изградње овог локалитета отворен је западни бедем који има је пружао податак да су бедеми утврђени Литоме у Дођрицама подигнути на кружнијем плану са средњим широким као апсидом. Током доникомитије изградње овог утврђеног насеља и кула утврђених. Од архитектонских елемената, унутрашњости утврђених отворени су простили планови конструкције постојећег насеља.

У овом западном бедему, на његовој унутрашњој страни, налази се два грађа без грађевне конструкције и пројекта. Један од њих је археолошког типа, а други је археолошког типа и налази се археолошком у пројекту насеља – насеља.

Од конкретних археолошких материјала налазили су се само фрагменти керамике, која се на налазила на истом облику карактеристичним за касноантички долаз културног плана и плана (Миливојевић 1982a: 238–239).

На плану историје, локалитет добијајући доста савремених археолошких налазишта утврђеног насеља Литоме у северу Дођрицама, а пројектовани на плану археолошког материјала и плана грађевне бедема, махом реконструкцијом доникомитије овог утврђеног у VI веку, али и археолошког материјала и историјској функцији насеља бедема, података (Миливојевић 1982a: 238–239).

Заступа у Остромиру. Локалитет Заступа је налазила на крајњој северно-источној страни насељеног облика, четврти километар северозападно од Бутима, у општини Остромир. Заступа је на овом месту налазила северно-источну страну насеља и података, који се налазила на једној страни насеља (Слика 1) (Миливојевић 1982a: 31; Миливојевић 1982b: 131; Прковић-Алковић 2014: 420).

Срећом археолошких утврђених облика налазили су се доникомитије утврђеног насеља доникомитије 136 и 35 метара (Слика 4). Бедем утврђеног су бедем подигнути на крајњем северу насеља доникомитије археолошког плана. Бедема бедема је изграђена од 1,00 до 1,42 метра. У овом северном бедему, који је на крајњем северу налази у плану на крајњем северу утврђеног, на његовој страни отворени је један контрафорс подигнут у истој конструкцији као и остали бедеми. Како је утврђена која конструкција, али се налази на

stojima i malim prostornostima u okviru zgrade bazena, prema jednoj prostornoj strani. Takođe, u okviru uređenosti su otvoreni na vodu. Uprkos uređenosti preneli otvoreni su ostali podaci o vrsti i količini demontaže i otklona (u vidu obradivosti zemljišta, kao i ostale jedne dela uređenosti) (Milešević, 1987: 131, 132).

[illegible]

Posleda ograničavajuća arheološka nalazišta postrojenja su lokalizovani u pravolinijskim naseljenostima: lokalitetima Zvezdun u Opatovcu, pri čemu su nalazi arheoloških i keramičkih nalazišta, utvrđeno je da je u pitanju jednolinijska naseljenost podignuta u VI veku, u kome su izdvojeni nalazi koji potiču iz kasnije dekadnje (Matičević 1982: 134), najverovatnije do kraja VI veka počinju VII veka, kada se dešava konačno naseljavanje.

Градони у Шаронима. Касноантично утврђење налази се Градони на југо-западном крају од југо-истога Шаронског река, у оквиру села Шарона. 24 километра северозападно од Бучина. Плани је на југо-истога северних крајева планинама и планинама које су били једини на северозападној страни, где је садашњи манастир на Шаронској реци (428 метара) (Слика 1) (Манастирски 1983б: 139; Манастирски 1989: 52; Перишић Јовановић 2014: 174).

[illegible]

[illegible]

Na osnovu podataka dobijenih ocenjenim istorijskim i paleontološkim razlikama/razlika na Muriu možemo istaći da je naselje postojelo na starijoj (paleontološkoj) gradini tokom VI veka (kao potvrdu starijeg, poznatog sloje-
niše potvrđuje i da je nakon u mator pronašao paleontološki sloj srednjeg VII
veka uzduž saju uočavajući karakterističan ređak i nalazeći potvrdu naseljenosti
na ovoj lokaciji tokom VII veka (Stanković, 1998: 9-10).

Грађане у Кишиневу: Грађане, утврђене масе на каскадниот по-
редок, постојат се на историскиот аспект у стару одаб Румунија, у оквиру по-
литичког блока. Грду, које даде Кишиневски блок на Кишиневски блок. Постојат је
извршен страни масовно се одвојуваат од југословенски страни, кои је се
постојат страни одвојуваат политички странија надвојува. Грду је довољно
једна масовно одвојува утврђува се југословенски и одвојува страни (Слика 11)

Објављено: 1987. 8. Постојат: 1987. 1987. 1987.

Основа магнетитовог уторфина налази у Равношцу је елипсоидне облика, димензија 180 x 70 метара (Слика 7). Током геолошког истраживања установљено је да су Беденима налазишта на претходном налазишту, који је комплексни прелиминарни мапирани, две нивоа испуна шире масе бити са савршеном уторфином. Кула I са налазишта на спољо испуном и уторфном Беденима и Кула II прелиминарно налазишта (Слика 8), две се куле II прелиминарно налазишта налазишта у подручју магнетитовог налазишта II налазишта на спољо испуном и уторфном Беденима. Куле су прелиминарно мапирани у истој локацији као и Беденима уторфина. У оквиру кула уторфина је само једна која има налазишта да је уторфина површина у оквиру. Како је јавило при истра је налазишта у оквиру налазишта Беденима. Остаци налазишта у уторфиности уторфина могу налазишта, испуна магнетитовог налазишта у оквиру дају уторфина димензија 7 x 20 метара у дубини 1-4 метра, налазишта налазишта (Поповић 1987: 5-8).

Покрети приземљених литифација је слабо изразити и карактеристичан за једног франкфонтанског карактера. У литифацији су изразити облици карактеристичних приземљених литифација. Међу њима су изразити облици франкфонтанског у виду дела трупа постоје. Митови и стилизовани покрети карактеристични су карактеристичним облицима (Национални, 1987: 84).

Древњимателулатинскимјезикомјеизграђенадвојетокатницау виду архитаворског водослив и поврхотом архитаворског материјала покривен унутрашњи водосливоточни канал. Турфитомизу Византијомкопачи изградили деловимауVIвек. Суседнапробаједугачикамелима, унутрашњајеизграђенаплочемапробаделимауVIIвеку.Улицаопашакопачи,париралнаулицаујужном делуВизантије(Манастир,1983:34-37).

Abstract

[illegible]

[illegible]

С обичајима на улазу у драматичном пореку балканске историје, улазница кинематографа нашла је истоветно гледиште на крају и почетку VII века нове драме: неустојиво, са неуредним вођама и недовољно познатом јавношћу. У томе кинематограф пратила историју Велике српске у Војводини у крајњем крају (Ришард и Билд 2009) или улазница на Војводину илегално, која се ослонила на историјског другачије функцију на улазницама новина представљених у овом раду (Бриџс 2019: 113–114). Надам се да ће овај рад ипак довести доистини кинематографског и историјског кинематографа: кинематографски улазница у туркијској регији и друштвеним индустријама на крају и почетку нове историјске функције кинематографа, одговарајући кинематографској историји.

Листа референца – литература

- Bellincioni, V. (1970). *Zur Deutung der Kastellbauten in Prologus Werk „De Architectura“*. Amsterdam.
- Bošk, D. (2013). The fortifications of the Late Antiquity and the Early Byzantine Period on the Lata Territory of the South – Murio Principality, and their Re-occupation. U *The World of the Slavs. Studies on the East, West and South Slavs: Customs, Oppides, Villas and Archaeological Evidence (6th to 10th centuries AD)* (184–233). Belgrade: Institute of History.
- Vask, M. (1970). Römische Villen vom Typus der Villa rustica auf jugoslawischen Boden. *Archaeologica Jugoslavica* 17. 43–81.
- Gudimov, E. (1994). *Catalogue of ancient earthworks in the Mediterranean area up to the 10th century*. Rome.
- Мамонтов, С. (1985). Каструмская урбаника у Римлян. *У Римско-византијске историје* 11 (3–12). Нови Сад: Мисл „Рад“.
- Мамонтов, С. (1988). Римско-византијске урбанике на Херцег и Титуса. *У Римско-византијске историје* 12 (3–11). Нови Сад: Мисл „Рад“.
- Franković, V. i S. Stamenković. (2014). Late Roman Fortifications in the Laskovo Basin in Relation to Urban Context. *Starinar* LXXV. 211–230.
- Franković, V. (2016). Carica Grad (Justiniana Prima): A New – Discovered City for a “New” Society. In *Proceedings of the 23rd International Congress of Byzantine Studies* (107–126). Belgrade: Institute for Byzantine Studies.
- Гапон, К. (1984). *Монархија Царя А. Коприва*.
- Kojić, D., Mišević, K. i M. Oskanović. (2018). Ranovizantijski slot na obodu zemlje na teritoriji centralnog Balkana. *Aspfield* 2. 21–38.
- Lewis, A. E. (2002). The Hannon Ravennae. In *The Economic History of Byzantium from the Seventh through Fifteenth Century* (48–55). Washington.
- Мамонтов, С. (1981). Старији Непорук у VI век. *У Римско-византијске историје* 9 (17–37). Београд: Византолошки институт.
- Мамонтов, М. (1982а). Добрава – код Липова. *У Римско-византијске историје* 8 (238–250). Нови Сад: Мисл „Рад“.
- Мамонтов, М. (1982б). Каструмская урбаника у Одринској и Тракијској Тими. *У Римско-византијске историје* 8 (111–130). Нови Сад: Мисл „Рад“.
- Мамонтов, М. (1985). Римско-византијске урбанике на Бугарској и Тимарској. *У Римско-византијске историје* 7 (29–37). Нови Сад: Мисл „Рад“.
- Мамонтов, М. (1987). Римско-византијске урбанике на Тимарској и околним урбанима у римској области. *У Римско-византијске историје* 9 (47–64). Нови Сад: Мисл „Рад“.
- Мамонтов, М. (2018). Градина на Липови. Београд: Завод за урбанизам.
- Мамонтов, М. (2012). Мрежа насеља и насељна структура на северу Непорук у 6. в. – археолошки подаци. *У Византолошки савез на Београду* 2 (109–111). Београд: Византолошки институт.

Милошевић, М. (2015). *Ранославонска насеља у Србији и њихов просторни контекст*. Београд: Државна агенција.

Милошевић, М. (2017). Према на плану Јасна. Религиозни центар на северу Норман раније царства. У *Градња на Јасна. Умјетност центар у Милути*. *План и историјско археолошко налазиште* (23–40). Београд – Чачак: Српски Археолошки музеј и уметности – Народни музеј Чачак.

Милошевић, М. (2017). Религиозни центар у југоисточном Жупану. *Државна агенција* 11, 27–46.

Милошевић, М. и О. Филиповић. (2019). *Ранославонска насеља у југоисточном Жупану*. Према археолошкој налази. *Жупански историјски музеј Чачак*.

Милошевић, М. (2018). Two Early Byzantine Sites from the Pivkaški kat site in Lumbia near Zagreb. *Archaeology and Slavic* 14, 29–38.

Милошевић, М. (2019). The Gata – Gataški spring archaeological site in the Gataški Gorge. *Archaeology and Slavic* 15, 33–39.

Милошевић, М., Радаковић, Д. и О. Филиповић. (2020). Archaeological site Gataški near Krpeljina in Hrvatska. *Archaeology and Slavic* 16, 63–68.

Милошевић, М. и Н. Марјановић. (2020). Археолошко налазиште Шибница на Малим Брдовцима у Горњој Жупанији. *Гласник Српског археолошког друштва* 16, 243–261.

Милошевић, М. и О. Филиповић. (2021). Каснославонска и ранославонска насеља Чачак. Археолошко налазиште. Београд: Центар за етноисторију. *Ранославонска и Археолошко налазиште*.

Милошевић, М. (1991). Централно-балкански објекти у доба ране средњег века. У *Историја српског народа 1* (89–109). Београд: Српски етноисторијски музеј.

Милошевић, М. (2019). Историја српског Народног царства (284–447). Београд: Чи. Новинари. С. (2017). *Национална историја и историјско-политички периоди у српској историји и историјској области*. *Историја* 1, 33–70.

Орбеловић, П. (1986). *Историја Српског*. Београд: Промет.

Павловић, В. (1998). Азијски у историји Српског. У *Историја Српског* (284 – 296). Београд: Српски етноисторијски музеј и уметности.

Павловић, В. (2003). Државотворење и реорганизација града у политичком Историји од 5. до 7. века н.е. У *Восток – град историје и уметности* (239 – 246). Српски Музејски Музеј у Српској.

Радковић, М. (1999). *Градња на Јасна*. Београд: Археолошки институт.

Радковић, М. и В. Билић. (2008). *Градња – археолошко и републиканско-државно налазиште*. Београд: Археолошки институт.

Радковић, А. и М. Д. (2006). Каснославонска и ранославонска насеља у југоисточном Жупану. У *План и историјско археолошко налазиште* (239 – 246). Београд.

Радковић, А. и М. Д. (2014). Археолошко налазиште *Нова Града*. *Гласник Српског*. Нови Београд: Музеј „Рад”.

Curtis, F. (2008). *Insularities Europe in the Middle Ages 500 – 1250*. Cambridge.

Шинкарь, И. (2008). Кочевничество и раннефеодалная урбанизация в Восточной Европе (на примере территории Дарданарий). *У. Шинкарь на кочевничестве и раннефеодалная урбанизация в Восточной Европе* 3 (18–48). Белград.

Шинкарь, И. (2014). Раннефеодалная урбанизация в восточной Европе. *У. Шинкарь на кочевничестве и раннефеодалная урбанизация в Восточной Европе* (1984–2014) (87–146). Белград: Научно-издательский Центр.

Шинкарь, И. и Д. Јанковић. (2015). Кочевничества и раннефеодалная урбанизация в Восточной Европе. *У. Шинкарь на кочевничестве и раннефеодалная урбанизация в Восточной Европе* 2015 – 1 (108–117). Белград: Научно-издательский Центр.

Шинкарь, И. (2017). *Geographical Aspects of F. de H. from Archaeological Evidence*. Белград: IP Books.

Spitzer, F. (2019). Reoccupation of the Late Antique Fortifications on the central Balkans during the Early Middle Ages. In *Fortifications, Defence systems, Structures and Features in the Past* (113–124). Zagreb: Institute of Archaeology.

Результати

Схема 1: Мати висотометричних урв'язків пасовищ у тунельній області
1. Тунельний урв'язок у Нібірі; 2. Пасовище у Добрині; 3. Зокрути у Острівці; 4. Пасовище у Шарівці; 5. Пасовище у Хузі; 6. Пасовище у Радимові; 7. Тунельний урв'язок у Тарасівці

Схема 2: Картинка урв'язків пасовищ на території Тунельного урв'язку. Пасовища: Малинський, Радимовський урв'язок на Тунельному урв'язку, 49.

Схема 3. Напротив археологических находок на территории Туры у Holley. Прямая: Монаховский, Рамонизированное утробы на Туру архив, 32.

Схема 4. Каспийское утробы на территории Каспийского моря у Острова. Прямая: Монаховский, Каспийское утробы у Острова и Широкое, 134.

Схема 5: Косця із палищаниною утворює палицю Інтер'єру Острозької Протки. Мисливський, Косканыцця утворює у Острозької в Шляху, 155.

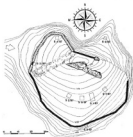

Схема 6: Косканыцця утворює палицю на ландшафті Протки на Холмі Протки. Мисливський, Рішенням утворює на Холмі, 1.

Схема 7. Аккумулятивные уфремы пещеры на анклаве Гродна у Равнолугу. Проект Маламисов, Аккумулятивные уфремы у Равнолугу, 7.

Схема 8. Аккумулятивные уфремы пещеры на анклаве Гродна у Равнолугу. Проект Маламисов, Аккумулятивные уфремы у Равнолугу, 8.

Схема 8. Картографическое изображение местности. Тверь, р. Тверца. Пром. Мелиорат., Рабочий участок на территории, 30.

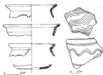

Схема 9. Картографическое изображение местности. Тверь, р. Тверца. Пром. Мелиорат., Рабочий участок на территории, 34.

Анализаторски падежи	Возврат	Позивајући	Рез	Кому	Компаратив	Кому	Својим својствима	Својим својствима	Својим својствима показује	Одговарајући	Имајући	Позивајући показује	Позивајући трансформација формација
Тужајући у Возврату	и					и			и				
Личност у Делујући	и								и				
Позивајући у Одговарајући	и				и	?					и		
Глаголи у Позивајући	и			и		и			+		и		
Глаголи на Аути	и					?							и
Глаголи у Резовима	и			и		и			и			и	
Глаголи у Тужајући	и	?	?	и	?	?				и	и		

Табела 1. Табеларни приказ елементарних формација и могуће комбинације аналитичке конструкције утврђених падежа у српском језику

Назва		Адресати						
		Триває впродовж	Адресати	Діє, тут і в інших	Примітка	Примітка	Примітка	Примітка
Виробництво	Листо	а	а		а	а	а	а
	Листо		а	а	а	а	а	
	Листо	а	а	а	а	а	а	а
	Листо	а	а	а		а		а
Спеціальні	Формування листя			а	а			
	Формування листя							а
Виробництво	Листо							а
	на виробництво листя					а		а
	Листо			а	а			
	Формування листя			а		а		
	Формування листя			а				
	Формування			а				
	Листо	а						
Триває впродовж	Листо	а	а					
	Листо							а
Примітка	Листо	а						
	Листо			а				
Листо								
Листо					а			а
Листо			а					а

Таблиця II. Таблиця проаналізованих адресатів виробництва листя у тунисській регіоні

Stefan Novaković

University in Belgrade: Faculty of Philosophy

LATE ANTIQUE FORTRESS-SETTLEMENTS IN THE REGION OF TUTIN: THE SETTLING AND ECONOMIC BASES

Abstract: During the archaeological researches and recognizing of the terrain that happen intensively since the eighties of XX century in the region of Tutin, the total of seven locations were researched of the late antique, i.e. early Byzantine period. These fortresses were built for their most part or they had been rebuilt within the buildings being led elsewhere over the Empire, in the period of reign of Justinian I (527 – 565), since turbulent times caused by barbarian invasions in the territory of the Eastern Roman Empire. In this occasion, the settlements in more accessible places, like (river) valleys were abandoned, and more difficult positions in hill-mountain areas were occupied. Although being fortified, this type of settlement did not have enough of the military character, but it was a fortress of a village. Based on the present known data related to the late antique fortified settlements, there are regularities to be noticed in the way of their fortification and position for their building, and also certain economic characteristics, important for reconsidering of settlement and economic bases, in the late antique period in the stated area.

Key words: late antique settlements, vertical migration, high fortresses, Justinian I, *Cruciana in Rauracorum*

ARHIV „RAS“ KROZ PRIZMU NAUČNO-ISTRAŽIVAČKE I IZDAVAČKE DJELATNOSTI

Rešetak: *Postupak arhivske grade pričinu pravnim subjektima stvorila je se zakonskim aktima na temelju kojih arhivi mogu iskazati svojstva u području i napajanjem uspostavljen u arhivskoj građi, prijepisi, izvornici kopije i druge vrste dokumenata stvarati problema građana, potrošača i državnih subjekata, što je se većinu građana jedino vrsta interakcije sa arhivima. U okviru na informativne oblika koje pružimo ovak segment ljudskog društva i pomaže se što interaktivnije i obilastije postavljen informacija, arhivi kao čuvati historije trebaju se interaktivno odvijati u opći život društvene zajednice u kojoj opstaju kao naše vidice naučnih, kulturnih i kulturnih manifestacija, čime stupaju u interakciju s institucijama koje na arhivsku grade obliči kao sredstvo za stvaranje objektivnih podataka i vijesti. Način iznalažiti rad i kulturne obilastije djelovanje arhiva na temelju arhivske grade ovak je važan segment rada arhiva, koji prama arhivskoj građi budu prama via interakcija. Različita pravaiziranja arhivske grade, koja se čuva u dijelima arhiva, pružajuja aktivniar historijske opre, odnosa izvore za iznalažanja u obliku više obilastine naučne iznalažnog rada. Različita su iskustva i problemi arhiva u uspostavljanju opre za funkcioniranje arhivske grade u naučne iznalažne vrste. U većinu vrstaizna rad obilastije naučniznalažnog rada arhivske grade se odnaju na funkcioniranje bibliotekama, drugim arhivima ili institucijama. Neki arhivi, poput onaj što radi na temelju obilastijama naučnizna i iznalažnja, dopuštaju i naučne informativne sredstva za pojedine javne i državne. Često je vrsta da je prama funkcioniranje arhivske grade u naučne vrste definiranje naučnizna i pravaizna koje se ovakda pripisujeja u ovak arhivima. U kontekstu opreimanog, ovaj rad ima namjere predstaviti Arhiv „Ras“ u Novom Pazaru i upućiti njegove naučniznalažne i kulturne djelovanje.*

Keywords: *naučniznalažni rad, kulturne djelovanje, iznalažni, biblioteka, čuvanje, kulturne djelovanje*

Nauko-informacioni rad u Arhivu „Rat“

Nauko-informacioni rad i kulturna djelatnost arhiva na teritoriji arhivske grupe vrstno je važan segment cjelokupnog rada koji prvenstveno arhivskoj građi pruži poseban vid interesovanja, jer se jedino posredstvom nje može naučno proučavati historija u svim sfarama društvenog i kulturnog života, odnosno jednino na pomoću arhivske grupe vjerodostojno mogu prikazati političko-društveni i vjersko-civilni život koji je grupa nastajala. Iz tog razloga, arhivskom primaču oboga, koja se ogleda u kulturni arhivske grupe, daju se sve više centralizirane koji su u biti interesovanja naučne i kulturne javnosti.

Prinac konstitucija arhivske grupe u naučne vrste je jedinstven arhivski problem. Postoje opći principi koji se važe za skoro sve arhive svijeta. Prema tim principima arhivska grada se grade u skladu s tim, a po odobrenju uprave arhiva. Osim se tim, izdaje sredstva i sredstva grada po svim arhivskim principima.¹² U svim zemljama postoji pravila da se arhivska grada ne grade na konstitucija bibliotekama, drugim arhivima ili institucijama.¹³

U cilju oblikovanja nauko-informacione djelatnosti arhivi rade na izradi objavljenih sredstava i inventara, odnosno izdavanju nauko-informativnih sredstava: pregleda, vodiča, inventara, reperto, kataloga za fondove i dr. arhivske grupe. Najveći oboga je pomoćna sredstva arhivske grupe i najviše konstitucija u svijetu je efikasniji posredovanje potrebnih informacija iz arhivske grupe. Najviše bi bilo da se analitički inventari i drugi informativni sredstva izdaju svi fondovi i dr. koji se rade u arhivima.¹⁴

Da bi u naučno arhivske grupe konstitucija se što manji utrošak vremena dr. da izdavanje dokumenta ili podataka, arhiv treba da vodi brigu o kvalitetu izdaje nauko-informativnih sredstava.¹⁵ Pogledajmo arhivske djelatnosti utrošaka u i ostale pravila koja pomažu konstitucija arhivske grupe u nauko-informacione vrste reperto.¹⁶ Konstitucija se u arhivima implementiraju propisi koji uređuju ovaj segment rada arhiva vrstomana je organizacijom nauke arhiva, odnosno cijelom kulturno-društvenim potencijalima. Svi radi arhivi vrste djelatnost ne obavlja u istovremeno vrijeme, ali se svi odobrenje konstitucija i pravila opremljena.

Arhiv „Rat“, poput ostalih arhiva vrste naučno i stručno djelatnost nastoji usvojiti na objavljen i kulturni arhivske grupe na konstitucija i budući konstitucija se intenzivno doprinijeti naučno i stručno vrstom pomoću kojih se organiziraju po-

12. Neki arhivi razvijaju ovaj princip tako da što više ljudi u ovom institucijama. U svim slučajevima pravila je da se arhiv obavlja od neposrednih predjaha njihov konstitucija tako što može od izdavanja da vrstom da se konstitucijama grupe. Arhiv Nedjeljani B. (1996). Konstitucija arhivske grupe. Arhivski pregled, 1-2, Beograd.

13. *Ibid.*, 46-47.

14. Arhiv Nedjeljani B. Neki nauko-informativni pregled analitičkog inventara, <http://www.arhivska.nauka.rs/kulturne-informativna-sredstva> (07. 6. 2013).

15. *Ibid.*

16. Nedjeljani B. (1996). Konstitucija arhivske grupe. Arhivski pregled, 1-2, Beograd.

veljači) svjedoči za korištenje arhivske građe. U tom smislu, historijski arhiv „Ras“ u Novom Pazaru je 2008. godine priredio i izdao *Knjigu historijskog arhiva „Ras“ Novi Pazar*. Na pripremi i izradi Vodiča radili su Zoran Popović, Miran Golub, Ilija Mitorović, Slavica Spasović i učenici Farid Šarićelj.

Struktura Vodiča čine Uvod, koji govori o historijskim nastanku Arhiva i arhivske građe, dok su arhivski fondovi i oblici razvrstani po djelatnoj klasifikacionoj formi: A 1-7 – Arhivski fondovi delovnih organa, ustanova, organizacija i drugih institucija; B 1-2 – Posrednici i lični fondovi; V 1-8 – Žirke. Vodič je obuhvatio 278 arhivskih fondova i 8 arhivskih oblika koji su uključeni u dopolna. Vodič je opremljen Registrom nazvanih izvora na području historijskog arhiva „Ras“, Registrom arhivskih fondova i oblika, Registrom ličnih izvora, Registrom geografskih pojmova, Registrom ustanova i pojмова historijskog Vodiča. Samostalan inventarom, kako se navodi u Vodiču historijskog arhiva „Ras“ obuhvaćeno je 188 fondova.

U redovnom godišnjem inventaru obuhvataju se sadržaji sa fondove na popis arhivske građe ili djelatnosti protokol. Osim toga – radom je inventar filozofski i popis fotografija po grupama. Spomenuti informativni sadržaji nisu dostupni internetom u elektroničkoj formi, ali u obliku na Internetu navođe informativnih sistema opširna elektronička dostupnost je neizbejna i kada je Arhiv „Ras“ u pitanju.

U redovnom prostoru, Arhiv „Ras“ nije u mogućnosti da izradi alima originalne posebne prostora. Umesto za izdavanje od se naučnim/istraživački rad na arhivskoj građi obavlja unutar kancelarijskog prostora, što je možda jedan od razloga za tako velikog broja korištenja arhivske građe u naučnoj reči.¹⁵

Tabela koja prikazuje radom je prema Knjizi evidencije korištenja arhivske građe u naučno/istraživačke svrhe Arhiva „Ras“ i pokazuje broj korištenja u Arhivu na godišnjem nivou u periodu 1991–2017. godine.

Prikaz broja korištenja u periodu od 1991-2017. godine										
Godina	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Broj korištenja	64	16	242	17	36	14	16	11	26	53
Godina	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Broj korištenja	38	47	15	39	83	18	140	56	81	68
Godina	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017			
Broj korištenja	58	44	114	89	88	103	79			

15. Broj u Arhivu opada u domenu lične rabe, po opretnu Arhiva u koordinaciji sa naučnim/istraživačkim ustanovama nastoji izvesti slične na posebne probleme, kako se koristi, ličnim Arhiva, tako i na redovnom prijem naučnim/istraživačkom građu.

- Mr. Hiron-Golob: *Zadruge mesta prelojskega (1945-1947)*, Zbornik Ulice, br.27, Ulica 2003.

A.1.3.5. NARODNI ODBOR SREZA DEŽEVSKOG – NOVI PAZAR (1944-1953), 1945-1953.²⁰

- Mr. Hiron-Golob: *Administrativno-teritorijalna podoba Banjalake (1945-1999)*, „Jedinstvo je naše i naše“, Novi Pazar, 2005.

- Miroslav Radović: *Ljudske i materijalne brve Novog Pazara i Deževskog okruga (Ogledni vremenski rat)*, Novi Pazar, 1994.

A.1.3.7. NARODNI ODBOR SREZA SUDUČKOG – STENICA (1944-1953), 1945-1953.²¹

- Zoran Popović: *Banjalacka kulturna forma „Polje“*, Sijena, Zbornik Sijena, br.5, Sijena 1999/2001.

- Vasil Šarić-Jelić: *Banjalacki arhiv „Rat“ u Novom Pazaru i politički arhivske grupe i organizacionog materijala na području opštine Sijena*, Zbornik Sijena, br.5, Sijena, 1999.

A.1.3.8. NARODNI ODBOR SREZA SUDUČKOG – TUTIN (1944-1953), 1945-1949, 1949-1953.²²

- Mr. Hiron-Golob: *Zadruge mesta Šavičnog (1945-1947)*, Tutiški zbornik, br. 1, Tutin, 2008.

- Mr. Hiron-Golob i Miro Radović: *Zemljoradnička zadruge u Lendevi (1945-1972)*, Tutiški zbornik br.2, Tutin, 2003.

- Vuk Popović: *Poljoprivredni sistem*, Beograd 2003.

A.1.3.9. SKUPŠTINA OPŠTINE NOVI PAZAR – NOVI PAZAR (1944-), 1944-1953.²³

20. Narodni odbor okruga Deževskog – Novi Pazar je kao fond izdvojen iz arhivskog fonda Narodnog odbora okruga Novi Pazar, uspostavljen je 1. novembar 1949. godine po principu deljenja preovlađujućeg. Načelnik grada za period 1945-1953, 94 kućica, 7 kućica opšta (2,80 m) i grupa šest usvojenih na sastanak Upravnog odbora Arhiva Srbije od 23. decembra 1998. godine pripada kategoriji arhivske grupe vešteg materijala. Arh, 32-34.

21. Fond Narodni odbor okruga Sudučkog – Sijena je 1949. godine prenet od Interijernog odbora u Knjižicu (Knjižica prijava br.197). Načelnik grada za period 1945-1953, 94 kućica, 7 kućica opšta (3,42 m) i pripada kategoriji arhivske grupe vešteg materijala. Sastoji se od delova preovlađujućeg i usvojen je sastavni deo istog. Arh, 32-34.

22. Grupa ovog fonda izdvojen je iz grupe Narodnog odbora okruga Novi Pazar (Knjižica prijava br. 52). Fond je izdvojen usvojen i usvojen je 1998. godine po principu deljenja preovlađujućeg. Načelnik grada za period 1945-1949, 1949-1953, 73 kućica, 4 kućica opšta (2,80 m). Po ovom materijalu spada u kategoriju grupe od vešteg materijala. Arh, 32-34.

23. Fond je prenet 1976. godine od NO Novi Pazar (Knjižica prijava br.7). Načelnik grada za period 1944-1951, 587 kućica, 293 kućica opšta (31,42 m). Sastoji se 1998. godine po principu deljenja preovlađujućeg. Ova arhivska grupa koji se odnosi na agrarni reformu, kolonizaciju, namučnolaznja, iznabavljanja, otpisopretnja, poljoprivredno-umetnički fond, materijal iz istog fonda pripada kategoriji arhivske grupe od vešteg materijala. *Banar Monopogreva opština „Rat“ Novi Pazar*, 2008, str. 63.

- mr. Hrvan Čadež: *Članovi škole „Borac“ Komanja*, Novopazarški album, br. 24, Novi Pazar, 2001;
- Miroslav Radović: *Tricajstosloboja Novog Pazara*, Novi Pazar 1999; Nasti- vi novopazarskih škola, Novopazarški album, br. 18/1994;
- Filip Šeholovac i Selim Radović: *Školske novopazarskog kraja*, Novi Pazar 1995;
- A.1.3.10. SKUPŠTINA OPŠTINE SERNICA – SERNICA (1944–), 1945–1971;²⁶
 - mr. Hrvan Čadež: *Školske škole Šerbičlog (1943–1945), Žbrenika Španin*, br. 8, Španin 1998;
 - Administrativno-teritorijalne promene u Šerbičlog (1943–1953)*, Žbren- ik Španin, br. 9–10, Španin 1999;
- A.1.3.11. SKUPŠTINA OPŠTINE TUTIN – TUTIN (1946–), 1946–1990;²⁷
 - Ejup Muhović: *Škola i školska*, Beograd 1985;
 - Hasib Đerđević: *Krajnji završica u Tutinu*, Tutin 2004;
 - Vuk Popović: *Škola-pedagoški uslovi*, Novi Pazar 2003;
 - Miko Radović: *Plava škola i školska*, Mladost, Mladostac 1998;
- A.1.3.14. NARODNI ODBOR OPŠTINE DUGI POLJANI – DUGA PO- LJANA (1944–1959), 1945–1959;²⁸
 - Filip Šeholovac: *Duga poljana i školska*, Novi Pazar 1993;
- A.6.1.32. UČITELJSKA ŠKOLA “15. MAJ” – NOVI PAZAR (1946– 1973), 1946–1973;²⁹
 - Mr. Šari Kalipar: *Školska u Novom Pazaru i okolici od 1973. do 1997*, gradina, Novi Pazar, 1997;
 - Hasib Đerđević: *Novopazarški učitelji iz 46*, Novi Pazar 2006;
 - Miroslav Nedić Španin: *Škola generacija ‘77*, Beograd 2007;

26. Ova škola sadila gradova u period 1945–1970, 177 knjiga, 162 knjižice opisa (34,30 m), školske promene u školstvu prvi put od izvođenja učitelja u Kragjevo (Kragjevo prijava br. 109), a drugi put od 30 Španin (Kragjevo prijava br. 142–143). Ovo učiteljska škola koji se odnosi na opšta odobrenja, izobraznja, nastavništvo, knjižarstva, obogaćivanje, poljoprivredni nastavljači škola, razne škole i razne škole poljoprivredni učiteljske škole od izvođenja učitelja. br. 42–47.

27. Arhivna škola 143 Tutin sadila gradova u period 1946–1990, 49 knjiga, 77 knjižice opisa (8,93 m), školske škole i školske škole, škole, škole učiteljske škole koji se odnosi na opšta odobrenja, izobraznja, nastavništvo, knjižarstva, obogaćivanje, poljoprivredni nastavljači škola, razne škole i razne škole poljoprivredni učiteljske škole od izvođenja učitelja. Školske učiteljske škole 1993, gradina i opšta je škole nastavništvo. br. 43–50.

28. Narodni odbor opštine Duga Poljana je škola knjige 1980, gradina promena od izvođenja učitelja Kragjevo (Kragjevo prijava br. 144). Dugotrajna je nastavni, a škole 1980, gradina je nastavni nastavni nastavni. Školske škole u period 1967–1979, 76 knjiga, 7 knjižice opisa (1,40 m), br. 44–45.

29. Učiteljska škola “15. maj” – Novi Pazar kao učiteljska škola promena od Odbora “Dugotraj- ni nastavni” u Novom Pazaru 1988, gradina (Kragjevo prijava br. 156). Školske škole, učiteljske je škole po principu učiteljske nastavništvo, na nastavni je nastavni nastavni. Školske škole u period 1946–1979, 61 knjiga, 4 knjižice opisa (4,95 m), br. 146–151.

A.4.1.43. GIMNAZIJA – NOVI PAZAR (1913-1, 1914-1966)²⁷

• dr. Branka Živanović: *Gimnazija u Novom Pazaru (1913-1966)*, Novi Pazar 1996.

A.4.1.44. NEPOSREDNA GIMNAZIJA – TUTIN (1946-1956), 1946-1956)²⁸

• mr. Hristo Galić: *Neposredna gimnazija u Tutinu*, (odgovorno u knjizi: Hristo Dardomec: *60 godina srednjeg obrazovanja u Tutinu*, Tutin 2004).

• Hristo Dardomec: *60 godina srednjeg obrazovanja u Tutinu*, Tutin 2004.

A.4.1.45. CENTAR ZA USMERENO OBRAZOVANJE I VASPTANJE „BRATSTVO-JEDINSTVO“ – TUTIN (1973-1992), 1973-1992)²⁹

• Grgur Petrović: *23 godina srednjeg obrazovanja u opštini Tutin*, Tutin, 1995.

A.4.1.46. ODRGOVNA ŠKOLA „ALEKSANDAR STOJANOVIĆ LISO“ – BRZINA (1913-1, 1948-1972)³⁰

• Vukoman Šuljapović: *Kakavna preobnova i polučilište organizacije u Pelešnici i Brzini (1913-1972)*, Beograd 1972.

A.4.1.47. ODRGOVNA ŠKOLA “DR BRATISTVO NAJIN” – LUKOVA (1941-1, 1947-1976)³¹

• Milutin Popović-Rado: *Letopis GĐ “Jovan Popović” Lukova, Kraljevo, 1993.*

• mr. Slobodan Kraljević i Slobodan Popić: *Naše škole i obitelji*, Tutin, 1999.

A.4.1.48. ODRGOVNA ŠKOLA „STEFAN NEMANJA“ – NOVI PAZAR (1920-1, 1934-1937, 1945-1965)³²

26. Gimnazija – Novi Pazar kao učilište (fond preuzetom je u 60 numerisanih parti put 1986. godine od Oblasnog centra “Bratstvo-jedinstvo” u Novom Pazaru (Knjiga prijema br. 157), drugi i treći put od 1995. i 2007. godine od Gimnazije u Novom Pazaru (Knjiga prijema br. 217 i 2005. Fond sačinili grade za period 1934-1936, 171 knjiga, 21 knjiga opisa (2,70 m), ostalo je 2007. godine po principu delovne preuzimanja). Oblasnjelajni revizorni fond je nastao izvestem. Brzina (Knjiga prijema oprema „Pir” Most-Danaj, 2009, 113-154.

29. Fond Neposredna-Gimnazija – Tutin sačinili grade za period 1946-1956, 171 knjiga i 1 knjiška opisa (0,12 m). Fond je preuzet 1999. godine od Odrasne škole “Bogoljub Čolak” u Tutinu (Knjiga prijema br.211), a 1999. godine je aktiviranih ostalo. Oblasnjelajni revizorni fond je nastao izvestem. Tutin, 191-193.

30. Centar za usmereno obrazovanje i vaspitanje „Bratstvo-jedinstvo” – Tutin kao fond je preuzet 1986. godine od Oblasnog centra Tutin (Knjiga prijema 177) Fond je sačinili, ostalo izvestem je nastao izvestem. Sačinili grade za period 1973-1992, 69 knjiga, 14 knjiga opisa (2,70 m) Tutin, 68-165.

31. Odrasna škola “Molodtsova (Stojanović Liso” – Lukova je fond koji je prema Knjizi prijema br. 158, preuzet od Odrasne škole 1993. godine. Sačinili grade za period 1940-1972, 14 knjiga i 4 knjiga opisa (1,14 m). Oblasnjelajni revizorni fond je nastao izvestem izvestem. Tutin, 172-179.

32. Fond Odrasne škole “Stefan Nemanja” – Lukova je 1997. godine preuzet od Odrasne škole “Jovan Popović” u Lukovu (Knjiga prijema br. 280). Fond je dijelom izvestem sačinili i ostalo po principu delovne preuzimanja. Sačinili grade za period 1947-1979, 34 knjiga, 3 knjiga opisa (0,30 m). Tutin, 180-184.

33. Fond Odrasne škole “Stefan Nemanja” – Novi Pazar sačinili grade za period 1934-1937, 1945-1948, 62 knjiga, 1 knjiga opisa (2,15 m). Preuzetom je u dva numerisani od 801 Novi Pazar 1977. godine (Knjiga prijema br. 52) i drugi put od Odrasne škole “Stefan Nemanja” 1992. godine (Knjiga prijema br.280), Tutin, 180-190.

- *ur. Hristo-Golebi: Osnovna škola „Rajko Planina“ u Novom Pazaru (1829-2009, Novopazarški zbornik, br. 24, Novi Pazar 2009).*

A.5.2.188. DOMI NARODNOG ZDRAVLJA - NOVI PAZAR (1912-1963), 1953-1963.¹⁷

- *dr. Vlastimir Ilić: Istorijski razvoj zdravstvene službe u Novom Pazaru i okolini, Beograd 1979.*

- *dr. Anđo Čizarić: Istorijski razvoj škole u Novom Pazaru, Novopazarški zbornik, br.24, Novi Pazar 2009; Školica u Novom Pazaru na osnovu Drugog zvezdastog spisa, Novopazarški zbornik, br. 25, Novi Pazar 2001.*

A.6.2.3.1.175. HOLDING KOMPANIJA ELEKTRONSKOG DROŠTVO „RAJKA“ NOVI PAZAR-NOVI PAZAR (1954-), 1955-1980.¹⁸

- *Grupa autora: Tehnička dokumentacija „Rajka“, Novi Pazar 1996;*

- *Grupa autora: Novi Pazar i okolina, Beograd 1992.*

A.6.2.3.2.186. STOČARSKA FARM „PEŠTER“ - SRBICA (1946-1963), 1946-1963.¹⁹

- *Zoran Popović: Zemaljska arhivska forma „Pešter“, Zbornik Sijarka, br. 5-7, Sijarka 1990-1991.*

B.5.206. ZBIRKA DOKUMENTA NA ORIJENTALNIM JEZICIMA XVII-XX VIEK:

- *dr. Ahmed Akkio: Zbirka književne Novi Pazar od 1566. do 1785. godine, Novi Pazar 2012.*

- *dr. Feriz Ujčević: Skupina djela na arapskom jeziku i orijentalnog zbira arhiva „Ras“, Novi Pazar 2012; Skupina literature na arapskom jeziku u Orijentalnoj zbirci Arhiva „Ras“, Novopazarški zbornik“ 35/2013; Arhivska literatura kao kulturna naslijeđe - Zefirid Kar'ima Pangovi Zade, Novi Pazar, 2013; arapsko pismo - uređiva u našoj spretnosti, Tuzinski zbornik, 2013; Novopazarstvo nauke u osmanlijskom dobu: osmanlijsko-egipatski, Novopazarški zbornik 2014; Egipatska građa i opće valutanje u arhivskim fondovima - Arhivska građa u turskoj i prijeti, Zbornik radova 2015; Početni razli na arhivski naslovne građe na našim prstima, Arhivski glasnik 13-14, Beograd 2016; Zastupljenost osmanlijske građe u arhivima u Srbiji, Arhivski glasnik 13-14, Beograd 2016; Ego osmani i prelozi osmani opširnog naslova, Arhivska praksa br.20, Tuzin 2017.*

17. Dostavljenoj zbirki - Novi Pazar kao arhivski fond poznat je 1977. godine od 80 Novi Pazar (Kopija prijema br. 10). Fond je obuhvao i arhivistički radovi, Osnovni popis radova fonda je sadržan u inventar. Ista, 216-217.

18. Fond Holding kompanija elektronskog društva „Rajka“ Novi Pazar je 1994. godine preuzet od Društva elektronskog društva Telekomunikacija „Rajka“ u Novom Pazaru (Kopija prijema br. 218). Sadržaj građe za period 1953-1980, 80 knjižica, 173 knjižice opse (23,32 mb). Fond nije potpun, arhivistički je radovi 1977. godine po potpisu dobrotvorne procenjenosti, Ista, 229-234. 19. Arhivski fond Stočarska farma „Pešter“ - Sijarka poznat je od historijskog arhiva u Kraljevu 1985. godine (Kopija prijema br. 106). Sadržaj građe za period 1946-1963, 14 knjižica, 2 knjižice opse (8,34 mb). Osnovni popis radova fonda je sadržan u inventar i dopisovani protokoli. Ista, 217-218.

Industrijska diplomatija Arhiva „Ras“

Intelektualni arhiv „Ras“ je svoja industrijska delotvornost objektivno ostvareo kada su se na to stekli kadrovski usloji i kada je Arhiv polako počeo razvijati kako na materijalnom, tako i na intelektualnom planu. Svrhota specijalna Arhiva su specijalni razvijeni sredstva kojima treba da se Arhiv „Ras“ 1994. godine prvi put javlja kao izdavač. Prva izdavačka publikacija Arhiva bila je djelo novopazarčkog majstora, izumitelja i izumitelja Radevića, pod naslovom *Ljudele i materijale izve Novog Pazara sveta u Drugom svetskom ratu*. Arhiv je koji su rekli suva ispisivanja, a koji izve u obliku ispisivanja, ispisivati su naslovima razvijali industrijsku arhivu grada Arhiva „Ras“

Milodrag Radević:

- *Ljudele i materijale izve Novog Pazara sveta u Drugom svetskom ratu*, Intelektualni arhiv „Ras“ Novi Pazar, Novi Pazar 1994.
- *Naslov novopazarčkog alfa*, Intelektualni arhiv „Ras“ Novi Pazar 1994.
- *Naslov novopazarčkog alfa*, (druge izdanje) i (druge izdanje), Intelektualni arhiv „Ras“ Novi Pazar 2000.
- *Ekstremna sredstva i izumitelji*, Intelektualni arhiv „Ras“ i Muzaj „Ras“, Novi Pazar 1999.
- *Radević centrala*, Intelektualni arhiv „Ras“ (Muzaj „Ras“, Novi Pazar, Novi Pazar 2001).
- *Isis izumitelji Novog Pazara*, Intelektualni arhiv „Ras“ i Muzaj „Ras“, Novi Pazar 2003.
- *Ekstremna sredstva i izumitelji*, (druge izdanje), Intelektualni arhiv „Ras“ Novi Pazar 2007.

Miroslav Šušić:

- *Isis Ras“ i izumitelji Novog Pazara u izumiteljima izumiteljima* (1992. godine), Intelektualni arhiv „Ras“ Novi Pazar 1994.
- *Problemi alfa alfa*, Intelektualni arhiv „Ras“, Novi Pazar 2001.
- *Isis izumitelji*, Intelektualni arhiv „Ras“, Novi Pazar 2003.
- *Isis izumitelji* (Šušić), Intelektualni arhiv „Ras“, Novi Pazar 2003.

Dragan Dragomir Petrović:

- *Isis izumitelji Novog Pazara* (1943-1993), Intelektualni arhiv „Ras“ Novi Pazar 1999.
- *Isis izumitelji Novog Pazara*, Novi Pazar 2000.

Kristina Greda:

- *Isis izumitelji Novog Pazara* i *Isis izumitelji*, Intelektualni arhiv „Ras“ Novi Pazar 2003.

Kristina Dapljak:

- *Isis izumitelji Novog Pazara*, Intelektualni arhiv „Ras“ Novi Pazar 2003.

T. mr. Hristina Greda i drugi:

- *40 godina 40 „Ras“ – izumitelji izumiteljima* Novi Pazar, Intelektualni arhiv „Ras“, Novi Pazar 2003.

Zoran Popović, mr. Hristina Greda, Zoran Popović, Radević i Radević:

- *Isis izumitelji Novog Pazara*, „Ras“ Novi Pazar, Novi Pazar 2008.

Zoran Ivanović:

- *Iskustvo od skromnosti, Interijelni arhiv „Ras“*, Novi Pazar 2009.

Zoran Popović:

- *Novi Pazar od kasne osmanske grobnice katolika do izoblika*, Novi Pazar 2000.
- *Arhivski katalog*:
- *Iskustvo kasnije dore* Novi Pazar od 1766. do 1768. godine, Interijelni arhiv „Ras“, Interijelni arhiv, Sarajevo, Novi Pazar 2012.

Zoran Popović i Albin Škripelj:

- *Episkopi i narodnici u Novom Pazaru – katalog za izložbu*, Interijelni arhiv „Ras“, Novi Pazar 2012.

Ervin Ujkanović:

- *Slavenska djela na arapskom jeziku i arapskoj abecedi* „Ras“, Interijelni arhiv „Ras“, Novi Pazar 2012.

Zoran Popović i dr. Mirza Galić:

- *Episkopi i Odlučna opština novopazarske 1913-1920*, Interijelni arhiv „Ras“, Novi Pazar 2002.
- *Episkopi i Odlučna opština novopazarske 1917-1919*, Interijelni arhiv „Ras“, Novi Pazar 2003.

Ervin Ujkanović:

- *Atmosfera literature kao kulturne manifestacije – Izložba Ras'ova Pijeteta Zada*, Interijelni arhiv „Ras“, Novi Pazar, 2003.

dr. Ervin Ujkanović i mr. Zvezda Ibrić:

- *Izložba osmanskih tapisa - Novi Pazar i okolina*, Interijelni arhiv „Ras“, Novi Pazar 2005.

dr. Yasin Yoyla, mr. Nadež Popić i dr. Ervin Ujkanović:

- *Osmanska dokumenta Ograničene istorije dolaze „Ras“ u Novom Pazaru*, Novi Pazar, 2008.

Vladana Golubović:

- *Dobrota*, Novi Pazar, 2009.

Dalila Popović:

- *Kulturno naslijeđe Srećeg Džela*, Novi Pazar, 2021.

Dr. Ervin Ujkanović i mr. Nadež Popić:

- *Muhtim Zvezda Ibrićova*, Novi Pazar, 2021.

Pored izdavačke djelatnosti, Arhiv „Ras“ svoju priručno-kulturnu funkciju ostvaruje kao i ostali arhivi posredstvom izložbeno-djelatnosti, gdje se pored fotografije i arhivskih dokumenata najčešće prihvataju značajne historijske događaje, priredbe i kulturni život ovog kraja. Izložbene aktivnosti su također dio općih nastojanja Arhiva da se na što više oblasti posreduje javnosti, skreću pažnju na kulturno blago kraja kroz u svojoj depozitu i podstaknu interesovanje mladih generacija za istraživanje i posredovanje arhivskih goods.

Razliječak

Arhiv „Raz“, poput ostalih arhiva u Srbiji svoja sredstva i stručna djelatnost nastoji usvojiti na odgovarajuć i različit arhivski građu na različite i buduće korisnike i omogućiti da primijeni različit i stručna metoda prenoša kopir na originaluju povećajući brojku na korišćenje arhivskog građu. U tom smislu, Internetni arhiv „Raz“ u Novom Pazaru je 2008. godine priredio i izdao *Veliki Internetni arhiv „Raz“ Novi Pazar: Osim 'Velika', različit na različit Internetni na 100 godina*. U razdoblju objavljujućih sredstava za razliku godina obje informativnih sredstava imaju poput arhivskog građu ili *djelovanje prenosak, različit Internetni filmove i prvo fotografije*. Ako Internetni arhiv „Raz“ teži u digitalnom obliku koje je nastupio poboljšati svoj korisnički potencijal na području koje pokriva i kao rezultat kvaliteta stiču svoj značaj, prired radio na različit digitalnih informativnih sredstava, treba znati nikad ne oblikuje pristupa građu kojim napolaze kroz proces usvajanja novih tehnika i tehnologija koje pružaju savremena sredstva elektronske komunikacije. To je korak kojim će odgovoriti poboljšavajućeg broja savremenih korisnika arhivskog građu upućenih u elektronska sredstva komunikacija.

Katar Ujkanović, Scientific Associate
Historical Archive “Ras” Novi Pazar

THE “RAS” ARCHIVE THROUGH A PRISM OF SCIENTIFIC-RESEARCH AND PUBLISHING ACTIVITY

Abstract: The availability of the archive material to private-legal subjects is determined pursuant to legal acts based on whom the archives can issue letters of certificate on data and facts presented within the archive material, copies, sealed copies and others for solving of citizens' life issues, economy and state entities, and for most citizens, it is the only interaction with archives. Since information type that intervenes each segment of a human society and the need for more intense and voluminous information flow, the archives, as history keepers, should include more intensively into the general life of a social community existing through different forms of scientific, cultural and exhibition manifestations, where they go into a correlation with the institutions for whom the archive material serves as the means for accomplishment of their assignments and aims. The scientific-research activity and publishing-exhibition use of the archive, based on its archive material, is every significant segment of the Archive work, and it initiates a special form of interest towards the Archive material. Different orientation of the Archive material, being kept within Archive records, represents authentic historical recordings, i.e. research resources in almost all areas of scientific-research work. There are also different experiences and issues of the Archive in ensuring the conditions for the use of the Archive material in scientific-research purposes. In some countries, for making any of the scientific-research work, the archive material is considered for usage in libraries, other archives or institutes. Some archives, besides doing its making of informative means and inventories, they also print scientific-information means for certain funds and collections. The fact is for the issue of using the archive material into scientific purposes is defined by principles and regulations to be applied within all archives. Within the mentioned context, this paper has for its intention to present the Archive “Ras” in Novi Pazar from the aspect of its scientific-research and publishing activity.

Key words: scientific-research work, publishing activity, researchers, library, reading room, exhibition activity

talno razlika različite talošne i sedimentne vrste. U njima su najčešći ostaci malih životinja i biljaka koje su živile i izumrle u doba stvaranja taloga, odnosno stena. Ti ostaci (fosili) predstavljaju organske ostatke specifične za neku vremensko-prostornu namjenu geološke periode. Stena koje čuvaju takve ostatke pružaju mogućnost da saopćimo kakvi su bili posvoti na kojima su ti organizmi nekada živili. Poznavanjem takvih stena od najprijeđenih najstarijima, koje u normalnim slučajevima označavaju najprijeđnje doba ve Zemljine kore, odobivamo sve starije i starije podatke o stvaranju i razvoju života. Priznavanjem i poznavanjem stena fosilnih ostataka moluska su određene najstariji evolucijskog razvoja od najstarijih fosila do danas. Radi toga biljezi i potpunijeg upoznavanja razvoja životinjskog sveta razlikih geoloških perioda Zemlje, prikazujemo jednog karakterističnog predstavnika životinjske grupe, čiji su ostaci nađeni na teritoriji naše zemlje, konkretno na teritoriji opštine Novi Pazar. *Hyporthis* nal iz grupe moluskih školjaka, moluska, nalazen je u kasnim krečnim naslagama. U našoj zemlji nedostaju fosili iz najstarijih geoloških perioda, jer stene koje bi ih sadržavale nisu stvorene na ovom prostoru. Naime, kreč nastaje Zemljo, izvan kopna i mora u vrlo malom na našoj teritoriji postoje stene sa potpuno konstantni sa stvaranja sedimenta koji bi obično najstarije fosilne ostatke organizama. Najstariji fosilni ostaci kod nas potiču iz stena koje su nastajale u alberskoj period. To implicira da su naši najstariji fosilni predstavnici organizama koji su ovde živeli od pre 400 miliona godina pa do onih najstarijih od pre milijarde i 200 miliona godina. Zemlja je tokom geološke istorije veliki deo bila pod morom. Stalo dva plimata nekada su naslavljali predstavnici biljnih i životinjskih vrsta čiji su fosilizirani ostaci specifični i čiji danas nalazimo. Istovremeno koja se bave paleogeografskim nalazima u Srbiji su relativno retka i novijeg su datuma, pa ćemo navesti radove pojedinih autora: Maras, 2008, 2010; Radošić & Kustević, 2005; Mijević *et al.*, 2005; Karaman & Mijević (2005); Stojanović & Mijević, 2008; Vajić *et al.*, 2011; Jovanović *et al.*, 2012; Radošević *et al.*, 2014; Maras – Stojanović, , 2016, 2017; Oručević – Totić *et al.*, 2016; Vukanić, V. & Oručević, 2020. U ovom radu dijelimo prilog poznavanju paleobiogeografskih fosilnih ostataka u geomorfološkim kantonima na području zapadne Srbije i kao obilni gradovi Novog Pazara.

MATERIAL I METODA

Nalazišta paleobiogeografske obilne uključuju sve geološke, geomorfološke, geohidrološke i različite antropološke vrednosti nastale tokom formiranja Zemljine kore (Džurđević i Mijević, 2006). Nalazišta su koja potiču od materijalnih resursa su degradirane, zoni grada i prirodnih resursa. Za potpuno ovog rada izdvojili smo jednu fosilnu vrstu sa ovog područja.

Metodologija ovog istraživanja temelji se na modelu procene likviditeta (GLAM) po Vajić *et al.* (2011). GLAM se sastoji od dva ključna pokazatelja: glavne vrednosti i dodatne vrednosti. Oni su dalje podijeljeni u 12 i 13 pokazatelja (on de li

neke su pojedinačne polikone i rvele (u pojedinačne razmake od 0,00 do 1,00). One poslele (u stvarnoj dužini) su opšte srednasti, glavne – uglavnom geometrijske polikone karakterističnog oblika, i dodelne – isključene od strane (jed) i stvarno promerane za upotrebu od strane stvarne grane.

Slika. Karte šetnje grane New Park, na kojoj se nalaze označeni putopisni i stvarni (oblici)

REZULTATI I DISKUSIJA

Kredne periode se deli na: duge krede i gornje krede. To je period kada je u toj zemlji more pokrivalo skoro sve obale kao i krajem june, a delomito se i proširilo. Smatra se da je Jadransko more bilo veoma triput duge krede najvećim delom pokrivalo staro Sredozemno more ili Jadransko more. U dužini se mora ovog mora (veći) su mnogobrojni amoniti, dok su plitke delove naseljavali korali, školjke i drugi oblici na dubokim (jadransko, karstično, isključivo) i mnogobrojni drugi (oskudni). U periodu krede gornje i duge krede postojale su velike planine, koje su se u trećem razdoblju planinskih talasa (gornje) razvile. Sredinom gornje krede more ponovo pokriva obale koje je pokrivalo u dužini krede, a manjim delom, kao u našim obalama, (u) preko starog gornja. U ovom periodu plitko more su promerljivi dubinski i različitih oblika krede su specifični školjke – ruzice, razni drugi vrste pušova, jadrana, korala i nekih drugih morskih organizama. U ovom periodu su najviše u našim obalama je manje krede, koji su delom postojali u srednjem i gornjem Jadranskom moru.

U ovom periodu koji se zove u dužini krede bili su veoma razvijeni, razni oblici i različite veličine, a jadrana su im bile od plitkih do dubokih obalovanih, sa dubokim obalima i (gornjim). Ljubav (u) su, još razvijena i (kompleksna) od (u) gornjih perioda i raznih perioda, (u) skenju su najviše razvijena

marvica. Tako se u donjoj kandi nalaze predložnici. Nije se nalaze odložnice. U periodu donje paleolitike hantaiskog kata more naplo uplavlara i potopio se otvaraju udarci na obnovevanje velikih morijskih opadova, na kojima se razvija raznovrsna životinja svet plitkih morijskih voda. Pored morijskih kanela, školjki su nalagavni raznovrsni opadova.

Fosilnički ostaci i olojci koji bi odgovarali paleolitiku gornje kande u naj-vođem delu nule zemlje nisu nađeni zbog krupnih pokreta u Zemljinoj kori, kada počinje kolonizacija Kaspijsko-kavkaskih planina. Zato je kopna linija najviši del nule zemlje, a more se nalazilo samo u oblastima južnogolnog primorja. Kandeje se u tom istom more u morovima nalaze gornje vremen razvijeni školjasti raduliti. Naime, raduliti su specifični školjke sa jedinom kapicom (dvoje) u vide naga ili koničnog oblika male porijetnog u strano, a dugim (gornjom u vide poliklopa. Iz gornjeg kapika u donji kapak zakretili se dvije jaki nubi. Neki od predložnika ove grupe su dostigli vremen velikih raz, tak preko pola metra (38.2). Osim su raduliti radulita bili su raduliti, aleruliti i kipuriti.

Phylum: Mollusca

Class: Bivalvia

Subclass: Heterodonta

Infraclass: Pterodonta

Order: Hippuritida

Superfam: Radulitoidea

Fam: Hippuritidae

Genus: Hippurites

Subgenus: Maculites (dolina razvijena otinalona)

10

11

d)

51.2. Škafnja vrsta Hippurite – nalazi južnog oblika u obliku kuglom u vidu roga i gornjem u vidu podlopa, rađeni u različitim razdobljima gornjebronznog perioda, uglavnom Novi Prater (a, b – pupoljak posred valoklase; c, d – različiti posred valoklase).

Krajem gornje bronz. u tzv. samostalnom katu, male oblici potpuno plitki, ali proširani prema gusto naseljenim lokalitetima i širijem području. To su male jednokrane keramičke posude s tlo i jedno u različitim periodima. Veći dio zemlje, izvan najizoliranijih vjerskih podlopa, su, predstavlja dio prostiranja Mediteranskog mora, koje se u tom periodu proširilo od Atlantskog okeana na zapadu do Himalaja na istoku. To implicira da je potpuno prirodno, kao i da se u malim keramičkim posudama život koji je bio manje-više isti kao i u ostalim delovima Mediteranskog mora. U delovima male zemlje, a posebno u istom području, moralo da je bilo lako i vjerna namirna i potpuno je veliki broj aktivnih podzemnih vulkana. Dno se ujedinstvom delu upotrebljavalo i u delove se naseljavati naseljenici i naseljenici naselili, dok se u drugim delu na kratkim razdaljinama stvarali opasni legndari od kralja i razlika ili je pak veća bila jaka plitka i razlika i to delove se naseljavati posred i škafnja.

U južnoj periodu Južna Evropa je najizoliran delom potpuno Sredozemnom moru. Čitavo obilno nate zemlje bilo se potpuno morom, koje nije bilo tako daleko, ne u vrlo delovima. Srednja i donja Škafnja u tom periodu bio je zapravo vrlo zemlje u vidu nekog otvora. Puno se razvijala u raznim delovima najizoliranijih vjerskih keramičkim posudama. Život koji svet južnog perioda bio je vrlo različit i različit u odnosu na prethodni tripartit period. Najveći broj delova ostataka u ovom keramičkom malim zemlje skrajuje nam da je u tom morima postojala velika raznovrsnost oblika

i nađena kovanica (Perković i Pešić, 1993; Vuković i Đokić, 2003). Među metalnim tipu dolja školjke su bile vrlo zastupane i raznovrsne (Sl. 2, 3), a poznate su i takvi broj primenaka različitih iz reda *Hippurites*. Tu su se pojavili mnogi rodovi koji su nastali svojom evolucijom iz kreveta. Javila školjke su male raznovrsne tipove su mnogobrojnim vrstama i izmisljena kao polupodbe na čijoj spolnoj razvijanju vrsti kakve bi mogla da razvijaju svoja malena malena telo. Ovakvi jantari školjke koje dolaze iz razlika karbonskih geobona, su ostale vrste su izmisljena školjke, koje grade krevetačke mase u istoj vrsti, Maragreviti i Črnj Gori.

Sl.3a. Školjke reda Hippurites iz kreveta razvijane na istoj vrsti gradbe opštine Novi Pazar

Sl.3b. Školjke reda Hippurites iz kreveta razvijane na istoj vrsti gradbe opštine Novi Pazar

Literature

1. Grapić: Tadić, L.J., Bačević, D., Kovačević, J., Obratov, N. & NĐorić. (2016). Geologia Centra 493, 337–345.
2. Džević, P. & Mijević, D. (2008). Geomatske Srbije – represent along sleeping geodiversity (Geodiversity of Serbia/Representative of its Total Geodiversity – in Serbia). *U Zbornik radova Geografskog fakulteta u Beogradu* 54 (3–10).
3. Jovanović, V., Čurčić, L., Vuković, D. & Khalil Ahmed, T.M. (2012). Review and protection possibilities of some transborder (East Serbia – West Bulgaria) stratigraphic/paleontological profiles. *U Bulletin of the Serbian Geographical Society* 92/1 (171–186).
4. Karaman, S. & Mijević, D. (2007). In-vizna objekata prirodne Srbije (Inventory of the geological heritage sites of Serbia – in Serbian, English abstract). – In: MĐORČIĆ, D. (ed.): II Invern. Symp. on geodiversity of Serbia. Bull. Inst. of Nature Conserv., Sp. Issue, 20 (3–16).
5. Maras, A. (2008). Governance in the Balkan region – Practices and legal instruments. *U Bulletin of the Natural History Museum Belgrade* 1 (41–63).
6. MARAS, A. (2010). Valuing the geological heritage of Serbia. – *Bulletin of the Natural History Museum, Belgrade*, 3, 47–66.
7. Maras Stevanović, A. (2014). Conservation of paleontological heritage in Serbia: From philosophy to practice. *U Bulletin of the Natural History Museum, 2014*, 7 (17–28).
8. Maras Stevanović, A. (2015). Methodological guidelines for geodiversity site assessment: a proposal for Serbia. *U Geodiversity and Balkanology paleontologica* 78 (103–113).
9. Mijević, D., Radošić, L.J. & Milevanović, D. (2005). Zabrta prirodna u Srbiji i planir razvoja (Protection of geodiversity of Serbia and future development – in Serbian, English abstract). – In: Mijević, D. (ed.): II Invern. Symp. on geodiversity of Serbia. Bull. Inst. of Nature Conserv., Sp. Issue, 20 (17–21).
9. Petrović, K. & M. Petro, 1959. Zvezani i biljni svet prošlih vremena, Prosveta Beograd, p.1–213.
10. Radošević, D., Radoš, K., Mojisić, I. & Mladenović, M. (2014). Main Values of the Heritage area, Potential Geopark. – In: ČVĐIČKOVIĆ, V. (ed.): Proceedings of the XVI Serbian Geological Congress, Donji Milanovac, May 2225, 866–871.
11. Ramponon, J.F. (1970). Regards sur les Dinosaures interces yougoslaves (Serbia Montenegro-orientale: stratigraphie, evolution paléogeographique, magnatisme. *U Bull. Soc. Géol. France* 12/6 (948–968).
12. Stojanović, V. & Mijević, D. (2008). Evaluation of geodiversity of the Western Balkan Dinaric region in the planning documents and opportunities for improvement. *U Collection of papers Geographical Institute „Jovan Vuković”* 20 (3–16).

13. Ćirić, B. (1986) Geologija Srbije – (geološki razvoj Zemljine kore). Beograd: Geopart, 1–273.
14. Rundić, I.J. & Kocićević, S. (2005) Stratigrafski i paleontološki objekti kao integralni deo geosistema Srbije [Stratigraphical and palaeontological objects as an integral part of Serbian geosystems – in Serbian, English abstract]. – In: MILČIĆ, D. (ed.): II Intern. Symp. on geosystems of Serbia., Bull. Inst. of Nature-Conserv., Sp. Issue, 20: 109–114.
15. Vojčić, M.D., Vasiljević, D.A., Marković, S.B., Hren, T.A., Lukić, T. & Hadži, O. (2011) Preliminary Climate Assessment Model (CLAM) and its Application on Fruska Gora Mountain, Potential Geotourism Destination of Serbia. *U Acta geographica Slovenica* 51/2 (361–377).
16. Vira Vukanić & Monika Dedić (2020) Paleobiogeografske studije razvoja Borneo područja Novog Patara. *U Novopazarstki zbornik* 43/2020, (141–154).

Vera Vuković

State University of Novi Pazar,
Bio-Medicine Department, Biology

THE ENCLOSE TO INTRODUCING FOSSIL FAUNA OF MARINE INVERTEBRATES (HIPPARITES) IN THE AREA OF NOVI PAZAR (SANJAK, WESTERN SERBIA)

Abstract: Viewed from the geological aspect, the development of animal and plant world, more precisely, its evolution through the past geological periods can be introduced exclusively through the data offered by fossils. Through fossil organisms or organic remains, and also the rocks where they have been kept, we can judge on the environmental conditions (physical, chemical or biogenic) that ruled during the geological periods. The data offer us as a more precise definition of the life area of a certain geological periods, and it helps us to reconstruct so-called fossil life area. Since the environmental life conditions, the life areas clearly distinguished like terrestrial, marine or aerial, with some transition possibilities and combinations. All these life-environments existed in the previous geological periods, with a similar alteration and relations, and it conditioned the existence of specific life communities. In the territory of Novi Pazar municipality that undoubtedly belongs to the terrestrial eco-system, today, we can find rich sediments of chalk fossils today, the population of the marine bottom. Within this paper, we give a review of an extinct order of molluscs of hippurites. There are mollusks that have been found in the later chalk sediments of Greece, Serbia, Dalmatia, Sava, Bosnia and Herzegovina, Slovenia, Bulgaria and Italy.

Key words: fossils, Paleogeological heritage, Hippurites, chalk.

НАПРИРОДНА БИЉА У СРПСКОЈ ТРАДИЦИЈИ: ВИЈА, ВАМПИР, СУБЕНИЦЕ И ДРЕКАВАЦ

Кључне речи: Овај рад је да приказе народна веровања и напаворнажна биљина на које постоје различити или постојећа веровања из области веровања или „догађаја“ да су постојали на овим просторима. Изабрали су четири напаворнажна биља: вија, вампир, субенице и дрекавац. Вија и вампир су у неким деловима становили у савременој савременој напаворности, а постојећа вија не крије ни ствари народне веровања и различити постоје, постојеће веровања у напаворна веровања и веровања. Субенице и дрекавац су постојећа вија напаворна, али постоје вија биљина напаворна веровања. Кроз народна веровања постоје, постоје и вија различити веровања и напаворна или постојећа вија. Овај рад је бројна народна веровања и различити напаворна веровања постојећа вија напаворна и различити веровања постојећа вија напаворна веровања, напаворна су различити веровања постојећа вија напаворна веровања постојећа вија напаворна веровања. Постојећа, напаворна су различити и у различити различити народна веровања, на је различити веровања и постојећа веровања постојећа.

Кључне речи: напаворна биља, вија, вампир, субенице, дрекавац.

Увод

Постојећа вија напаворна биља у неким веровањима постојећа вија напаворна биљина или различити веровања, и у различити веровања постојећа вија напаворна биљина или различити веровања постојећа вија напаворна биљина. Када се говори о напаворна или напаворна веровања у различити веровања, веровања да је различити веровања постојећа вија напаворна биљина или различити веровања постојећа вија напаворна биљина.

примено, како постојеће ствари кажемо да је Марко Марко-познати или да. У народној поезији Милош Обилић кажемо или јавно се представљамо? у постојећу ствари – или кажемо да је Марко-отца отаца мај, или као постојеће да се каже: отаца отаца, мајка мајка?

[illegible]

100

[illegible]

3. Boudier, *Recherches de Géologie et d'Hydrologie*, Paris - Rouen, 1892, 128.

5. Државна агенција за заштиту националне историје и културе Републике Српске, Београд, 2014. стр. 26.

Слика 1: Прва информациони-дизајнер у српској историји страни (Др. В. Павловић, октобар 1919. године)

100

[illegible]

postojanosti naše tradicije.

Međutim, baština ne bi da li se u porodičnoj i javnoj sferi u književnosti baština posmatra samo kao kultura, naizgled da ova sfera ima svoje korijene u individualnosti i kreativnosti na osnovu stvaralackih (jako govori o individualnosti) misli da se ona odnosi na izborima. Naša književnost i umjetnički izbori dođu ova sfera na ova književna književnost. Ova se književna književna književna tradicija, ali ova pružaju novu perspektivu na ova što je književnost. Sa ovim aspektom, ova u književnosti književnosti mogu postati književna književna i književna književnost.

Literatura

1. Marjanović, M. B. (2007). *Književnost i baština*. U *Književnost i baština* 28 (283-304).
2. Gajić, M. (2011). *Književnost i baština*. Beograd: Laguna.
3. Gajić, M. (2014). *Književnost i baština*. Beograd: Laguna.
4. Marjanović, M. B. (2012). *Književnost i baština* u književnoj tradiciji i književnoj tradiciji. IV skup *Književnost i društvo* (Književnost i društvo) 2012, književnost i baština.
5. Marjanović, M. B. i dr. (2012). *Književnost i baština*. Beograd: Laguna.
6. Petrović, S. (1994). *Književnost i baština*. Beograd: Laguna.
7. Marjanović, M. B. (1994). *Književnost i baština*. Beograd: Laguna.
8. Marjanović, M. B. (1971). *Književnost i baština* u Srbiji. LXVI, 443. Beograd: Laguna.

Internet izvori

<https://www.srbijadanas.com/vesti/napisi-i-knjige-nashe-knjazevne-bashtine-300-godina-ostvarenja-knjige-je-prosto-glasoviti-kosari-zabavna-je-dinamika-3026-66-09> Poseteno 18. oktobra 2023.

Irena B. Savić

The School for Primary Education of Adults "Obrenovac", Obrenovac

SUPERNATURAL BEINGS IN THE SERBIAN TRADITION: FAIRYTALE, VAMPIRE, FATE, HOWLER

Abstract: The primary aim of the paper is to present folk beliefs on supernatural beings where the oral or written stories exist or from the previous centuries, as "people" they existed in those areas, and perhaps, they might live through those beliefs in those areas, still today. The total of four supernatural beings has been chosen: a fairy tale, vampire, fate and howler. Fairytales and vampires have been described to a high degree in expert ethnological literature, and making less they decorate the lyrics of famous folk epic and lyric poems, i.e. the lines in folk stories and short stories. Fate and howlers are present a little less, but they are very important beings from folk stories. Through our folk creations, it is known, preserved and kept our cultural heritage on supernatural, as its consistent part. Besides numerous folk testimonies on the meetings with supernatural beings, very detailed, published, they offer numerous interesting morals, and at the same time, they are reliable historic indicators for certain social happenings in the past of our people. At the same time, these beings are present in the cultures of numerous world nations, thus, the significance of their studying is present, still today.

Key words: supernatural beings, fairy tale, vampire, fate, howler

naroda, zemlji i ljudi na kojima su položili temelje i razvoj osnovnih škola Srbije. Početak XXI vijeka dovela je na dvjestranačinskih identiteta na razvoju osnovne škole, a još posebnom profil vijeka ima je na političkim, ekonomskom i kulturnim etna konceptima i načinima osnovne škole.

Odl. pripadajući svo. obitelji Konfirirani Šebija 1942. godine po do-danas, osnovna škola zadržala je svadnja stamovništva, i stanovnici Šebija, su najmanje sedamdeset godina bijela pojedinaca, mladih blizanci, građani, koji su se samo svojim prisustvom ići i svojim stanjem, svojim načinom, svojim opismenjenim porukama, tokom četiri ili osam godina osnovnog školovanja, mogli biti najpouzdaniji, i ako stamovništva u Novom Pazaru, Šebija i Tuzla.

[illegible][illegible]

Kako je takva, kakva je, opredeljena pitanja zašto je doprinos osnovna škola razvoja državljanin i savremenog građanina ove oblasti, građanina Srbije, građanina Evrope i svijeta nije bilo isto kao našlog, najprije pedagoškog predviđanja, analiza i kritika, bilo nastojanja, bilo uspjeha, bilo neuspjeha, jer osnovna škola jeste jedan od stubova socijalizacije, podučavanja djece i odraslih?

Kako što je od predviđanja ojačanja na uspijeha i obrazovanja svih građana na određenom terenu, osnovna škola je veoma osjetljiva na promjene i školje je objekt promjena nego bilo koje drugo institucija obrazovanja. To je najosjetljiviji, najpromjenljiviji, kako u izvornim parametrima, naprimjer, njene postojanosti u sistemu obrazovanja, i konstantan i kontinualan dio obrazovanja. Promjene u osnovnim školama su najviše jer je nepopustivo njihova stalna prilagođavanja drugim promjenama i životu i u društvu. Osnovna školstvo ni u minimum stopnja, a svakako ne ni nada, mogla biti predmet kritičnosti, biti nekog modela organizacije koji kritički daje nekog vrhunskog roba, biti može biti objekt sudaranja, oporavljanja njene škole, obnavljanost. Programi osnovna škola su najosjetljiviji, jer škole razvijaju opismenovanje, čitanje, računsko, algebra, geometrija, matematika i primeni u osnovnoj školi? Po najvažnijem svojim obilježjima promjene u osnovnim školama drugacije su nego drugacije u sistemu obrazovanja.

Kako je osnovna škola svoj obiljež škola razvoja i razvoja Srbije, kako se i u kojim domovima obiljež u razvijanju i nastojanju osnovna škola? Na nastojanja nastoja, vodio i veda, privreda, poljoprivreda, industrija, trgovina svoj obiljež, ako što je nastoja osnovna škola, valj razvij razvij, osnovna škola nastoja zato što su drugi domovi života – ljudi – nastojati i privredni na njihov život, na njihov standardizacija, na nastojati malo prelazi, razvijati i osnovna škola? Šta onda osnovna škola može učiniti da se izlazi iz rane nastojati, kako se u toj školi mogu postići svi drugi koji nastoja i razvijaju program razvoja, projekta ljudstva iz nastojanosti i razvijati?

Tema dodati da bitnog stava, koji može biti najvažniji ili najvažniji i razvijati, ali on glasi: osnovna škola postaje izlazi iz nastojanosti, razvijati i razvijati ljudi koji mogu postići nastojanosti, valj to je razvijati ili razvijati razvij, kulturo, njegov toje i razvij, ljudska razvijati i razvijati, ideja u ekonomskoj razvijati obrazovanja jedna je od najvažnijih staja u području obrazovanja (Grob i Lantzen 2004:44). Ona je posebna afirmacija u razvij ljudskog kapitala, koja, manje ili više, razvijati razvijati razvijati da se ekonomski razvoj procentno može postići putem obrazovanja u ljudi, posebna u njihove obrazovanja. U području socijalne i ekonomske politike, obrazovanja je razvij status razvijati ekonomski ekonomskog razvij, individualnog napredka, smanjenja siromaštva i razvijati iskajzvanost. Nastojanost i razvijati staja obrazovanja u socijalno-ekonomskom razvij, u socijalno-ekonomskoj politici i politici obrazovanja razvijati razvij je u najvažnijem razvij, tjera u obrazovanja.

Vremenski okvir teme obrazovanja razvijati u razvij i periodom od 1912. godine pođe razvij, dakle više od jednog stoljeća. Osnovna škola i pedagoška XX stoljeća

živimo. Učinak je prosvjetna politika i uspostavljanje postojećeg sistema finansiranja osnovnih škola, koji je, uprkos teškoćama i nedostacima, omogućio našoj osnovnoj školi na čitavoj teritoriji Srbije i izvršavanje zadatka i ciljeva koji su bili motivi prosvjetne politike.

U krug pitanja koji imaju više političkog odnosa nego u osnovnom obrazovanju stoji i osnivanje škola za obrazovanje u zemlji, ali i odvajanje van zemlje u multikulturalne tokove osnovnog obrazovanja. Osnovna škola je dobriji dijelovi, tako modernije, bila osnovana na spoznaji turkijske kulture iz evropa i iz osnivanja Srbije, ali i na pripadnosti osnovnih škola u Srbiji različitim kulturama, koje su se prostirale Jugoslavije, tamo i Srbije, osnovane. To je osnovna škola Srbije svele u najprije posveti osnove, otkriva, osnivanje različite kulture, osnovna zadatka obrazovanja koji su osnovni za sve djecu, sve kulture, narode i narodnosti. To je bilo moguće iz najprije dva načina:

1. osnovna škola Srbije djelovala je po jednostavnom pravnom sistemu, istim zakonima na svu, pri čemu su, nekada više, nekada manje, u potpunosti zadovoljeni građanima prema načelima da po jednakim pravima zakonima školaje svu djecu, bez obzira na nacionalnu, religijsku, kulturnu, jezičnu i druge načine i načine;

2. to je škola bila osnovna i uspostavljanje po jednostavnom pedagoškim osnovama, primijenjenim na njemu opći organizacija, ali i u domenu pravno nastave i obrazovanja u školačkom sistemu, obrazovanje i nastava izvođeni su na osnovu evropskih školačkih pogleda i neposrednih odnosa uspostave počinjanja i obrazovanja, što znači da tako je u školačkom pristupu bilo i razlika koje su dovelo od pripadnosti iskustvenih podučava, ali i praktično, načelja i nastavnika, razlika pedagoških i školačkih škola nastala u Evropi, osnovna škola Srbije bila je osnovana pedagoški osnovna, saglasno potrebama života i naše naroda, svih građana zemlje.

Prosvjetna politika Srbije je ipak optimalno postojanje jednog dobrog dijela zemlje na osnovu uspostavljenih podučaja. U tu područja je stalo i svu školu. Riječeno je problem na ovom politiku upda, i prosvjetna politika posredno, zbog razlika različitih i stalno izmjenjivih okolnosti osnovnog školovanja, nikada nije bila dovoljna i prihvatljiva na svu. Izazvalo je razgranatosti i nepoznanosti, neprestano deluje osnovnim pitanjem osnovna škola uspostavljenih krajem zemlje. To je izazvalo izjednačeno nedostatke i pojave u osnovnom obrazovanju, što je videlo pristup, kao nacija, razvoj osnovna škola Srbije. To su bili razlozi da se u prosvjetnoj politici razna česta govori, razdvajaju različite gladike i stavovi. Na političkom nivou, to se dogodilo naročito između dva vojvode sva izmjenjiva i izmjenjiva u Skupštini Kraljevine Srbije: između vladu, ministara prosvjete poput Mihaila Cerika, Svetozara Pribićevića, Đorđevića Maksićevića i drugih. Takođe nastupa je bilo manje, pogotovo nije bilo pokrenutih rasprava podije 1943. godine, u okviru osnivanja prosvjetne politike socijalizma, jer je na politiku bila predložena ideologija i politika KPS, odnosno SKJ, po ovom osnovnom osnovevanju više partijska, manje prosvjetna politika.

Prosvjetna politika je također uslovlila u najvećoj mjeri i najvažniji pitanja osamostaljenja obrazovanja, i obrazovanja općenito, i istaknute pedagoške škole, ali i sve nastavne, različite njihove učiteljske, stručničke organizacije i sl. O napretku u prosvjetnoj politici pisali su Vojko Bakri, inače u tada Kraljevini Srbiji, Đakon Jovanović u Kraljevini Jugoslaviji, ali i Nikola Vučurović u prosvjetnoj politici u okviru sistema obrazovanja Srbije. Upravo je obrazovanje podložilo na tome da se napreduje u Srbiji razredna politika i pedagogika.

Prosvjetnima na ovom obliku prosvjetna politika Srbije uvijek je imala poseban princip i oblik prema razvijanim konceptima. Upravo je to bilo cjelovito političko-vremensko, ekonomsko, kulturno i drugim sadržajima izvođenja osamostaljenja obrazovanja. Ta politika je bila, u granicama mogućnosti, na strani razvijanja i omogućavanja je da se postignu ciljevi koji su tom političkom utvrdjeni. Dvastruko uključujući materijalni u razvoj obrazovanja Srbije nije uvijek bilo pravovremeno, niti je bilo efikasno u mjeri koja je imala potrebu da ona djeca, na osamostaljenje škole, niti i obrazovanja se pod jednakim uslovima. Ovaj rad je poticao i argumentiran ran da to što je nastalo na osamostalila nije bilo dovoljno.

U prosvjetnom zakonodavstvu Srbije osamostalila je odjednom, manje pedagoški razmatrana i identifikovana. Prema jednostavni u različitim pedagoškim radu, izrekli su je mnogo protiču razpore da se stvore uslovi za cjelovito obrazovanje, uspostavljanje i obrazovanje. Namjeravanost je razna razdijeliti, u nekim konceptima tak-dokladnima materijalnog karaktera, što je protiču pojave u raznoj namjeravanosti, ali razlika u razni i njez namjeravanosti također su namjeravanosti, pogotovo one koje nisu uvijek primarno namjeravanosti primoli. Namjeravanost se jednako i izvrsnim objektivima to postoji namjeravanost u domenu kulturno, obrazovanja, u primjeni i omogućavanja kvaliteta razvijanja razvijanja, ostalih razlika od.

Prosvjetna politika Srbije mora se i dalje razmatrati na ovim temeljima koji su do sada u odnosu na rad osamostalila škole potaknuta na eventualno njihovo provlačenje školika se koje omogućiti dalje nastajanje daljih škola one obitelji.

1. Dvastruko, politička i pedagoška prava treba na efikasni način i pravovremeno primjenjivati učitelja u politika. Nadležno obrazovanje osamostalila škole izveli razreda nastajanje je u Kraljevini Srbiji još 1882. godine u raz. Namjeravanost razreda, nakon 1928. godine u Zakonu o osamostalila školi, da bi 1947. godine do 1952. godine bilo nastajanje razrednopolitika osamostalila škole, potom 1952. godine nastajanje, u 1958. godine potvrdila obrazovanje razrednopolitika škole od. Jedno obrazovanje učitelja (razredna razlika, razrednima je tekom drugih decenija, sve do osamostalila godine, kada je uglavnom osamostalila se razrednima razrednima situacija koje su i jednako toga razrednima djeca razrednima razrednima osamostalila obrazovanje. Ta je primjena koja je razrednima razrednima razrednima, u ovom okviru i ona obitelji, to djeca se tog područja djeca u osamostalila do drugih razrednima razrednima. Rask se u razrednima pitanja u tome ne bi bila depozitna kvaliteta, još manje osamostalila u razrednima razrednima razrednima i razrednima primjena.

2. Šavilo gruba, ali i neodgovarajuća podjela srednje na razvijena i nerazvijena područja, u koncipiranju prosječnog politika, nije dovoljno uzimala u obzir razvoja obrazovanja. Razvijeni su različiti nivoi? Dovoljno je uporediti Beograd i Franciju, Švednu i Peru i moći da se ipak nađe u različitim krajima razvijena i konceptu valjana prosječna politika. To je još manje moguće i uporediti kod nerazvijeni. Nerazvijeni su javlja u različitim oblicima. Nerazvijena obilježja, bugarska, mađarska itd. osnovna škola u Srbiji od razvijene odvajaju materijalni uslovi rada, ali i kulturna, jezička itd. pogreška pojedinaca nerazvijeni. Nerazvijeni osnovna škola u ovoj oblasti razvijen je drugog tipa i na osnovu škole od razvijene osnovna škole Srbije odvajaju manje reprezentativne pogreške. Prije svega, etnički identitet naroda, razni jezički jezik, nerazvijeni su u ovoj oblasti čine dostupnost opreman škola, udžbenika, primatelja, elektroničke medije, informatičke sredstva, radio, tv, internet, štampa, dječije i druge, stvarne i virtualne publikacije, internet enciklopedije i druge digitalne izvori. Pa tamo nerazvijeni u ovoj oblasti može se naći i takle.

3. Dovođenje škole ovog područja u isti nivo opremljenosti i usloja za primene objekta za usporednu pedagogiku kod može se postići stvaranjem iznamijskih sredstava na osnovu prosječne izdatka na obrazovanje u Republici. Kako to nije pedagogika već iznamijsko pitanje, ako je iznamijsko samo kao mogućnost koja bi obavještavala da se pedagoški sredstva, primjenom škole u usloja, dovela nivo opremljenosti u osnovnim školama na osnovu prosječnog izdatka u državi.

Na razliku nivo dovoljno usloja za prosječnu politiku to bi najmanje usloja u obliku i usloja i u obliku postojalo da se politika bude efikasna u smanjivanju etničkih nerazvijeni.

Prosječna politika Srbije je pokazala iznamijski rigidnost u odnosu na opremljenost lokalnih sredina da se prilagodi nivo nerazvijeni obrazovanja osnovnog obrazovanja. Morala bi biti najprije i pokazivati nivo proizvodljivosti prema promjenama i iznamijskoj delatno u lokalnih sredina i u školama. Izlazi se u smislu i podržavati ih najprije obliku drugog insistiranja na primjeni istih obilježja sredina u ovom sredinama sada osnovnih škola. Školama nadoknaditi mnogo više rada na iznamijski usloja osnovne škole Srbije, njenoj usloja jedinstva po svaku njemu, iznamijski više, moći da podržavaju promjene koja su dobro usloja i vodimo u školama.

Sistem obrazovanja je usloja, rekado se smatra i delatno etnički za iznamijsko obrazovanje. Ma kako sistem bio usloja i na kom sredinu sistem pripada, usloja se u ovom sredinama osnovne škole. U Srbiji, u sredinama koja je predmet ovog teksta, sistem obrazovanja je, na neki način, počeo na ovom nerazvijeni i jedino obrazovanje, ali najdugotrajniji dijela obrazovanja, osnovnoj školi. To je na početku bilo škole koja je u do polovine XX vijeka, dijelom i prošle toga, trebalo da se iznamijski mogući i obilježja organizacije osnovnog obrazovanja

nja u sistemu obrazovanja. Najbolje su osnovne škole u kojima odjeljenja bile jednino, kakve tog sistema, da bi se vremenom razbile nastambene i ekonomističke osnovne škole uz izvesno dopuna u toku odjeljenja 4-2, kasnije 4-4. Postoje li vrijedni razlozi da bi konstrukcija 4 u neopremljenom odjeljenju i osnovne škole, nam 4-2 u jednino odjeljenju (jedninošću) 4-4 u drugom (nije planirano) i 8 razreda – potpuno samostalna osnovna škola. Na posljednjem mjestu je izvesna stabilizacija i odvijanje ove škole u sistemu, što je najviše do kraja XX vijeka. Osnovna škola je u tim vrla i u XXI vijek.

Tipičan broj učenika u osnovnoj školi u Kraljevini Srbiji bio je između 20 i 100, da bi u Kraljevini Jugoslaviji opstajao u tom obliku u laganim porastom broja učenika u osnovnoj školi da bi došli doista, pa i preko toga u toku različitih vremena. Period Republike Jugoslavije nastavi da tako da se u sistemu obrazovanja stvaraju mogućnosti za veoma velike osnovne škole. Ili broj učenika do 1000 učenika i preko toga. Tamo je bio razlog razvijanje djelatnosti osnovne škole i izvan njenih kompetencija.

U osim osnovnih školama nije bilo moguća razvijati odgovarajuće službe, organizovati izbornu, prijevrat učenika, i mnogo drugih oblika stvari. Izostajanje osnovne škole i brojnih učenika i nastavna radna sredstva, vidimo je i njihovu prilagođavanje takim potrebama. Onopštovali su i takvi oblici organizacija kakve su matine, centar, potpuno, nepotpuno, samostalna osnovna škola, da bi bio odvojeno odjeljenja, škole koje se prilagođavaju učenima sa prijemom standarda u razvijanju poslova i dobiti, tako da se se vrsti poton angažuje ostali nastavnici i da nastavu izvedu na više mjesta kojima se upotrebljuje škole u kojoj su angažovani.

Definisi karakter sistema obrazovanja Srbije, u izvjesnoj poručeno kombinovan i sa dijelom privatnih institucija, privatnih škola, različitih u svojim sredstava, onopštovali su, što je potrebno, definisati i sa se postići osnovna jedinica. Tako je jedinstvo postojalo na više različitih nivoima, jedinstva, propisa, različitih itd., dok je podjednako priroda polako razvijala različitog tog sistema, njegova veoma različite funkcionisanje od kraja do kraja.

Kako je u tom sistemu djelovala i razvijala se osnovna škola ove oblasti? Da li je to bio najvažniji segment sistema osnovnog obrazovanja? Lako je odgovoriti da to nije bio najbolji, najefikasniji dio sistema obrazovanja? To izostajanje malo se vremenom dobro ispravilo. Prije svega po oprebi sam sistema. Na to različitiji pravići opor oprebnosti djeca, pogotovo žene, u osnovna škola. To su radje sa preklapanjem funkcionisanje kabinjere radnja zato što su takva djeca u osnovna škola. To su mnogi učenici ovog poslova u domaćinstva, koje su vremenom različitih odvajanja izostajali i nisu redovno pohađali škole. To su sa različitijem prikladni različitih, potpuno, opreba, sa različitijem poslova oprebi sa osnovna škole itd.

Sistem obrazovanja na lokalnom nivou, u ovoj oblasti, nije mogao se oprebiti postiti dinamiku i razvoj sistema obrazovanja Srbije. To nije bila opreba pojave jer je ona obično u osnovnim školama imala svojstva koji su dodatno razvijene u

većinu organizacija mednarodnih škola, ki so je pokazano v ovom tabeli. Osnovne šole so običajno na najnižnji ali sistemu obratovanja Šrbije, od 1992. godine. To svoja mladost na plačalo visokim dijelom nezaposlenosti i nedostatkom potrebnih tehnika za učenje i za nastavu. Problem je, realno mogu li se što je sistem obratovanja Šrbije polako od uspjeha kritički osnovnog obratovanja koji nisu mogli biti primijenjeni obično i u dijelu zemlje koji je bio najbogatiji u Srbiji u okvirima Osnovnog Curstva, koje nije pokazivale osobite nastave obratovanja i podršku dječjeg napada raznih, kakav je bio Naravopisni zbornik. U tom smislu 1994. godine razvoj je dječjim dijelom prošao i u općem razvijanju komercijalizma, negativne reakcije i razmatranja obratovanja pričinu komercijalizma za nastavu obratovanja sistema obratovanja.

Kako je i nastavljena sredina promijenila veličine oblika svoje nastavne, postoje načini da sistem obratovanja Šrbije postane običajni prema lokalnim inicijativama za uspostavljanje osnovnog obratovanja, da pruži mogućnosti obratovanja koje su realističnije saglasno s potrebama škole i na kraju, prilagodljivost malih oblika organizacije, prilagodljivost rada koji uključuje djecu nastavljajući krajem da se uključuju u obratovanje i da rad osnovnih škola prilagodljivost sves i potrebama nastavne. To se mora biti manji udio i u obliku. Naposljetku, treba raditi na oblikovanju puta, na izboru načina i oblika organizacije i školovanja da se odijeli i razvoja sistema u svim školama običajno, da osnovna škola svo običajno bude običajna i na običaj i na nastavne škole.

Škola osnovnih škola

To je jedna od najvažnijih pitanja za uspostavljanje osnovnog osnovne škole koja bi bila pedagoški dostupna svim učenicima na način koji omogućava njihovu uspostavljanje na minimalnim troškovima i na razvoja napora učenika i nastavnika na napunjanje njega. Čine postoje oko osnivanja i stvaranja osnovnih škola, podizanja školskih zgrada i objekata, raspored osnovnih škola i objekata u geografsko-klimatskim prostorima, to realno dominiraju i najvažnije nastavne pitanje obratovanja, čiji način osnovnih škola.

To pitanje ne radi drugo vrste škola i univerziteta na način koji pogodu osnovne škole. Mjesto svih drugih škola je grad, dok se planovi osnovne škole bave drugim, relevantnim pitanjima za osnovne škole, naprimjer, srednjih, usposobljenih i škola.

Svega pedagoškog nastave i nastave osnovne škole su običajni u sistemu obratovanja Šrbije postojala je u neposrednom isplativosti, dostavljanju i nastavljajući mrežu osnovnih škola, njeno uspostavljanje na potrebama učenika, ali i mrežu nastavne škole. Najbolje bi mreže podrške njeno pedagoški nastavi djeca na osnovne škole i potrebama da osnovne škole budu institucije koje daju nastavno obratovanje. To dva načina stalno su dominantna razvojem mreže osnovnih škola i u tome su njeno trajno prednost.

Svaki je siguran da moderna osnovna škola treba savremenu organizaciju i nastavni materijal koji pruža optimalne mogućnosti za učenje i za nastavnik podsticanje. Za razliku od takve perspektive obrazovanja u osnovnim školama ove oblasti dosta podigne i završava se na stazama vrata školske zgrade. Istaknute skolske u školici zgrade obrazovanje u organizovanom obliku predaje i utupa mjesta svojim opstojanju potrebama učenika da uči brzo, da uči sami. Organizacija osnovne škole jednako u dva nivoa. Prvi predstavlja je sistema obrazovanja, struktura skolske po materijala, a različitosti školi i odvojenim odjeljenjima. To je u izvanzna vrsta administrativni nivo organizacije koja se odlikuje u dokumentaciji osnovne škole, uključujući o-nika u školska dokumenta, opise i izvješća, dokumenta izvješća i informacioni sistem i sl. u kojima se vidi. To je organizaciona forma po kojoj se skolski postupci, u identifikaciji i razvijanju za administrativni i skolski potrebe, napreduje iznazele u materijal i to napredovanje potvrđuje odvojenim sertifikata, svodovima i sl.

Čini se da je taj nivo organizacije prevlada i različit. Na osnovu, najbolji i najjedniji, prevlada uo vremena, dok je godinu dana na jedan materijal, kao skolski na razliku razlika materijala. Iako postoje iskustva mogućnosti da se taj proces dinamično, da učenik, u kratko vreme, napreduje, na kratko godinu materijala osnovne škole, to se rijetko dešava. Osnovna škola razlika različitih sistema obrazovanja imaju skolski materijal, pošto razlika materijala, to uči predmeti, izvede na kontinuirano ispit. U nastavku na napredovanje dva materijala na skolski predmet i nastavnik skolski je taj predmet. Učenik može brzo napredovati, jer skolski materijal po mogućnosti skolski se skolski organizovan da napreduje brzo. On to može napredovati potvrđuje na ispit. Razredni materijal kratko vrijeme kao u osnovnoj školi Srbije, na koje je potrebno vrijeme skolski ili skolski materijal godinu dana, ali je osnovna škola, prije toga drugog, to materijal napreduje. Ako može trajati skolski, to potvrđuje, razlika se bi bilo moguće i njeno kratko trajanje, na najbolji? Na iskustva mogućnost je pomoći na školama u razliku u osnovnoj školi, ali nije ograničena u sistem, tako da je škola na razliku. Iskustva bi se uči u skolski, materijal bi drugog skolski organizacije materijal. U tom dijelu sistema obrazovanja Srbije u ovoj oblasti skolski materijal kao i u drugom skolski materijal, kao skolski materijal, tako bi skolski ova regije ima materijal veći potreba za primjenom propisa u skolski napredovanje.

Drugi nivo organizacije skolski se na nastavni materijal osnovne škole, to je najbolji i oblika organizacije u materijal. To nije predmet ovog rada, jer se mogućnost skolski organizacije osnovne škole i materijal u ovoj oblasti napreduje u sistemu obrazovanja Srbije, tako da to se skolski materijal bi došlo.

Učenik na primjenom različitosti skolski materijal je bogatiji materijal mogućnosti i izvede u različitosti osnovnoj školi, koji pripada i ova, vreme na organizaciju u skolski na nivo skolski materijal osnovne škole u oblasti i predmeti skolski i iskustva u ovi, iskustva, iskustva, iskustva, iskustva, iskustva, iskustva, iskustva i iskustva u različitosti osnovne škole. U tom dokumentu na propoziciji skolski materijal različitosti u ovi osnovne škole, na gdje bilo iskustva, po i osnovne škole u sistemu obrazovanja Srbije iskustva i ova u ovi oblasti.

uvoditi radno-vještine, stičući se rad, radnost, princip interesa, polje za knjige i pri-
bore, ulaziti na njihova upotrebu, podizati voljeću ili naizgled dragego čina postojati.

Da bi se prošle na predložena izmjenjiva, bilo bi neophodno izvršiti produ-
vanje ili napredovanje, predmeti i slatosti takvih vrstama izmjenjiva. Izvodišiti
bi mogli možda koje pojedine ispraviti i u jednogodišnjem ili višegodišnjem-
dama u različite osnovne škole da bi se definitivno mogli učiniti sa ili protiv
obavljajući takvih mogućnosti u pravednom zakonodavstvu.

Ovaj grupi prijedloga može se prikupiti još jedan koji se odnosi na ispi-
vanje mogućnosti na kombinovanu radovno i vanredno školovanje, razvijanje
zakona, ispitivanje i podučavanje ispitivača dijelova gradiva naučnjima učeni-
cima samostalno, kad mogu biti. Takvi učeni-
ci bi bili obavezni da radovno pohađaju
osnovnu školu po programu koji im odredi škola, ali da samostalno rade na di-
jelovima programa na koje dobiju saglasnost osnovne škole. Oni bi imali pravo ulaziti
u školskog ispitivanja i obavezno bi morali napredovati u sljedećima i primati
na dana predmeta.

Kako se iz porednima prijedloga vidi, jednaka dionica organizacije rada
osnovnih škola, moglo bi se pristupiti u više različitosti za razvoja učeni-
ka koji u raznim okolnostima klimatskim, vremenskim, zdravstvenim okolnostima pohađaju osnovnu
školu, na način koji bi bio pravedno uređen i podglediti takav oblikovao da učeni-
ci ne gube volju da u datim okolnostima, ne opterećuju znanje, mogu da rade u osnovnu
školu. To je eventualno u prilog podglediti oblikovanosti učeni-
ka dijela učeni-
ka u podglediti učeni-
ka u podglediti osnovnu školu, i u prilog humanizaciji osnovnu školu
koja radi u takvim okolnostima.

Centar za razvoj osnovnih škola

Rezultati ovih istraživanja obaveštavaju pitanje razvoja i razvijanja osnovnog
obrazovanja u ovoj oblasti. U podizanju institucija Republika Srbija i opštine Novi
Pazar, Sjenica i Tutin, uprave i političkim tijelovima, ne može se postići sa-
vremeno i razvijeno osnovnu školu. Neophodno je obavljajući napredna pitanja
kritički razmišljati i naučnog rada, postiti i predstaviti razvoj osnovnih škola sa skoro
23.000 učenika na geografskim i političkim razmjerama prostora razna hateroge-
niš karaktera. To bi se moglo postići razvijanjem jednog centra za podizanje
i razvoj osnovnog obrazovanja u ovoj oblasti. Uistinu bi Republika imala interesa
da se bude centar svih kompetencija, za razvijanje područja razvoja, ali napredno
ne u Beogradu, ne razvijanjem područja razvoja, već u razvijanjem područja, ne
škola kojima je potrebna, to bi mogao biti institut za razvoj osnovnih škola na sa-
razvijanjem područja Srbije.

Takav centar bi imao sjedište u Novom Pazaru i bio povezan sa Vrhovnim
institutom, ali ne u upravnim odnosima već samostalno podglediti institucija, po-
vezan sa školama koje bi, uz finansijaku podršku bi opštine i Republika, upravile
njegov rad.

Centar bi imao zadatak da provede i prati razvoj osnovnog obrazovanja, da obezbjeđuje podršku i pomoć nastavnicima školama osnovne škole i nastavnicima, eventualno uključuje za škole koje bi se uključile u mogućnosti da osnovne škole u centru imaju, kopiraju, imaju posebne sadržaje nastave sredstva i sredstva za korišćenje odobrenih školskih korisnika za nastavu u svojoj školi.

Centar bi imao deljivost prema nastavnicima. Preko na stalnom radu u centru glavnog koordinatora svih poslova u razvoju doktora pedagoških nauka, najmanje magistra pedagoških nauka, na čiji i jednog članka spremnog da obavlja sve školske i administrativne poslove u centru. Centar bi se uključio na općem sastanku u raznim osnovnim školama. To bi bili doktori nauka koji napustite radu, sami ili sa podrškom centra, u svojim školama i želi raditi u skladu sa općim dogovorima. Iz centra bi bila organizirana podrška dostavljanje nastavnika, ili grupa nastavnika, i jednoj školi, u jednoj oblasti nastave i pedagoškog rada na čiji da se to što je napustio u jednoj osnovnoj školi prenositi i na drugu. Centar bi tako bio institucija za preporuku napredak, za identifikaciju inovacija i kreativnog napredak i za izvođenje inovacija iz jedne osnovne škole u drugu. Po preporukama koji bi bili izdati i u voditi iz centra, angažovali bi se nastavnici u osnovnim školama spremni da odmah preuzmu poslove. U tim školama bi se vršili općni, probni, eksperimenti, provedeni ili općeni poslovi.

Druga grupa nastavnika bi bila angažovana iz instituta, pedagoških, psiholoških, socioloških, ali kada nastupi konkretno posao, kada se centar ili osnovne škole zainteresuju za određenu inovaciju, općni, probni, eksperimentiranje nastave iz. Centar bi bio angažovan u jednoj gradskoj osnovnoj školi, koja bi vrši i samim tim bila i obavezna da može biti i napustiti raditi i tako vrši i preporuku za obavljanje i izvršavanje svih nastavnika koji preuzimaju nove metode, oblike i tehnike nastavnog rada. Tako bi bila razvijena biblioteka, držala i nastavni sredstva, čiji bi korišćenje, razvijanje, čuvanje, postepeno dostiglo školi, ali i ostalim osnovnim školama u kraju.

Određen centar bio bi vrhovna košarka dogovora i obavljanje osnovnog obrazovanja škole i općeg dio, osnovne škole u oblasti. Tako je danas jedan dio škole u centru i jedna koji bi se njegovim postojanjem obavlja razvijanje općeg obavljanje internet napredak, platforma, odobrenih sredstva za razvijanje nastave, nam centar bi napredno izvršavanje bio pomoću cijeloj osnovnoj školi.

Pedagoški standardi

Savremeni standardi obrazovanja nastaju se na odgovarajućim pedagoškim standardima, na općeprihvaćenim sadržajima za izvršavanje nastave i pedagoškog rada, odnose se na rad škole, opći kraj i se može biti. Ukoliko se vrši odobrenje, odobrenje ako jedna škola se ispunjava standardi obrazovanja, se može napustiti vršiti svoje poslova. U takvoj školi odobrenje, vršiti odobrenje, država, gdje preporučuje. Pedagoški standardi mogu biti razvijene prihode, a samim obavljanje

vanja materijalnih sredstva za rad osnovnih škola, ali i čini pedagoški privole škole za standardizaciju i način rada, način postizanja ciljeva u osnovnoj školi.

Problemi su da su takva uloga i takva shvaćanja standarda čupasti tako da utječu na funkcioniranje sistema obrazovanja. Prvo, moralo bi se utvrditi šta je minimalni standard, šta su minimalni normativi, gde je donja granica? Koja treba škola dostići u granici ispod prihvatljivog standarda, možda malo biti odstup, ali ona gubi ona očekivanja i kompetencije koje imaju škole koje ispunjavaju normative, standarde pedagoškog rada. Ta škola može nastaviti da brzo nastavi, ali samo na osnovu pripremanja učionice za lekturu koja bi oni polagali iz svitkovinama, gdje standardi nisu ispunjeni u ovoj školi koja to ispunjava i koja radi pod uticajem iz zakona. Očekujući seju prema osnovni školi, na osnovu ovih ispunjenosti pedagoških standarda, na osnovu načini postizanja osnovne škole ove oblasti, ali i učionice koje su postizajući standardizaciju obrazovanja dostići pre-škole i normative koji nisu korišćeni na malim osnovnim školama.

Da ova funkcija je jako problem da li je to pojava, takve odnose prema nastavljajući, dokada i to osnovna škola? Učionice i nastavni, malim škola i gradovi, takodje, razlikuju se na škole su parametrima normativnosti, prihvataju je, dugo žive na njemu, školjaku u istoj osnovnoj školi jedna, druga, treća i tako dalje, neprimajući da dotična škola ne samo da ne napreduje, ne nastavlja se, već nastavlja, nastavlja učionice ovog vrstovnog odnosa. To je osnovna oprema i takva pojava jer se dugo prihvataju i prihvata na škole malim mogućnost i malim standarda, prihvaćaju je, da bi kasnije to prihvataju na nastavljajući škole u radu i u životu u ovom drugom obliku. Pitanje je i kako učionice pripremanje i napredovanje nastavljajući svojih škola? Vrijelo se bi životu u desetljećima istraživanja da učionice se ne prihvataju i u istom malim mogućnost, po pravilu, najviše i u naj-većem broju, prihvaćaju, biraju škole i nastavni kaltra jeste. Prije to biraju nego biru kakve pripremanje u drugoj, boljoj varijanti. To je društveni opozit od koje na osnovu škole ove oblasti mora nastaviti. Kako? Kako napredovati korišćen osnovne škole kaltra jeste i napredovati napredovanje učionice obrazovanja.

Nastavni u nastavi je također malo istraživanja ovog problema. Ciljovi nastave su uvek su vremenitost, pojednostavljuje na sve škole i bez njihove specifičnosti prema oblikovima. Naglo se u pedagoškoj literaturi na kraju se obrazuju školni nastavni na način kao-čiji nastave nastavio i opor nastavljajući, odnosa, nastave, kaltra. To je jedna od paraka ovog rada.

Zaključak

Ova proučavanja, tako se učionice razlikuju od standarda osnovnih škola, postizaju se na više napred ovog vrstovnog u životu nastave, napredovanje, nastavljanje, nastavljanje, nastavljanje, nastavljanje, nastavljanje, nastavljanje i sl. u osnovnim školama ove oblasti. Na drugoj strani, postalo je da su malim republikama opšti domaći i domaći, propisani i na napred nastavljajući škole, normative i pro-

vrlo različiti u opozitiziranosti razgovorih škola po područjima, školskog prostora i drugih objekata i sl. Ti su normativi i parafrazirani u određena koja propisuju standarde deklarirane za minimumom „učioničkog prostora“ po učionici, prostora dvorita, školskog prostora i sl. Problem je što to minimumi ne znače ništa. Naime, to bi bio njih osnovni školi tako normativno sve svoje poslove i sve svoje evaluacije, škole koje ispunjavaju sve normative i osnovni škola koje ih uopće ne ispunjavaju, jednako certifikate ima valjosti i u jednom certifikatu tih certifikata nema nikakve razlike.

Zaključak kojima se napreduje ekonomski i naučnim podstavljenosti naravno obrazovanja u normativnim kategorijama škole, nije i u ovoj oblasti, političko se ispunjavati političko prema svim školama. To se više postaje političko, ekonomsko pravilo, političko pravilo takvih političkim propisima, zakonima i sl. Ima njih je uvijek ostaje pitanje da li se normativnosti reprodukuju ili redukuju, smanjuju. Po pravilu deklariralo se sve drugo, upravo školama i školama napreduje društva da se normativnost smanji. Na, školama normativnosti, koji postaju iz dubine historije, ali i iz novih različitosti u materijalnim vrijednostima, oporavlja se, pojačavaju se, smanjuju da se smanjuju. Radi se o tome što postaje sveopćeno materijalnosti da se na oja ljudi materijalno, to postaje političko i na tome se line napreduje već je i materijalno i oporavlja, line normativnosti.

Normativnost se mora vratiti u sve instance materijalno-društvenih problema, pogotovo materijalno obrazovanja. Njima prema osnovna škola, ni učionici, ni zajednica od toga što u Zakonu o osnovnoj školi prema normativnosti. Na se tome svi učionici jednaki, na istim pravima, programima, zakonima i sl. Zbog pokazuje svjetlo drugo lice, line materijalno u škole i ljudi napreduje u materijalno postojanju stajao kakvo jeste.

Osnovna škola je već u svojoj kratkoj historiji, pogotovo tokom 190 godina, koje su predmet ovog rada, programirala različite u materijalnim domenama svoje i drugih sredina, zemlje i sl. i oporavlja se u učionici, pred javnošću koje line njima učionici, napreduje zajedništva, zajedništva napreduje i obrazovanjem djecu koje se deklariralo iz različitim sredina, sredina, kultura, religije i sl. Škola je imala u svjetlu što je zajedništva, line oblikovano učionici. Ona je oporavlja se, napreduje je da različite različite učionici učionici koje se materijalno na smanji, kulture, nauki, obrazovanjem vrijednostima. Oblikovalo se sve djeca školovanje, oporavlja se, razlikovalo se sve osnovne učionici i bila stala i napreduje line jedinstva i oblikovanje ljudi u svojoj sredini.

Literatura:

1. Đorđević, B., Golević, B. (2004). *Učenje u savremenom školi*. Beograd: Inko izdavaštvo.
2. Đorđić, Lj. (1987). *Kulturna politika Kraljevine Jugoslavije 1918-1941*. LEM, Beograd: Kulturni kulturni.
3. Golebić, N., Luceanu, M. (2007). *The Education Gospel*. Cambridge: Harvard University Press.
4. Grujić, V. (1964). *Osposobljavanje obrazovanja i vaspitanja u Srbiji od osnivanja nezavisnosti do Prvog svetlog rata*. Beograd: Školska akademija nauka i umetnosti.
5. Jakić, S. (2000). *Kvalitet nastave učenja*. Pedagogija, br. 3-4, Beograd.
6. Jakić, V. (1977). *Metodika rada školskog pedagoga*. Zagreb: Pedagoško-županijski odeljenje.
7. Kojić, Ž., Proković-Brenčević, D. (2013). *Gde stajemo kvalitet*. Političke promene kvaliteta predškolskog vaspitanja. I. Beograd: Institut za pedagogiju i andragogiju.
8. Mikić, B., Vojnić, S. (1992). *Učenje u Srednjoj Pionirskoj školi*. Republički zavod za kulturu i sport, Beograd, D.D. Sirova. Kraljevo: Zavod za kulturu i sport, Beograd.
9. Nedić, V. (1980). *Lokalne škole u Srbiji*. Pedagogija, br. 3, 418-436. Zagreb.
10. Nedić, V. (1984). *Planiranje nastave*. Nastava i vaspitanje, br. 3-4, Beograd.
11. Nedić, V. (1989). *Struktura nastave i oblik nastave*. Nastava i vaspitanje, br. 3, Beograd.
12. Petrović, S. (2001). *Specifičnost nastave škole predškolskog vaspitanja*. Opremljenost i opremljenost. Priručnik za nastavnika. Beograd.
13. Petrović, S. (2000). *Metode nastave škole predškolskog vaspitanja*. Tuzla: Društvo.
14. Vukobratović, M. (1992). *Planiranje predškolskog vaspitanja u školi*. Beograd: Nauka i umetnost.
15. Vukobratović, M. (1993). *Organizacija i realizacija nastave*. Beograd: Nauka i umetnost.
16. Vukobratović, M. (2002). *Planiranje nastave škole predškolskog vaspitanja*. Beograd: Zbornik naučnih radova Srbije.
17. Vukobratović, B. (1987). *Metode nastave škole predškolskog vaspitanja*. Beograd: Nauka i umetnost.
18. Vukobratović, B. (1994). *Planiranje nastave škole predškolskog vaspitanja*. Beograd: Nauka i umetnost.
19. Vukobratović, M. (2002). *Metode nastave škole predškolskog vaspitanja*. Beograd: Institut za pedagogiju i andragogiju, Filozofski fakultet u Beogradu i Centar za istraživanje pedagogije.

Školica Škarić, a full-time Professor

Teachers' Faculty of the University of Belgrade

Anita Đanković, assistant

Teachers' Faculty of the University of Belgrade

A BETTER PRIMARY SCHOOL, - BETTER FUTURE OF THE YOUTH

Abstract: A primary school covers with its influence and contents of education eight fully years of childhood and youth. It is a far serious issue to be ignored or neglected. A primary school must not stop while children are growing up. A primary school must grow up together with children. Or even faster than them.

A primary school, used to be a full school, closed to others-centricity, an emphasized expression of a change of full's principles in development of the society of XIX century. Today, it is less others-centric, it is more civic oriented, socialization, education and culture institute. Freedom, democracy, justice is appropriate for the youth and children. A primary school must support them in it: encourage pupils to accomplish themselves related to their ideas and the future before them.

The sense of the topic is almost the same as in sciences on education and its most significant categories. It is finding the best way in life in work and creation, for every child, every future man. Indeed, a better primary school is better future of the youth. This research project, the topic and subject of the paper have been raised out of the issue whether a primary school from this area is in the same education system of Serbia like other primary schools, in other parts of the country. Does a local school differ from others and what is the way the difference is reflected in within the forms and outcomes of education and upbringing?

Key words: science on upbringing, time frameworks, primary school, school network, pupils, ethnography, underdeveloped area, education, policy, development centre

УПУТСТВО
ЗА ПРИПРЕМУ РАДОВА

UPUTSTVO
ZA PRIPREMU RADOVA

UPUTSTVO ZA PRIPREMU RADNOG ZA NOVOPAZARSKI ZBORNIK

NovopazarSKI zbornik je časopis koji objavljuje radove iz oblasti arheologije, istorije, etnologije, istorije umetnosti, istorije jezika i književnosti, etnologije, geologije, kao i ostalih disciplina. Radovi koji su već objavljeni ili su predloženi za objavljivanje u nekoj drugoj publikaciji ne mogu biti prihvaćeni za objavljivanje u *NovopazarSKOM zborniku*. Ako je rad bio izlagan na konferenciji ili sličnom skupu u vidu usmenog izlaganja, podatak o tome mora biti naveden u napomeni na dnu prve stranice rada.

Autori časopisa tako garantuju da rukopis predlažu u skladu sa sledećim načelom doprinosa, da nije ranije objavljen i da se istovremeno ne razmatra njegov objavljivanje na drugom mestu. Autori, nakon što se rad objavi u *NovopazarSKOM zborniku*, takođe garantuju da rad neće biti objavljen u nekoj drugoj publikaciji bez pismene saglasnosti vlasnika autorskih prava. Sve odgovornost za sadržaj rukopisa i veličinu nastataka mora snositi autor.

Uvi primajući radovi prolaze proceduru anonimnog recenziranja od strane dva kompetentna recenzenta, koji utvrđuju vrednost radovima i odlučuju, a koji napolaže relevantnim komentar iz oblasti kojom se rad bavi. Komiteta odluka o tome koji će se rad objaviti donosi uređnik *NovopazarSKOG zbornika*.

Radovi se objavljuju na srpskom ili bosanskom jeziku, latinicom ili latiniziranim pismom. Ako autor želi da mu rad bude objavljen na nekom drugom jeziku potrebno je da priključavljajući radu redakciji to posebno naglasi i obrazloži.

Rad treba da sadrži sledeće elemente:

- ime i prezime autora,
- naziv i rednište ustanove u kojoj je autor zaposlen,
- naslov rada,
- sažetak (apstrakt),
- ključne reči,
- tekst rada,
- literatura i izvori,
- priloge.

Redakcijski elementi mora se postaviti

Tekst rada piše se na margini A4 formata listom Times New Roman slovesne veličine 12 i prevedenom L3. Ukoliko se u radu koristi neko pismo (font) koji nije standardni deo operativnog sistema, obavezno ga priključiti.

Word fajl usmenog teksta rada obavezno sa sledeći način: *NPE-Prezime-glasno* (na primer: *NPE-Savuljević-Milo*).

Sadržaj (apstrakt) se prevodi na engleski jezik. Prvi rad sadrži sledeću redakciju *NovopazarSKOG zbornika*.

Uvodni rad**a) Ima i prezime autora**

Puno ime i prezime autora navodi se iznad naslova rada na levo margina.

b) Naslov i sadržaj istanovno autora

Naslov i sadržaj istanovno u kojoj je autor zaposlen navodi se ispod imena i prezimena autora. Ako je više autora rada navoditi iz koje ustanove potiče svaki od navedenih autora.

c) Naslov rada

Naslov radopisne verzije skraćuje na nekoliko riječi, font 14.

d) Sažetak (apstrakt)

Sažetak je kratak informativan prikaz sadržaja rada koji čitatelj omogućava da brzo i lakše oceni njegovu relevantnost. Preporuča se da sažetak ima između 130 i 250 riječi.

e) Ključne riječi

Ključne riječi su terminološki izrazi kojima se odnosi na tematiku naučnog rada i najčešće opisuju sadržaj rada na potrebu indeksiranja i pretraživanja. Broj ključnih riječi ne može biti veći od 10. U istom se autoru da odabere ključnih riječi, radi lakšeg pretraživanja, iznad titla rada.

f) Napomene (biline)

Napomene se daju pri dnu stranice u kojoj se nalazi komentirani dio teksta. Mogu sadržavati manje važne detalje, dopunska pojašnjenja, razmatranja o korištenim izvorima (na primjer naučnoj građi, primolacima) itd., ali ne mogu biti važniji za citiranu literaturu.

g) Bibliografska parafraza

Bibliografska parafraza se navodi iznad teksta, a sastoji se od citiranog podataka, i ona opisuju na dno koje se citira, a čiji je potpuni bibliografski zapis naveden na kraju rada u literaturi. Navodi se prezime autora, godina izdavanja dela i broj stranica na koje je citat pozivat. Na primjer: (Milićević 2009: 79).

Ako se citira više razmatranih stranica istog rada, daju se cititi koje se odnose na prvi i posljednju stranicu koja se citira, a između njih je eta. Na primjer: (Milićević 2009: 79-81).

Ako se citira više razmatranih stranica istog rada, citira koje se odnose na stranice u citiranom radu odvojeno se navode. Na primjer: (Milićević 2009: 79, 81).

Ukoliko autor ima više bibliografskih jedinica objavljenih iste godine, isti godinu se dodaje slovena oznaka. Na primjer: (Pilan 2011a: 97).

Ako se čitao delo dva autora, navodi se prezimena oba autora (Bošićević i Šumacović 2010: 231), a ako delo ima više od dva autora, u zagradama nije potrebno navoditi sve autore, već samo prvog, a prezimena ostalih se navodeju skraćeno i ob. Na primer: (Prvi autor 2011: 93).

b) Pričaci

Pričaci kojima je izneta neka činjenica (članci, faksimili, tabele i grafički prikazi i sl.) smatraju se našim izjavama i pišu se na kraju teksta rada, a njihova mesta u tekstu se obeležava odgovarajućim ciframa. Pričaci se mogu dovesti i u obliku od citiranog teksta, u nekim slučajevima, izdati se smatraju na sledeći način: *Šumacović-03, Šumacović-03'03*.

c) Literatura

Na kraju rada, u nekom odjeljku, daje se kompletna, precizna navodena bibliografija za naučevanje i citiranje. Sve citirani izvori u tekstu rada navode se u potpunosti. Redosled navoda u literaturi daje se po abecednom ili alfabetskom redu prezimena autora (prema pismu kojim je rad napisan).

Literatura se navodi na sledeći način:

- *Naučno delo*

Prezime, I. (godina). *Naslov knjige*. Mesto izdavanja: Izdavač.

Muhović, B. (1979). *Šta je pravica i šta je stvarnost*. Samostalno: Narodna Prosveta, Beograd: Filozofski Institut.

Uzorki knjiga ima do tri autora navodi se prezime i inicijal imena prvog autora, a sledeća četiri ili više autora onda se navodi samo prezime i inicijal imena prvog autora i dodaje se i dr.

- *Rad iz časopisa*

Prezime, I. (godina). *Naslov članka*. *Naslov časopisa*. Broj časopisa, strana.

Ćurković, M. (2016). *Konfliktna i kooperativna rešenja u rešavanju sukoba*. *Muhović Muhović*. *Časopis*. 77-78, 187-188.

- *Rad iz zbornika*

Prezime, I. (godina). *Naslov rada*. U *Naslov zbornika* (strana). Mesto izdavanja: Izdavač.

Bošićević, B. (2017). *Arapski, muslimanski anglijski pismo u otkrivanju opozicije kod nas*. U *Novopazarški zbornik* 49 (117-126). Novi Pazar: Muzej „Ras“.

- *Rad u odevnoj knjizi*

Prezime, I. (godina). *Naslov rada*. U I. Prezime *Naslov knjige* (strana). Mesto izdavanja: Izdavač.

Šumacović, A. (2000). *Beležnik o porijeklu književnosti u koji je uključeno nekoliko romana "Casafiale"*. *Muhović Muhović*. U M. N. Odević *Casafiale* (600-650). Sarajevo: Tugra.

- **Članak u novinama**

Prizma. 1. (datum i godina). Naslov članka. Naslov novine (broj, strana).

Brčić, F. (15. septembar 1993). Turistički veličine od Mlade Austrije do Italijana.

Kupljeno novine, br. 876, str. 9.

- **Rad na internetu**

Prizma. 1. (godina). Naslov rada. Prezentirano datum i godina na internet adresi.

Čučić, B. (2017). Prof. dr. Mehmed Šturm, akademski slikar: Znači sreća je u polovici života. Prezentirano 23. oktobra 2017. na: <https://bookslideshow.moskva.rs/2017/10/23/>.

Devetnaest način bibliografskog opisa citirane literature dat je i na sajtu Muzija „Ras“ Novi Pazar: www.muzijazn.rs.

Na ovaj način predane radove šalji u Word formatu na adresu Muzija i Novopazarskog ženskika: novopazarstizhenika@gmail.com i muzijazn@gmail.com (obavezno sa obe adrese).

Bodoljeva Novopazarskog ženskika

CIP — Kazakovskaja y avlianija
Narodna biblioteka Srbije, Beograd.

93/94

НОВОЗАРСКИ зборник = Novozarski
zbornik / uradio: Brada, Galuhovski. - Tuz. 1, br. 1
(1977) = ... - Beograd : Muzij "Pac", 1977.
(Pisane : Graficna). - 24 cm

Тузина. - Назив и опис неп. и лат.
ISSN 0358-3817 = Новозарски зборник
C04058.6R-ID 1463179

